BÉKÉSVÁRMEGYE

TÖRTÉNETE.

MAGYARORSZÁG EZREDÉVES FENNÁLLÁSÁNAK ÜNNEPÉRE
BÉKÉSVÁRMEGYE TÖRVÉNYHATÓSÁGI BIZOTTSÁGÁNAK
MEGBIZÁSÁBÓL

IRTA

Dr. KARÁCSONYI JÁNOS.

III. KÖTET.

KIADJA BÉKÉSVÁRMEGYE KÖZÖNSÉGE.

1896.

GYULÁN, NYOMATOTT DOBAY JÁNOS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN 1896.

Békésvármegye Története.

III. kötet.

II. KÖNYV.

KÜLÖNÖS RÉSZ. AZ EGYES VÁROSOK, KÖZSÉGEK,

TOVÁBBÁ

A BIRTOKOS ÉS NEMES CSALÁDOK TÖRTÉNETE.

II. SZAKASZ.

A BIRTOKOS ÉS NEMES CSALÁDOK TÖRTÉNETE.

Bevezetés.

AKÁR úgy tekintjük a vármegyét mint területet, akár úgy mint igazgató és bíráskodó szervezetet, nagy hatással voltak arra egész 1848-ig a nemes családok. — A középkori viszonyoknál fogva jórészt tőlük, mint tulajdonosoktól függött a falvak keletkezése, fölvirágzása vagy hanyatlása. A közigazgatás pedig és bíráskodás, ha az Árpádkorban nem is, a XIV. századtól kezdve 1848-ig egészen rajtuk, az ő választásaikon, gyűlésbeli határozataikon állott.

E két szempont, a területre és a megyei szervezetre gyakorolt befolyás szempontjai, egyuttal megszabják azon határt, a melyen belül az egyes családok ismertetendők. Részletesen tehát csak azon családokat ismertetjük, melyek itt megyénkben laktak, mondhatnók tagjaik megyénk földének hajtásai valának vagy legalább is mint tisztviselők, a megyei gyűléseken résztvevők csakugyan közreműködtek e megye igazgatásában. Egy ideig megyénkben is lakó, de különben az egész országban elágazó családok tagjai közül csak az ittlakókat soroljuk föl. — Ellenben azokat, akik csak birtokosok voltak de nem laktak itt, nem is jártak a gyűlésekre és sokszor színét sem látták megyénknek, egyszerűen fölemlítjük, utalva azon községre, hol mint birtokosok előfordulnak.

Az 1695-ig itt élt és működött nemes családok egyuttal mind birtokosok is voltak. Köztük tehát különbséget tenni fölös-

leges. De az 1695—1848-iki nemes családok közt éles határvonalat von a birtokosság. Azért e családok közül előbb a birtokos nemeseket, azután a birtoktalan nemeseket fogjuk fölsorolni.

Ekként e szakasz 3 részre oszlik.

Az első rész az 1695-ig itt élt nemes családokat,

a második rész az 1695—1848-ig birtokos nemes,

a harmadik rész az 1695—1848-ig előforduló, birtoktalan nemes családokat öleli föl.

Ábránfy-család (Gerlai).

Csolt nembeli I. Márton

Dénes 1233.
?
I. Dénes

II. Márton 1233.
?
I. Ábrahám 1271.

I. Dénes

II. Dénes

II. Ábrahám 1341—55.

IV. János † 1383.

V. Dénes 1383—1405.

I. László 1383—1418.

Elek 1383—94.

I. János

II. János 1350—57.

Katalin 1357.
— Lépes Demeter

N. leány —

II. Miklós 1383.

I. István † 1383. előtt.

II. István 1404—28.

I. Bálint 1445—69.
— Foldy Erzsébet

V. János 1406.

II. Tamás 1443—71.
— Fruzsina

II. László 1406—18.

III. László 1429—61.

I. Imre 1406—19.

III. István 1448—69.
— Ilona (1466.)

Anna 1461.

Potentiana 1461.

Ilona
— Nadaby Jánosné
1461.

Benedek 1466—93.

Krisztina 1540—1565.
— Herendy Lajos

Mátyás 1466—67.
— Borbála (1513)

Eufemia 1507.

Zsófia 1507.

III. Tamás 1507—1513.

I. Tamás 1330.

III. János 1350.

I. Miklós 1350.

III. Ábrahám 1350—63.

Abies 1350—63.

IV. Dénes 1383.

III. Dénes 1350.

Mártonos 1330.

Gellért 1341.

N. leány
— Harangi Pál

N. leány
— Kemecsey Demeter

IV. István 1466—1513.

Bernát 1508.

Sutkó leány

Áron 1513—53.

Sára 1565—70.
— Nagy Antal
— Bojti Balázs

Máté 1513.

VI. István 1513—1541.

Katalin 1565—76.
— Somosy Boldizsár
— Hati Apród János

IV. Imre 1513.

Sára 1513.

Zsófia 1513.

IV. János 1471—75.

I. Sebestény főispán 1471—1520.
— Dóczy Orsolya
— Veronika 1528—52.

II. Imre 1471—75.
?
II. György 1526—33.
?
IV. Tamás † 1562 előtt.

I. György 1471—1473.

Zsuzsanna 1471.

I. Péter 1473—1526.
főispán

Ferencz 1475—91.

VII. János a kanonok 1508—33.

III. Imre 1489—1514.
— Franky Katalin 1528.

III Miklós 1515—29.
titeli bán

Zsófia 1568.
— Székely Márton
— Nyáry István

IV. László 1515.

Katalin 1528.
— Székely Benedek

Krisztina 1489—1515.
Vetésy János

Erzsébet 1489—1515.
— Nadányi László

V. István 1513—36.
— Patócsy Margit

II. Péter 1513—21.

Anna 1514.
— Vér II. András

I. Gáspár 1551—1564.
— Ségi Margit

Zsigmond 1551—1564.

I. Boldizsár 1551—1569.

IV. Miklós 1551—68.

Fruzsina 1550.
— Izbugyay Márton
— Possay Bertalan

VI. Imre 1551.

II. Sebestény 1551.

II. Farkas 1568.

II. Gáspár 1568.

V. Imre 1539—56.

III. Farkas 1557—80.
Szécsényi Judit

IX. János 1590.

III. Péter 1539.

IV. Gáspár 1590—1622.

VII. István 1539—68.
— Nagyécsi Klára

III. György 1568.

IV. Miklós 1568.

I. Farkas † 1557.
1539. Katalin

III. Gáspár 1557.

VIII. János 1568—85.
— Parlagi Fruzsina

Katalin 1609—12.
— Kún László.

Gábor 1568.

Zsófia
— Pipali János

Borbála
— Nagy Balázs

Ábránfy család (Gerlai) (Lásd a mellékelt családfát). Békésvármegyének kétségtelenül legelső és leghatalmasabb családja. Hogy a Csolt nemzetségből származik, bizonyitékaink a következők: 1330-ban ők kegyurai a csolt-monostori apátságnak s 1341-ben a család egyik tagja ott is lakott Csoltmonostorán, sőt úgylátszik már 1271-ben ezért irják I. Ábrahámot Csoltinak.[1]) 1350-ben legalább 30 éve volt már, hogy e család birta a Csoltnemzetség XII-ik századbeli birtok át, mind a Sebes-Körözs és Gerla körül, mind pedig a Fehér-Körözs felső folyásánál Boros-Jenő körül. Továbbá a Dénes, Ábrahám és Márton nevek a Csolt nemzettségnél és e család első tagjainál oly sűrűn ismétlődnek, hogy azt merő véletlenségnek tulajdonítani nem lehet. Kétségtelen, hogy a család egy még az Árpád-korban élt I. Dénes nevű főúrtól származik le.

Tagjai első sorban a hadi-pályán szereztek érdemeket. II. Ábrahám 1355-ben,[2]) II. István 1410-ben[3]) a velenczeiek ellen harczolt; II. Tamás Hunyady Jánosnak volt kapitánya.[4]) Ennek fiai közül Sebestyén 1476-ban a posasini győzelem részese,[5]) 1495-ben Kevi várának (most Kubin) kormányzója,[6]) fia III. Miklós 1525—26-ban titeli bán, kinek szörnyű halálát leirja Szerémi György; (meghalt 1529-ben Esztergomban).[7]) I. Péternek unokája V-ik Imre 1552-ben Temesvár hősi védelmében vesz részt, 1556-ban pedig Csaba ostrománál esett el.

A közigazgatás terén I. Ábrahám már 1271-ben az ország főuraival együttesen tanuskodik az egri egyház kiváltságai mellett, mint olyan, kinek az egri püspökséghez is tartozó Zaránd megyében voltak birtokai.[8]) Gellért,[9]) II. Ábrahám,[10]) II. István,[11]) V. Dénes,[12]) III. László, II. Tamás, III. István, I. Bálint[13]) mint királyi emberek működnek. I. Sebestyén és I. Péter megyénknek főispánjai valának. III. Imre 1508-ban zarándmegyei alispán volt.[14])

Birtok- és családviszonyaikat a következő adatok világositják fel. 1330-ban Mártonos, I. Tamás testvére, birja Mágort.[15]) E Mártonos fia Gellért örökös nélkül hunyt el s birtoka unokatestvéreire szállott, de a leánynegyedet két nőtestvérének ki kellett

[1]) Muz. lt. és Bölöni lt. — [2]) Harr. X. 6. — [3]) Egri kápt. magán lt. nr. 19. d. 1. f. 1. fr. 6. — [4]) Esztergomi primási lt. III. 52. — [5]) Teleki: »Hunyadiak kora« IV. 446. — [6]) Muz. lt. — [7]) Magyar Tört. Tár. XXII. 66. és Monum. Ungrica. 228—34, Szerémi: Emlék irata 254. — [8]) Cod. Dip. V./1. 156. — [9]) Bölöni lt. — [10]) B. O. II. 4. — [11]) Münch. Más. 1404. — [12]) B. O. I. 36. — [13]) Teleki i. m. X. 160—3. — [14]) Pongrácz lt. katalógus. — [15]) Muz. lt.

belőle fizetni. Kifizette pedig I. Ábrahám s így ő a vagyon $^1/_{16}$-odával gazdagabb lőn.[1]) II. János 1357-ben természetben volt kénytelen kiadni nőtestvérének Katalinnak, Lépes Demeter nejének, osztályrészét.[2]) 1363-ban I. Tamás fiait a Boros-Jenő mellett eső Fel-Gerla lakosainak írják s ők az onnan nem messzire eső Közöndön (ma Kiszindia) aranyat mosattak.[3]) 1383-ban II. Miklós elválasztatta birtokait két testvérének I. Lászlónak s Eleknek s unokaöcscsének V. Dénesnek birtokaitól.[4]) A családnak a XIV-dik század elején élő tagjait pontosan ismerjük azon 1406—16. évi perből, melyet ellenök az egri káptalan Vesze visszaszerzéséért folytatott.[5]) Nemsokára 1419-ben II. István és I. Imre büszkén hivatkoznak arra, hogy a Gerlától északnyugatra eső Fábiánfoka mellékét már őseik is birták.[6])

II. Miklósnak négy fia s ezek mindenikétől egy-egy unokája maradt. Az unokák közül I. Bálint a Nagyfalusi Toldy családból nősült, Toldy Erzsébetet véve feleségül.[7]) De fiai nem maradtak, csak leányai. Így aztán nem sajnálta birtokát, hanem abból 300 forintnyi mise-alapítványt tett s annak fejében birtokai egész 1489-ig le voltak kötve.[8]) 1469-ben Szarvasnak egynegyedét unokaöcscsének, II. Istvánnak, per nélkül visszaadta.[9]) 1479-ben Békésvármegye rendei arról vádolják, hogy Nagy Pált meggyilkolta.[10])

III. László a maga korának legtekintélyesebb férfiai közé tartozott. 1440. deczember havában egyik, a családfán el nem helyezhető rokonával (testvérével?) együtt jelent meg, midőn Solymos-várát Güti Ország Mihálynak átadák, ekként is bizonyítván, hogy ő is I. Ulászló király híve.[11]) 1444-ben pedig az országgyülésen a főnemesek (proceres) sorában foglalt helyet.[12]) 1461-ben még előfordul mint Zeleméres ügyében tanú, de tudtunkra neki sem maradt ivadéka.

Így aztán az Ábránfy család a két unokatestvér után két külön ágra oszlott, III. István és II. Tamás ágára.

Lássuk előbb III. István ágát. Ez a gerlai uradalomnak keleti részét kapta; mindig szegényebb volt Tamás ágánál s azzal néha nagy ellenségeskedésben élt. Így 1470-ben gerlai birtokrészeik

---

[1]) Anjoukori okmánytár V. 361—3. — [2]) B. O. II. 12. — [3]) Fejér Cod. Dipl. IX./3. 352. — [4]) B. O. I. 31. — [5]) L. I. k. X. fejezet. — [6]) Münch. Más. — [7]) Dl. 26,619. — [8]) Harr. M. 18. — [9]) B. O. I. 85. — [10]) Dl. 36,421. — [11]) Dl. 13,597. — [12]) Teleki: Hunyadyak kora. I. 377. Egyszerűen Gerlay Lászlónak írják.

miatt III. István és fiai Tamás-ágát a király elé idézik.[1]) 1508-ban II. Tamásnak fia, I. Péter, Bernátot és Mátyást hamis pénzverésről vádolja s azok birtokait a maga számára kéri el.[2]) 1466-ban III. István és fia zálogba veszik Toldy Tamásnak biharmegyei birtokait.[3]) 1468-ban III. István mezőmegyeri részeit átengedi másnak cserébe némi bélmegyeri birtokokért,[4]) miből megtetszik, hogy birtokait e körül igyekezett összepontosítani. Fiai közül Benedek Vésztőn lakott.[5]) Ennek egyetlen leánya Krisztina Herendy Lajoshoz, a Lajos család alapítójához, ment férjhez. Benedek 1492-ben összes békésmegyei részbirtokait elzálogosította Veér Andrásnak,[6]) a következő évben pedig, hogy a Fással szomszédos Környe birtokában magát biztosítsa, Tarcsa, Edeles és Szarvas falvakhoz való jogáról Mátyás és Bernát testvéreivel együtt lemondott.[7]) III. István második fia, Mátyás, Kapronczán, (ma Kaprucza Arad megyében) a Maros mellett lakott s éppen azért 1507-ben a közelebb eső lippai kolostor javára tesz hagyományokat.[8]) IV. István 1513-ban birtokot cserél a Tamás-ágbeli I. Péterrel. Ugyanakkor felsorolják négy fiát és két leányát.[9]) E négy fiú közül VI. István 1541-ben hűséget fogad I. Ferdinándnak,[10]) Áron 1533-ban elzálogosított telkeit váltja vissza Haranghy Lénárttól.[11]) 1552—53-ban Biharmegyében Gyántén,[12]) megyénkben pedig Vésztőn, Mágoron és Fáson birtokos.[13]) Áronnak is csak leányai maradtak,[14]) s azokban az Ábránfy családnak ezen ága kifogyott.

Sokkal terebélyesebb volt a Tamás-ág. II. Tamás, a törökverő hős, 1458-ban erősítette meg magát a Csabától nyugatra eső mezőségi falvak birtokában.[15]) 1467-ben indította meg azt a nagy pert Maróthy Mátyus ellen, melyet fentebb ismertettünk. Neje, Fruzsina, alkalmasint a Szeri Pósafy családból származott, mert csak így érthető meg, hogy fiai 1471—75 években Szegnek (ma Szegvár Csongrádmegye) birtokáért oly kemény pert állottak ki a Sáryakkal szemben,[16]) mig végre (1499 előtt) el nem adták azt Dóczy Gergelynek.[17]) Tamás fiai közül kivált I. Sebestény tünik ki. Ennek első neje volt Nagylucsei Dóczy Orsolya. E réven sógorságba jutott Güti Országh Lőrinczczel és Haraszthy Ferenczczel, a ké-

[1]) B. O. I. 86—7. — [2]) B. O. I. 110. — [3]) Nad. lt. f. 23. — [4]) B. O. I. 77. — [5]) B. O. I. 106. — [6]) U. o. — [7]) Muz. lt. 1539. év. — [8]) Nad. lt. f. 18. — [9]) B. O. I. 117. — [10]) L. I. k. VI. fejezet. — [11]) Harr. M. 18. — [12]) Dical. conscript. cottus Bihar. — [13]) Dical. cnscript. — [14]) Évk. XVI. 65—66. — [15]) B. O. I. 78. — [16]) Pongrácz lt. — [17]) Muz. lt.

sőbbi szörényi bánnal. Nejével szép birtokot is kapott Csanád- és Temesmegyékben.[1]) Maga I. Sebestény 1471. junius 20-án fordul elő először, mint Csorvás birtokosa,[2]) ez év deczemberében pedig János és Ferencz testvéreivel együtt az Ábránfyak Istvánágának arad- és zarándmegyei birtokain erőszakoskodik.[3]) 1479-ben Kapronczát birja,[4]) 1482-ben Péter testvérével együtt Tarcsán és Edelesen levő részét elzálogosította Veér Andrásnak.[5]) 1489-ben felesége a maga és gyermekei számára kiváltja Ábránfy Bálintnak birtokait.[6]) 1488—94 években, mint Apácza tulajdonosa fordul elő.[7]) 1493-ban megint Péter testvérével együtt, Veér Andrással perel s ennek tarcsai házát ostrom alá veszi.[8]) Ábránfy Benedekkel s Mátyással is összeütközött ez évben egy vésztői jobbágya miatt,[9]) s ugyancsak ez évben Vésztő határa miatt a Csákyakkal is perben áll.[10]) 1506-ban mint Gerendás birtokosa jelen van Medgyes átadásán s ekkor lakásáról Megyerinek írják.[11]) 1514-ben megint Péter testvérével együtt tiltakozik az ellen, hogy unokaöcscse VII. János birtokait idegennek zálogosította el.[12]) Mint főispánnak tetteit, fentebb ismertettük. (L. 1. k. V. fejezet.) Második neje, Veronika, mint özvegy még 1552-ben is él.[13])

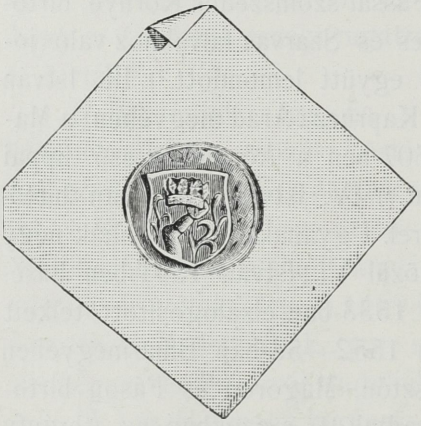

Ábránfy Sebestény pecsétje 1520.

Fiai közül III. Imre 1508-ban Zarándmegye alispánja volt Özvegyét, Franky Katalint 1528-ban említik.[14]) Ettől két fia maradt, I. Gáspár és I. Boldizsár, de ezek már annyira elszegényedtek, hogy 1551-ben kénytelenek voltak Megyeren az ősi kastélyt a Bodoki Székely családnak átengedni.[15]) Gyula elfoglalása után I. Boldizsár mint hazátlan bújdosó Heves- és Zemplén vármegyékben éldegélt.[16]) I. Gáspár 1564 előtt meghalt. Kiskorú fia gyámságát

[1]) Dl. 19,067. — [2]) B. O. I. 89. — [3]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [4]) Pesty: Krassó m. tört. III. 453. — [5]) B. O. I. 101. — [6]) Harr. M. 18. — [7]) Dl. 17,378. és 32,394. — [8]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [9]) Nad. lt. f. 13. — [10]) Leleszi lt. A. Bercsényiana f. 39. nr. 1. — [11]) Dl. 21,541. — [12]) B. O. I. 118—9. — [13]) B. O. I. 150—1. és Dical. conscript. Nad. lt. f. 18. — [14]) Leleszi lt. A. 1550. f. 2. nr. 58. — [15]) Harr. M. 18. — [16]) Leleszi lt. Prot. 25. f. 148.

Földváry Péter vállalta magára[1]) s ennek sikerült Pejkes Péter özvegyének kezéből kicsavarni a gerlai uradalom nyolczadát, úgy hogy 1564-ben az adórovó gyámfia helyett mindig őt írja azon nyolczad birtokosának, mely 1562-ben Pejkes Péter özvegye kezén volt.[2]) I. Sebestény másik fiának III. Miklósnak fia nem maradt. Leánya Zsófia 1556—65. években Székely Márton gyulai lovashadnagy felesége volt, ennek eleste után pedig Panádi Nyáry Istvánhoz ment férjhez.[3]) I. Sebestény leányai mind előkelő családok tagjaihoz mentek férjhez. Legnevezetesebb volt köztük Katalin, Székely Benedek neje.[4]) Ennek révén jutott a Bodoki Székely család a gerlai uradalom egy részéhez.

II. Tamás harmadik fia volt II. Imre, de nagyon ritkán szerepelt úgy, hogy csak gyanítjuk, hogy ő az ő fia lett volna azon Ábránfy II. György, ki 1527-ben Cserni Iván ellen harczolt; s ez esetben egy azon Ábránfy Györgygyel, ki 1533-ban Ábránfy Áron mellett tanúskodik.[5]) Hasonlóképpen csak gyanítás, hogy II. György fia azon Ábránfy Tamás, kinek özvegye 1562-ben sopronyi birtokosként fordul elő.[6])

II. Tamás ötödik fia I. Péter csaknem oly nagy szerepet visz mint bátyja, I. Sebestény. Mint láttuk a birtokviszonyok rendezésénél és pereknél Sebesténnyel együtt fordul elő. Ezenkívül 1513-ban Ábránfy Bálint birtokaiért perel a III. István ágbeli Mátyással és IV. Istvánnal.[7]) 1525-ben Csaba és Gerendás határát védelmezi Brandenburgi György őrgróf ellen.[8]) 1526-ban fogott bíró a zarándmegyei nemesek között;[9]) még ez évben Békésvármegye főispánja lett s mint ilyennek működését ismertettük. 1527-ben zarándmegyei birtokait elcseréli Kállai Vitéz Jánossal.[10]) 1529-ben már nem él. Ő volt az, ki a csabai kastélyt építette s már 1521-ben itt állította ki kákai részbirtokának elzálogosításáról szóló levelét. A levél magyar nyelven van írva s mint nyelvemléket szórul-szóra közöljük: »My ky vagyonk Abranfy Peter és fyaym Istvan es Peter agyuk emlekezetre, hogh atuk kakabeli rezunket bekes varmegyeben az my atyankfyanak Ver Andrasnak zalogon harmadfel zaz foryntban és fogatunk neki az my hytwnkre es tyztessegwnkre, hogh myg az w penzet megagyuk, az iozagot nala

[1]) Pozsonyi kápt. lt. Prot. XIV. f. 162. — [2]) Dical. conscript. — [3]) Leleszi lt. Prot. 76. f. 147—8. — [4]) B. O. I. 150—1. és Harr. M. 18. — [5]) Harr. M. 18. — [6]) Dical. conscript. — [7]) Harr. M. 18. — [8]) Dl. 31,048. — [9]) Dl. 26,699. — [10]) Kállay lt.

hagyjuk es benne megoltalmazuk. Ez level kwlt Chaban Zent-Lazlo kyral napyan 1521. Abranfy Peter kezeirassa.«[1])

I. Péter fiai közül V. István 1520-ban gyulai várnagy lőn, 1529-ben pedig a békésvármegyei Zapolyay-pártiak fővezére.[2]) 1526-ban atyjával együtt ő is fogott bíró a zarándmegyei nemesek ügyében.[3]) Neje volt Kecskeméti Patócsy Margit, ki a szentandrási uradalom negyedét hozta hozományul s innen van, hogy 1535-ben V. István mint Szentandrás tulajdonosa fordul elő.[4]) Ugyanő megszerezte ezer forintért az akkoriban nagyértékü Kasza-Pereg várost. 1536-ban már nem élt s helyette özvegyét mondják Mágor birtokosának.[5]) Özvegye 1539-ben már Paulóczi Kaczkfy György neje s Kasza-Pereget a vételár visszafizetése után kénytelen volt Kállai Lökös Jánosnak visszaadni.[6]) I. Péternek másik fia, II. Péter nyilvánosan nem szerepel.

A korán elhunyt V-ik István gyermekei közül V-ik Imrének politikai szereplését ismertettük. Megrendítő halála roppant csapás volt nemcsak édes anyjára, ki fűnek-fának panaszkodott fia igazságtalan megöletése miatt,[7]) hanem az egész család vagyoni és politikai állására is. A gerlai uradalom legnagyobb részébe a gyulai katona tisztek ültek bele; ifju testvére VII-ik István kénytelen volt Ferdinánd pártjára állani. 1560-ban őt választották meg megyénk rendei követül a királyhoz, de beteg lőn s nem mehetett fel.[8]) 1556—64. években ő birja a gerlai uradalom $^1/_8$-át.[9]) 1566. márciusban a török hadsereg jövetelének hallatára elpártolt a magyar királytól, Váradra János Zsigmondhoz futott, szerfölött rossz példát adva ezáltal megyénk nemeseinek.[10])

V. Imre fia II. Farkas megmaradt a magyar királyi párton s azért 1573-ban mint Eger környékén lakót királyi emberül jelölik ki.[11]) Szentandrási részét is egri hadnagynak zálogosítja el.[12]) 1580-ban hosszas per és tanácskozás után megosztozik unokatestvérével VIII. Jánossal s hálából az ekként kapott birtok egy részét VIII. János anyjának, VII. István özvegyének, Nagyécsy Klárának ajándékozta, a többit pedig ezerhatszáz forintért elzálogosította.[13]) — II. Farkas neje Szécsényi Judit volt s ettől két

[1]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [2]) L. I. k. VI. fejezet. — [3]) Dl. 26,699. — [4]) Harr. V. 71. — [5]) Nad. lt. f. 23 — [6]) Kállay lt. — [7]) Pozsonyi kápt. lt. Prot. XI. nr. 124. és Szepesi lt. Prot. IV. f. 156. — [8]) Leleszi lt A. 1561. f. 1. nr. 18. — [9]) Dical. Conscript. — [10]) L. I. k. VIII. fejezet. — [11]) Évk. XIV. 33. — [12]) Muz. lt. — [13]) B. O. I. 164—200.

fia maradt IX. János és II. Gáspár, kiket 1590-ben kiskorú árvákként hagyott el.[1]) Unokatestvérének, VIII. Jánosnak, Parlagi Fruzsina nevű nejétől csak egy leánya született, Katalin, ki 1609—12. években Rozsályi Kun László neje volt.[2]) Innen van, hogy 1620-ban a gerlai jobbágyok egy része Kun Lászlót vallja urának.[3])

II. Tamás utolsó gyermeke Ferencz korán elhalt s csak egy fiút VII. Jánost, hagyott maga után. Ez 1511-ben a krakkai egyetem hallgatója lőn s 1512 április 22-én baccalaureusi fokozatot nyert. Az egyetem anyakönyve megjegyzi, hogy Magyarország vitézlő (egregius) családjából származott.[4]) Hogy az iskolázásra elég pénze legyen, 1508-ban összes birtokait nyolczezer forintért elzálogosította a Harasztiaknak,[5]) sőt 1514-ben a többi Ábránfyak már attól féltek, hogy örök áron is eladja nekik, s azért ez ellen tiltakoztak.[6]) Később a papi pályára lépett és 1520-ban a dúsgazdag gyulai plébániát kapta meg[7]) s midőn azt politikai pártállása miatt 1528-ban elvesztette, a váradi olvasó-kanonokságot nyerte el. 1533-ban a még jövedelmesebb váradi őrkanonokságot birta.[8]) Lehet, hogy még csak ezután kapott főesperesi javadalmat, s ekkor írták a krakkai tanulók házának anyakönyvébe a neve mellé e szót: »Archidiaconus.« — Ő az egyetlen az Ábránfyak közül, ki eddigi adataink szerint a papi pályán működött.

A család birtokviszonyait ismertettük a gerlai uradalomnál. Lakása a XIV-ik században és a XV-ik század első felében kétségtelenül Gerla volt. II. Tamás, utánna I. Sebestyén s ennek fiai a mezőmegyeri kastélyban laktak. I. Péter és utódai pedig Csabán. III. István ágából Benedek Vésztőn, Áron alkalmasint Biharmegyében Gyántén lakott.

Utolsó férfitagja volt a családnak IV. Gáspár, ki 1588-ban született[9]) s 1622-ben I. Rákóczy György később erdélyi fejedelem sárospataki viczeporkolábja volt.[10]) Egy Gerlai Ábránfy Gáspárnak 1678-iki pecsétjéről közli Cserghő G. az Ábránfy családnak czimerét.[11]) E Gáspár bajosan egy IV. Gáspárral, mert akkor ennek 90 évig

---

[1]) Leleszi lt. Prot. 38. f. 27. — [2]) U. o. Prot. 54. f. 43. A. 1585. f. 1. nr. 12. és A. 1588. f. 3. nr. 20. — [3]) B. O. I. 222. — [4]) Schrauf: A »krakói magyar tanulók háza« 17, 83. — [5]) B. O. I. 135. Ez oklevél hibásan az 1519. év alatt van közölve, holott 1519-ben csak átírták az 1508-iki szerződésről szóló levelet. — [6]) B. O. I. 118. — [7]) Münch. Más. — [8]) Kállay lt. 1529. 1531. és N. R. A. 9/64. —[9]) Leleszi lt. Prot. 38. f. 27. — [10]) Szilágyi: I-ső Rákóczy György 127. — [11]) Siebmachers Wappen-Buch. Adel von Ungarn IV. kötet 1.

kellett volna élnie, ami nem lehetetlen ugyan, de a XVII-ik században roppant ritkaság.

Kétségtelen, hogy a család neve Ábránfynak irandó; a család virágzásának tetőpontján mind a család tagjai, mind Békésvármegye hivatalnokai ekként írták s már csak ennélfogva sincs semmi köze a mult századbeli Ábrahámfy családhoz, mely különben is csak 1760-ban nyert nemességet.[1]) Kétségtelen az is, hogy a Gerlai Ábránfy család a XVII-ik század végére teljesen kihalt úgy, hogy, midőn a gerlai uradalom a török iga alól felszabadult, annak visszaszerzésére egyetlenegy Ábránfy sem jelentkezett, hanem csak a női ágon leszármazó távoli rokonok tettek visszaszerzésére sikertelen lépéseket.

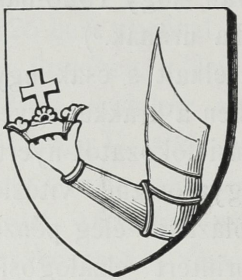

Az Ábránfy család czímere.

Ábrány vagy Ábrányi nevű jobbágy család már 1563-ban lakott Mezőmegyeren.[2]) 1632-ben Ábrányi János és Pál nevű mezőmegyeri jobbágyok 16 lóért fölmentést nyernek a jobbágyság alól s házuk is minden fizetés alól mentességet kap.[3]) Természetes következménye lőn ennek, hogy ezek nemességet nyertek, de csak az erdélyi fejedelemtől. 1715-ben Ábrány György nevű békési lakos nemesnek vallotta magát.[4]) Ugyanő 1717-ben Békés város bírája volt,[5]) de kétségtelen nemességét nem tudta igazolni s így jobbágynak maradt. Ekkor Ábrányinak írják, 1715-ben pedig Ábránynak.

Aczintus (Ölyvedi). Ismert tagja, Bertalan, 1461-ben tanú Zeleméres ügyében. Volt némi birtoka Halásztelken is. Ugyanennyit tudunk a többi ide utalt családokról.[6])

Adorján (Ölyvedi). 1525-ben Gergely nevű tagja Ábránfy Péter mellett tanúskodik. Ugyanennyit tudunk a többi ide utalt családokról is.[7])

Ajtósy. Mindazok, akik Ajtóson birtokosok voltak, részint vezeték-, részint előnév gyanánt használták az Ajtósy nevet s a középkori pontatlanság miatt nagyon bajos, sőt lehetetlen meghatározni,

[1]) Dr. Illéssy és Pettkó: A Királyi könyvek 13. — [2]) Haan Más. — [3]) Harr. M. 18. — [4]) Jk. I. 203—24. — [5]) B. O. I. 263. — [6]) Dl. 15,577. — [7]) Dl. 31,048.

kinek volt az Ajtósy név vezetékneve, kinek pedig csupán előneve. Így például Szakolyi Lászlóné, akit évek hosszu során és helyesen Neczpáli Annának írnak az oklevelek,[1]) egy 1490-iki levélben egyszerre csak Ajtósy Anna néven fordul elő csupán azért, mert birta Ajtós egy részét.[2]) Ily körülmények közt nincs más mód, mint e helyütt egyszerüen felsorolni azon személyeket, akik csupán Ajtósy néven fordulnak elő, de nem vállalunk kezességet arra nézve, hogy a felsoroltaknak valóban Ajtósy volt a vezetéknevük is, s hogy ezek egy család tagjai vagy legalább távoli rokonok lennének.

1404-ben Ajtósy Sebestyén királyi emberül van kijelölve Maróthy beiktatására.[3]) 1418-ban e Sebestyén fia, László, Maróthynak Kígyós körül eső birtokait csipdeste, tehát Kígyóson tulajdonos volt.[4]) 1490-ben Ajtósy Tamás visszakapja azon birtokot, melyet 1476. előtt özvegy Szakolyi Lászlóné Maróthy Mátyusnak adott el.[5]) 1507-ben Ajtósy Márta, özvegy Egey Andrásné, a maga és néhai Ajtósy Imre, Ajtósy István és Ajtósy Mihály fiainak nevében tiltakozik az ellen, hogy Corvin János özvegye némely zarándmegyei falvakat megszerezzen.[6]) 1508-ban Ajtósy Mihály özvegye, Klára, Ajtósy Imre özvegye, Erzsébet, és Ajtósy Péter a Kigyóstól nyugatra eső Rotymáért perelnek Corvin János özvegyével, de kibékülnek.[7]) 1510-ben Mihály özvegye Nelepeczy Klára lenn Körös vármegyében, Dobrakuchán, végrendeletet tesz s ez alkalommal említi András nevű fiát és Potenciána meg Anna nevű — úgy látszik — mostoha leányait.[8]) 1516-ban Ajtósy Péter királyi emberül van kielölve Ispán Gál beiktatására.[9]) Ennek neje volt Ajtósy Adviga, kitől származott Katalin nevű leánya. E Katalin 1518-ban kígyósi és ajtósi részeit 200 forinton eladja Ajtósy Ferencznek, az ő nagybátyjának.[10]) Alkalmasint e Ferencznek testvére volt azon Miklós, ki Ferenczczel együtt 1517-ben Kígyóson és Ajtóson egy-egy telket ajándékozott Oláh Jánosnak,[11]) s ha ez áll, akkor e családot tulajdonképpen Bradácsnak hívták s az Ajtósy név csak előneve volt.[12]) Az utolsó Ajtósy, ki csupán e néven fordul elő, Imre volt s 1564-ben Forgács Ferencz váradi püspök

[1]) B. O. II. 63, 65, 72, 77—9, 87, 81. — [2]) Teleki cs. oklevéltára II. 172. — [3]) Münch. Más. — [4]) B. O. I. 46. — [5]) Teleki cs. oklevéltára II. 172. — [6]) Dl. 36,349. — [7]) Münch. Más. — [8]) Dl. 35,774. — [9]) Münch. Más. — [10]) B. O. I. 134. — [11]) B. O. I. 129. — [12]) L. Bradács szó alatt.

szolgálatában állott. Ettől kapta jutalmul Felső-Ondorhó nyitramegyei falut.[1]) (L. még a Bradács, Keresztély és Török családokat.)

Alafy (Halásztelki). 1461-ben Péter nevű tagja Zeleméres ügyében tanúskodik.[2]) A többi ide utalt nemesekről is csak ennyit tudunk.

Álmos (Halásztelki) Ferencz 1461. (L. Alafy.)

András (Ölyvedi). (L. Adorján.)

Aranyos. 1467-ben Bálint nevű tagja királyi emberül van kijelölve az Ábránfyak részére.[3])

[1]) Pozsonyi kápt. lt. Prot. XIV. f. 184. — [2]) Dl. 15,577. — [3]) B O. I. 83.

BABY. 1488-ban Tamás birtokos Nagy-Harangon. Itt a Császárülése nevű pusztát magáénak követelé s e miatt Ösvény tulajdonosaival perbe keveredik. 1494. előtt meghalt s a per testvérére Lászlóra szállott át.[1])

Báboczkay. Kún származású család. A szentmártoni Lajos családdal együtt ivadéka azon Szibes (»Scybes«) nevü hadházi kúnnak, kinek fiai 1352-ben nyernek nemességet I. Lajos királytól.[2]) 1433-ban Báboczkay Bálint és László Kéregyházért másként Kenderesért pereltek, de a pert elvesztették.[3]) 1436-ban László újra megindítja a pert Szentmártoni Jakabbal és Kenderesy Bereczkkel együtt Kéregyházáért,[4]) de bajosan több sikerrel, mint az elsőt. (L. még a Báboczkai Nagy családot is.)

Bácsó. (L. Balkány község.)

Bagdy (Csarnai). 1484-ben Benedek tanú az egyik félhalmi jobbágy megöletése ügyében.[5]) 1533-ban előfordúl Bagdy István, mint békéltető Ábránfy Áron és Haranghy Mihály között,[6]) de ez már Sarkadi előnevet visel s így az előbbi családdal való rokonsága kétséges. Hasonlóképen bizonytalan, melyik családhoz tartozik azon Bagdy Ferencz, ki 1562—64-ben Egén és Kákán volt birtokos.[7])

Bajoni. (L. Balkány község.)

Bakay (Bélmegyeri). 1480-ban Imre és Dorottya nevű nejétől származó fia, Pál, a tarcsai halastavak elfoglalásában voltak részesek. Bélmegyeren laktak.[8])

Bakócz. (L. a gyulai uradalomnál, továbbá Mező-Berény és Tölgy községeknél.)

---

[1]) Baranyi lt. f. 23. — [2]) Dl. 4233. és 8265. — [3]) Dl. 9110. — [4]) Dl. 9726. — [5]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [6]) Harr. M. 18. — [7]) Dical. conscript. — [8]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1.

Baksás (Pázmáni). 1424-ben és 1427-ben Miklós királyi emberül van kijelölve.[1]) 1447-ben Tamás állítólag gyarmati földeket foglal el.[2]) 1572-ben Mihály pázmáni birtokát erősen védi Nadányi V. János ellen, de ő már Komádiról írja magát és János Zsigmond kisebbik kanczelláriájának jegyzője volt.[3])

Balassy (Endrődi). 1495-ben és 1498-ban Kelemen királyi emberül van kijelölve.[4]) 1508-ban Kálmán megyénk egyik szolgabírája volt.[5])

Balázsdeák. Nevét a XVI. század elején élt Balázs nevű tagjáról kapta, talán éppen azon Békési Balázsdeáktól, ki 1559-ben Gyula városában Szodoma pusztulását szedte versbe. Ezt ugyanis,

A Balázsdeák család czimere.

mivel iskolákat végzett, latinúl tudott, közönségesen csak Balázsdeáknak hívták. E név aztán ivadékainak vezetékneve lőn. Nemességét Márton nevű derék tagja szerezte. E Márton már 1561-ben

[1]) Csáky lt. 3/5. és Dl. 11902. — [2]) Muz. lt. — [3]) Nad. lt. f. 24. — [4]) Dl. 20,324. és Dl. 21,701. — [5]) Münch. Más.

Gyulán szolgált, mint hadnagy, s a törökök ellen többször vitézül harczolt. Ezáltal méltóvá tette magát arra, hogy I. Ferdinánd király 1563. nov. 15-én keltezett levelével kiemelje őt s atyafiait a polgári (s nem a paraszti) rend sorából.[1]) Márton, mint említők, 1566-ban, Gyula vára védelmében esett el.[2])

Ha nem fia, bizonyosan unokaöcscse volt azon — István, ki 1584—92. években az egri vitézek sorában küzdött. 1584-ben két társával együtt kapta Gyúrt és Berényt. Ekként megyénkbeli birtokos lőn.[3]) Alkalmasint ő volt azon István, ki 1588-ban a szarvasi török palánkot — bár sikertelenül — megrohanta. Biztos róla, 1592-ben vitéz harcz után török fogságba (a jenei bég hatalmába) jutott.[4]) Neje volt Hobordanczky Katalin. Ettől született egyetlen leánya, Borbála, Zsegnyey Miklóshoz (1608-tól kezdve aranysarkantyús vitézhez) ment férjhez. E Borbálában a család kihalt. Borbálának Zsegnyeytől csak egy leánya maradt, Zsegnyey (s nem Sennyey) Borbála, ki Károlyi Mihályhoz menvén férjhez, Gyúr és Berény a Károlyi család kezére jutott.[5])

Bán (Ölyvedi). 1508-ban Gergely királyi ember Ábránfy Péter részére,[6]) a következő évben pedig ugyan ő megyénk egyik szolgabírája.[7])

Bánrévy. Eredetileg külső-szolnok-vármegyei család, de a XVI-ik században megyénkben is birtokos, sőt utolsó tagja Gyula vára védelmében ontotta vérét s azért megérdemli, hogy megyénk történelmében is foglalkozzunk vele. Már 1435-ben előfordul egy Bánrévi Kún János nevű nemes,[8]) ki mint szomszéd jelen van Ege határjárásánál s így megyénkben birtokos volt, de vajjon a későbbi Bánrévy család őse volt-e? meg nem állapítható.

1475-ben Bánrévy László és Ferencz királyi emberek a Simán és Csejten elkövetett erőszakoskodások megvizsgálására.[9]) 1495-ben Fülöp és Pál, Csulai Móré Györgynek bala- (most török-) szentmiklósi tisztjei voltak és a Bánrévével határos marázi puszta egy részét elfoglalták.[10]) 1505-ben e Fülöp Külső-Szolnok vármegye országgyűlési követe volt.[11]) 1524-ben László a királysági

[1]) Regest. decim. és Károlyi oklt. III. 343—5. — [2]) E mű I. k. 172. l. — [3]) B. O. I. 234. Turul. 1888. évf. 42. — [4]) V. ö. e mű I. k. 256. és Károlyi cs. oklt. III. 568. — [5]) Károlyi cs. oklt. IV. 78. 195—6. — [6]) B. O. I. 110. — [7]) Dl. 21,931. — [8]) Nad. lt. f. 24. — [9]) Kállay lt. — [10]) U. o. — [11]) Jászai: A magyar nemzet napjai a mohácsi vész után 158.

jobbágyokon erőszakoskodott, ami annak jele, hogy már bírta a Királysággal határos Veresegyház részét; különben Bánrévén lakott.[1]) 1527-ben ugyan-e László Zarándmegyének országgyűlési követe volt.[2]) 1552-ben újra előkerül egy Bánrévy László, ki Aradvármegyének alispánja s megyénkben Kákán birtokos volt,[3]) de előbbivel való azonossága nem bizonyos. Ez alispán 1556-ban Veresegyházának és Kákának egy részét bírja,[4]) s élt még 1558-ban is.[5]) 1560-ban mindazon részeket, melyet előbb László bírt, már Bánrévy Péterének írják. E Péter 1562-ben Füzes-Gyarmat, Méhes és Bucsa egy részét is bírja, de alkalmasint csak zálogjogon.[6]) Birtokos volt Jánosházán is Zarándmegyében.[7]) Nagytekintélyű ember volt s azért 1560-ban bíró volt az orosháziak és fecskésiek között,[8]) 1561-ben pedig Sáry Albert és Túry Benedek lovagias ügyében Sarkadon mondott ítéletet.[9]) Még ez évben Gyulai Gaál Andrástól visszakövetelte a békésmegyei adóból megszavazott útiköltségek felét,[10]) s mint szomszéd jelen volt 1561. november 25-én, midőn Kerecsényit Mező-Túr birtokába iktatják.[11]) 1566-ban Gyulavár védelmében sebet kapott[12]) Mi lőn vége, nem tudni.

Barsa nemzetség. Megyénk északkeleti részén lakott. 1220-ban 5 Barsa nemzetségbeli u. m. Apa, Mike, János, Domokos és Balad békésmegyei nemesek s járomtelki lakos, Zakariás, mellett tanúskodnak. A nemzetség nevét föntartotta a hajdan békésmegyei Barsa község, de ez utóbb, mint puszta, Csökmő község határához s így Biharmegyéhez került. E nemzetségből származott a XIV-ik század elején oly nagy szerepet játszó Kopasz nádor s minden jel szerint a Nadányi család is.[13])

Basa (Csatári). 1418-ban élt Basa (Bosa) nevű csatári nemestől vette nevét és származását. E Basa a Maróthy birtokait háborgatók sorában kerül elő.[14]) Második ismert tagja István ugyancsak furcsa színben tűnik föl. Békésmegye rendei 1479-ben tolvajsággal vádolják.[15]) Egy másik tagja a családnak, Barnabás, már elég jó hírnévnek örvendett, mert 1508-ban királyi emberül van

[1]) Acta Monial. Poson $^{56}/_{79}$. — [2]) M. Országgyűlési emlékek. I. 128. — [3]) Nádasdy lev. az orsz. lt.-ban és Dical. conscript. — [4]) Dical. conscript. — [5]) Városok és Várak számadásai a muz. lt.-ban. — [6]) Dical. conscript. — [7]) Dical. conscript. cottus Zaránd. — [8]) B. O. I. 170. — [9]) Károlyi cs. oklevéltára III. 329. — [10]) Leleszi lt. A. 1561. f. I. nr. 18. — [11]) Kállay lt. — [12]) L. I. kötet 172. lap. — [13]) Évk. XI. 81—85. — [14]) B. O. I. 47. — [15]) Dl. 36,421.

kijelölve Ábránfy Péter részére.[1]) 1561-ben János és Péter nevű tagjai fordulnak elő a családnak s Jánost Tót Gergely nevű zsellérje által megidéztetik a király elé, amiért Gaál Andrástól erővel visszavette az előzőleg megadott útiköltségek felét.[2])

Bátory (Ecsedi). (L. Keszi község.)

Bedek (Csatári). Elég jómódú kis nemes család lehetett. Tagjai közül ismeretesek: Demeter, ki 1461-ben Zeleméres ügyében tanúskodott,[3]) Tamás, ki 1470—71-ben Ábránfy Sebestény tisztje volt,[4]) Lukács, ki 1525-ben Ábránfy Péter javára Gerla határairól tanúskodott.[5]) Utolsó ismert tagja a családnak Simon, ki 1561-ben szintén visszakövetelte a megyei követek számára megszavazott útiköltségek felét s azért Csatáron unokatestvére, Basa Péter, által a király elé idéztették.[6])

Begésy. (L. Torda község.)

Beke (Kamuti). Tagjai közül Domokos 1516-ban Nagy-Kamuton birtokos s mint szomszéd jelen van Ispán Gálnak a kiskamuti részbe való beiktatásán.[7])

Békés (Kamuti). Csak Tamást ismerjük e család tagjai közül, ki 1494-ben királyi emberül volt kijelölve a tarcsai erőszakoskodások megvizsgálására. Ekkor Bekwsnak írják,[8]) de a híres Kornyáti Békés család tagjait is sokszor írják Bekwsnak.[9])

Békésy (Ölyvedi). Csak későn s egy ízben említik. 1612-ben István és Bálint nevű tagjai királyi emberekül vannak kijelölve, hogy a Rédeieket Öcsöd birtokába iktassák.[10])

Bekfy (Dánfoki). Ismert családfája ez:

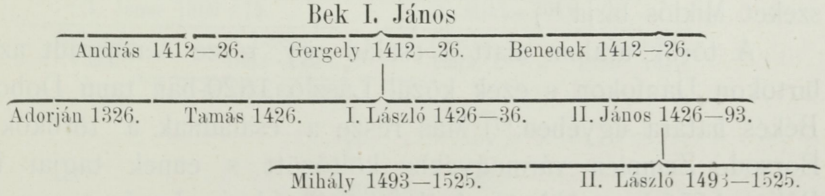

A család első ismert tagjának I. Jánosnak ragadvány nevéről

[1]) B. O. I. 110. — [2]) Leleszi lt. A. 1561. f. I. nr. 18. — [3]) Dl. 15,577. — [4]) B. O. I. 87. és Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [5]) Dl. 31,048. — [6]) Leleszi lt. A. 1561. f. I. nr. 18. — [7]) Gaál lt. — [8]) Teleki lt. Elench. XV. f. I. — [9]) Pesty: Krassó megye története III. k 111. stb. — [10]) Leleszi lt. Stat. R. f. III. nr. 90.

Bekről nevezték a család tagjait Bekfyeknek vagy Bökfyeknek.[1]) A család kezdettől fogva birta Dánfokot egész a XVII-ik század végéig; azonkívül Muronyon és később a XVI-ik században Félhalmon is birtokos volt.

A család 1412-ben előforduló tagjai muronyi részök egyharmadát átadják rokonaiknak a Muronyiaknak;[2]) a megmaradt részből ugyanazok 1424-ben egy részt száz új forintért elzálogosítanak Maróthy Jánosnak,[3]) két év mulva pedig ugyanazt 200 márkáért, vagyis 800 forintért örökre eladják Maróthynak.[4]) Ezenkívül említik még Andrást és Gergelyt 1418-ban, amiért Maróthy János jószágait háborgatták;[5]) továbbá Gergelyt 1423-ban, midőn a Murony határaira és eladására vonatkozó 1295-iki oklevelet átiratja.[6]) E Gergely volt az, ki a családot tovább terjeszté, mert 1426-ban említett még kiskorú gyermekei közül I. László és II. János nagykort értek el. I. László 1436-ban Kánya Péter bélmegyeri jószágát zálogba veszi;[7]) de róla többet nem tudunk. II. János ellenben még sokszor szerepel s egyike megyénk legtekintélyesebb nemeseinek. 1461-ben tanú Zeleméres ügyében;[8]) 1479-ben a nádori gyűlésen táblabíróvá teszik;[9]) 1488-ban pedig megyénknek egyik esküdtje volt.[10]) 1493-ban még élt s ő meg fiai mint az Ábránfyaknak tisztjei részt vesznek a tarcsai erőszakoskodásban.[11]) E két fiú, Mihály és II. László, él még 1525-ben is s birtokos volt Muronyon;[12]) II. László azonkívül 1520-ban királyi emberül volt kijelölve.[13]) Ezentúl az összeköttetést a család többi tagjai között nem tudjuk kimutatni. Ezek közé tartozik Demeter, ki 1520-ban már Félhalmon is birtokos volt[14]) s 1525-ben Gerla határáról tanúskodik;[15]) Bálint 1553—56-ban Dánfokon, Muronyon és Félhalmon birtokos. 1556—64. években pedig ugyanazon részeket Miklós birja.[16])

A török uralom alatt a család egy része lenmaradt az ősi birtokon Dánfokon s ezek közül László 1620-ban tanú Doboz és Békés határa ügyében.[17]) Más része a családnak a törökök elől Borsod-, Zemplén vármegyékbe költözött s ennek tagjai közül Bálint 1656-ban több társával együtt nádori adományt nyer Dán-

[1]) V. ö. Dl. 15,577. és Teleki lt. Elench XV. f. 1. — [2]) B. O. I. 40. — [3]) B. O. I. 38—9. — [4]) B. O. I. 52. — [5]) B. O. I. 47. — [6]) Dl. 1408. — [7]) Nad. lt. f. 13. — [8]) Dl. 15,577. — [9]) Dl. 36,421. — [10]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [11]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [12]) Dl. 31,048. — [13]) Münch. Más. — [14]) Nad. lt. Másolat. — [15]) Dl. 31,048. — [16]) Dical. conscript. — [17]) B. O. I. 221.

fok, Félhalom, Kamut, Endrőd falvakra és Borosgyán pusztára.[1]) Élt még e Bálint 1697-ben is és a neoacquistica commissio előtt előmutatta a nádori adománylevelet,[2]) de jogait nem tudta érvényesíteni. Gacsári említi, hogy 1838-ban Gyarmaton Bökfy nevűek laktak, kik oda Nagy-Bégányból, Beregmegyéből származtak le.[3]) Mivel pedig, mint látni fogjuk, Nagy-Bégányban más békésmegyei család is meghúzódott,[4]) semmi lehetetlen sincs benne, hogy a XVIII-ik században Nagy-Bégányban lakó, onnan utóbb Füzes-Gyarmatra költöző Bekfyek vagy Bökfyek az egykori Dánfoki Bekfy nemes családnak ivadékai. Vajjon az 1663-ban előforduló Beksy Sándor[5]) és az 1665-ben említett Beksy Pál[6]) e családhoz, vagy a Békésy nevű családhoz tartozik-e? a hibás kiírás miatt nem lehet megállapítani.

Bélmegyery. Bélmegyer a XIV-ik század elejétől kezdve 1566-ig folyton kisnemesi falu lévén, számos ittlakó család vette föl a Bélmegyery nevet, akik ekként névrokonok lettek; de köztük valódi vérrokonságot keresnünk nem lehet. 1346-ban fordul elő az első Bélmegyery, Jánosfia Miklós, ki Nadányi János jobbágyai ellen panaszt tesz. Vele egyidőtájt élt Bélmegyeri Nagy Mike, kinek fiú örököse nem maradt s ennélfogva birtoka atyafiaira szállott. De ez atyafiaknak ki kellett volna adniok e birtokból a leánynegyedet e Bélmegyeri Mike leányának, Becs nejének. Mivel pedig ezt nem szivesen tették, hosszú, 25 évig tartó per keletkezett s utóvégre is ki kellett egyezniök. A peres iratokból s még néhány más oklevélből a Bélmegyeryeknek ezen családfája állítható össze:

I.

I. Domokos.

I. János 1369–73.		I. Miklós 1369–73.	
Kelemen 1393.	István 1393–1415.	László 1393.	Miklós 1393–1418.
	II. Tamás 1415.		

II.

I. András.

II. János 1369–1373.

I. Tamás 1393–1418.

Imre 1433–35.	III. Domokos 1433–5.

[1]) B. O. I. 249. — [2]) Prot. neoacquist. comiss. 141. — [3]) Évk. V. 109. — [4]) L. Mező cs. alatt. — [5]) Harr. B. B. nr. 3. — [6]) Évk. XVI. 95.

III.

I. Beke

I. Mihály 1369—93. Mátyás 1369—1419.

IV.

II. Beke.

György 1369—1373. II. András 1369—72.

II Domokos 1393. II. Mihály 1393—1418.

Az 1369—93. években előfordulókról csak annyit tudunk, hogy a pert több-kevesebb szerencsével folytatták.[1]) Mátyás azonkívül 1419-ben mint királyi ember a Détéryeket beiktatja Csarna birtokába; vele együtt voltak kijelölve királyi emberekül I. István és II. Tamás. [2])Az előző évben II-ik Miklóst, II. Tamást, Mátyást és II. Mihályt arról vádolta Maróthy, hogy az ő békési birtokát jogtalanul élték.[3]) tmréről és III. Domokosról azt tudjuk, hogy elaggott rokonuktól, Kánya Pétertől, Bélmegyeren jókora birtokot kaptak ajándékul.[4])

Már a XV-ik század elején fordulnak elő Bélmegyeryek, kik a fent előadott családfára sehogysem illenek. Ilyenek azon Bélmegyery Mihályfia András és Jánosfia Mihály, kik 1402-ben királyi emberekül vannak kijelölve a Nagyharangiak beiktatásához.[5]) Továbbá azon Beke és Szemere, kik 1418-ban szintén kapdostak Békés határain[6]) s végre Andrásfia Bertalan, ki 1461-ben Zeleméres ügyében tanúskodik.[7]) De e század közepén megint fölmerül egy Bélmegyery család, melynek származását négy ízig ismerjük:

V.

Bálint

III. Tamás 1448.

II. Bertalan

Neszte 1468. Zsófia 1468. Márta 1469. Lőrinez 1468

Ez ág tagjai közül III. Tamás 1448-ban Ábránfy III. Istvánnal perel;[8]) Lőrincz pedig 1468-ban bélmegyeri birtokát elcseréli Ábránfy IV. Istvánnal ennek mező-megyeri részéért.[9]) Ezeken kívül csupán Bélmegyery néven említik még megyénknek következő nemeseit: 1480-ban Bertalan fia Péter (az 1461-ben említett Andrásfia Bertalan fia?) királyi emberül van kijelölve Kis-Harang és Gyarmat határjárásához.[10]) 1483-ban Mihályfia János és egy másik

[1]) B. O. I. 23—31, 34. — [2]) B. O. II. 32. — [3]) Dl. 10,711. — [4]) B. O. I. 54. — [5]) B. O. I. 306. — [6]) B. O. I. 47. — [7]) Dl. 15,577. — [8]) Muz. lt. — [9]) B. O. I 77. — [10]) Nad. lt. f. 1.

János, a Herpayak bizalmi férfia, az egyik félhalmi jobbágy megöletése ügyében;[1]) 1501-ben Márton királyi emberül van kijelölve a simaszigeti erőszakoskodás megvizsgálására.[2]) 1511-ben Jánosfia László Veér II. Andrással perel;[3]) 1525-ben pedig János királyi emberül van kijelölve Dánfy Józsának megidézésére.[4]) Ezentúl Bélmegyery néven senkit sem említenek, hanem e név előnévvé lesz a Csiga, Domokos, Kánya, Kardos, Kereky, Kötöző, Lantos, Méhes, Nagy, Szabó és Vég családoknál.

Bene. A XV-ik század végén élt Bene Mihály, ki marázi részét még 1495 előtt elzálogosította Túr földesurainak.[5]) 1552—53-ban Tamás mint Németi birtokosa fordul elő. 1560—64-ig az ő németi részét János birja, ki ezenkívül ez években Egén is birtokos volt.[6]) 1564-ben e János királyi emberül van kijelölve Bodoki Székely Ferencz beiktatására.[7])

Bereczkfy (Endrődi). 1425-ben élt azon Miklósfia Bereczk endrődi nemes, kitől e család vezeték nevét vette. Testvére volt Bálint s vele együtt kibékül Gyoma földesuraival.[8]) 1495-ben Endrődi Bereczkfy Balázs királyi emberül van kijelölve a margit-szigeti apáczáknak beiktatására.[9]) Ugyanezen Balázs és Bereczkfy János 1509-ben királyi emberekül vannak kijelölve a királysági erőszakoskodások megvizsgálására.[10]) Balázs 1515-ben még élt s megint királyi emberül jelölik ki,[11]) de 1520-ban már özvegyét, Simay Advigát, említik.[12]) 1541-ben e család utolsó ismert tagja Pál, mint Ferdinánd-párti királyi ember fordul elő.[13])

Bereczkfy (Ölyvedi). Csak egy tagja ismeretes János, ki 1508-ban királyi emberül volt kijelölve Ábránfy Péter részére,[14]) 1525-ben pedig Gerla és Csaba határairól tanúskodik.[15])

Bereczkfy (Vidi). Békésvármegyét érdeklő családfája a következő:

Mihály 1535.
András 1552—64.

Miklós † 1596 előtt			N.
Balázs 1596.	Anna 1596. — Kőrösy Pál	Ilona 1596.	Ferencz 1596.
			Erzsébet — Paksy János
			Borbála — Bagosy Pál 1642

[1]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [2]) Csáky lt. Kluknai rész. — [3]) Teleki lt. XV. f. 1 — [4]) Dl. 26,697. — [5]) Kállay lt. — [6]) Dical. conscript. — [7]) B. O. I. 185. — [8]) Justh lt. — [9]) Dl. 20,324 — [10]) Dl. 21,931. — [11]) Dl. 22,701. — [12]) Dl. 29403. — [13]) Muz. lt. — [14]) B. O. I. 110 — [15]) Dl. 31048.

A család első ismert tagja Zapolyay János király szakácsa volt s jutalmul 1535. márczius 1-én Körözs-Szentmiklós falut adta neki a király. Ebbe 1535. márczius 24-én, nagyszerdán, a királyi szakácsot beiktatták s így ő békésvármegyei birtokos lőn.[1]) Fia, kit atyja mesterségéről közönségesen csak Szakács Andrásnak hívak, 1552-ben majd elvesztette Körözs-Szentmiklóst, mert többen azt hiresztelték róla, hogy nem akar Ferdinánd király hűségére állni s amiatt többen kérték a királytól Körözs-Szentmiklóst. Szerencsére Andrásnak sikerült őket megelőznie, Ferdinánd pártjára állnia s magát birtokában megerősíttetnie,[2]) s azért 1553—64. években az adórovók mindig őt írják Körözs-Szentmiklós földesurának.[3]) 1557-ben Ösvényt is megkapta Ferdinándtól,[4]) de tettleg nem birta azt kezéhez keríteni. Gyula elfoglalása után vagy ő, vagy utódai Közép-Szolnok megyébe Ér-Mindszentre húzódtak s 1596-ban unokái úgy osztoztak meg, hogy Körözs-Szentmiklósnak keleti fele Ferenczé, nyugoti fele pedig Miklós gyermekeié legyen.[5]) Ferencznek két leánya közül Borbála 1642-ben az ő körözs-szentmiklósi részét sógora Paksy János fiának, Györgynek, engedi át.[6]) E Paksy Györgynek hatodiziglenes ivadéka volt azon Bogárdy Lajos, ki 1775-ben Szentmiklósért perelt s a Harruckern-örökösöktől nyert is némi kárpótlást.

Berek. Egyetlenegy Balázs nevű tagja királyi emberül van kijelölve Ábránfy Tamás beiktatására.[7]) Lehet, hogy ez ízben is csak a másoló hibázott, Bereket írván Bedek helyett.

Bérlő. (L. Szeghalomnál).

Bernóti. (Soklyai és Endrődi). 1515-ben János nevű tagja királyi ember Békésvármegyében,[8]) tehát, bár ekkor még Soklyai (most Sikló Aradm.) előnevet visel, már birtokos volt megyénkben. 1549-ben Bernóti András megyénk egyik szolgabírája[9]) s Endrődi előnévvel él. 1551-ben ugyanőt (hibásan Bernoltfinak írva) Ferdinánd-párti királyi emberül említik.[10]) 1556—64. években Endrődön és Félhalmon volt egy kis birtoka.[11]) Talán e családból való azon Váradi Bernóti Gergely, ki 1630-ban kilencz Endrődre települt kóborló parasztot kap jobbágyul.[12])

[1]) Harr. V. 71. B. O. I. 156. — [2]) Harr. O. V. 72. — [3]) Dical. conscript. — [4]) Liber regius II. 109. — [5]) B. O I. 207. — [6]) Harr. V. 74. — [7]) B. O. I. 78. — [8]) Dl. 22,701. — [9]) Acta Monial Poson. 44/40. 64/63. 54/58. — [10]) Muz. lt. — [11]) Dical. conscript. — [12]) B. O. I. 235.

Bethlen (Iktári). A történelmi nevezetességű nagy család megyénkben Gyomát és 1520-tól kezdve 1566-ig a szentandrási uradalom negyedét birta. De hogy itt lakott volna s így megyénkre közvetlen hatással lett volna, eddigelé nem mutatható ki.

Bicze (Békési). Egyetlen ismert tagja Gergely 1467—70. években gyulai udvarbíró volt.[1]) Néha a maga kezére is gazdálkodott; így 1470-ben Szénáson volt búza asztagja.[2]) Alkalmasint ő azon Békési Gergely, ki 1451-ben a bécsi egyetemen bölcseletet tanult[3]) s így tudománya meg ügyessége szerezte meg számára a nemességet.

Bíró (Pázmáni). Nemzedékrendje ez:

Bíró

István 1407.

— Margit 1407.

László	Mihály	Antal	Benedek
1407.	1447—49.	1449.	1449—88.

Pázmányban lakó elég tekintélyes kis nemesi család volt. István 1407-ben szerzi meg Pázmánynak egy részét s abba május 25-én be is iktattatta magát.[4]) 1447-ben fia Mihály a Nadányiak birtokát háborgatja Gyarmaton és Barsán.[5]) 1449-ben Mihály, Antal és Benedek megosztoznak egymásközt úgy, hogy az ingóságokat elosztják, az ösvényi zálogban birt részt s a pázmányi száraz malmot pedig egyedül Mihály kapja meg.[6]) A legfiatalabb testvér Benedek élt még 1488-ban s jelen volt Ösvény és Nagy-Harang határjárásánál.[7]) A családnak XVI-ik században élő tagjait az előbbiekkel nem tudjuk összekötni. Mint királyi embereket emlegetik őket. 1549-ben Györgyöt és Benedeket a királysági jobbágyok panaszainak megvizsgálására;[8]) 1570-ben Demetert és Mártont a Nadányiaknak új beiktatására jelölik ki.[9]) Demeter és Márton erdélyi-pártiak valának s Márton Nagyharangi előnevet viselt, tehát Nagyharangon lakott, holott a többiek megmaradtak a Pázmányi előnévnél.

Bocskay. (L. Balkány községnél).

---

[1]) B. O. I. 81. és 16,811. — [2]) Dl. 16,985. — [3]) Fraknói: Magyarországi tanárok és tanulók a bécsi egyetemen 51. l. — [4]) Bunyitay gyüjteménye. — [5]) Muz. lt. — [6]) B. O. I. 64. — [7]) Baranyi lt. f. 23. — [8]) Acta Monial Poson $^{44}/_{40}$. és $^{64}/_{63}$. — [9]) Nad. lt. f. 13.

Bodzás (Halásztelki). Régiesen »Bozyás«-nak nevezik azon Mihályt, ki 1508-ban mint szomszéd jelen van a királysági beiktatáson.[1])

Bojnicsics (L. Csudaballa községnél).

Bojti. Biharmegyei család. (L. Torda községnél.)

Bolcsa (Pázmáni). Csak Jakab nevű tagja ismeretes, ki 1447-ben a Nadányiaknak Pázmánnyal határos gyarmati és barsai földein kapdosott.[2])

Boldy. Közönségesen bizonyára Bódinak ejtették ki nevét. 1616-ban Ferencz nevű Dobozon lakó tagja váltotta meg magát a jobbágyságból,[3]) tehát csak ezután lett nemessé. Az ide utalt családok tagjairól ugyanezt mondhatjuk.

Borsos (Csarnai). Ismert tagja Miklós 1461-ből. (L. Aczintus.)

Borsos (Csatári). Ismert tagja Miklós 1525-ből. (L. Adorján.)

Borsos (Halásztelki). Pál 1512-ben királyi emberül van kijelölve.[4]) A Csarnai és Halásztelki Borsos család körülbelül egy, mert Csarnai Borsos Miklósnak 1461-ben Halásztelken is volt birtoka.

Borsos (Kereki). Első ismert tagja Márton jellemző alakja megyénk szivesen torzsalkodó kisnemeseinek. 1480-ban erővel elfoglalta s kihalászta a tarcsai halastavakat;[5]) 1491 augusztus 11-én fegyveres kézzel állt ellen Bethalmánál Tarcsa határjárásának.[6]) 1493-ban az Ábránfyak tisztje s jobbágyaiknak vezére Veér András tarcsai házának megtámadásánál.[7]) 1511-ben helyette már fia István perel Veér II. Andrással.[8]) Ugyanez az István és Kereki Borsos Máté 1520-ban királyi emberekül vannak kijelölve.[9]) Tizenkét év mulva István megyénk egyik szolgabírájaként fordul elő.[10])

Borsos (Ölyvedi). Csak a török világban kerül elő s nagyon hihető, hogy valamelyik fentemlített Borsos család ivadéka. Egyetlen ismert tagja Miklós 1612-ben királyi emberül van kijelölve a Rédeyek beiktatására.[11]) 1620-ban pedig tanúskodik Békés és Doboz határairól,[12]) tehát még ekkor is lenn lakott Ölyveden.

---

[1]) Dl. 21,815. — [2]) Muz. lt. — [3]) B. O. I. 218. — [4]) Dl. 22,283. — [5]) Teleki lt. Elench. XV. f. I. — [6]) Muz. lt. — [7]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [8]) U. o. — [9]) Münch. Más. — [10]) B. O. I. 154. — [11]) Leleszi lt. Stat. R. IX. 90. — [12]) B. O. I. 226.

Bornemissza. (L. Balkány községnél.)

Both (Endrődi). Egyik tagja Miklós 1479-ben megyénk alispánja volt.[1])

Bothos (Harapkai). (L. Sámson községnél.)

Botos (Endrődi) Csak egy tagja ismeretes, János, ki 1557-ben Mágócsynak tisztje volt s Gyulán szolgált.[2]) Az 1556—64. években Simán és Csejten lakó jobbágyai egy-egy kapu után fizetnek adót; 1560-ban említi az adórovó endrődi udvarházát s e mellett lakó jobbágyai 1562-ben két kapu után fizettek adót.[3])

Boziás (L. Bodzás).

Bökény (Alagi). (L. Szeghalomnál és Kis-Károlynál.)

Bökényi. Imre nevű tagja 1461-ben Kákán birtokos s tanú Zeleméres ügyében.[4])

Bradács (Ajtósi) Egyetlen ismert tagja 1532-ben halt meg s végrendeletileg kígyósi birtokát kétszáz forintért Oláh Jánosnak hagyta. Ajtósi udvarházát és birtokát pedig nejének száz forintban köté le, de atyafiai e száz forintért kiválthatták.[5]) Oláh Jánossal való összeköttetése mutatja, hogy ő azon Ajtósy Miklós, ki Ajtósy Ferenczczel együtt 1517-ben Oláh Jánosnak Kígyóson és Ajtóson egy-egy telket ajándékozott.[6]) Megjegyezzük, hogy Tiszántúl már 1497-ben előkerül Bradács István, ki ekkor debreczeni ispán volt.[7])

Buda (Nagyzeréndi). (L. Káka községnél, Keszinél és Várajtnál.

Bús (Ölyvedi) László nevű tagja él 1461-ben. (L. Aczintus.)

Búza (Ölyvedi) 1525-ben Mihály és Pál nevű tagjai Gerla határairól tanúskodnak.[8]) 1553-ban Kelemen jelen van midőn a Gaál családot a karakai részbe iktatják.[9]) A török világ alatt is itt élt megyénk területén s János nevű tagja 1666-ban Kerekegyházát bérelte a Dobóczyaktól.[10])

Búzás (Kiskomádi). (L. Nagyharangnál.)

---

[1]) Dl. 36,421. — [2]) Regest. decim. Divers. Cottuum. — [3]) Dical. conscript. — [4]) Dl. 15,577. — [5]) B. O, II. 134, 136. — [6]) B. O. I. 129. — [7]) Kállay lt. — [8]) Dl. 31,048. — [9]) Gaál lt. — [10]) B. O. I. 257.

CSÁK nemzetség. E hatalmas nemzetség egyes ágai az Árpádkorban birtokosok voltak Gyula-Vári, Várajt, Szerhet és Murony községekben. (L. o.)

Csák (Ölyvedi). László nevű tagja él 1461-ben. (L. Aczintus.)

Csáky (Kerezsszegi). Megyénket érdeklő családfája ez:

(Lásd a mellékleten).

Csáky (Kerezsszegi). Megyénket érdeklő családfája ez:

I.

I. István

I. Miklós 1379–1426 erdélyi vajda, békésmegyei főispán
I. György 1389—1430. székely ispán
II. István 1401—1424.

I. Mihály 1421—26.
Ilona — Tamásy László
I. László 1412—1437. erdélyi vajda
II. György † 1448.
II. László váradi kanonok
I. Ferencz (székely ispán és bihari főispán 1430—1470.) † 1470. — Maróthy Anna 1436—71.
I. János † 1435. előtt

I. Pál 1454. † 1470. előtt
III. Mihály 1470—97. — Rozgonyi Anna
Magdolna 1483. — Perényi János
I. Benedek 1470—92. — Rozgonyi Apollonia } L. II. táblán.
II. Ferencz 1455—1483. } L. a. III. táblán.

Anna — Csáky Gábor
II. Mihály 1510—1524. — Ártándy Erzse
I. Imre 1552. — Massay Krisztina
Péter † 1552. előtt
Margit 1510.
Kata 1510.
IV. István 1505—1520.
Erzse 1510.

IV. Mihály 1549—52.
II. György 1552—55.
Anna 1568.
II. Pál 1522—87.
I. Farkas 1522—55.

II.

Benedek 1489. ki az I. táblán

V. Miklós 1504. csanádi püspök megöl. 1514.
Borbála 1504. — Héderváry Ferencz
Katalin 1504
IV. Ferencz 1504—25. † 1528. előtt — Pethő Anna
Anna 1504. — Bajnai Both András
III. György † 1497. előtt
V. László 1497—1526.

Borbála 1572. — Toldy Mihály
Demeter 1526—1552. — Somlyai Báthory Zsófia
V. István 1540.

VI. László 1530—1587. — Balassa Zsófia
Anna 1572.
Anna — Prépostváry Anna
II. Dénes főisp. s tanácsos 1566—1587. előtt — Némethy Ilona

VII. István erdélyi hadvezér 1605. — Wesselényi Anna
VII. Mihály 1587.
VII. László
Erzse

VII. László országbíró 1655. — Batthyány Magdolna
Anna apácza 1673.
Krisztina 1604.
VIII. István 1603—1662. tárnok mester — Forgách Éva — Perényi Mária — Mindszenti Kriszt.

X. István 1638—1699. országbíró

III.

II. Ferencz 1455—1483.

III. Ferencz 1488—1497.
I. Gábor 1489—1511.
III. Miklós 1507.

Katalin — Pázmány Péter
IV. Miklós 1553—54. — Telegdy Zsófia

Katalin 1578. — Zólyomy Tamás
II. Gábor 1569.
Miklós 1569.
II. Mátyás 1587—88.
II. Gergely 1588. Báthory Zsigmond tanácsosa

Bár e hatalmas, főúri család sohasem lakott megyénkben, mégis meg kell róla emlékeznünk, mert Csáky I. Miklós sokáig volt megyénk főispánja és mert, amiért bizonyára sokat zúgolódtak megyénk rendei, e család szakította le megyénk kebléről Szeghalmot és Kis-Károlyt két századra, Csökmőt és Darvast pedig örökre. Így aztán tagadhatatlanúl nagy, noha káros hatással volt megyénkre.

I. István fiai 1410-ben, I. Miklós és fiai 1414-ben védelmezik kis-károlyi birtokukat.[1]) I. Ferencz a Nadányiakkal több ízben perelt Szeghalom és Kis-Károly határai miatt.[2]) Utoljára említik 3 (II. Ferencz, I. Benedek és II. Mihály) fiával együtt 1470-ben. Ekkor a Kis-Károlyhoz foglalt Sándoregyháza pusztát kénytelen a Simayak sima-szigeti birtokához visszabocsátani.[3]) I. Benedektől 1489-ben egy időre Kis-Károly egynegyedét lefoglalták bírság fejében.[4]) 1496-ban pedig ugyanő és testvére II. Mihály Szeghalmon és Károlyon kénytelen kiadni a leánynegyedet.[5]) 1492-ben II. Mihály a váradi káptalannak szeghalmi jobbágyain erőszakoskodik.[6]) Vajjon II. vagy III. Mihály volt-e az, ki 1501-ben szót emelt a sima-szigeti erőszakoskodás miatt? bizonytalan.[7]) III. Mihálynak fia IV. Mihály 1552-ben Szeghalmon és Kis-Károlyon birtokos s jobbágyai Szeghalmon 5, Kis-Károlyon 1 kapu után fizetnek. A következő években az adórovó nem említi. Nagybátyjának, Péternek, özvegye és unokatestvére, I. Farkas 1552—53-ban szintén birnak egy-két telket Szeghalmon és Kis-Károlyon.[8])

I. Benedek gyermekeit azon 1504-iki levélből ismerjük, melyben Maróthy Mátyus özvegye Budán a Mindszent-utczán levő házát nekik hagyta.[9]) Közülök V. László részt vett a mohácsi csatában s ennek fiát Demetert 1552—53. években szeghalmi és károlyi birtokosnak írják. 1554-ben helyette már fia, VI. László birja ugyanazon részeket. E Demeteré és VI. Lászlóé volt különben Szeghalom és Károly legnagyobb része.[10])

II. Ferencz ivadéka közül I. Gábor 1511. előtt szeghalmi részét is elzálogosította Fekete Mendel nevű zsidó özvegyének.[11]) Az ő fia, IV. Miklós azon Csáky Miklós, kinek szeghalmi jobbágyai 1552-ben 14, kis-károlyi jobbágyai pedig 8 kapu után

[1]) Csáky lt. $^{3}/_{2}$. és $^{3}/_{5}$. — [2]) U. o. $^{22}/_{28}$. — [3]) B. O. II. 84. — [4]) Leleszi lt. A. 1489. nr. 31. — [5]) Csáky lt. $^{3}/_{20}$. — [6]) B. O. I. 107. — [7]) Csáky lt. Kluknai rész. — [8]) Dical. conscript. cottus Bihar. — [9]) Dl. 21,241. — [10]) Dical. conscript. Cottus Bihar. — [11]) B. O. I. 112.

fizettek adót.[1]) Ugyanő folyamodott 1554-ben I. Ferdinánd királyhoz, hogy az előző nyáron fölégetett szeghalmi és kis-károlyi jobbágy-telkeket minden adó alól mentse föl.[2]) Midőn meghalt, fiai még kiskoruak voltak s nagybátyjuk, Telegdy Miklós, volt a gyámjuk. Ez 1569-ben II. Mihály és I. Benedek ivadékaival szemben oly erősen védte gyámoltjainak jogait, hogy azok a Csáky-javaknak egy harmadát kénytelenek voltak ezeknek átengedni.[3]) Az ezentúl élő Csákyak aztán kilépnek Biharvármegye területéről; országos méltóságokra emelkednek s országos dolgokat visznek is végbe, de bennünket közülök csak VIII. István és X. István érdekelnek, ezek is csak annyiban, hogy még mindig birták Kis-Károlyt és Szeghalmot, de többnyire már nem személyesen, hanem gazdatisztjeikkel viseltettek azokra gondot.[4]) A mult században a Csáky család többször tiltakozott ugyan Szeghalom és Kis-Károly elfoglalása ellen, de komolyan csak 1845-ben kezdtek azok visszaszerzésének gondolatával foglalkozni. Levéltárnokuk által összeiratták jogaikat igazoló leveleiket,[5]) de már késő volt. A 48-iki forradalom s a birtokviszonyok gyökeres átalakulása lehetetlenné tett minden további lépést.

A kereszegi gr. Csáky család czímere.

Csákó (Kamuti). Egy ízben, 1493-ban »Chokó«-nak, másszor, 1520-ban »Chago«-nak írják nevét.[6]) A család tagjai nagyobbrészt királyi emberek. Így István 1468-ban,[7]) András 1520-ban.[8]) István és János nevű tagjai 1493-ban Ábránfy Péter és Sebestény tisztjei.[9]) Egy másik Csákó János és Sebestyén 1561-ben azok közé tartoztak, kik visszavették a követi költségek felét Gaál Andrástól. E miatt megidézik őket Nagy-Kamuton és pedig János felesége, Anna asszony, utján.[10])

Csapó (Ölyvedi). Péter nevű tagja ösmeretes 1525-ből. (L.

---

[1]) Dical. conscript. Cottus Bihar. — [2]) Csáky lt. $^{10}/_{21}$. — [3]) U. o. $^{22}/_{25}$. — [4]) U. o. $^{22}/_{26}$, $^{22}/_{23}$. — [5]) U. o. $^{4}/_{47}$. és $^{4}/_{127}$. — [6]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [7]) Muz. lt. — [8]) Münch. Más. és Münch. levelek az orsz lt.-ban 483. — [9]) L. 6. jegyz. — [10]) Leleszi lt. A. 1561. f. 1. nr. 18.

Adorján.) 1680. körül még Ölyveden élt Csapó István nevű tagja. Ez 1715. körül Békésre telepedett le,[1] de nemességét még csak nem is követelte s így nem is vették föl azok sorába. Leszármazói azonban 1749-ben még tudták, hogy valaha családjuk nemesi jogokkal élt.[2]

Csarnay. A Békéstől keletre eső kis Csarna falut az Árpádkorban a békési vár jobbágyai lakták. Ilyen idevaló várjobbágy volt 1295-ben Mihály s jelen van Murony határjárásánál.[3] A XIV-ik század elején e várjobbágyok nemesekké lettek s természetesen falujokról Csarnay nevet vettek föl. Ilyen csarnai nemes volt Csarnay Antal, György fia, ki 1415-ben csarnai részét eladta Détéry Miklósnak. Kezességet vállalt Mihály, János, Miklós, Benedek, István és Lőrincz fiaiért is.[4] Természetesen a Csarnay név nem sokáig volt elegendő az itt lakó, számos nemes család megkülönböztetésére s azért e családok egyéb vezetékneveket is kezdettek használni u. m. Borsos, Fekete, Ötvös, Veres. Volt azonban oly család is, mely megmaradt az egyszerű Csarnay név mellett. Ennek tagja volt azon Balázs, ki 1461-ben Zeleméres ügyében tanúskodik.[5] Más Csarnay Balázs lehetett az, ki 1509-ben Ábránfy Sebestény tisztje volt, Csatáron lakott és ennélfogva Csatári előnevet használt.[6] Midőn a török világnak vége lőn, s megyénk újra népesedni kezdett, Békésen két, Csarnay Ferencz és Csarnay Tamás nevű öreg ember telepedett meg, kik magukat nemeseknek vallották,[7] s valóban minden jel arra mutat, hogy a régi Csarnay család ivadékai valának, de kétségtelenül nem tudták nemességüket bebizonyítani. Ezek ivadékai ma is élnek Békésen s 1836—46-ban mint állítólagos nemesek, megyénkben szavazattal bírtak.

Császár (Ölyvedi). 1513-ban Bálint nevű tagja királyi emberül van kijelölve Ábránfy Péter részére.[8]

Csatáry. Csatár is oly kisnemesi falu volt, mint Csarna s ennélfogva elnevezés dolgában itt is ugyanolyan állapotok voltak. 1295-ben Imre nevű idevaló várjobbágy részt vesz Murony határjárásán.[9] 1415-ben tünik elő az első Csatáry vezetéknevet viselő nemes, Tamás, kit királyi emberül jelölnek ki, Vesze megbecsülé-

[1] B. O. II. 162. és B. O. I. 263. — [2] Harr. B. B. 11. — [3] Dl. 1408. — [4] B. O. I. 41. — [5] Dl. 15,577. — [6] Dl. 21,931. — [7] Jk. I. 204. — [8] Harr. M. 18. — [9] Dl. 1408.

sére.[1]) Ugyanő, továbbá Lőrincz, Mihály, Jakab és másik Tamás, 1418-ban Maróthy János birtokait csipkedik.[2]) 1461-ben Dávid, Lőkös és Jánosfia László tanúk Zeleméres ügyében.[3]) Csatáry Gergely az 1493—1509. években Ábránfy Sebestény tisztje volt s nemcsak Csatárynak hívták, de Csatáron is lakott.[4]) Ellenben nem lakott Csatáron az Ölyvedi előnevet viselő Csatáry család, melynek nevezetes tagja volt Márk, 1461-ben tanú Zeleméres ügyében,[5]) 1479-ben pedig a simándi nádori gyülés egyik esküdt bírája[6].) (Lásd még a Basa, Bedek, Borsos, Dancs, Nagy és Tamásy családokat.)

Cséffy. A Füzes-Gyarmattól, illetőleg Pázmánytól keletre, ma már Biharmegyében eső csiffi puszta helyén egykor Cséf nevű község létezett s megyénkhez tartozott. Ennélfogva az innen származó nemes család tagjai mindig békésmegyei nemesekként szerepeltek. Mint ilyeneket ismertetjük, de rólok családfát nem adhatunk. 1422-ben Cséffy Miklós királyi emberül van kijelölve Pázmány részeinek átadására.[7]) 1447-ben János, Gergely fia, királyi emberül van kijelölve Nadányi Márk részére.[8]) A következő évben Békésmegye tisztikara Balázst küldi ki Környe és Nadány határának megállapítására.[9]) 1458-ban Péter nevű tagja Kis-Harangnak egyes részeit elfoglalva tartja,[10]) ugyanő 1472-ben Czobor-szentmihályi Czobor Jánossal együtt panaszt tesz Cséffy György és Mihály ellen, akik az ő cséffi, gyármánülési és kispázmányi zálogos birtokaikon erőszakoskodtak. E Györgyöt és Mihályt ez ügyben Cséffről idézik meg.[11]) Cséffy Mihály 1479-ben Fás és Körözs-Ladány határát mint királyi ember meghatározta.[12]) 1536-ban egy másik Cséffy, Gergely, van kijelölve, ugyancsak Fás és Nadány határának elkülönítésére.[13]) 1549-ben Sebestény és János békésmegyei, tehát itt is birtokos királyi emberek.[14]) Hasonló megtiszteltetésben részesültek 1570-ben Ferencz, István és Tamás.[15]) A török világban a család egyik tagja, Balázs, még birtokos megyénkben, Pázmányon s 1643-ban itt udvarháza volt.[16]) 1641-ben is őt mint békésmegyeit jelölik ki Bucsa, Gyarmat és Kis-Harang határjárására.[17]) A török világ

[1]) Egri kápt. magán lt N. 19. D. 1. f. 1. fr. 6. — [2]) B. O. I. 47. — [3]) Dl. 15,577. — [4]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. és Dl. 21,391. — [5]) Dl. 15,577. — [6]) Dl. 36,421. — [7]) B. O. I. 51. — [8]) Muz. lt. — [9]) Nad. lt. — [10]) U. o. — [11]) Dl. 17,320. — [12]) Nad. lt. f. 24. — [13]) U. o. f. 23. — [14]) A. Monia I. 44/40. és 64/63. — [15]) Nad. lt. f. 13. — [16]) N. R. A. 308/37. — [17]) Nad. lt. f. 24.

után 1715-ben Cséffy Péter mint egyszerű nemes ember megjelent megyénk alakuló gyülésén s itt először másodosztályú, 1722-ben pedig rendkivüli táblabírónak választották.[1]) De nem tudott itt megyénkben birtokot szerezni vagy a pázmányi udvarházhoz hozzájutni; e miatt 1723. óta elmaradozott a megyei gyülésekről s így a Cséffy családnak megyénkkel való összeköttetése megszakadt.

Csegzey (Ölyvedi). 1461-ben Balázs nevű tagja megyénk szolgabirája volt s ő idézi meg a Maróthy fiukat a Zeleméres ügyében tartandó tanúvallatásra.[2]) Ugyanő 1475-ben királyi emberül van kijelölve Csudaballa átadására.[3]) György nevű tagja 1525-ben Ábránfy Péter mellett tanúskodik.[4])

Cseke. Pál nevű tagja Bélmegyeri előnevet visel s 1480-ban egyik okozója volt Nagy István félhalmi jobbágy megöletésének. Másik tagja Bereczk már Csarnai előnevet használ s 1484-ben az előbbi ügyben tanúnak van megnevezve.[5])

Cseleg (Chyeleg, Ölyvedi). Ismert tagja György 1525-ben. (L. Adorján.)

Csendez (Kisharangi). 1510-ben Imre fia László, továbbá más Csendez Pál, Ambrus és Veronika testvérek Csendez Benedeket és Porkoláb Jánost eltiltják Kis-Harang és Járomtelke elidegenítésétől.[6])

Csenke (Ölyvedi). Tekintélyesebb nemesi család. 1446-ban Tamás nevű tagja iktatta be Maróthy Lászlót Vesze és Püski birtokába.[7]) 1461-ben e Tamás és Balázs tanúk Zeleméres ügyében és Halásztelken is volt birtokuk.[8]) Balázs azonkívül 1467-ben és 1469-ben Ábránfyak részére kirendelt királyi ember,[9]) 1470-ben pedig Ábránfy Sebesténynek tisztje volt.[10])

Csenke (Kereki). János nevű tagja ismeretes, ki 1496-ban mint szomszéd jelen van Berény átadásán,[11]) tehát Kerekiben birtokos volt. A következő évben pedig királyi emberül volt kijelölve Fábián-Sebesténynek a Török család részére való átadására.[12])

[1]) Jk. I. 1—5. II. 6. — [2]) Dl. 15,577. — [3]) Dl. 17,641. — [4]) Dl. 31,048. — [5]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [6]) Nad. lt f. 18. — [7]) Dl. 13,983. — [8]) Dl. 15,577. — [9]) B. O. I. 83. és Dl. 16811. — [10]) B. O. 87. — [11]) B. O. I. II. 118. — [12]) Eszterházy lt. Kis-Mártonban 45. E. 100.

Csere (Kereki). 1480-ban egyszerre 5, László, Benedek, Balázs, György és Lukács nevű tagja merül fel s mind részesek a tarcsai halastavak háborgatásában.[1]) Később Lukács kibékült Tarcsa akkori földesurával Veér Andrással s 1491-ben megjelenik, midőn Veért újra beiktatják Tarcsa birtokába,[2]) sőt két év mulva Veér András részére királyi emberül van kijelölve.[3]) 1556-ban a család egyik tagjának, Mártonnak, Muronyon van udvarháza,[4]) de egy másik tagja, Bálint, még 1561-ben is Kerekiben lakik s megidézik, amiért Gaál Andrástól a követi költségek felét megyénk nemessége visszavette.[5])

Csiga (Bélmegyeri). Ily nevű család a szomszéd Zarándmegyében is virágzott. Lehet, hogy annak egyik ága, lehet, hogy egész más család megyénkben is lakott, mint azt előneve is mutatja. A Bélmegyeri Csiga család tagjai közül Bertalan 1461-ben tanú Zeleméres ügyében,[6]) János pedig 1496-ban királyi emberül van kijelölve Berény átadására.[7])

Csinger (Csarnai). János nevű tagja 1520. körül tanú Ludasfenék ügyében. A Nadányiak javára vallott.[8])

Csolt nemzetség. Eredetileg Békésmegyében lakott, mert itt építette Csoltmonostorát. 1221-ben Csoltfia Csolt a méhesi várnépek ellenében diadalmasan megvédelmezte a fási mocsár felét és Szilas nevű földet. 1295-ben pedig Csolt és Imre, Vata fiai, Gerlán birtokosok, jelen vannak Murony határjárásán s a muronyi templomtól egy nyillövésnyire eső Poklostelek nevű földet a magukénak vallanak.[9]) (L. még az Ábránfy családot is.)

Csonka (Csatáry). Tagjai közül Tamás 1520. táján a Nadányiak és Egeyek közt folyt perben tanú,[10]) Mihálynak pedig 1556-ban Kamuton volt egy kis birtoka s ott lakó jobbágyai egy kapunyi adót fizettek.[11])

Csuda (Bodoni). Bár előnevét a hevesmegyei Bodon községtől vette s így legalább utolsó két tagja ott lakott, mégis ismertetendőnek tartjuk, mert megyénk egyik pusztája, Csudaballa, ma is e család nevét viseli. Nemzedékrendje ez:

---

[1]) Teleki lt. XV. f. 1. — [2]) Muz. lt. — [3]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [4]) Dical. conscript. — [5]) Leleszi lt. A. 1561. f. 1. nr. 18. — [6]) Dl. 15,577. — [7]) B. O. II. 117. — [8]) Nad. lt. Más. — [9]) Évk. XI. 76—80. — [10]) Nadányi lt. Más. — [11]) Dical. conscript.

I. Csuda

I. László 1326—29. II. Csuda 1326—29.

II. László 1388.

Mátyás 1465.

Zsigmond 1465. Imre 1465—1505. Péter 1465.

Miklós † 1515.

I. László és II. Csuda már 1326. január 11-én határt járatnak Csudaballán.[1]) s ugyanakkor megszerzik azt cserébe fehérmegyei régi birtokukért, Kajászóért. 1329-ben a király által is megerősíttetik e cserét.[2]) II. László 1388-ban újra megállapíttatja Csudaballa határát, Mátyás pedig 1465-ben eladja azt Mogyorósy János borsodmegyei nemesnek.[3]) Fia, Imre, 1503—1505-ig tartott furfangos perrel Csudaballát visszaszerezte,[4]) de nem sok hasznát látta családja, mert az már Miklósban 1515-ben kifogyott.[5])

Czibak (Palotai és Gyéresi). Biharmegye főnemes családjai közé tartozik. Megyénket a család története annyiban érinti, hogy az 1410—51. években a Sztáry vagy Esztáry családdal együtt Apáti falut birta. (L. ott.) 1530-ban pedig a család legkiválóbb tagja, Czibak Imre váradi püspök, a gyulai vár ura lőn s utána örökölték azt 1534-ben unokaöcscsei az Eperjesi Patóczyak.

Czigány (Bélmegyeri). Pál nevű tagja 1480-ban egyik okozója Nagy István félhalmi jobbágy megöletésének.[6]) Lehet, hogy az alábbi család ivadéka volt.

Czigány (Ölyvedi). Ismert tagjai mind az Ábránfyak szolgálatában állottak. 1461-ben Miklós nevű tagja tanú Zeleméres ügyében.[7]) Halászteleken is birtokos volt. 1464-ben ugyanő királyi ember Ábránfy III. István perében,[8]) 1468-ban pedig ugyancsak Ábránfy III. István részére a Herpayakat és Bélmegyeri Nagy Barnabást idézi meg.[9]) 1471-ben Miklós és Márton királyi emberekül vannak megjelölve Ábránfy Bálint és Veér András panaszainak megvizsgálására.[10])

Czobor (Czobor-Szentmihályi). L. Gyármánülése.

[1]) B. O. I. 17. — [2]) D. 25,691. — [3]) U. o. — [4]) Dl. 20,052. és 16293. — [5]) Dl. 22,757. — [6]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [7]) Dl. 15,577. — [8]) Nad. lt. f. 8. — [9]) Muz. lt. — [10]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1.

DAMJÁN (Halásztelki), László nevű tagja 1524-ben jelen van, midőn Körözs-Szentmiklós birtokába Móré Lászlót és Ártándi Balázst beiktatni akarják.[1])

Dancs (Csatári). Ismert tagja Máté 1525-ből. (L. Adorján.)

Dancz (Varsányi) Zarándmegyei kisnemes család, de Békésvármegyében Halásztelken is volt némi birtoka. Közülök Lőrincz 1461-ben tanú Zeleméres ügyében,[2]) 1482 ben pedig Ábránfy Sebestény és Péter meghatalmazottja.[3])

Dánfy (Dobozi). A mai krassó-szörénymegyei Dubozról, hajdan Dobozról származó[4]) oláh eredetű, de megmagyarosodott s előkelő szerepet vitt család. Sajnos, csak a következő családfatöredéket adhatjuk róla:

Dánfy N.

András 1490—95. — Vicsápi Koller Borbála.	Krisztina 1490. Bácsó Miklós özvegye.	Márton 1490—1508. — Makófalvi Makó Borbála.
		Anna 1512. — Bethlen Gábor?

András Mátyás király idejében a török és német háborúkban mindig a király oldala mellett harczolván, még tőle megkapta a szentandrási, akkor hét faluból álló uradalmat s annak birtokában I. Mátyás halála után egy hónapra Corvin János által is megerősíttette magát.[5]) Corvin János bukása után ő is meghódolt I. Ulászlónak, sőt 1491-ben a nagyjelentőségű szörényi bánságot is megkapta s ekkor a maga, neje és mindkét nemű örökösei számára

[1]) Dl. 10,008. — [2]) Dl. 15,577. — [3]) B. O. I. 101. — [4]) Dl. 14066. — [5]) Dl. 19,646. V. ö. Hazai okm. IV. 441.

új adomány-levelet szerzett a szentandrási uradalomra.[1]) De balsejtelme volt, hogy egyenes örököse nem lesz s azért már 1490. november 14-én a váradi káptalan előtt kijelenti azon szándékát, hogy halála esetére a szentandrási uradalomból Dónáttornyát és Királyságot a margit-szigeti apáczáknak fogja adni.[2]) Mivel e halálesetre tett adományt II. Ulaszló 1495 junius 1-én megerősíti, következtethető, de meg egy 1495 junius 12-én kelt levél világosan mondja is, hogy Dánfy András ekkor már nem volt az élők sorában.[3]) A szentandrási uradalom többi falvait, u. m. Szentandrást,, Körözs-Szentmiklóst, Csabacsűdöt, Szentetornyát és Ötvenablakút testvére, Márton, örökölte utána.

E Márton aztán itt telepedett meg megyénkben Szentandráson s 1497. és 1500-ban ugyan erősen védte Csabacsűd és Szentetornya határait.[4]) Birtokai közül Körözs-Szentmiklóst úgy látszik még ő ajándékozta rokonának Dobozi, másként Telegdi Dánfy Tamásnak. Mivel a szentandrási uradalmat 1508-ban már mint a koronára visszaszállott jószágot kérik a királytól,[5]) következtethető, hogy Dánfy Márton ez év előtt meghalt. De az nem volt igaz, hogy a szentandrási uradalom reámaradt része uratlan jószág lett volna, mert felét már előbb megvették a Paksy és Kecskeméti Patócsy családok, másik felét pedig Dánfy Mártonnak özvegye nagy nehezen megszerezte Dánfy Mártontól származó leányának Annának, és második férjétől származó fiának, Nagyfalusi Toldy Miklósnak.[6]) Dánfy Anna minden jel szerint később Iktári Bethlen Gáborhoz ment nőül s így magyarázható meg, miként jutott az Iktári Bethlen család a szentandrási uradalom negyedrészéhez.

Maradt még a Dánfy családból az említett Telegdi Dánfy Tamás, de ezt 1523-ban Csehi György megölte.[7]) Erre Csulai Móré László és Ártándy Balázs rögtön elkérték a királytól Körözs-Szentmiklóst.[8]) De élt még a Dánfy családból Dánfy Istvánnak fia Józsa, ki »Mathé«-i előnevet viselt. Ennek nyilvánvalólag több joga volt Körözs-Szentmiklóshoz mint Mórénak s azért a Móré ellen indított pert szerencsésen meg is nyerte. Móré ugyan pert ujított,[9]) de Körözs-Szentmiklós mégis csak Dánfy Józsa kezén

[1]) Dl. 19,646. — [2]) Dl. 19,688. — [3]) Dl. 20,316. és 20,324. — [4]) Dl. 20,626 és 20,952. — [5]) Dl. 21,848. — [6]) Dl. 22,283. — [7]) Dl. 23896. — [8]) B. O. II. 128. — [9]) Dl. 26,697.

maradt. De ő sem birta sokáig, 1535 márczius 1 előtt családját sirba vitte.[1])

Deák. Miként másutt, úgy megyénkben is az iskolákat végzett, latinul értő ember Litteráti vagy Deák néven új családot alapított s így itt is előkerülnek a Deák nevezetű családok a nélkül, hogy a névrokonságon kívül egyéb összekötő kapocs volna közöttük. Idetartozik először azon Deák Bálint, ki 1467-ben Ábránfy Tamás tisztje volt;[2]) továbbá azon Deák Lukács, ki 1549-ben megyénk jegyzője volt.[3]) A többi Deák családokat előneveikről lehet megkülönböztetni.

Deák (Simai). Péter nevű tagja 1551-ben Ferdinánd-párti királyi ember.[4])

Deák (Tuli). Miklós nevű tagja 1525-ben királyi ember és békésvármegyei lakos.[5])

Deák másként Kutasy. (L. Keszi község.)

Derencsényi. (L. Mező-Berénynél.)

Deres. István nevű tagja 1562—64-ben Egén birtokos, jobbágyai 4—6 kapu után fizetnek adót.[6])

Détéry. A Békéstől keletre eső Détér községből származott. Ismert tagja Györgyfia Miklós, ki 1415-ben Csarna egy részét megvette[7]) s még ez évben magát annak birtokába be is iktattatta.[8]) Az erről szóló okiratokba beiratta fiainak Tamásnak és Jánosnak neveit is. Ettől kezdve a család legalább ily néven többé nem kerül elé az oklevelekben.

Dienes (Endrődi). 1480-ban Kerekiben lakik egy Dienes György nevű nemes és szintén részt vesz a tarcsai halastavak elfoglalásában.[9]) De vajjon az Endrődi Dienes családhoz tartozik-e? kétséges. Ellenben nem bizonyos ugyan, de nagyon hihető, hogy e családdal rokon azon Nagyrévi Dienes János, kinek leányát 1515-ben Endrődy Balázs birta.[10]) Biztosan e család tagjai Dienes, Boldizsár és Balázs kik 1560-ban Endrőd egy részét birják, de jobbágyaikon nem birták behajtani az adót.[11])

[1]) B. O. I. 156. — [2]) Justh lt. — [3]) Acta Monial Poson. 44/40 s 58/58. — [4]) Muz. lt. — [5]) Dl. 26,697. — [6]) Dical. conscript. — [7]) B. O. I. 42. — [8]) B. O. II. 32. — [9]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [10]) Harr. B. nr. 27. — [11]) Dical. conscript.

Dobóczy (Csetneki). (L. Fövenyes és I. Kerekegyháza.)

Dobozy (Kereki). Márton nevű tagja 1480-ban részes volt a tarcsai halastavak elfoglalásában.[1])

Dóczy (Nagy-Lucsei). (L. Keszi községnél.)

Dóczy (Szegi). Csongrádmegyében lakos, de megyénkben is birtokos és megyénk sorsára nagy hatást gyakorló előkelő család. Családfája:

Dóczy I. Gergely
1493. † 1514.

János kincstartó 1515. † 1534. Erzsébet özvegy 1536.	Miklós 1536—55. 1536—55. — Jaksyth Erzsébet 1556—64. özvegy.

II. Gergely 1555. † 1572.	Kelemen 1555—85. — Keczer Judit	Ilona 1555.	Zsófia.

Anna 1599. — Paksy Miklós	Ilona † 1594 előtt. — Majsay Ferencz 1594.	Erzsébet 1599. — Paksy Pál.

I. Gergely először is Csongrádmegyében igyekszik megvetni lábát s azért az előnévadó Szeg (ma Szegvár) községet szerzi meg.[2]) 1493-ban azonban már a mi megyénkben is kezére kerítette Gyomát[3]) s azért öt év mulva békésmegyei királyi emberként fordul elő.[4]) 1506-ban szerette volna az akkor még békésmegyei Fábián-Sebesténytt is megszerezni, de az nem sikerült[5]). 1514-ben megölték Dózsa parasztjai. 1515-ben helyette már fia János birja Gyomát s egy időre elzálogosította azt,[6]) de még 1520 előtt visszavette[7]) s melléje még megszerezte Tölgyet is. 1526-ban e János egész buzgalommal Zapolyay János pártján állott s utóbb annak kincstartója lőn, de éppen e miatt 1527-ben a Ferdinánd-pártiak békésmegyei birtokait elkobozták.[8]) Visszakapta-e ezt 1530-ban, midőn Czibak Gyulavárát elfoglalta? bizonytalan. De ha nem kapta, akkor ez is egyik oka lehetett azon halálos ellenségeskedésnek, mely Czibak és Dóczy János közt kiütött. E gyülölség következtében lőn Dóczy János okozója Czibak 1534-iki halálának s ez ismét maga után vonta,

[1]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [2]) Muz. lt. és Pongrácz lt. — [3]) B. O. II. 108—9. — [4]) Dl. 20,701. — [5]) Dl. 36,349. — [6]) B. O. I. 126. — [7]) Nad. lt. Más. — [8]) Liber regius I. 126.

hogy Medgyes bevétele után Grittivel együtt a bosszús magyarok őt is megölték.[1]) Halála után birtoka nejére illetőleg testvérére, Miklósra szállott. E Miklós 1552-ben részt vett a szegedi szerencsétlen hadjáratban s még ez évben a hős Losonczy István oldala mellett Temesvárt védte a törökök ellen.[2]) Ezután nagyon érthető okokból kétségbe esvén a felett, hogy Ferdinánd megvédelmezheti hazánkat a török rabságtól, elpártolt tőle, János-Zsigmond, illetőleg Petrovics mellé állott sógorával Ártándy Kelemennel együtt s 1553 augusztus elején éppen ő volt az, ki Petrovics hadát Debreczenből Mező-Túrra s innen Körözs-Ladányba vezette.[3]) Ennek következtében a Ferdinánd-pártiak Gyomát és Tölgyet ismét lefoglalták s azokat 1552—53-ban Ócsárovics Demeter gyulai lovaskapitány birta.[4]) Nemsokára azonban (még 1555 február 24. előtt) meghalt, özvegye meghódolt Ferdinándnak úgy, hogy 1555-ben gyermekeivel együtt már benn lakott Váradon, Ferdinánd e vidéki főkapitányának székhelyén.[5]) Ennek következtében visszakapta javait s azért 1556—64. években az adórovók mindig özvegy Dóczy Miklósnét írják Gyoma és Tölgy földes urának.[6]) Midőn Váradot a Ferdinánd-pártiak elvesztették, az özvegy, úgy látszik, Gyulára költözött; legalább fia II. Gergely 1561 november 25-én jelen van Gyulán Kerecsényinek Mező-Túr birtokába való beiktatásán.[7]) E II. Gergely volt azon szerencsétlen, kit 1572-ben a simándi vásár fölverése miatt a törökök elfogtak, Konstantinápolyba vittek s a tengerbe dobtak. Testvére Kelemen 1573—85. években Egerben, vagy annak környékén lakik s békésmegyei ügyekben többször kirendelik királyi embernek.[8]) Két leányát, mint a táblázat mutatja, két Paksy fiú a harmadikat Majsay Ferencz vette el.[9])

Domokos (Bélmegyeri). Valószinűleg a Bélmegyeryek 2-dik ágazatán látható, 1433—35. élt III. Domokostól származik. 1480-ban Lőrincz nevű tagja valóban Bélmegyeren lakik és részes a tarcsai halastavak lefoglalásában.[10]) 1561-ben Péter nevű tagja szintén azok közé tartozott, kik a követi költségek felét Gaál Andrástól visszavették.[11]) Ugyanő 1570-ben a Nadányiak részére kirendelt királyi ember.[12]) Mint aféle régi kisnemesi családnak

[1]) Buday F.: Polgári Lexicona. — [2]) Hadtörténelmi közlemények 1890. III. 318. — [3]) Tört. Lapok II. 659—660. — [4]) Dical. conscript. — [5]) Bölöni lt. — [6]) Dical. conscript. — [7]) Kállay lt. — [8]) Évk. XIV. 33. és Turul 1888. 42. — [9]) N. R. A. 265/51. §. 6. — [10]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [11]) Leleszi lt. A. 1561. f. 1. nr. 18. — [12]) Nad. lt. f. 13.

eleintén a Bélmegyeri Domokosoknak sem volt czimer-levelük s azért János nevű tagja a családnak 1625-ben ilyet is szerzett Bethlen Gábortól.[1]) 1652-ben Domokos István nevű nemes ember Békésen lakik.[2])

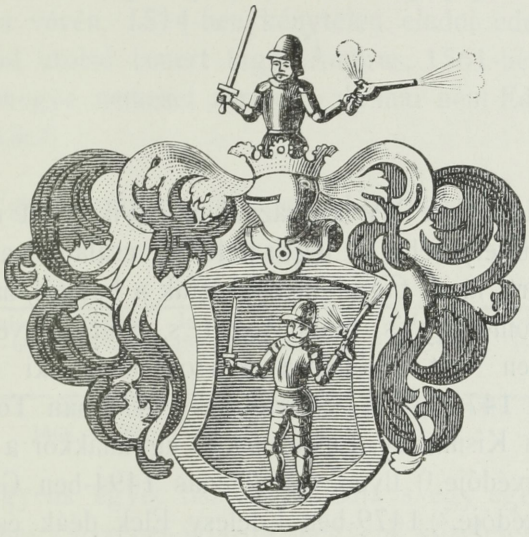

A Bélmegyeri Domokos János czimere.

Ugyanott már 1715—17-től kezdve[3]) napjainkig lakik egy szétágazott Domokos család, de ez nemességet sohasem követelt s így a Bélmegyeri Domokos családból való leszármazása kétséges.

[1]) Könyvszemle 1894. 190. — [2]) Rédey lt. — [3]) Jk. I. 204—23.

EDELESY A XV-ik században egyike volt megyénk legtekintélyesebb s legtiszteltebb családjainak, különösen azért, mert tagjai nem írtóztak a betűtől, hanem közülük három-négy is tanult jogot s mint ügyvédő szép hírre tett szert. Ilyen volt különösen Márton deák, ki 1468-ban az Ábránfyaknak, 1471-ben a Sáryak-nak, 1473-ban Torday Tamásnak, 1479-ben Kismarjay Lukácsnak s ugyanakkor a Kállai Lőkös családnak ügyvédője.[1]) Ilyen volt Tamás 1494-ben Gibárti Keserű Istvánné ügyvédője.[2]) 1479-ben Edelesy Elek deák és István deák Tarcsa és Nadány határjárásán vesznek részt.[3]) Ezen Elek deák 1493-ban Ábránfy Sebestény tisztje volt.[4])

A legrégibb ismert családtagok János és Péter, kik 1444-ben a Csákyak megidézésére királyi emberekül voltak kijelölve.[5]) Utánok következik Benedek, kit 1447—72. években sűrűn emlegetnek az oklevelek mint kijelölt királyi embert, vagy mint tanut s az iktatásokhoz meghívott tisztességes férfiút.[6]) Hasonló szerepet játszik kortársa I. Ambrus az 1454—70. években.[7]) Ennek fia István Demeterrel s az alábbi Edelesyekkel együtt 1480-ban a Körözst Veér András tudta nélkül halászta ki s így panaszra adott okot.[8])

II. Ambrustól kezdve ilyen kis családfa töredéket is adhatunk:

II. Ambrus 1480.

Bálint 1480—1510. Lőrincz 1480. Gergely 1480-1520.

István 1514.

?

III. Ambrus 1561.

---

[1]) Muz. lt. Pongrácz lt. Dl. 26,641. Kállay lt. és Csáky lt. 3/13. — [2]) Kállay lt. — [3]) Nad. lt. f. 24. — [4]) Teleki lt. Elench. XV. f. — [5]) Nad. lt. — [6]) Muz. lt. Dl. 15,577. B. O. I. 74. 91. és B. O. II. 85. — [7]) B. O. II. 72. Dl. 15,577. B. O. II. 85. — [8]) Teleki lt.

II. Ambrus 1480-ban fiaival együtt részes a Körözs illetéktelen kihalászásában, de nem csuda, hogy ezt tette, hisz legalább fiai már nagyon szegény emberek. Bálint 1519 táján őszintén megvallja, hogy a Ludasfenéken madártojásokat szokott szedni, még pedig a földesurak engedélye nélkül.[1]) Gergely pedig fiának terhét is magára vévén, 1514-ben kénytelen eladni edelesi udvarházát.[2]) A család utolsó ismert tagja, Ambrus, 1561-ben még előfordul Békésvármegye nemesei sorában, de már nem Edelesen, hanem Kerekiben lakik.[3])

Egey. Ege községnek földesura. Családfája ez:

I. György
I. János 1415—1425.

I. Mihály 1425.	László 1425—66.	I. Miklós 1424—35.	István 1425—77.	I. András 1425—66.	II. János 1425—91.	I. Imre 1425—66.	Márton 1425—35.
			?	— Márta.			
Gergely 1466.		Antal 1466—1530.	II. György 1477—79.		II. Mihály 1498—1510	Zsófia 1510—26. — Simay Gergely	

Mint megyénk egyik tisztelt családja s egy egész népes falunak földesura nagy szerepet játszott megyénk közéletében. 1415-ben. I. János már királyi ember az Ábránfyak megidézésére,[4]) 1425-ben szintén, csakhogy most a Nadányiak ellen.[5]) Ugyanez évben ő és fiai beleegyeznek a gyomai határjárásba.[6]) Fiai közül úgy látszik, legidősebb volt I. Miklós, mert már 1424-ben a királyi ember kiküldetésével tisztelik meg (igaz, hogy ő áll a felsoroltak közt utolsó helyen).[2]) 1435-ben ő és testvérei (I. Mihály kivételével) megjáratják és biztosabban megállapíttatják Ege határait Félhalom felől.[8]) I. Miklós 1466-ban már nem élt, helyette fiai szerepelnek. Ellenben következő testvérei: László, István, András, II. János és Imre 1466-ban még élnek s I. Miklós fiaival együtt beleegyeznek, hogy a Simayak Félhalom határait Ege felől újra megállapítsák.[9]) Ugyancsak László és István 1461-ben birtokosok Kákán s mint szomszédok Zeleméres ügyében tanúskodnak.[10]) László ezenkívül 1466-ban,[11]) István pedig 1454, 1469, 1475 és 1477-ben királyi emberül van kijelölve. E sűrű kiküldetések biztos jelei annak, hogy mint igazságszerető férfiak közbecsülésben részesültek.

[1]) Nad. lt. Más. — [2]) B. O. I. 123. — [3]) Leleszi lt. A. 1561. I. 1. nr. 18. — [4]) Egri kápt. magán lt. nr. 19. D. 1. f. 1. nr. 6. — [5]) Nad. lt. — [6]) Justh lt. — [7]) Csáky lt. 8/5. — [8]) Nad. lt. f. 24. — [9]) B. O. II. 72. — [10]) Dl. 15,577. — [11]) Dl. 16386.

1475-ben ugyancsak István idézi meg a Simayakat, 1476-ban pedig mint szomszéd jelen van az ecsegi határjáráson.[1] Lászlónak nem voltak gyermekei s birtokrészét 1518-ban özvegy Miskeyné és özv. Erdőhegyiné (leányai?) kapják meg.[2] I. András 1494 előtt már meghalt,[3] de özvegye Márta még 1510-ben is élt s 1507-ben fiával, II. Mihálylyal együtt birtokot vesz Zarándmegyében,[4] 1510-ben pedig szerzett (s nem az ősi Egey) birtokait leányára Zsófiára, Simay Gergelynére és ezek gyermekeire hagyja.[5] Fia II. Mihály 1498-ban és 1509-ben királyi ember,[6] 1510-ben pedig gyámja lesz mostohatestvére fiának, Ajtósy Andrásnak.[7]

Visszatérve még I. János fiaira, András után korra következik II. János 1475-ben és 77-ben királyi ember, 1491-ben pedig félhalmi birtokos.[8] Udvarházát 1518-ban unokatestvére Pozsár Imre nevű szolgájának ajándékozta.[9] Talán feltünő, hogy oly hosszú időn (66 éven) keresztül szerepeltetjük őt, de aki tudja, hogy jogfentartás miatt már az 1—2 éves gyermeket beirogatták az oklevelekbe, nem találhat abban semmi különöst. Ha pl. II. János 1425-ben 5 éves volt, akkor 1491-ben még csak 71-ik évét taposta. Az utolsó testvére Imre 1454-ben mint királyi ember a gyomai erőszakoskodásokat vizsgálta meg s tett arról jelentést.[10] I. János unokái közül II. György (István fia?) 1475-ben királyi emberül kijelölt férfiú, 1477-ben csakugyan ő vitte végbe Csudaballa másodszori határjárását, 1479-ben pedig a nádori rögtön itélő törvényszéknek esküdt bírája lőn.[11]

Utolsó nevezetes férfitagja volt az Egey családnak I. Antal, ki talán már 1475. és 77-ben királyi ember volt,[12] de ha az ott említett helyeken nem őt, hanem talán más Antalt kellene is érteni, biztos, hogy 1498-ban őt jelölték ki a dónáttornyai erőszakoskodás megvizsgálására.[13] Ő volt azon szerencsétlen, ki látta, miként szállnak sírba családjának férfi tagjai mind-mind örökös nélkül, úgy hogy utoljára nemesi jog révén az egész Ege falu megint az ő kezében pontosult össze. Nem csuda, hogy 1518-ban: »az akkor terhétől nyomatva« elkeseredve jelent meg az aradi káptalan előtt s végrendeletet téve csak arra igyekezett, hogy az ősi Ege

[1] Dl. 17,641, 16,811, 17,700, 17,933. és B. O. I. 93. — [2] Dl. 36582. — [3] Tört. Tár 1890. 127. — [4] Dl. 36349. — [5] B. O. II. 120. — [6] Dl. 21,701, 21,931. — [7] Dl. 35,774. — [8] Dl. 17,810, 17,700, 17,993. Muz. lt. — [9] Dl. 36,582. — [10] B. O. II. 72. — [11] Dl. 17,810, 17,700, 17,993, 36,121. — [12] Dl. 17,810, 17,993. — [13] Dl. 20,701.

falu legalább egészen idegen kézre ne kerüljön. S azért három jobbágytelkét s néhai Egey Imre udvarházának harmadrészét az egei rév-vám tizedével együtt az egei templom Mária-oltárának, a többit pedig rokonainak ajándékozza.[1]) De bizony egyhirtelenében még nem halt meg. 1520 táján még kilencz jobbágya tanúskodik Ludasfenék ügyében.[2]) 1523-ban meg ő maga bíró Komlósy Ferencz és Anna között,[3]) sőt az 1526—30. években is megyénkben a nemzeti pártnak egyik oszlopos tagja, úgy hogy e miatt a Ferdinánd-pártiak szerették volna jószágát elkobozni.[4])

Egyed (Kereki). (L. Dobozi.)

Elek (Kamuti). (L. Bús.)

Endrődy. Endrőd is kisnemesi község lévén, addig is, mig a vezetéknevek megalakultak és megszilárdultak, számos nemes ember egyszerüen innen, mint lakóhelyéről neveztette magát. Ilyenek voltak 1425-ben Mihály fia Péter, Pál fia Mátyás, Demeter és Márton, Péter fia István, Mihály fia Ferencz, és Lőrincz fia István, kik ez évben Gyoma földesuraival kibékülnek.[5]) 1447-ben Endrődi Gergely mint Bélmegyeri Tamás atyafia fordul elő.[7]) Utoljára említik csupán Endrődy néven azon Endrődy Balázst, ki 1515-ben a Symayak rokona s Nagyrévi Dienes János veje volt. Ez évben neje, Dienes Adviga, nagyanyjának Simay Annának birtokjogaiért perel a maga, valamint Endrődy Balázstól származó, János, Pál, Erzsébet és Dorottya nevű gyermekei nevében. De aztán bizonyos föltételek alatt kiegyezett.[8]) (L. Simay Mihálynál). A többi Endrődi családokat l. Balassy, Bereczky, Bernóti, Both, Botos, Dienes, Eszes, Farkas, Fodor, Haranghy, Harasztos, Kamuti, Keresszegi, Kis, Köre, Kövér, Nemes, Seres, Vasas és Veres nevek alatt.

Erdélyi (Dobozi). Ismert tagja Mátyás. (L. Boldi.) Másik Erdélyi családból származott azon Benedek, ki 1520. előtt Simán volt birtokos s kinek özvegye Krisztina ez évben még él.[9])

Erdőhegyi. Első négy ízre terjedő családfája a következő:

1) Dl. 36,589. — 2) Nadányi lt. Más. — 3) Dl. 30,286. — 4) Liber regius I. 437. — 5) Justh lt. — 6) Muz. lt. — 7) U. o. — 8) Harr. X. nr. 27. — 9) Dl. 29,403.

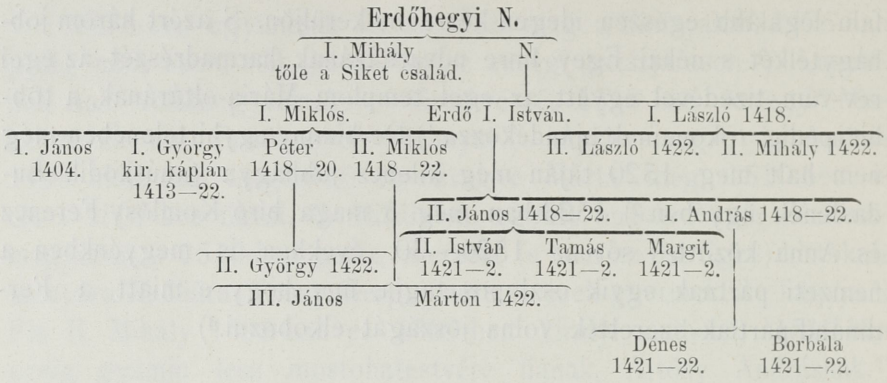

Tekintélyes, eredetileg zarándmegyei, de később megyénkben is működő család. Már 1348-ban bírta az Alsó-Fehér-Körözs mentén Erdőhegyet és a megyénk mai területén eső Alabiánt.[1]) Később ehhez megszerezte Györke, Fövenyes és Kétegyháza községeket is s ekként e vidék egyik leggazdagabb családja lőn. De a XV-ik század elején, midőn a Siket család kiágazott belőle s a magukat továbbra is Erdőhegyieknek nevezők is, mint a családfa mutatja, nagyon elszaporodtak, gyorsan hanyatlásnak indult. Nevezetesebb tagjai a családnak ez időben I. János, ki Maróthynak beiktatásához királyi emberül volt kijelölve,[2]) aztán testvére György, ki 1413-ban a bécsi egyetemen tanúlt, de oly szegény volt, hogy a dijat nem tudta lefizetni.[3]) Mégis később, az 1418—20. években Zsigmond király udvari káplánja volt.[4]) A család további története jóformán elzálogosításokból vagy eladásokból áll. 1418-ban háborgatták Maróthynak javait,[5]) 1420-ban átiratják Fövenyes 1393-iki határjáró levelét.[6]) Még ez évben I. Miklósnak fiai a már ekkor elhalt I. János kivételével elzálogosítják Kétegyháza felének harmadát Maróthy Jánosnak.[7]) A következő évben I. György pap fövenyesi részét zálogosítja el ugyancsak Maróthynak,[8]) 1422-ben pedig II. Miklós Sebred felével bánik ilyen módon. Ehhez beleegyezésüket adják az ő atyafiai és a vele egynembeliek.[9]) Ugyanez évben Erdő I. István fiai Szentgyörgy nevű birtokukat egészen eladják Maróthynak,[10]) I. György és II. Miklós pedig Györke felének harmadát elzálogosítják ugyanannak.[11])

---

[1]) Évk. XVI. 74. — [2]) Münch. Más. — [3]) Schrauf: Magyarországi tanulók a bécsi egyetemen. 36. — [4]) Dl. 10,711. és B. O. II. 53. — [5]) Dl. 10,711. — [6]) B. O. II. 53. — [7]) B. O. II, 34. — [8]) Dl. 11,158. — [9]) Dl. 11,257. — [10]) Dl. 11,257. — [11]) Dl. 11,257.

A XV-ik század végén, 1494-ben az egyik Erdőhegyi, alkalmasint Balázs, megyénknek alispánja volt.[1]) Egy másik Erdőhegyi, János nevű, Egey Orsolyát vette nőül. Neje már mint özvegy 1518-ban néhai Egey László birtokának felét kapta meg.[2]) E réven aztán Erdőhegyi Mátyás birtokos volt a XVI-ik században Egén, de 1562-ben már özvegyét említi az adórovó s írja, hogy jobbágyai 6 kapu után fizettek adót.[3])

Eszes (Endrődi). Sokszor Ezews-nek írják, ami arra mutat, hogy Eszösnek ejtették ki nevét. 1508-ban Albert, Sebestyén és Imre jelen vannak, midőn Bakóczot be akarják iktatni a gyulai uradalomba.[4]) 1516-ban Illés királyi emberül van kijelölve a Simayak részére, ugyanő 1520. táján tanú Ludasfenék ügyében, 1527-ben pedig Zapolyay-párti királyi ember.[5]) A XV-ik század 50-es és 60-as éveiben egész más Eszes nevűek kerülnek elő. László özvegyét Endrődön írja birtokosnak az adórovó; vele együtt Endrődön, de még azonkívül Sima-Szigeten is birtokos Kelemen,[6]) s ugyancsak e Kelemen bírja az 1560—64. években Komlós egy részét.[7]) Eszes Mihály pedig 1556—60. években Csejten, Simaszigeten és Kígyóson birtokos,[8]) úgy, hogy a Simay családdal való rokonságát csaknem biztosra lehet venni.

[1]) Leleszi lt. acta Bercsényiána f. 39. nr. 1. — [2]) Dl. 36,582. — [3]) Dical. conscript. — [4]) Münch. Más. — [5]) Teleki cs. oklevéltára II. 483. Nad. lt. A. Monial Poson $^{48}/_{44}$. és $^{39}/_{44}$. — [6]) Dical. conscript. — [7]) Dical. conscript. cottus Csanád. — [8]) Dical. conscript.

FARAGÓ (Halásztelki). 1652-ben László és Mihály nevű tagjai az öcsödiek mellett tanúskodnak,[1]) 1665-ben István nevű tagja már Vásárhelyen lakik, de Halásztelekről költözött oda.[2])

Farkas (Endrődi). István, János és Péter nevű tagjai 1425-ben Gyoma földesuraival kibékülnek.[3]) Ugyancsak István és János 1435-ben királyi emberek az egei határjáráshoz.[4]) János pedig 1461-ben tanú Zeleméres ügyében.[5])

Farkas (Ölyvedi). Lőrincz nevű tagja ismeretes 1461-ből. (L. Aczintus.) Gáspár pedig 1525-ből. (L. Adorján.)

Fejéremy. Miklósfia Mihály 1397—99. években Fejéremet bírja, de sem ő, sem fia, Barnabás, nem birták hozzávaló jogukat igazolni s így 1405-ben Barnabás fia azt végleg elvesztette.[6])

Fekete (Csarnai). László nevű tagja ismereretes 1461-ből (L. Aczintus.)

Fekete (Soklyai). 1515-ben Dénest békésmegyei királyi emberül jelölik ki,[7]) tehát megyénkben, alkalmasint Kamuton birtokos volt. Előneve mutatja, hogy a zarándmegyei Soklyó most Sikló kisnemes faluból származott.

Fodor (Csatári). Mihály nevű tagja 1620-ban tanú a dobozbékési határ ügyében.[8])

---

[1]) Rédey lt. — [2]) Harr. H. 44. — [3]) Justh lt. — [4]) Nad. lt. f. 24. — [5]) Dl. 15,577. — [6]) Egri kápt. magánlt. nr. 16. Div. 4. f. 1. fr. 3. — [7]) Dl. 22,701. — [8]) B. O. I. 222.

Fodor (Endrődi és Halásztelki). 1425-ben Balázs, Mihály, András, János és Lőrincz nevű tagjai kibékülnek a gyomai földesurakkal.[1]) Ezek közül később is előfordulnak: *a*) Balázs, ki 1435-ben királyi emberül volt kijelölve az egei határjárásra,[2]) *b*) János, ki 1471. és 72-ben királyi emberül volt kijelölve,[3]) *c*) Lőrincz 1466., 1469., 1475-ben királyi ember, 1466-ban azonkivül, mint szomszéd jelen van a félhalmi határjáráson.[4]) Az említett Jánost kétízben Halásztelkinek írják s ez annak jele, hogy átköltözött Halásztelekre. Fia volt Osvát. 1471-ben ez Osvát iktatta be a budai prépostságot Szentetornya birtokába s 1472. meg 1475-ben is királyi emberül volt kijelölve. Mivel pedig 1479-ben Halásztelki előneve daczára is ellene mond a Justhok beiktatásának Gyoma birtokába,[5]) világos, hogy Endrődön is birtokos volt s így az Endrődi és Halászteleki Fodor család ugyanegy. Ezeken kivül előfordulnak még Barnabás, 1461-ben tanú Zeleméres ügyében,[6]) Ambrus, ki 1466-ban mint szomszéd jelen van a félhalmi határjáráson, 1477-ben királyi emberül van kijelölve, 1479-ben pedig a nádori gyülésen a nádori törvényszéknek esküdt tagja,[7]) s így megyénk egyik legtiszteltebb férfia; s végre Antal, kit csak egy ízben 1475-ben említenek mint kijelölt királyi embert.[8])

Fodor (Kereki). Bereczk nevű tagja ismeretes 1461-ből. (L. Aczintus.)

Fodor (Ölyvedi). Csak Gál nevű tagja fordul elő 1461-ben. (L. Aczintus.)

Földes (Ölyvedi). Demeter tagja csaknem három évtizeden át folytonosan a közigazgatás és igazságszolgáltatás szolgálatában áll. 1447 ben, 1469-ben, 1471-ben, s 1480-ban királyi emberül van kijelölve. 1467-ben valóban ő vizsgálta meg az Ábránfyaknak panaszait s ő idézte meg Maróthy Mátyus bánt a király szine elé. 1472-ben Veér Andrást ő iktatta be Tarcsa és Szarvas birtokába. Hogy miért szolgálta oly buzgón az Ábránfyakat, megmagyarázza egy 1467-iki oklevél, mely szerint egy időben Ábránfy II. Tamásnak tisztje volt.[9]) Kivüle még csak Antal nevű tagját

[1]) Justh lt. — [2]) Nad. lt. f. 24. — [3]) B. O. I. 88—90. — [4]) Dl. 16,386, 16,811, 17,810. és 17,700. B. O. I. 74. — [5]) B. O. I. 89, 90. és Dl. 17,810. B. O. II. 101. — [6]) Dl. 15,577. — [7]) B. O. I. 74. Dl. 17,993. és 36,421. — [8]) Dl. 17,700. — [9]) Muz. lt. Dl. 16,811. Teleki lt. Elench. XV. f. 1. Dl. 16,553. B. O. I. 91. és Justh lt.

ismerjük e családnak, ki 1470-ben Ábránfy I. Sebesténynek szolgálatában állott.[1])

Földváry. Péter nevű tagja 1564-ben gyámja volt Ábránfy Zsigmondnak,[2]) s ennélfogva az adórovó őt írja a gerlai uradalom nyolczadának földesurául.[3])

[1]) B. O. I. 87. — [2]) Pozsonyi kápt. lt. Prot. XIV. f. 162. — [3]) Dical conscript.

GAÁL (Gyulai, néha Fövenyesi). Nagyra törekvő, változatos sorsú s Dunántúl még ma is virágzó család. Családfája, addig, mig Békésmegyét érdekli, ekként ágazik le:

N.

Ispán Gál 1508—1520. — Somogyi Krisztina 1515—53.

Visi Póka János 1518.

I. György 1515—60. — Bagdy Fruzsina † 1535. előtt. — Katalin 1550.

I. András 1515—84. békésmegyei adórovó és követ.

I. István 1515—74. békésmegyei alispán — Szilvás Ujfalusy Katalin †. 1569 előtt. —Petropolyai Horváth Sára 1569.

I. Bertalan 1515—61. gyulai vitéz 1556. csongrádmegyei főispán — Viczmándy Borbála.

Szaniszló 1520.

Katalin 1515—53. leány.

? Zsigmond 1570. — Horváth N.

Mihály 1557—93. — Makray Dorottya.

I.-től Judith 1569—89. — Szentlőrinczy Farkas † 1569 előtt — Petropolyai Tyukovich (Horváth) Miklós 1569. † 1589 előtt — Szabó István 1589..

Erzsébet 1589. — Verbőczy János 1589.

Margit 1621. — Dobóczy Márton † 1624 előtt.

II. István 1593.

II. György 1593.

I. Ferencz 1647—8. Nagy-Tárkányi.

III. György 1647—63. — Komornyik Anna.

IV. György 1648.

III. István nyitrai várkapitány

I. László 1717—35.

I. Gábor 1717—35.

I. Sándor 1717—35.

Azon körülmény, hogy Ispán Gálnak, a család névadójának édes testvére Póka János majd Béczi, majd Visi előnevet visel,[1]) kétségtelenné teszi, hogy e család eredetileg Somogymegyében lakott. Ispán Gált tehát innen hozta Békésmegyébe vagy Frangepán Beatrix, vagy még előtte az Enyingi Török család gyulai várnagysága idején. Ispán Gál aztán egyik jómódú és nemes gyulai polgárnak, Somogyi Benedeknek, leányát Krisztinát vette nőül[2]) s mint gazdatiszt több évig szolgált részint Frangepán Beatrixnak, részint Brandenburgi Györgynek, úgy hogy közönségesen csak Ispán Gálnak, vagy Gál ispánnak hívták s gyermekeit később is, például 1542-ben Gaalispán vezetéknéven hívják.[3]) Frangepán Beatrix annyira kegyelte, hogy a gyulai Nagy-utczán levő házát már 1508-ban fölmentette minden adózás alól.[4]) Ennek következtében Ispán Gál már 1515-ben elkezdte használni a Gyulai előnevet.[5]) Hatalmának tetőpontjára emelkedett, midőn 1514-ben a gyulai vár várnagya és udvarbírája lőn. Még ez évben a pórlázadás idején oly jelentős szolgálatokat tett,[6]) hogy ettől kezdve földesura teljesen megbizott benne, maga a király is figyelmére méltatá,s jószágszerzéseinek jóformán se szere, se száma nem volt. Így 1515. februárban zálogba vette Gyomát 700 forintért;[7]) áprilban Brandenburgi György megerősíti őt háza mentességében,[8]) junius 15-én kapja a királytól ajándékba Nagy Demeter kamuti udvarházát[9]) s junius 30-án azt át is adták neki.[10]) Később, miután Nagy Demeter tisztázta magát a hűtlenség vádja alól, 1517-ben zálogba veszi tőle ugyanazt s újra beiktattatja magát birtokába.[11]) 1515 szeptember elején megveszi ehhez Kóti Benedek kiskamuti részét;[12]) 1515 szeptember 30-án pedig megveszi Gyulán a Karkó-utczai udvarházat.[13]) 1516 májusban beiktattatja magát kamuti és fövenyesi részbirtokába és a Karkó-utczai udvarházba.[14]) 1517 január 4-én a zarándmegyei Gelvácson vesz zálogba egy udvarházat;[15]) 1518 szeptember 27-én pedig zálogba veszi Nadaby János részét Keszíben.[16]) Még előbb 1518. január elején 100 forintért megvette Békési Mórocz Alberttől az ő nemeskerekii részbirtokát[17]) s még ez évben rátette a koronát birtokszerzeményeire, midőn a

[1]) B. O. I. 130, és Dl. 22,874. — [2]) Harr. A. A. nr. 14. — [3]) Pozsonyi kápt. lt. Prot. IX. f. 29. — [4]) Gaál lt. — [5]) B. O. II. 124. — [6]) Gaál lt. 1518. év. — [7]) B. O. I. 126. — [8]) Gaál lt. — [9]) B. O. I. 125. — [10]) Dl 22,701. — [11]) Dl. 22,902. — [12]) B. O. I. 128. — [13]) B. O. II. 124. — [14]) Gaál lt. — [15]) Dl. 22,874. — [16]) Dl. 23,089. — [17]) B. O. I. 130.

Gerdosics családtól 1500 forintért átvett zarándmegyei Medgyest megszerezte, ahhoz, hogy e falu a gyulai vár tartozékaiból végleg kiszakíttassék, Brandenburgi György beleegyezését megnyerte magát ez év Péter-Pál ünnepén annak birtokába ünnepiesen beiktattatá.[1]) Most már aztán mint rendes földesúr ő is gazdatisztet tartott még pedig azt a Mórócz Albertet, kinek kerekii birtokát kevéssel előbb megvette.[2]) Birtokszerző kedve azonban ezentúl sem lohadt; 1519-ben például zálogba veszi Nadaby Menyhért keszii részét[3]) s ezenkívül ez időtájt még Jánosházán és Oltlakán is szerzett részbirtokokat. Nagyon természetes, hogy sokaknak szemét szúrta, honnan teremt elő ez a jövevény udvarbíró 700 meg 1500 forintokat? oly időben, midőn a gyulai várnagy és udvarbíró évi fizetése mindössze 182 forintra rúgott! Irígyei neki is voltak, akik addig élesztgették a gyanút földesura szivében, hogy ez 1520 május elején egyszerre csak Gyulán termett s udvarbíráját kérdőre vonta. Kitünt, hogy az udvarbíró akkoriban óriási pénzösszegről, 8000 forintról nem tudott számolni. Bekövetkezett tehát a rémítő bukás! Az őrgróf elengedett ugyan 3500 forintot követeléséből, de Gál Ispán mégis elvesztette mindenét, mert hogy a hátralevő 4500 forintot törleszthesse, kénytelen volt 3000 forintban odaadni Medgyest, 1000 forintban többi zálogos birtokait, 500 forintot pedig készpénzben lefizetni.[4]) Nem maradt meg semmi, csak a gyulai Nagy-utczai ház. Ispán Gál búbánatában nemsokára meghalt, özvegye pedig hiába igyekezett 1528-ban és később 1535-ben az őrgrófot könyörületre birni s rávenni, hogy elvett birtokukat adja vissza.[5])

De amit elvesztett Ispán Gál, visszaszerezte második, tevékeny, vállalkozó fia I. András. Ez már 1537-ben beállott Ferdinánd-pártinak s Brandenburgi György tudósítójának.[6]) Eperjesen kelt levelében felajánlotta neki szolgálatait, persze abban a reményben, hogy ha a Ferdinánd-párt győz, ő és testvérei visszakapják atyjuk elvesztett birtokait s valahogy ki is vitte, hogy ha nem is a birtokot, legalább a Medgyesre vonatkozó oklevelet visszakapta s 1549-ben átíratta.[7]) Már 1542-ben, midőn az első reménysugár mutatkozott, hogy a Tiszántúl Ferdinándé lesz, birto-

[1]) Gaál lt. — [2]) Bölöni lt. — [3]) Dl. 23.160. — [4]) Münch. Más. 1520. év. — [5]) U. o. 1528. és 1535. év. — [6]) Münch. Reichsarchiv Brand. CCIV. f. 1. és f. 5. — [7]) Gaál levéltár.

kot kér és kap tőle Aradmegyében.[1]) Midőn a régen várt pillanat elkövetkezett s a Tiszántúl valóban Ferdinánd kezére jutott, András Pozsonyba az országgyűlésre sietett s onnan sürgette Brandenburgi György fiát a gyulai uradalom visszaszerzésére.[2]) Ennek akkoriban fontosabb teendői voltak s azért a visszaszerzést elmulasztotta. Ámde András élt az alkalommal, felmutatta leveleit s Medgyest visszakapta.[3]) Aztán beállott Békésvármegyében királyi adórovónak [4]) s mint ilyen ki tudta vinni, hogy 1553 julius 24-én Ferdinánd király Medgyesre, a fövenyesi, keszii, kiskamuti s egyéb részbirtokokra, továbbá a Karkó-utczai udvarházra új adománylevelet adott.[5]) Így aztán 1553 október 18—22-ik napjaiban őt, özvegy anyját és testvéreit újra ünnepiesen beiktatták Ispán Gál egykori birtokaiba.[6]) Nemsokára azonban András egykissé elszámította magát: a beszedett adóból fizetés fejében többet tartott vissza magának, mint amennyibe a kamara beleegyezett s 1555-ben annak felét (100 frtot) készpénzül fizette le, másik feléért pedig gelvácsi részét akarta lekötni.[7]) E miatt 1554-ben abbahagyta az adórovói hivatalt, s egy ideig mint katona szolgált a gyulai várban. De csakhamar összeveszett Mágócsyval s ettől kezdve birtokai védelmére adta fejét. Tiltakozik a gyulai polgárok ellen, kik fövenyesi részét állítólag elfoglalták,[8]) Csanádmegyében pedig némi birtokot szerez. Bornemissza Benedek várkormányzónak jóbarátja volt. 1560-ban Bornemissza ellenségei attól tartottak, hogy Gaál András a királynál Bornemissza visszahelyezésén fog működni.[9]) Törteli Kún Balázs idejében újra a közügyek terére lép. Földváry Istvánnal együtt a békésmegyei rendek Bécsbe küldik követül [10]) s ugyanakkor engedélyt szerez reá, hogy Mező-Szentmiklóst és Szentbenedeket ő vehesse zálogba,[11]) s Gyulán Vargadeák Ferencz házát adományul kapja.[12]) De aztán, alighogy Kerecsényi Gyulára jött, András helyzete itt tarthatatlan lőn. Kerecsényi s a békésmegyei nemesek az előre megszavazott 100 frtnyi útiköltségből 50 frtot visszavettek tőle,[13]) sőt, mint állítja, katholikus vallása miatt egyenesen kiüldözték Gyuláról. Előbb Váradra szeretett volna menni,[14]) hol háza volt,[15]) de a János-Zsigmond és Ferdinánd közt

[1]) Harr. A. A. 14. — [2]) Münch Reichsarchiv. Brand CCIX. f. 38. — [3]) Dical. conscript. cottus Zaránd. — [4]) B. O. II. 137. — [5]) B. O. I. 160. — [6]) Gaál lt. — [7]) Évk. XV. 84. — [8]) Harr. A. A. nr. 14. — [9]) Évk. VIII. 66. — [10]) Leleszi lt. A. 1561. f. 1. nr. 18. — [11]) Harr. A. A. nr. 14. — [12]) Gaál lt. — [13]) Leleszi lt. A. 1561. f. 1. nr. 18. — [14]) Gaál lt. — [15]) Bunyitai: Váradi püspökség története II. 225.

kiütött ellenségeskedések miatt mint hű Ferdinánd-párti itt sem maradhatott, hanem Zemplénvármegyébe Leleszre húzódott. Innen még egyszer, 1566-ban jött le Gyulára, s mint az utakat jól ismerő ember, a török seregen keresztül Kerecsényinek levelet hozott.[1] 1578-ban kiskamuti jobbágyait akarja rászorítani a fizetésre.[2] Még ezután is sokáig élt. 1584-ben pl. csanádmegyei birtok-ügyben királyi embernek jelölik ki.[3]

Testvérei közül I. István 1560-ban Susalics halála után Békésvármegye alispánja lőn, de 1561-ben Kerecsényi erőszakoskodása miatt arról lemondott s ez év májusában András testvérével együtt Törteli Kún Balázs és Bornemissza Benedek bizonyságára hivatkozott becsületének védelmezése végett.[4] Ő máskülönben lent lakottGyulán s csak 1566-ban a török miatt bujdosott el. 1569-ben Báthory György szolgálatában állott és Csicsvavárában vagy Varannóban lakott,[5] 1574-ben pedig Szatmártt.[6]

Bertalan, I. István öcscse, 1542-ben Várday Pál érseknek szolgája volt.[7] 1552-ben a biharmegyei Lél-Ősi egy részét kapta.[8] Nemsokára ő is beállott végbeli vitéznek s mint ilyen kitudta vinni, hogy Ferdinánd őt a különben török uralom alatt levő s tisztikar nélkül szűkölködő Csongrádmegye főispánjává nevezte ki.[9] De nemsokára úgy összeveszett Mágócsyval, hogy kénytelen volt onnan elszökni s csanádmegyei ujonnan kapott részbirtokait Kasztellánfy Kristófnak eladni.[10] E miatt 1559-ben az országgyűlésre feljött békésmegyei nemeseket és gyulai polgárokat hivta fel tanukúl becsületének védelmére. A felszólított végbeli vitézek ugyan nem, de a gyulai polgárok azt vallották, hogy Mágócsy Bertalant árulónak és kémnek nevezte.[11] Ily körülmények közt Bertalan kénytelen volt megint szolgálatot vállalni. Beállott tehát Forgách Ferencz váradi püspökhöz s Nagy Gáborral együtt a váradi püspökség megmaradt birtokainak és jövedelmeinek kormányzója lőn, s mint ilyen Mágócsynak Gyuláról való elköltözése után részint Gyulán, részint Egerben lakott.[12] De gyakran beleesett atyja hibájába. Már 1560-ban adós maradt gazdájának 100 forinttal. Ekkor még kisegítette bátyja, István s lefizette he-

[1] Gaál lt. 1572. — [2] U. o. — [3] Leleszi lt. Stat. T. f. 1. nr. 15. — [4] Leleszi lt. A. 1561. f. 1. nr. 18. és Jászai lt. Mandata 3/31. — [5] Leleszi lt. A. 1569. f. 2. nr. 75. — [6] U. o. A. 1574. f. 1. nr. 24. — [7] Pozsonyi kápt. lt. Prot. IX. f. 29. — [8] Csáky lt. 4/3. — [9] Liber Reg. II. 94. és 99. — [10] N. R. A. 1791/6. — [11] Pozsonyi kápt lt. Prot. XIII. f. 8. — [12] Documenta Eccl. 15/9.

lyette a pénzt (50 forintot Bertalan nemsokára meg is adott bátyjának).[1] 1564-ben, midőn három évről leszámolt földesurával, társával együtt megint csak adósok maradtak 760 forinttal.[2] Bertalan neje, Viczmándy Borbála 1583-ban már özvegy.[3]

A legidősebb testvér, I. György, legcsendesebben viselte magát. Annyit tudunk róla, hogy második neje, Katalin, 1550-ben Padaron, Veszprém megyében birtokos volt.[4] 1553-ban a maga részbirtokait elzálogosítja édes anyjának,[5] 1560-ban pedig Pozsonyban az országbíró előtt tiltakozott maga és testvérei nevében Fövenyes elfoglalása ellen.[6]

Ispán Gál unokái közül Zsigmondról azért gyanítjuk, hogy I. András fia volt, mert 1570-ben Leleszen lakott s a bólyi jobbágyokon erőszakoskodott.[7] Biztosan I. András fia Mihály s róla tudjuk, hogy 1557-ben született.[8] Harminczéves korában Abaujmegyében egy ruszkai jobbágyot megölt s e miatt fogságba került úgy, hogy unokatestvérei, I. Istvánnak két leánya, Judit és Erzsébet kénytelenek voltak fövenyesi birtokukat eladni, csakhogy Mihályt kiválthassák.[9] Neje volt Makray Dorottya, ki után Nagy-Tárkányban, Perbenyiken s egyéb zemplénmegyei falvakban némi részbirtokot kapott.[10] Első gyermekei nem értek emberkort.[11] Két utolsó fiát Ferenczet és Györgyöt pedig kiskorban hagyta hátra. E fiuk felnövén, a Dobóczy fiúkkal együtt 1646—47-ben tettek lépéseket fövenyesi birtokuk visszaszerzésére. Különben Nagy-Tárkányban laktak.[12] 1648-ban III. György, IV. György nevű fia által nyujt be tiltakozást az ellen, hogy I. Ferencz nagy-tárkányi birtokát elidegenítse.[13] Két év mulva e III. György Csallóközben, Kürtön, 1662-ben pedig Modorbáron vagy máskép Albáron vett magának birtokot s ekként Pozsonymegyébe származott át. 1663-ban a párkányi ütközetben esett el. Unokái már Barsmegyé-

A Gyulai Gaál család czímere.

[1] Muz. lt. — [2] Pozsonyi kápt lt. Prot. XIV. f. 304. — [3] Leleszi lt. Elench. VI. — [4] Muz. lt. — [5] Pozsonyi kápt. lt. Prot. X. — [6] Pozsonyi kápt. lt. Prot. VIII. nr. 61. — [7] Leleszi lt. A. 1570. f. 1. nr. 31. — [8] U. o. A. 1587. f. 1. nr. 9. — [9] B. O. I. 202. — [10] Leleszi lt. Prot. XXXIII. f. 103. — [11] U. o. Prot. XXXIX. f. 68. — [12] Gaál lt. — [13] Leleszi lt. Prot. LXXXVI. f. 6.

ben laktak s 1734—36. években lépéseket tettek, hogy Ispán Gál egykori birtokait itt Békés- és Zarándmegyében visszaszerezzék, de oly lanyhán folytatták a pert, hogy az szépen elaludt. 1800-ban újra megakarták kezdeni, de a kezdetnél most sem haladtak tovább.[1])

Sajátságos, hogy 1849-ben a Gyulai Gaál családnak két tagja ismét megjelent Gyulán, a család névadó fészkében, de homlokegyenest ellenkező ügyben. Miklós, a honvédtábornok, a magyar szabadságharcz kivívására, Ede pedig, mint szeged-kerületi főbiztos annak elfojtására.

Gál. Lukács nevű tagja előbb öcsödi bíró volt, de aztán nemességet szerzett s mint nemes ember 1654-ben Békésen lakott.[2])

Gelend (Ölyvedi). Bálint nevű tagja 1480-ban királyi emberül van kijelölve.[3])

Getyey. (L. a szentandrási uradalom és Tót-Komlós község.)

Giczy. (L. Ösvény község.)

Glésán (Tótfalusi). Pestmegyei származású család. A XVI-ik században megyénkben is jelentékeny szerepet játszott. Bennünket érdeklő családfája ez:

I. Miklós 1511—26.

I. László 1546—49. — Komlósy Borbála 1546—64	Dorottya 1563. — Majsay Imre.	Borbála 1563. — Zarándi Horváth János † 1563. előtt	I. János 1546—57.
II. Miklós 1549—64.	II. László 1549.	Imre 1549.	Anna 1564. † 1590 előtt — Torma Dániel.

Mindenekelőtt megjegyezzük, hogy e család egészen különböző az Erdélyben honos Mikefalvi Glésán családtól. Ismeretes továbbá azon országos szerep, melyet I. Miklós, mint Zapolyaynak egyik leghíresebb pártvezére, 1526. előtt játszott. Fia I. László már megyénkben lakik s 1549-ben neje és sógora, Komlósy Kálmán nevében tiltakozik Székely Benedek, Komlósy Anna férje ellen, ki Egét maga szerette volna felosztani,[4]) s az Egey Antal után maradt ingóságokat is egészen a maga részére foglalta le.[5])

[1]) Gaál lt. — [2]) Rédey lt. — [3]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [4]) Harr. X. nr. 6, és 13. — [5]) Harr. X. nr. 13.

Testvére János 1557-ben az erdélyiekhez pártol s e miatt elveszti Tahi-Tótfalut és tartozékait.[1]) Ellenben László özvegye 1560-ban nyugodtan bírja Orosháza, Komlós és Ege egy részét, 1562—64-ben pedig, hogy testvére, Komlósy Kálmán meghalt, ő bírja egészen Orosházát, az egei részt pedig 1564-ben is.[2]) Ugyancsak 1564-ben férjének két nőtestvérével Dorottyával és Borbálával osztoznia kell a csongrádmegyei Szentlászló községen.[3]) Fia II. Miklós, úgy látszik, Mándy Kelemen és Bethlen Anna leányát vette el s innen van, hogy 1562—64-ben a szentandrási uradadalom régi, Bethlen-féle negyedrészét ő bírja.[4]) Húga Anna, Keresztúri Torma Dánielhez ment nőül,[5]) s innen van, hogy 1591-ben Torma Dániel két árva fia, János és Miklós tiltakoznak az ellen, hogy Orosháza egészen idegen kézre kerüljön.[6])

Gosztovics, máskép Horvát György 1555-ben zsoldos csapatvezér volt s Váradon Zaberdin püspök alatt szolgált.[7]) Megyénkhez való viszonyát l. Németi községnél.

Gyaraky (Ölyvedi). Márton nevű tagja 1525-ben Ábránfy Péter mellett tanúskodik,[8]) Mátyás pedig 1620-ban a békésdobozi határról.[9]) A törökvilág vége felé élt Pál nevű tagja méhészkedéssel foglalkozott s e végre a csabaiaktól bérbe vett egy kis szigetet.[10]) György 1700—3. években még mint gyermek Ölyveden lakott, de a Rákóczy-felkelés után 1711-ben inkább Békésre húzódott. Innen 1723-ban Tarcsára költözött,[11]) s 1754-ben fiával együtt a békésmegyei nemesek sorába vétette föl magát.[12]) 1836-ban azonban már hiába keresünk a szavazó nemesek lajstromában Gyaraky nevűeket.

Győrfy (Gyergyfy, Gyerfy, Kereki és Bánhidai). 1480-ban László és Sile nevű tagjai élnek Nemeskerekiben. Részesek a tarcsai halastavak kihalászásában s Nagy István félhalmi jobbágy megöletésében.[13]) 1525-ben Bálint nevű s Ábránfy Péter mellett tanúskodó tagja már Békés városának Bánhida nevű részéről veszi előnevét,[14]) ami annak jele, hogy már Békésre költözött.

---

[1]) Liber Reg. II 108. — [2]) Dical. conscript és Tót-Komlós község. — [3]) Évk. XVI. 65. — [4]) Dical. conscript. — [5]) Nagy Iván: Magy. családjai X. 253. — [6]) B. O. I. 204. — [7]) Kamarai levelezések 1555. — [8]) Dl. 31,048. — [9]) B. O. I. 223. — [10]) B. O. II. 166. — [11]) Harr. C. 47. és Békés város lt. — [12]) Orsz. lt. Helytart. osztály Nobilitare cottus Békés. — [13]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [14]) Dl. 31,048.

Győry (Berényi). Győry Gergely 1628. szeptember elején nyert czímerlevelet Bethlen Gábortól a maga és István meg Benedek nevű fiai, továbbá másik Győry Istvánnak Pál és Gáspár nevű fiai számára.[1]) Ezek közül 1652-ben még éltek Békésen István és Pál és vajdai emberek gyanánt ajánltatnak.[2]) Körülbelül ezidőtájt élt már a családnak Ferencz nevű tagja is, ki aztán 1685. táján innen elmenekült, 1703-ban pedig Berényben telepedett meg. Nemsokára azonban a ráczok elől újra menekülnie kellett s 1711—12-ben mint bátorságosabb helyre, Békésre húzódott. Nemességét 1715-ben büszkén hirdette, de persze bizonyítani nem tudta. Őt bízta meg Károlyi Sándor 1714. körül, hogy Berényt népesítse be, azonban e feladatra már nagyon öreg volt. Annyit még megtett, hogy valamelyik Berénybe költözni akaró magyarnak elárulta, hova rejtették el a régi berényi magyarok az 1703-iki futáskor harangjukat. 1715-ben 80 esztendősnek vallja magát s ha ez igaz, 83 évet élt. Ifju legénykorában 20 esztendeig lakott Berényben.[3])

A Berényi Győry család czímere.

Gyórkey. János nevű tagja 1461-ben megyénk alispánja.[4])

Gyulafy (Rátóti). (L. Káka községnél.)

[1]) Siebmachers Wappen-Buch. Der Adel von Ungarn IV. B. 211. — [2]) Rédey lt. — [3]) B. O. II. 165. Károlyi lt. cista 37. nr. 28. Évk IX. 9. l. Jk. I. 204. — [4]) Dl. 15,557.

HALÁSZTELKI. A Halásztelken lakó nemesek, mint azt a községnél kimutattuk, vezeték-nevekkel különböztették meg magukat, de volt még olyan is, aki csak lakóhelyről nevezte magát. Ilyen azon Fülöpfia János, ki 1461-ben Zeleméres ügyében tanúskodik. Továbbá Imrefia András, kit ugyanazon ügyben említenek s a ki hihetőleg az Ölyvedi Imrefy családhoz tartozik.[1])

Harangiak. Békésmegyében, mint láttuk, két, Belső- és Külső, utóbb Nagy- és Kis előnévvel megkülönböztetett Harang község volt. Mindakettőt kisnemes családok bírták. Természetes, hogy ennélfogva tömérdek Harangi család élt egykor megyénkben, s nagy óvatosságra van szükség, hogy azokat egymástól megkülönböztessük. Követeli ez óvatosságot az is, hogy a XV-ik és XVI-ik században már Szabolcs megyében Földesen, azonkivül Biharmegyében is éltek Harangi nevű családok s ezek tagjait nem szabad összetéveszteni a békésmegyei Harangiakkal. Ennélfogva csak a biztosan békésmegyeieket s azokat is lehetőleg előneveik szerint megkülönböztetve fogjuk ismertetni.

Haranghy (Edelesi). Csak László nevű tagja ismeretes, ki az 1556—60. években megyénk sárréti járásának szolgabirája volt.[2])

Haranghy (Endrődi). Első ismert tagja László 1425-ben kibékül Gyoma földesuraival. 1454-ben a gyomai erőszakoskodások ügyében kijelölt királyi ember.[3]) Antal 1461-ben tanú Zeleméres ügyében, 1466-ban Gergelylyel együtt jelen van mint szomszéd Félhalom határjárásánál, 1475-ben királyi ember a Simayak

[1]) Dl. 15,577. — [2]) Dical. conscript. — [3]) Justh. lt. és B. O. II. 72.

megidézésére.[1]) Bálint 1470-ben mint szomszéd jelen van a Sima-Szigethez tartozó sándoregyházi puszta átadásánál, 1475-ben pedig királyi ember a Simayak megidézésére.[2]) Márton 1475-ben s azontúl 1493-ban, 1494-ben s 1498-ban királyi embernek van kijelölve, 1508-ban pedig jelen van, midőn Bakócz Tamást a gyulai uradalomba akarják beiktatni.[3]) A családnak legnevezetesebb ága a következő:

Osvát 1470—75.
† 1497 előtt
— Margit 1497.

Miklós 1497—1516.

Lénárt (Ispán) 1497—1528. békésmegyei alispán és követ.

Mihály 1533.

Ezek közül Osvát 1470- és 75-ben királyi ember;[4]) 1497-ben özvegye és gyermekei belépnek a római Szentlélek-társulatba.[5]) Idősbik fia 1507-ben ügyvédő, 1516-ban pedig királyi ember.[6]) Lénárt fia 1514-ben megyénk alispánja, de egyuttal a margit-szigeti apáczáknak gazdatisztje. Becsületbeli ügyét tárgyaltuk megyénk általános történetében. 1514-ben az Ábránfy családnak meghatalmazottja; 1517-ben még mindig tisztje a margit-szigeti apáczáknak, de 1519-ben már nem. 1523-ban Endrődi Ispán Lénárt néven fogott bíró Komlósy Ferencz és Anna között, 1524-ben pedig Lőkös Jánossal s Derencsényi Györgygyel együtt szintén fogott bíró. 1527-ben ő volt megyénk egyik országgyűlési követe s a következő évben Zapolyay kanczelláriája még kijelöli királyi embernek. Mindkét ízben Ispánnak írják.[7]) 1533-ban már nem él s ekkor fia, Mihály, adja vissza az egykor neki Ábránfy Árontól elzálogosított jobbágy-telkeket.[8]) Bizonyosan e családhoz tartozik azon Haranghy Gáspár, ki az 1556—64. években Endrődön, Simán, Csejten és Sima-Szigeten volt birtokos. Ezenkívül Külső-Szolnok megyében Túrtőn 1561-ben, 1549-ben pedig Dónáttornya mellett volt birtoka s ott külön gazdatisztet tartott.[9]) 1551-ben már kijelölik Ferdinánd-párti királyi embernek; 1561 november 25-én

[1]) Dl. 15,577. B O. I. 73—4. Dl. 17,700. — [2]) B. O. II. 85. Kállay lt. — [3]) Kállay lt. Dl. 20,701. B. O. II. 109. Dl. 20,324. Teleki lt. Elench. XV. f. 1. és Münch. Más. 1510. — [4]) B. O. II. 84. és Kállay lt. — [5]) Évk. XVI. 72. — [6]) Dl. 32,557. és Teleki cs. oklevéltára 438. — [7]) Dl. 22,591, 32483. B. O. I 118. Dl. 22,884, 23,204, 30,286. Kállay lt. Magy. orsz. gyül. emlékek. I. 128. A. Monial Poson 48/44. — [8]) Harr. M. nr. 18. — [9]) Dical. conscript. Regest. decim. Divers. cottuum. A. Monial Poson 44/40. 58/58.

Gyulán van, midőn Kerecsényit a Kállayak elkobzott javaiba iktatják s ő is azok sorába tartozik, kik Gaál Andrástól visszavették a követi költségek felét.[1])

Haranghy (Kisharangi). Már 1329-ben a következő három ágra oszolva találjuk:

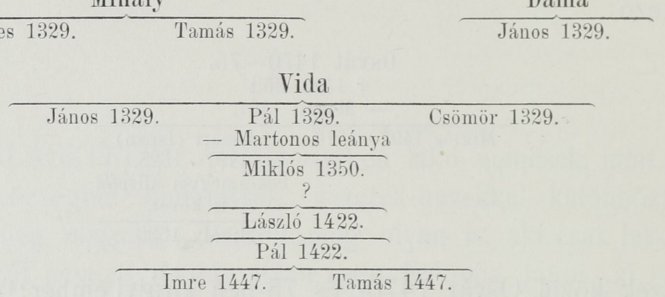

Az 1329-ben előforduló tagok határt járatnak Kis-Harang és Füzes-Gyarmat között.[2]) I. Miklós 1350-ben kikapja anyai örökségét.[3]) Valószínűleg az ő fia azon László, ki 1422-ben fiával, Pállal együtt királyi emberül van kijelölve a Pázmániak beiktatására.[4]) E Pál fiai 1447-ben Bucsán erőszakoskodnak. Ezzel aztán a megyénkben lakó Kisharangi Haranghyak sora kissé megszakad. Az 1458—88. években számos Kis- vagy Külsőharangi fordul elő, de, mint későbbi adatokból kitűnik, ezek tulajdonképen a Marczelházy, Komády s egyéb biharmegyei családok tagjai valának s csupán birtokukról nevezik őket néha Haranghyaknak.[5]) Éppen ezek voltak azok, kik Kisharangot Békésvármegyéből kikebeleztették s Biharmegyéhez csatoltatták. Így tehát nincs okunk és jogunk őket, mint békésmegyei családok tagjait ismertetni. Ellenben Békésmegyében is birtokosok voltak azon Külsőharangi máskép Kisharangi Pál és Mihály, kiket 1402-ben a Nagyharangi Haranghyak beiktatásához királyi emberekül jelölnek ki,[6]) továbbá azon Kisharanghy Benedek és István, kiket 1535-ben I. János király kanczelláriája Fás és Nadány határjárásához királyi emberekül küld ki,[7]) s hasonlóképen azon Kelemen, ki 1479-ben ugyancsak a fási határjáráshoz van kijelölve királyi emberül. 1487-ben e Kelemen és Osvát fia György mint szomszédok jelen vannak Bucsa határjárásán.[8])

[1]) Muz. lt. Kállay lt. és Leleszi lt. A. 1561. f. 1. nr. 18. — [2]) Nadányi lt. f. 12. — [3]) Anjoukori okm. V. 361. — [4]) B. O. I. 51. — [5]) Nadányi lt. f. 12. és 24. — [6]) B. O. I. 306. — [7]) Nad. lt. f. 23. — [8]) Nad. lt. f. 24. és B. O. I. 104.

Haranghy (Nagyharangi). Legalább három ily nevű és előnevű családot kell megkülönböztetnünk:

a) Bátor családfája:

Bátor
István 1326—60.
Anna 1360. Gergely
Péter 1402—33. Jakab 1399—47. János 1402—5.
Imre 1476—1487. Pál 1487. Boldizsár 1487.

Ez ágból István 1326-ban mint békésmegyei nemes jelen van Kis-Károly határjárásán. 1342-ben egy Pocsaj mellett eső biharmegyei falu ügyében tanúskodik; 1360-ban pedig kiadja leányának a leánynegyedet és pedig földbirtokokban.[1])

Fia Gergely 1370-ben panaszt tesz a Nadányiak erőszakoskodása ellen.[2]) Ennek fiait 1402-ben újra beiktatják bizonyos nagyharangi részbirtokba.[3]) Közülök Péter 1433-ban királyi emberül van kijelölve,[4]) Jakab pedig 1405-ben testvéreivel megosztozik s a maga részét kiszakítja a többi birtokból. E Jakab már 1399-ben pert folytat zarándmegyei Egregyi Becse ellen, mert ennek egyik jobbágya két ökrét ellopta. 1407-ben a Pázmányi Bíró családot ő iktatja be pázmányi részébe s még 1447-ben is mint tisztes öreg embert királyi emberül jelölik ki.[5]) Fiai közül Imre mester iskolákat végzett s 1483-ban királyi emberül van kijelölve. Ugyancsak ő és még két testvére 1487-ben mint szomszédok jelen vannak Bucsa határjárásán.[6])

b) Domokos ága. Domokos fia László 1370-ben Bátor unokájával Gergelylyel együtt jelenti be panaszát. (L. ott.)

c) Pál ága. Pál fiát Jánost 1405-ben ősi örökösnek (haeres aviticus) írják Nagy-Harangon.[7])

A két utóbbi ág közül aztán melyikhez tartoznak a következő Nagyharangi Haranghyak? lehetetlen eldönteni: Balázs, György és másik Balázs 1483-ban királyi emberekül vannak kijelölve.[8]) Az egyik Balázs ezek közül 1484-ben tanú Nagy István félhalmi jobbágy megöletése ügyében.[9]) Andrásfia Balázs és Balázsfia András 1458-ban királyi emberek a kis-harangi erőszakoskodások megvizs-

[1]) Csáky lt. fr. 335. nr. 15. Anjoukori okm. IV. 229. és B. O. I. 308. — [2]) Baranyi lt. 23-ik csomó. — [3]) B. O. I. 306. — [4]) B. O. I. 55. — [5]) Baranyi lt. f. 23. Bunyitay gyüjt. és Muz. lt. B. O. I. 307. — [6]) B. O. I. 102. és 104. — [7]) B. O. II. 307. — [8]) B. O. I. 102. — [9]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1.

gálására.[1]) 1468-ban László a királyi udvar kiküldöttje a Nadányiak erőszakoskodásainak kitudakolására.[2]) 1476-ban Balázs Pál, Tamás, László és Sebestyénfia László tanúk a Nadányiaknak Kis-Harangon elkövetett erőszakoskodása ügyében.[3]) Péter és Miklós 1510-ben tiltakoznak Kis-Harang egyik részének elidegenítése ellen.[4]) Lehet különben, hogy ezek a Szeghy családhoz tartoznak. Végre az utolsó Nagyharangi Haranghy Tóbiás, kinek felesége 1530-ban Sápi Domján Borbála vala.[5])

Haranghy (Széki). Ezekhez számítjuk azon Haranghy Mátyás, Péter, László és Fóris (Kristóf) nevű Haranghyakat, kik 1497-ben Rét-Szentmiklós ügyében királyi emberek.[6]) Még ez évben e László és Fóris, kik testvérek voltak, beléptek a római Szentlélek társulatba s mondják, hogy a váradi egyházmegyében, tehát Kis-Harangon laktak.[7]) Közülök 1501-ben Mátyást határozottan Széki előnévvel különböztetik meg s vele együtt Lászlót és Fórist is kiküldik a simaszigeti erőszakoskodás megvizsgálására,[8])

Haranghy. Meg nem határozható, hogy a sok Haranghy család közül melyikhez tartozik azon László, ki 1471-ben megyénk egyik szolgabírája volt.[9])

Haraszthy. Pestmegyei származású, a XVI-ik század elején megyénkbe is áttelepedett család. Családfája a következő:[10])

Imre

I. Ferencz a hires szörényi bán.

Gergely 1488—1528.

II. Ferencz 1514—52. † 1552.

Gáspár 1508—14.

Anna 1563. — Nadányi Ferencz

Megyénket a nagyhírű család csak akkor kezdi érdekelni, midőn Haraszthy Gergely 1508-ban az összes Ábránfy-rokonok nagy tiltakozása ellenére is zálogba veszi Ábránfy VII. Jánosnak birtokait.[11]) Ámde nemcsak zálogba vette, hanem tettleg le is költözött ide úgy, hogy 1528-ban Gerláról idézik meg.[12]) 1536-ban már

[1]) Nad. lt. rendezetlen. — [2]) Nad. lt. f. 12. — [3]) Nad. lt. f. 24. — [4]) Nad. lt. f. 18. — [5]) Muz. lt. — [6]) Károlyi cs. oklevéltára III. 24. — [7]) Évk. XVI. 72. — [8]) Csáky lt. Klukнai rész. — [9]) Nad. lt. f. 25. — [10]) V. ö. Pesty: Krassó m. okl III. 463. és Forgách lt. — [11]) B. O. I. 136. — [12]) U. o. 151.

nem ő, hanem fia, az először 1514-ben említett [1]) II. Ferencz perel Fás egy részéért a Nadányiakkal, de Székely Benedek főispán előtt kiegyezett.[2]) 1539-ben pedig e II. Ferencz Apácza egy részét birja.[3]) Ő jóvátette nagybátyjának I. Ferenczek hibáját, ki a Bosnyákországban levő Koszorúvárát állítólag a töröknek elárulta, mert Temesvár védelmében hősiesen küzdve esett el.[4]) Csak egy leánya maradt, ki Nadányi Ferenczhez ment férjhez s azért 1556-ban a Haraszthy-birtokokat Nadányi Ferenczének írja az adórovó.[5]) 1563-ban már Haraszthy Anna is özvegy [6]) s benne körülbelül az egész család kihalt.

Harasztos (Endrődi). Már 1410-ben előfordul László nevű tagja, ki királyi emberül volt kijelölve a Nadányiak megidézésére.[7]) 1425-ben Andrásfia Domokos, Benedek és Kozma nevű tagjai kibékülnek Gyoma földesuraival.[8]) Ezek közül kiváló nevezetességre tett szert Domokos, ki már 1425-ben királyi ember volt;[9]) s 1435-ben csakugyan ő, mint királyi ember, járatta meg a határt Ege és Félhalom közt;[10]) 1447-ben pedig megyénknek egyik országgyűlési követe volt.[11]) Ismeretes tagjai még a családnak György 1435-ben,[12]) Miklós 1475-ben,[13]) Balázs és János 1498-ban kijelölt királyi emberek.[14])

Hati (Kamuti). Mint neve mutatja a szomszéd Biharvármegyéből származott át megyénkbe. (Komáditól nyugatra volt Hati község.) I. István nevű tagja 1448-ban III. Ábránfy István meghatalmazottja.[15]) Péter és II. István 1493-ban királyi emberek a tarcsai erőszakoskodások megvizsgálására[16]) s így biztosan békésmegyei lakosok. Pál nevű tagjáról tudjuk, hogy 1515—16-ban Kis-Kamuton volt birtoka s azért 1516-ban mint szomszéd jelen is van Ispán Gálnak beiktatásán.[17]) Elég jómódú ember lehetett, mert 1517-ben Jánosházán, Zarándmegyében, zálogos birtokot vesz.[18]) Még egy Hati György nevű nemes kerül elő okleveleinkben, de ez már nem kamuti, hanem Cséffi előnévvel él s így az előbbi családdal bajosan egy. Ezt 1549-ben Békésvármegyében királyi em-

[1]) B. O. I. 118. — [2]) Nad. lt. f. 13. — [3]) Kállay lt. — [4]) Had. tört. közl. 1893. év. 561. — [5]) Dical. conscript. — [6]) Forgách lt. — [7]) Csáky lt. 3/2. — [8]) Justh lt. — [9]) Nad. lt. rendezetlen. — [10]) U. o. f. 24. — [11]) L. I. k. IV. fejezet. — [12]) Nad. lt. f. 24. — [13]) Dl. 17,700. — [14]) Dl. 20,701. — [15]) Muz. lt. — [16]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [17]) B. O. I. 128. és Gaál lt. — [18]) Dl. 22,974.

berül jelölik ki [1]) s így megyénkben is kellett lennie némi csekély jószágának.

Hencz (Dánfoki). 1620-ban György nevű tagja tanú a békésdobozi határjárásnál.[2]) Lehet, hogy e család azon jómódú, gyulai polgári Hencz családnak ivadéka, melynek László nevű tagja 1525-ben Brandenburgi György jobbágyai közt fordul elő.[3])

Herendy (L. Lajos.)

Herpay. A Biharmegyében eső, Bélmegyerrel határos Herpa községből — most puszta — költözött át megyénkbe. 1465-ben iktatják be Bélmegyer egy részének birtokába.[4]) 1468-ban Miklós nevű tagja már mint bélmegyeri birtokos perel Ábránfy III. Istvánnal.[5]) E család tagjai ölték meg Nagy István félhalmi jobbágyot, amiért a bélmegyeri erdőt vágta.[6]) 1515-ben Tóbiás nevű tagja a családnak mint kamuti birtokos van jelen Ispán Gál beiktatásán.[7])

Horvát (Henczhidai, másként Zarándi). (L. Balkány községnél.)

Horvát. (L. Ösvény községnél.)

Horvát. (L. Körözs-Szentmiklós községnél.)

[1]) A. Monial Poson $^{44}/_{40}$. és $^{64}/_{63}$. — [2]) B. O. I. *222*. — [3]) Dl. 31,048. — [4]) Nad. lt. rendezetlen. — [5]) Muz. lt. — [6]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [7]) Dl. *22*,701.

IMREFY (Ölyvedi). Ismert tagja János 1525-ből. (L. Adorján.)

Ingay. 1557. november 27-én még mint nem nemes ember (circumspectus) kapta Ingay Gergely,gyulai polgár némely hűtleneknek Gyula közelében eső birtokait.[1]) Ugyanakkor Varga Boldizsárral együtt Bécsben kieszközli Gyula város szabadalmainak megerősítését. 1560-ban e Gergely Békésvármegyében tizedszedő volt,[2]) 1561-ben pedig már mint nemes ember fogott bíró Sáry Albert és Túry Benedek becsületbeli ügyében a Sarkadon szerzett ítélet kimondásakor.[3])

Istenes (Dobozi). 1616-ban János nevű tagja fordul elő, (L. Boldi.)

Izsákay. (L. Ösvény községnél.)

---

[1]) Liber Reg. II. 137. — [2]) Regest. decim. — [3]) Károlyi cs. oklt. III. 329.

JÁNOSY (Kereki). 1536-ban Péter nevű tagját említik, mint királyi embert, Fás és Nadány határjárásánál.[1])

Jász (Jászpéli). Az aradmegyei származású Jász-Lukács, mint az általános részben előadtuk, 1554-ben lett gyulai várnaggyá s ez maradt 1566-ig. Csakhamar megyénkben is birtokos lőn. 1556. julius 5-én 7 jobbágy-telket ajándékozott neki I. Ferdinánd Fövenyesen,[2]) s ezt az 1558—62. években bírja is. 1560-ban Csaba és Körözs-Szentmiklós egy részét tartja elfoglalva.[3]) Vallására nézve protestáns volt s azért 1559-ben nem akart katholikus módon esküt tenni.[4]) 1561-ben a Gaál családbeliek el akarják választani fövenyesi részüket az ő birtokától.[5]) Szomorú sorsát említettük e mű I. k. 176. lapján.

Jaxyth (Nagylaki). (L. Sámson községnél.)

Józsa (Körözstarcsai). Tamás nevű tagja 1447-ben megyénk országgyülési követe volt.[5]) 1470. körül magvaszakadt, úgy hogy 1472-ben a király már eladományozhatta Körözs-Tarcsát.[6]) Atyjafiának Jánosnak is volt némi része Tarcsán, de őt az új adományos Veér András 1480-ban kielégítette és elhallgattatta.[7])

[1]) Nad. lt. f. 23. — [2]) Liber. Reg. II. 93. és Dical conscript. cottus Zaránd. — [3]) Dical. conscript. — [4]) B. O. I. 168. — [5]) Gaál lt. — [6]) B. O. I. 90. — [7]) Muz. lt.

KACZKFY (Paulóczi). Pozsega vármegyéből származott.[1]) A törökhódítás elől menekült megyénkbe. Családfája a következő:

I. Zsigmond 1504.

György 1539—1555. — Kecskeméti Patócsy Margit.

II. Zsigmond 1557—73.

György 1539-ben már Csabán lakott s Ábránfy IV. Istvánnak özvegyét bírta nőül. Ez évben védelmezi mostoha fiainak érdekeit.[2]) Nemsokára Gyulán is a Barát-utczán szerzett magának részbirtokot, mely határos volt a Gyulai Gaálok Szentmóricz-utczai udvarházával.[3]) Mint jómódú birtokos 1552-ben Castaldónak 300 forintot adott kölcsön, azonkivül 25 katonát tartott s azokat a királyi csapatokkal együtt Váradon táboroztatta.[4]) 1554—55-ben nagybányai kamara-tiszt volt s ott is halt meg[5]) éppen akkor, midőn mostohafiainak legnagyobb szükségük lett volna az ő tanácsadására. Egy fia maradt, Zsigmond, de ez is kiskorú volt atyja halálakor s Mágócsy Csaba ostroma alkalmával ennek 100 forint értékű szablyáját s egyéb hadiszereit lefoglalta.[6]) 1573-ban e Zsigmond mint Eger környékén lakó királypárti királyi ember fordul elő.[7])

Kádár (Dobozi). Ferencz nevű tagja 1620-ban tanú a békés- és dobozi határjárásnál.[8])

Kalmár (Halásztelki). Miklós nevű tagja ismeretes 1461-ből. (L. Aczintus.)

[1]) Muz. lt. — [2]) Kállay lt. — [3]) Gaál lt. — [4]) B. O. II. 139—41. és Nádasdy levelek. 1553. — [5]) Muz. lt. 1557. — [6]) Szepesi kápt. lt. Prot. 4. f. 156. — [7]) Évk. XVI. 33. — [8]) B. O. I. 224.

Kamonczy. Gergely nevű tagja Gyulán a Csapó utczán házat bír s azt 1561-ben sógorának Csejti Balázsnak adja úgy, hogy az eladhassa s árának felét meg a Kamonczy család nemeslevelét Kamonczy Gergelynek lesz köteles átadni.[1]) E Kamonczy Gergely már 1549-ben egri éneklő kanonok volt,[2]) s Patóczy Ferenczhez követül küldik a lefoglalt zarándmegyei tizedek dolgában. 1556-ban váradi éneklő kanonok lett, az 1561-iki évben pedig egyuttal csornai prépost.[3]) Már 1559-ben Ferdinánd királynak káplánja lőn s mint ilyen ki tudta vinni, hogy a békési Mária-kápolna javait, a melyeket a gyulai várhoz csatoltak, attól elválasztották s neki adták.[4]) 1562—64-ben bírta is e jószágokat, s 1564-ben tiltakozott Kerecsényi Mátyás ellen, ki ezeket a maga számára foglalta le.[5])

Kamuti (Endrődi). Kamut is kisnemesek birtoka lévén, a Haranghy és Endrődy családoknál elmondottak a Kamutiakra is állanak. Az Endrődi előnévvel élő Kamutiakhoz tartoznak: *a)* Miklós, 1457-ben királyi ember a gyomai erőszakoskodások megvizsgálására;[6]) *b)* Pál, 1461-ben tanú Zeleméres ügyében, 1466-ban pedig királyi ember;[7]) *c)* Demeter, 1498-ban kijelölt királyi ember;[8]) *d)* Márton, ki 1508-ban mint tanú jelen van, midőn a gyulai uradalmat Bakócz Tamás számára le akarják foglalni, 1509-ben pedig kijelölt királyi ember;[9]) *e)* János, ki 1509-ben Mágócsy Mártont és társait a királysági erőszakoskodások miatt megidézte;[10]) *f)* Mihály, kit ez ügyben Jánossal együtt jelöltek ki királyi emberül.[11])

Kamuthy (Kamuti). Nagy-Kamuton már 1295-ben birtokos volt Tivadarfia Pete nevű nemes. Amint a falu több család közt szétoszlott, több, bár eredetileg talán egy törzstől leszármazó család vette föl a Kamuthy nevet. Ezek közül az egyiknek családfája ekként indul meg:

Kamuthy Mihály
(Kamuti).
I. János 1393—1415.

Gergely	László	I. Miklós	Ilona
1393—1433.	1393.	1393—1418.	1393. — Némethy Jakab.

[1]) Harr. A. A. nr. 23. és B. O. I. 180. — [2]) Muz. lt. Városok és várak számadásai. — [3]) Bunyitay i. m. II. 187—88. — [4]) Urb. et. conscript. 1565. — [5]) Századok 1870. évf. 631. — [6]) B. O. II. 72. — [7]) Dl. 15,577. és B. O. I. 73. — [8]) Dl. 20,701. — [9]) Münch. Más. és Dl. 21,931. — [10]) Dl. 21,931. — [11]) U. o.

1393-ban János és fiai kiadják I. János leányának, Ilonának leánynegyedét.[1]) Ez I. János 1415-ben még királyi emberül van kijelölve.[2]) 1418-ban pedig Gergely és Miklós nevű fiaival együtt háborgatja a Maróthyak birtokait.[3]) Gergely élt még 1433-ban is és királyi emberül volt kijelölve.[4]) I. Jánossal körülbelül egyidőben élt I. Tamás 1415-ben kijelölt királyi ember, 1418-ban pedig az egyedül ekkor említett I-ső Balázszsal együtt a Maróthy jószágok háborgatója.[5]) A családnak többi, biztos összeköttetésbe nem hozható tagjai ezek voltak: I. András 1454—64-ben kijelölt királyi ember,[6]) István fia II. Jakab s Domonkos fiai II. Miklós és Elek, továbbá István fia László, kik I. Andrással és az alább említendő I. Péterrel együtt tanúk Zeleméres ügyében.[7]) I. Péter 1480-ban még kijelölt királyi ember.[8]) Imre 1471-ben Körözs-Ladányban erőszakoskodik, 1480-ban kijelölt királyi ember, 1515-ben pedig mint szomszéd jelen van Ispán Gálnak kis-kamuti beiktatásán.[9]) Simon és Antal 1483-ban fogott bírák Nagy István félhalmi jobbágy megöletése tárgyában.[10]) II. János 1496-ban jelen van mint szomszéd Berény átadásán.[11]) III. Miklós 1520-ban kijelölt királyi ember.[12]) II. Péter 1525-ben a mező-szentmiklósi jobbágyokkal a határok miatt viszálykodik.[13]) Utolsó megyénkben lakó tagjai voltak a családnak III. János és Sebestény. Ezek közül 1560-ban Sebestény Nagy-Kamuton, III. János pedig Kis-Kamuton lakott s mindketten részesek voltak benne, hogy Gaál Andrástól a követi költségek fele visszavétessék. II. Tamás azonban 1561-ben már bátorságosabb helyre futott megyénkből.[14])

De mig ezek itt Békésvármegyében csak a maguk kis szűk körében éldegéltek, két atyjukfia a végvári vitézek sorába állott s Egerben dicsőséget, nevet és vagyont szerzett. A családnak ezen ága ekként kezdődik:

N.

I. Balázs 1552—1566. † 1570 előtt			I. István. János[15]) 1582.	
II. István 1570—82.	I. Farkas 1570—82.	Orsolya 1570.	II. Balázs 1582.	Kristóf 1582.

[1]) Haan gyüjt. — [2]) B. O. II. 32. — [3]) B. O. I. 47. — [4]) U. o. 55. — [5]) B. O. II. 32. — [6]) B. O. II. 72. és Nad. lt. f. 8. — [7]) Dl. 15,577. — [8]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [9]) Nad. lt. f. 25. Teleki lt. Elench. XV. f. 1. Dl. 22,701. — [10]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [11]) B. O. II. 117—8. — [12]) Müncheni levelek az orsz lt.-ban 483. — [13]) Dl. 31,048. [14]) Leleszi lt. A. 1561. f. 1. nr. 18. — [15]) Folytatását l. Nagy Iván: Magy. cs. cz. művében.

I. Balázs és I. István 1556-ban 6, illetőleg 4 lóval szolgáltak Egerben s mint ilyen 1556-ban kapta I. Balázs a pestmegyei Izsák falut,[1]) 1557-ben pedig Alattyánt.[2]) Bajosan igaz, hogy ő ment volna Erdélybe, mert hisz ő már 1570-ben meghalt, fiai pedig még 1582-ben is a magyar királytól kérnek új adománylevelet. E fiúk aztán Erdélyben főurakká váltak, főispánokká, követekké lettek, de hogy Békésvármegyéből származtak, azt nagyon jól tudták, mert 1582-ben Rudolf királytól megerősíttetik magukat még az ősi vagyonban is »a békésvármegyei Kamuton levő részbirtokukban«.[3])

Kamuti (Nemeskereki). Tagjai közül ismerjük Miklóst, ki 1480-ban, 1517-ben s 1520-ban kijelölt királyi ember s 1511-ben Veér II. Andrással perel.[4]) Továbbá előfordul még Lukács, kit 1494-ben királyi emberül jelölnek, 1520-ban pedig egyenesen a királyi udvarból küldenek ki Simay István ellen.[5])

Kánya (Bélmegyeri). Családfája részben ez:

Becs
— Bélmegyeri Erzsébet.

Péter	László
Kánya Mihály 1366—93.	Erzsébet † 1433. előtt.
János 1373.	Péter 1373—1433.

A család névadója az 1366—93. években emlegetett Kánya Mihály, ki hosszú, csaknem harmincz éves per után nagyanyai részét a Bélmegyeriektől kierőszakolta.[6]) Fia, Péter, 1430-ban bélmegyeri jószágát elzálogosította Bekfy Lászlónak,[7]) 1433-ban pedig László leányának Erzsébetnek kiadta a leánynegyedet,[8]) azonkívül pedig ezen Erzsébet rokonait a Mezőgyániakat és Bélmegyery Tamás fiait megörvendeztette azzal, hogy a maga részét is ezen atyjafiainak ajándékozta, de kikötötte, hogy őt éltefogytáig tartsák és ruházzák. 1461-ben a család Imre nevű tagja tanú Zeleméres ügyében.[9]) 1480-ban Mihály nevű tagja egyik oka Nagy István félhalmi jobbágy megöletésének,[10]) Bálint pedig ugyanez évben

[1]) Liber Reg. II. 105. — [2]) N. R. A. 797/41. — [3]) Lib. Reg. III. 283. V. ö. még Várak és városok számadásai a muz. lt.ban. és N. R. A. 945/37. — [4]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. Dl. 22,902. és Münch. Más 1520. — [5]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. és B. O. I. 138. — [6]) B. O. I. 23—5. 34. — [7]) Nad. lt. f. 13. — [8]) B. O. I. 53—55. — [9]) Dl. 15,577. — [10]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1.

királyi emberül van kijelölve Füzes Gyarmat és Kis-Harang határjárásához. Előneve Bélmegyeri és Mezőgyáni, tehát a biharmegyei Mezőgyánban is birtokos vala.[1]) Békésen a mult században voltak s ma is vannak Kánya nevezetű földmüvesek, kiknek elei Ibrányból költöztek oda,[2]) de azért nem lehetetlen, hogy az egykori Bélmegyeri Kánya család ivadékai.

Kapus (Kamuti). András nevű tagja 1517-ben mint szomszéd jelen van Ispán Gálnak a kiskamuti udvarházba való beiktatásán.[3])

Kardos (Bélmegyeri). Imre nevű tagja 1471-ben királyi emberül volt kijelölve,[4]) Máté 1479-ben az Ábránfyaknak kapronczai (Arad megye) várnagya.[5]) Ugyanez évben Sile vagy Süle a simándi nádori gyűlésen a nádori törvényszék esküdt bírája.[6]) 1480-ban ugyancsak Máté és Sile Barnabással és Benedekkel együtt okai Nagy István félhalmi jobbágy megöletésének.[7]) 1524-ben Mihály Békésmegye törvényszéke előtt megnyeri a Bélmegyeren ma is meglevő Megyertelekért folytatott pert.[8]) 1561-ben János és Miklós azok közé tartoznak, kik visszakövetelték Gaál Andrástól a követi költségek felét. Ez évben János Bélmegyeren, Miklós pedig Nagy-Kamuton lakott.[9])

Károlyi (Nagy-Károlyi). (L. Mező-Berény-községnél.)

Kasza (Bárándi). (L. Körözs-Szentmiklós községnél.)

Kátay. (L. Báboczka, Sima és Tarcsa községeknél.)

Kelemen (Nagyharangi). 1487-ben Péter nevű tagja jelen van Bucsa határjárásán.[10])

Kemény. Egey Antal már 1518-ban Keményi Miklósnak ajándékozza Ege egy részét.[11]) Talán ennek atyafia volt azon Kemény Ferencz, ki Egey Katalint bírta nőül s még 1556. előtt meghalt. Özvegye és gyermekei 1552. táján birtokaikat elvesztették, s csak 1556-ban Gosztovics Horvát György hathatós közbenjárásával tudták azokat visszaszerezni. 1556. junius 2-án a királytól új adománylevelet kaptak rájuk. Az adománylevélben Kemény Ferencznek

[1]) Nad. lt. f. 24. — [2]) Harr. N. 52. — [3]) Dl. 22,902. — [4]) Teleki lt. Elench. XV f. 1. — [5]) Pesty: Krassó m. tört. III. 452—3. — [6]) Dl. 36,421. — [7]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [8]) Évk. XVI. 61. — [9]) Leleszi lt. A. 1561. f. 1. nr. 18. — [10]) Nad. lt. B. O. I. 104. lapon hibásan Kelemernek van irva. — [11]) Dl. 36,589.

Bálint, István, János és Mihály nevű fiai, Katalin, Márta, Anasztázia nevű leányai és Anasztáziától származó Anna nevű unokája említtetnek.[1]) Gosztovicsnak mi volt jutalma közbenjárásáért? már elmondtuk.[2]) 1562-ben Kemény Bálint csakugyan birtokos is Egén.[3])

Kencsös. Már 1559-ben élt megyénkben egy Kencsös nevű jobbágy család Gyúron.[4]) 1640. előtt Kencsös Balázs Békésen lakó nemes ember volt s 1641-ben Dobozi Veres Mihálylyal perelt.[5]) 1652-ben András nevű tagját, mint békési nemes embert, vajdai emberül ajánlják.[6])

Kenderesy. (L. Fehéregyháza községnél.)

Kenézy (Ölyvedi). Bertalan nevű tagja 1470-ben Ábránfy Sebestény tisztje volt.[7])

Kere. (L. Köre.)

Kerey. (L. Tót-Komlós községnél.)

Kerek (Dobozi). 1616-ban Ferencz, Péter és Gergely nevű tagjai nemesekké lesznek.[8]) Ezek közül Ferencz élt még 1635-ben s azok közé tartozott, kik a dobozi határ déli részét megvették.[9])

Kerekes (Nemeskereki) 1633-ban István nevű tagja Nemes-Kereki falu követe Nadányi Mihályhoz a Bünkösd kibérlése ügyében.[10])

Kereky. Nemes-Kereki is kisnemesi családok közt oszolván meg az Endrődyekről és Harangiakról elmondottak a Kereky családokra is vonatkoznak.

Kereky (Bélmegyeri). Ambrus nevű tagja 1520. táján tanú az egei és körözs-ladányi határ ügyében. 1524-ben jegyese volt Ugray Anna.[11])

Kereky (Endrődi). Péter nevű tagja 1425-ben kibékült Gyoma földesuraival.[12])

Kereky (Kamuti). 1561-ben Imre nevű tagját Kis-Kamutról idézik meg Gaál András ismert ügyében. (L. a Kardos családnál.)

---

[1]) Liber. Reg. II. 95. — [2]) Liber reg. II. 96. — [3]) Dical. conscript — [4]) Urb. et conscript. — [5]) Mogyoróssy i. m. 233—35. — [6]) Rédey lt. — [7]) B. O. I. 87. — [8]) B. O. I. 218. — [9]) Harr. K. 58. — [10]) Harr. M. 18. — [11]) Nad. lt. Más. és Évk. XVI. 62. — [12]) Justh. lt.

Kereky (Nemeskereki). Természetesen ezek voltak a legszámosabban. Családfájuk így kezdődik:

I. Domokos.

I. Egyed 1402—35.	I. Mihály 1418.	I. Sebestény 1402—21.	I. János 1402
Elek 1444.	Pál 1461.		

I. Domonkos fiai 1402-ben s 1407-ben királyi emberekül vannak kijelölve.[1]) 1418-ban pedig I. János kivételével a Maróthy-birtokok háborgatói.[2]) I. Egyed ezenkívül 1433-ban s 1435-ben királyi emberül van kijelölve.[3]) Hasonló megtiszteltetésben részesül fia Elek 1444-ben.[4]) Másik fia Pál pedig 1461-ben tanú Zeleméres ügyében.[5]) I. Sebestyén 1421-ben fordul elő utoljára, midőn az Iktári Bethlen és a Neczpáli családot ő iktatja be újfent Gyoma birtokába.[6]) A családnak többi tagjai az előbbiekkel összeköttetésbe nem hozhatók. II. Egyed és II. Mihályról csak annyit tudunk, hogy 1461-ben tanúk Zeleméres ügyében.[7]) László fiát Tamást már nemcsak ekkor, hanem 1469-ben, 1475-ben, 1477-ben is említik mint királyi embert. 1479-ben mint megyénk egyik közbecsülésben részesülő férfiát a nádor törvényszékének esküdt birájául választja, 1480-ban a tarcsai halastavak elfoglalásában ő is részes.[8]) György 1461-ben szintén tanú Zeleméres ügyében, 1475. és 1477-ben kijelölt királyi ember, 1480-ban pedig a tarcsai halastavak lefoglalásában részes.[9]) Mátyás 1475- és 1477-ben kijelölt királyi ember.[10]) Márton 1475- és 1477-ben királyi ember, 1480-ban egyik részese a tarcsai halastavak lefoglalásának, 1496-ban pedig ő adja át Mező-Berényt Derencsényinek mint királyi ember.[11]) Jelentékeny tagja volt a családnak Péter is, 1479-ben megyénk egyik szolgabírája, 1488-ban pedig az új törvénytől kivánt megyei esküdtek egyike. A tarcsai halastavak lefoglalásában az egyedül ekkor említett II. Sebesténynyel együtt természetesen ő is kivette a maga részét.[12]) Imre az Ábránfyak és Veér András közt folyt nagy perben kijelölt királyi ember volt 1494-ben.[13]) II. János pedig 1496-ban jelen van mint szomszéd a fent említett berényi ikta-

[1]) B. O. I. 306. és Bunyitay gyüjt. — [2]) Dl. 10,711. — [3]) B. O. I. 55. és Nad lt. f. 24. — [4]) Nad. lt. — [5]) Dl. 15,577. — [6]) B. O. II. 37. — [7]) Dl 15,577. — [8]) Dl. 15,577, 16,811, 17,641. 17,810 36,421. és Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [9]) Dl. 15,577, 17,810. 17,993. és Teleki lt. Elench. XV. I. 1. — [10]) Dl. 17,810. és 17,993. — [11]) Dl. 17,810, 17,993. Teleki lt. Elench. XV. f. 1. B. O. II. 118 — [12]) Dl. 36,421. és Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [13]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1.

táson.[1]) Semmi jele annak, hogy azon Kereky Gergely, kit Kinizsy Pál özvegye, Magyar Benigna harmadik férjéül választott, a békésmegyei Kereky család tagja lett volna, sőt amennyiben volt Biharmegyében is, Dunántúl is Kereky család, nem is valószinű.

Keresztély (Ajtósi). 1456-ban még élt azon Ajtósi Keresztély (Cristani), kitől e család nevét vette s ez évben neje, Adviga, kígyósi részét elzálogosítja Maróthy Lajosnak és Mátyusnak.[2]) 1479-ben Keresztély (Cristel) István mint tekintélyes férfiú tagja a nádori törvényszéknek.[3]) Később 1559—64. években mint zsoldos katona Gyulán szolgált egy Keresztély (Keresthely, Krysthyn) János deák nevű katona, de ennek az Ajtósi Keresztély családhoz semmi köze.[4])

Keresztes. (L. Tót-Komlós.)

Keresszegi (Endrődi). 1425-ben »Keresthzigy«-nek írt András nevű tagja kibékült Gyoma földesuraival.[5])

Királyi. Tulajdonképen zarándmegyei család, de 1472-ben Tamás nevű tagjának megyénkben is volt birtoka vagy Körözs-Tarcsa mellett, (Edelesen?) vagy Szarvas mellett (Halásztelken?) mert csak így lehetett jelen mint szomszéd a körözs-tarcsai és szarvasi iktatáson.[6])

Kis családok. Mint másutt, akként megyénkben is számos nemes embert neveztek el termetéről »Kis«-nek s néha bajos megkülönböztetni vajjon vezeték- vagy csak ragadvány neve volt-e az az illetőnek? de biztosság okáért mindazokat, kik e néven előfordulnak, itt soroljuk fel, még pedig lehetőleg előneveikkel megkülönböztetve.

Kis (Bélmegyeri). 1444-ben Kis Demeter idézi meg a Csákyakat a Füzes-Gyarmaton elkövetett erőszakoskodásokért.[7]) 1480-ban Bálint nevű tagja egyik oka Nagy István félhalmi jobbágy megöletésének.[8])

Kis (Csatári). 1561-ben Domonkos nevű tagját Csatáron

[1]) B. O. II. 118. — [2]) B. O. II. 73. — [3]) Dl. 36,421. — [4]) B. O. I. 168. Pozsonyi kápt. lt. Prot. VIII. f. 6. és Dical conscript. — [5]) Justh. lt. — [6]) B. O. I. 91. — [7]) Nad. lt. — [8]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1.

felesége, Erzsébet által idézik meg ugyanazon ügyben, melyben az ez évben előforduló Kardosokat. (L. ott.)

Kis (Dánfoki). Tamás nevű tagja meghalt 1556. előtt. 1556—1564. években az ő özvegye bírja dánfoki és muronyi részeit. 1562-ben dánfoki jobbágyai 4, muronyi jobbágyai 5 kapu után fizettek adót.[1]) Egy század mulva 1650-ben Mihály nevű tagja a családnak esküdt volt Dánfokon.[2])

Kis (Dobozi). Gergely nevű tagja 1616-ban lesz nemessé s 1620-ban már mint ilyen tanúskodik a békés-dobozi határról.[3])

Kis (Endrődi). 1425-ben élő Balázs és Ferencz tagjairól annyit tudunk, mint a Keresszegiekről. (L. ott.)

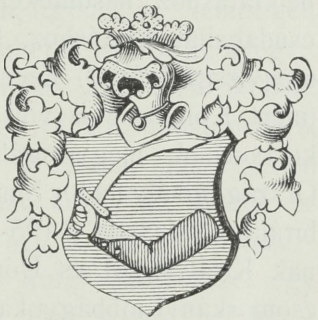

Kis (Nemeskereki) család czímere

Kis (Nemeskereki). András nevű tagja 1608. deczember 26-án kapja czímerlevelét.[4]) Czímere a kék mezőben görbe szablyát tartó kar. Ugyanő 1633-ban Nemeskereki falu követe Nadányi Mihályhoz a bünkösdi halászat ügyében.[5])

Kis (Ölyvedi). Közülök Bálint 1471-ben Ábránfy Sebestény tisztje.[6]) Gergely 1513-ban királyi ember Ábránfy Péter részére.[7]) István 1525-ben ugyancsak Ábránfy Péter mellett tanúskodik.[8]) A család tagjai a török világban is itt éltek megyénkben s 1612-ben közülök Pétert és Györgyöt királyi emberekül jelölik ki a Rhédeyek beiktatásához.[9])

Kis (Pázmáni). Lőrincz nevű tagját 1447-ben arról vádolják, hogy jogtalanul gyarmati földeket foglalt el.[10])

Kis (Tordai). Mihály nevű tagját 1444-ben királyi emberül jelölik ki a Csákyak megidézésére.[11])

Kismarjay. (L. Balkány községnél és a Nadányi családnál.)

Komlósy (Orosházi). Családfája ez:

[1]) Dicales conscript. — [2]) Teleki lt. Elench. XXII. f. 1. — [3]) B. O. I. 218. és 224. — [4]) Siebmachers Wappen-Buch. B. IV. 308. — [5]) Harr. M. 18 — [6]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [7]) Harr. M. 18. — [8]) Dl. 31,048. — [9]) Leleszi lt. Stat. R. f. 3. nr. 90. — [10]) Muz. lt. — [11]) Nad lt.

N

I. Balázs 1464—98. — Ferencz 1506—27.

Mihály 1464—94. — Boldizsár 1518.

Antal 1466—1508. — Anna 1523. özvegy — Varjasy György † 1523 előtt.

Erzsébet 1525.

Borbála 1525—64. — Glésán László.

Anna 1525—49. — Székely Benedek.

Kálmán 1530—59

A XV-ik század második felében három Komlósy testvér, Balázs, Mihály és Antal megyénk legtekintélyesebb nemesei közé tartozott. A három testvér 1466-ban fordulelő egyszerre, mert akkor a részben Orosházához, részben Mogyorós-Fecskéshez tartozó Apáczakuta nevű pusztára nézve egyszerre kellett bejelenteniök követelésüket.[1]) 1464-ben Balázs és Mihály királyi emberek a kaszaperegi beiktatáshoz, hasonlóképen 1471-ben a szentetornyai, 1475-ben a csudaballai iktatáshoz, 1493-ban pedig a tarcsai erőszakoskodások megvizsgálására.[2]) Ezenkívül Balázs 1469-ben Csanád-megyében (mert Komlóson is volt birtoka) a Kasza-Peregen történt erőszakoskodások megvizsgálására kiküldött királyi ember. 1479-ben Ország Mihály nádor Simándon e Balázst a nádori törvényszék esküdt bírájává választja, 1495-ben pedig ő adja át a magitszigeti apáczáknak Királyságot és Dónáttornyát.[3]) Mihály 1468-ban a fecskési és csomorkányi jobbágyokat Orosházán megverette, 1494-ben pedig az aradi káptalan előtt nyugtatja özvegy Dóczy Imrénét a neki visszafizetett adósságról. Antal csak jó későn 1497. és 1498-ban szerepel mint királyi ember az Orosháza körül előforduló vizsgálatok és iktatások végbevitelére. 1508-ban még élt s jelen volt, midőn a margitszigeti apáczákat újból beiktatják Királyság és Dónáttornya birtokába.[4]) Balázsnak fia, Ferencz még többre vitte, mert már 1506-ban kir. kuriai jegyző volt s a fontosabb jogi ügyek teljesítésére őt küldik ki; például 1506-ban ő iktatja be Eperjesi Patóczy Jánost Pálülése birtokába, 1508-ban pedig a margitszigeti apáczákat Királyság és Dónáttornya birtokába. 1512-ben védi a részben Orosházához is tartozó Gellértkuta nevű pusztát, 1523-ban úgy egyezik meg unoka-nőtestvérével, Komlósy Annával, hogy ő kapja egészen Orosházát, Anna pedig Varjas-Földvárat. Ezenkívül Egey Antal végrendelete értelmében még Ege negyedrésze reá nézett, sőt Hunyadmegyében is szerzett

[1]) Dl. 16,298. — [2]) Kállay lt. B. O. I. 88—9. Dl. 17,641. és Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [3]) Kállay lt. Dl. 19,378. Dl. 36,121. és Dl. 20,324. — [4]) Herczeg Eszterházy lt. 45. E. 100. Dl. 20,701. és 21,815.

öt faluban birtokrészeket. Ámde úgy látszott vele sirba fog szállni az Orosházi Komlósy név, mert még 1525-ben sem volt fiúgyermeke, hanem csak három leánya. Azért hivatkozva érdemeire ez évben arra kérte II. Lajos királyt, hogy tekintse az ő hű szolgálatait és fiúsítsa leányait, vagyis engedje meg, hogy ezek éppen úgy örököljék jószágait, mintha fiúk volnának. A király a kérést teljesítette is, de nem lett arra szükség, mert később született egy fia, Kálmán. E fölött való örömét azonban Ferencz nem sokáig élvezhette, mert 1527—30. között elhalt.[1]) Kiskorú fiának gyámja Serényi László lőn. Később idősbik nénje, Borbála, Glésán Lászlóné vette Kálmánt pártfogás alá s védelmezte jogait, birtokait fiatalabbik nénje Anna, Székely Benedekné ellenében. Így aztán 1552 –56. években csakugyan e Kálmán birta Orosházát, Egének és Németinek egy részét. 1559. juliusban még királyi emberül jelölik ki, avégre, hogy Gaál Andrást a csanádmegyei Toronynak birtokába iktassa, de 1560-ban már azt írja az adórovó, hogy Tót-Komlóst nem ő, hanem özvegye birja,[2]) 1562-ben pedig Orosháza már egészen idősbik nénjének, özvegy Glésán Lászlónénak kezén áll. Ennek és ivadékainak sorsát előadtuk a Glésánoknál. (L. ott.) Komlósy Boldizsárról csak annyit tudunk, hogy 1518-ban Egey Antal Ferenczczel egy sorban őt is örökösévé teszi,[3]) de némi jelek szerint fiatalon s magtalanul hunyt el.

Konyhás (Halászteleki). Koynyás és Konhas-nak írják a régi levelek a család vezetéknevét. Tagjai közül Miklós 1479-ben megyénk egyik szolgabírája,[4]) Ferencz pedig 1495-ben kijelölt királyi ember.[5])

Kórógyi. Biharmegyei család, (Furta mellett esik Kórógy puszta), de 1326-ban István nevű tagja Kis-Károly körül megyénkben is birtokos volt, mert mint szomszéd vesz részt Kis-Károly határjárásán.[6]) Kórógyi Gergely pedig 1488-ban megyénk »esküdt és választott nemese« s mint ilyen Nagy-Harang határát járja meg.[7])

Korlát. (L. Tót-Komlós és Körözs-Tarcsa községeknél.)

Kóti másként Kolti. (L. Kis-Kamut községnél.)

1) Magyar történelmi tár XII. 41. Dl. 36,349, 21,815, 22,283, 30,285, 36,589, 30,352. A. Monial. Poson $^{48}/_{44}$. — 2) Harr. X. nr. 6. M. 18. X. 13. Dical. conscript. Forgách lt. és Dical. conscript cottus Chanád — 3) Dl. 36,589. — 4) Dl. 36,421. — 5) Dl. 20,324. — 6) Csáky lt. $^{335}/_{15}$. — 7) Baranyi lt. f. 23,

Kovács (Komlósi). 1545-ben Gergely özvegye, Ágota, csanádmegyei birtokos volt.[1]) 1560—64-ben Gáspár királyi emberül volt kijelölve első ízben Kerecsényinek, másodízben pedig a Kegleviczeknek egy biharmegyei faluba való beiktatásához.[2]) Demeter pedig 1562—64. években Tót-Komlós egy részét bírja.[3])

Köblös. Miklós nevű tagja 1520-ban Simán birtokos.[4]) (L. még Tót-Komlós községnél.)

Kölpi (Kereki). István nevű tagja ösmeretes. (L. Aczintus.)

Kőmüves. (L. Kumos.)

Köntös Albert 1562—64-ben Egén birtokos. 1562-ben jobbágyai 4 kapu után fizettek adót.[5])

Köpe (Ölyvedi). Gergely nevű tagja ismeretes 1461-ből. (L. Aczintus.)

Köpe (Kereki). 1511-ben Bálint Veér II. Andrással perel.[6]) Békésen a mult században és ma is él egy Köpe nevű földműves család, továbbá a város határának keleti részén az erdő mellett egy Köpe-zug nevű rész is van. Lehet, hogy valamelyik a régi nemes Köpe család emlékét tartja fenn. Különben 1517-ben Szeghalmon is laktak Köpe György és András nevű jobbágyok[7])

Köre (Endrődi). 1425-ben István, Mihály és Fülöp nevű tagjai Gyoma földesuraival kibékülnek.[8]) Később sokszor emlegetett tagja volt e családnak Mátyás. 1454-ben, 1458-ban és 1469-ben kijelölt királyi ember vala. 1466-ban ő iktatja be Mogyorósy Jánost Csudaballa birtokába. Ugyancsak ez évben ő járja meg Félhalom határait. 1470-ben mint szomszéd jelen van a sándoregyházi pusztának Sima-Szigethez való visszacsatolásán.[9]) Kivüle előfordulnak még Miklós 1458-ban, Sebestény 1460-ban kijelölt királyi emberek,[10]) és Bálint, ki 1458-ban királyi emberként fordul elő, 1467-ben pedig Ábránfy II. Tamásnak tisztje volt.[11])

Kötöző (Bélmegyeri). Írják nevét »Kwtusó«-nak is. Csak

---

[1]) Évk. XVI. 62. — [2]) Kállay lt. és Muz. lt. — [3]) Dical. conscript. cottus Chanád. — [4]) Dl. 29,403. — [5]) Dical. conscript. — [6]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [7]) B. O. I. 262. [8]) Justh lt. — [9]) Teleki cs. oklevéltára II. 71. B. O. II. 72, 78. Dl. 16,811. Dl. 16,386. B. O. I. 73. B. O. II. 85. — [10]) B. O. II. 78. és B. O. I. 73. — [11]) B. O. II. 78. és Justh lt.

Demeter nevű tagját ismerjük 1561-ből s annyit tudunk róla, mint a Kardos családnak ez évben előforduló tagjairól.[1])

Kövér (Endrődi). 1425-ben László és Pál nevű tagjai kibékülnek Gyoma földesuraival.[2]) László 1435-ben az egei határjárásra kijelölt királyi ember.[3]) Egy Kövér Imre nevű nemes előfordul még 1553-ban, de ez már Kiskamuti előnevet visel,[4]) s így az előbbi családhoz való tartozása kétséges.

Kristel. (L. Keresztély.)

Kubinyi. (L. Káka községnél.)

Kulcsár (Ölyvedi). János nevű tagja 1470-ben Ábránfy II. Tamás tisztje.[5])

Kulcsár (Dobozi). Jakab 1616-ban lesz nemessé, 1620-ban pedig 70 éves korában a békés-dobozi határról tanuskodik, persze a doboziak javára.[6])

Kumos (Ölyvedi). Alkalmasint Kőmivesnek (Kümies) hívták a családot, de csak egyszeri leirásból ismerjük vezetéknevét, s ennek alapján biztosan meg nem határozhattuk. Tagjai közül 1406-ban Balázs, Dénes és István királyi emberekül vannak kijelölve avégre, hogy az Ábránfyakat az egri káptalan részére Vesze visszaadása végett idézzék meg.[7])

Kún (Osdolai). (L. Fehéregyháza községnél.)

Kutasy. (L. a Deák családnál.)

Küre. (L. Köre.)

[1]) Leleszi lt. A. 1561. f. 1. nr. 18. — [2]) Justh lt. — [3]) Nad. lt. f. 24. — [4]) Gaál lt. — [5]) B. O. I. 86. — [6]) B. O. I. 218. és 224. — [7]) Egri kápt. magánlt. nr. 19. d. 1. f. 1. fr. 4—5.

LAJOS (Vésztövi). Eredetileg a család neve Herendy volt s csak a XVI-ik század első felében élt Herendy Lajos keresztneve után nevezték el Lajosnak. E Herendy Lajos alkalmasint fia volt azon Herendi Kenyérsütő Benedeknek, ki 1469-ben Maróthy Mátyusnak ügyvédője volt.[1]) Tőle a családfa ekként ágazik le:

Herendy Lajos 1540.
— Ábránfy Krisztina 1540—69.

Farkas 1559.	Tamás 1569.	Imre 1556—64. † 1569. előtt.	Sára 1569. — Varjassy Boldizsár.	Mihály 1561.
		Zsófia 1569. — Nadányi Mihály.		

A család névadójáról Herendy Lajosról csak annyit tudunk, hogy 1540. táján Ábránfy Áronnal perel a vésztövi, eddig közösen birt földekért.[2]) Fiai közül Farkas 1559-ben Gyulán szolgál mint katona,[3]) Imrét 1556—64-ben az adórovó a gerlai uradalom jókora részének földesurául irja.[4]) 1561-ben testvérével Mihálylyal együtt jelen volt Gyulán, midőn Kerecsényit a Kállayak elkobzott javaiba iktatták.[5]) 1569-ben, midőn Ábránfy Áron leányai a Lajos család ellen pert indítanak, Herendy Lajos gyermekei közül már csak Tamás és Sára éltek. A pert Ábránfy Áron leányai azért indították, mert állítólag Herendy Lajos özvegye, Ábránfy Krisztina minden ingóságaikat és okleveleiket visszatartotta, sőt egy ideig ingatlan birtokaikat is ő és gyermekei használták. 1570-ben a per még nem dőlt el.[6]) Imrének leánya Zsófia, Nadá-

[1]) B. O. I. 80. — [2]) Nad. lt. f. 18. — [3]) Pozsonyi kápt. lt. Prot. XIII. fol. 8. — [4]) Dical conscript. — [5]) Kállay lt. — [6]) Harr. M. 18. 38. 40. és 72. ll.

nyi Mihályhoz ment férjhez s e réven jutottak a Nadányiak az Ábránfy-jószág egy részéhez.

Lantos (Bélmegyeri). A XV-ik században nevezetes tagja volt András, 1479-ben megyénk egyik szolgabirája.[1]) Még ez évben mint szomszéd jelen van Körözs-Ladány és Méhes határjárásán.[2]) 1480-ban Mihály és Kelemen nevű fiaival ő is Bélmegyeren lakik és részesek a tarcsai halastavak elfoglalásában. Még ez évben András egyik oka Nagy István félhalmi jobbágy megöletésének.[3]) A XVI-ik században élt e családnak Máté nevü tagja s a simai uradalom egy részét birta az 1556—64. években.[4]) 1570. előtt e Máté meghalt s leányát Erzsébetet 1570-ben a kir. helytartó megerősíti Sima, Csejt, Félhalom és Harang békésmegyei községekben levő, körülbelül tizenhat jobbágy-telkének birtokában. E leány révén a mai Érkeserűi Fráter család női ágon a Simai Lantos családtól származik, mint azt a következő családfa mutatja:

Simai Lantos Máté
— Sárközy Orsolya
Erzsébet
— Baresay Miklós
János
Anna
— Fráter Pál.[5])

Litteratus. (L. Deák és Kaczkfy nevek alatt.)

Losonczy (Losonczi) E nagynevű főúri család tagjai közül megyénket csak I-ső Dezső fia, II. László és unokája János érdekli. II. László volt az, ki 1387-ben hű szolgálatai jutalmául megkapta a gyulai uradalmat s birta azt egészen 1392-ben bekövetkezett haláláig.[6]) Özvegye Anna aztán Gyulára költözött, Gyulai előnevet is használt, de kiskorú fia János korán és magtalanul hunyt el, sirba vivén a Losonczyak ez ágát, s ekként a gyulai uradalom a koronára szállott vissza.[7])

Lőkös (Csatári). Jakab nevű tagja ismeretes 1461-ből. (L. Aczintus).

---

[1]) Dl. 36,421. — [2]) Nad. lt. f. 24. — [3]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [4]) Dical conscript. — [5]) Muz. lt. 1570. év. — [6]) Turul I. 99. és 23. Münch. Más. 1404. — [7]) Csáky lt. f. 11. nr. 61. Monum. Vatic. Hung. Series I. tom. IV. 75—76. és Münch. Más. 1404.

Lőrinczy (Ölyvedi). János nevű tagja 1461-ben tanú Zelemére s ügyében. Halásztelken is volt ugyan birtoka,[1] de tulajdonképen Zarándmegyében Kis-Királyon lakott. 1467-ben mint Maróthy Mátyusnak tisztje az Ábránfyak jobbágyain erőszakoskodik.[2] A család másik tagja, Lőrincz 1510-ben Egey Mártától, mint annak hű szolgája Kígyóson kapott egy nemesi udvarházat ajándékba.[3]

[1] Dl. 15,577. — [2] B. O. I. 81. — [3] B. O. II. 121.

MÁGÓCSY. Megyénknek sorsa volt e család egyik tagjához kötve s így nagyon érthető, ha egész családfáját közöljük:

Nagy-Vátyi Porkoláb Márton
1489—1523. † 1531 előtt
— Erzsébet 1504—1537.

János 1506.	I. Ferencz 1505—15.	I. András 1515—37. † 1554 előtt	I. Gáspár 1515—79. — Patócsy Anna † 1557. előtt — Massa Eulália 1558—63 — Horvát-Kisse-vich Anna 1587	Magdolna 1515.	I. Tamás 1537—49.	Dorottya 1537. — Móricz Péter
		II. András 1559—1609 — Alaghy Judit				
Margit 1587. — Kátay Ferencz	II. Gáspár 1586—90.	II. Ferencz † 1611. — Dersfy Orsolya	2-ik nejétől III. Ferencz			

Eredetileg baranyamegyei család, de első ismert tagja már Mátyás király korában a gyulai uradalomhoz került s még Mátyás király idejében kapta a csanád- most csongrádmegyei Mágócs falu egy részét [1]) s így kétségtelen, hogy erről vette elnevezését. Ez első Mágócsy I. Márton sok ideig, mint például az 1493—1500. években porkoláb (második alvárnagy) volt a gyulai várban s azért közönségesen csak Porkoláb Mártonnak hívták.[2]) Igyekvő és szerző ember volt. Mágócson kivül még 1506 előtt megszerezte az akkor Békésmegyében eső Fábián-Sebestényt [3]) s ettől kezdve megyénk gyűlésein is részt vehetett. Mint fábián-sebestényi birtokos gyakran összetűzött a szomszédos királysági és dónáttornyai jobbágyokkal s ezek tisztjével Haranghy Lénárttal. Így keletkezett a megyénk általános történetében említett becsületbeli per is.[4])

[1]) Muz. lt. az 1537-ik évnél. — [2]) Dl. 20,979. és Müncheni oklevelek az orsz. lt.-ban 1493-ik év. — [3]) Dl. 36,349. és Dl. 21,815. — [4]) Dl. 21,931, 22,174, 22591. és 32,486.

1514-ben baranyamegyei birtokainak nagyobb részét odaadta a csongrádmegyei Algyőért, 1515-ben pedig újra beiktattatá magát birtokaiba.[1]) 1523-ban még élt és Fábián-Sebesténynek határát Ecser felől kiigazíttatta.[2]) Neje 1506-ban ellenemondott annak, hogy a zódii (Aradm.) kastélynak eddig Nádasdi Ongoroktól birt része elidegeníttessék.[3]) Valami követelése lehetett tehát még az Ongor-jószágokon, noha egy 1537-iki oklevél világosan mondja, hogy a mágócsi rész is, meg a Dócz mellett eső Szentandrás is azelőtt Nádasdi Ongor Jánosé volt. Az erről szóló okleveleket a család Budán, Nyírő Gergelynél tartotta, de midőn Budát a törökök felégették, az oklevelek is ott vesztek.[4]) Mágócsy Márton még 1531 előtt meghalt úgy, hogy ez évben már özvegye védi Fábián-Sebestény határait.[5]) Fiai az elégett oklevelek helyett új adomány-levelet nyernek Mágócsra és Dócz-Szentandrásra.[6]) Ezen fiúk közül bennünket legközelebb érdekel I. Gáspár. Ezt 1536-ban a szente-tornyai királysági nagy perben említik először mint önálló birtokost.[7]) 1546-ban gyulai várnagy volt, de nemsokára odahagyta azt s Tamás nevű testvérével együtt Izabella királyné szolgálatába állott.[8]) Itt úgy megszedte magát, hogy 1552-ben már mint zsoldos csapat-vezér Ferdinánd király szolgálatába állhatott. Hogy aztán 1554—59-ig mint gyulai várkormányzó, meg Békés- és Zarándmegyének főispánja mit tett? mennyit küzdött a török és a János-Zsigmond-pártiak ellen? bőven elmondottuk. Nagyon furcsa fényt vet jellemére, hogy éppen ez időben, 1554-ben testvérének, Andrásnak özvegye alamizsnára szorul s a gyulai vártól három köböl buzát kap.[9]) Első neje Kecskeméti Patócsy Anna még 1557 előtt meghalt s Mágócsy rögtön elfoglalta a zódii kastélynak különben Patócsyakra néző részét.[10]) Második neje Majsay Imre leánya, Majsay Eulália volt.[11]) A harmadik, miként az

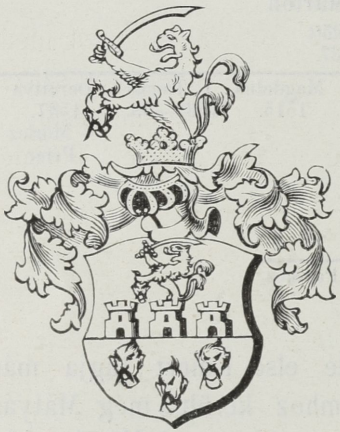

A Mágócsy család czímere.

[1]) Pesty: Magyarország helynevei 126. — [2]) B. O. I. 140. — [3]) Pesty: Krassó m. tört. IV. — [4]) Muz. lt. 1537. év. — [5]) A. Monial Poson $^{43}/_{50}$. — [6]) Muz. lt. — [7]) A. Monial. Poson $^{55}/_{23}$. — [8]) U. o. $^{44}/_{40}$, $^{64}/_{63}$. és $^{58}/_{58}$. — [9]) Urb. et conscript. 1554. — [10]) Szepesi kápt. lt. Prot. IV. f. 156. — [11]) Muz. lt. Várak és városok számadásai.

1587-iki tanúvallomásokból kitűnik, Horváth Kissevich Anna.[1]) Miként költözött el aztán 1560-ban Torna várába? miként esett fogságba 1562-ben? mint lőn egri várkapitánynyá 1564-ben? általában ismeretes. Tamás nevű testvére 1561-ben még élt s a békésmegyei nemesek sorában fordul elő.[2]) I. Gáspár András nevű testvérétől származó unokaöcscsét, II. Andrást, 1559-ben Wittenbergbe küldte, hogy a tőle annyira pártfogolt protestáns vallásban magát annál jobban kiképezhesse. Mivel pedig az ő fia kis korában elhunyt, e II. Andrást, utóbb pedig ennek fiait, II. Gáspárt és II. Ferenczet tette roppant vagyonának (elég legyen csak a munkácsi és tornai uradalmakra utalnunk) örököseivé. De hiába való volt a gondoskodás, mert II. Gáspár és II. Ferencz szintén magtalanul hunytak el s a Mágócsy család czimerét be lehetett fordítani.

Majsay (Haraklyáni). Temesmegyei származású, de sok ideig a szomszéd Zarándmegyében lakó család. Megyénkben két századon keresztül birta Nagytelek községet s ezzel, valamint később a hitújítás pártolásával nagy hatást gyakorolt megyénkre. Töredékes, csak I. Lászlótól kezdve biztos családfája a következő:

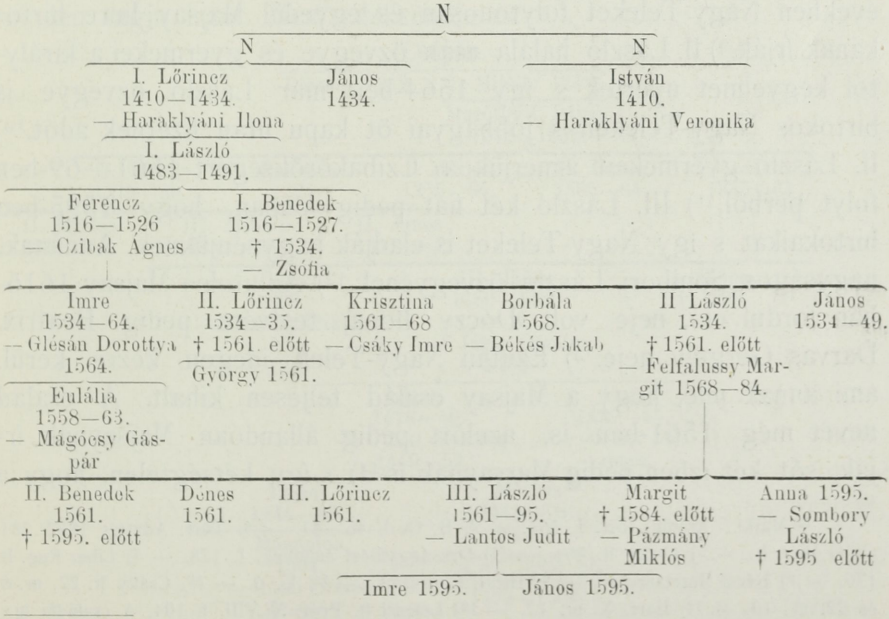

[1]) Leleszi lt. A. 1587. f. 1. nr. 9. Prot. XXXIII. f. 70—127. — [2]) U. o. A. 1561. f. 1. nr. 18.

I. Lőrincz 1410-ben világosi várnagy volt s nejével Haraklyáni Ilonával még 1418 előtt kapta a Kis-Jenőtől délkeletre eső Haraklyánt (Zarándm.), honnan a család előnevét vette.[1]) Ugyanekkor már birta megyénkben Nagy-Teleket, illetőleg akkori nevükön Szentjános és Szentalbert falvakat s Maróthynak e vidéken eső birtokait háborgatta.[2]) 1434-ben testvére, János képviseli őt az Új-Szentannától (most Aradm.) délre eső Földvár átadásán,[3]) ami annak jele, hogy ekkor már birta a család az ezekkel szomszédos Nyék falut (most puszta). I. László 1491-ben Nagy-Telek birtokosa.[4]) Fiai közül I. Ferencz Czibak Ágnest, a híres Czibak Imrének nővérét vette nőül.[5]) Testvére volt I. Benedek, ki 1527-ben Zarándvármegye országgyűlési követe volt.[6]) I. Ferencz leányai, mint a családfából látjuk, előkelő család tagjaihoz mentek férjhez. Fiai közül II. László 1556-ban a János-Zsigmond-pártiak részére állott s e miatt 1557-ben birtokait elkobozták.[7]) Testvére Imre azonban sokkal óvatosabb volt; lehet, hogy már ekkor apósa volt Mágócsy Gáspárnak s ennek segítségével kikerülte a jószágvesztést, noha ő maga Váradon lakott s igy kétségtelenül szintén János-Zsigmond-párti volt. Innen aztán néha-néha híreket írt a Ferdinánd-pártiaknak.[8]) Ennek lehet tulajdonítani, hogy 1556—62. években Nagy-Teleket folytonosan és egyedül Majsay Imre birtokának írják.[9]) II. László halála után özvegye és gyermekei a királytól kegyelmet nyertek s így 1564-ben már László özvegye is birtokos Nagy-Teleken s jobbágyai öt kapu után fizetnek adót.[10]) II. László gyermekeit ismerjük a Czibaköröksségért 1561—69-ben folyt perből,[11]) III. László két fiát pedig onnan, hogy 1595-ben birtokaikat s így Nagy-Teleket is eladják nagynénjüknek, Annának, nagyságos Sombori László özvegyének.[12]) Az utolsó Majsay 1616-ban fordul elő, neje volt Dóczy Ilona, testvére pedig Beatrix, Darvas Gergely neje.[13]) Ezután Nagy-Telek idegen kézre kerül, ami annak jele, hogy a Majsay család teljesen kihalt. A család nevét még 1561-ben is, azelőtt pedig állandóan Majsaynak írják, sőt két ízben pedig Marsaynak is[14]) s így kétségtelen, hogy a

[1]) Márki: Aradm. tört. I. 361. — [2]) B. O. I. 46—47. — [3]) Tört. Adattár 1872. 281. — [4]) Muz. lt. — [5]) Csáky lt. 22/10. — [6]) Országgyülési emlékek. I. 128. — [7]) Liber Reg. II. 170. — [8]) Bécsi Staatsarchiv. — [9]) Dical. Conscript. — [10]) U. o. — [11]) Csáky lt. 22. nr. 6. és 22. nr. 10. — [12]) Harr. X. nr. 12. — [13]) Leleszi lt. Prot. XLVIII. f. 104. A családfa igazolására l. még Márki i. m. I. 357—8. Dl. 32,587. Évk. XVI. 64. B. O. I. 201. — [14]) Dl. 26,699. Bécsi Statsarchiv. Muz. lt. Várak és városok szám. s Leleszi lt. Prot. LVIII. f. 104.

a Massay elnevezés csak könnyebb kiejtés végett keletkezett; az az állítás pedig, hogy e család az olaszországi Massa őrgróftól származnék, idétlen dicsekvésnél nem egyéb.

Mándy. (L. szentandrási uradalom.)

Marázy. Mint az általános részben említettük, a Tölgy és Halásztelek közt eső Maráz falu (ma puszta Túr határában) Békésvármegyéhez tartozott s így az ott lakó nemesek Békésvármegye gyűlésein részt vettek. Közülök ezek ismeretesek: 1398-ban Bekefia János és Miklósfia András meg Mihály Kún Ferenczczel Maráz határainak megcsonkítása miatt pereltek.[1]) 1423-ban a marázi nemesek Körözs-Tarcsán Maróthy János mellett tanúskodtak.[2]) 1424-ben István kijelölt királyi ember a Nadányiak erőszakoskodásának megvizsgálására,[3]) 1425-ben pedig Bertalan kijelölt királyi ember a Nadányiak megidézésére.[4])

Márkfy (Bélmegyeri). 1444-ben Bélmegyeri Márkot jelölik ki, hogy a Nadányiak részére a Csákyakat megidézze.[5]) 1480-ban Márkfy Antal egyik oka Nagy István félhalmi jobbágy megöletésének.[6])

Maróthy Főúri zászlós család. Úgy belemarkolt Békésvármegye sorsának intézésbe, hogy méltán érdeklődhetünk e család minden tagja iránt. Nemzedékrendje ez:

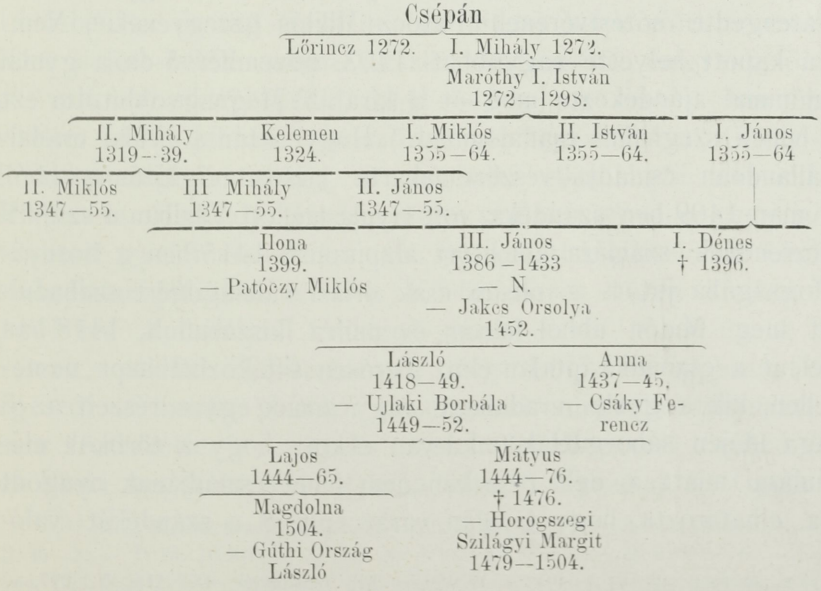

[1]) Leleszi lt. Prot. Metalium II. 801—2. — [2]) Nad. lt. f. 5. — [3]) Csáky lt. $^3/_5$. — [4]) Nad. lt. — [5]) Nad. lt. — [6]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1.

A család, mint ismeretes, a Gútkeled nemzetségből ágazott ki s már az Árpádkorban a Dráva-Száva közén,[1] nevezetesen Maróton (ma Morovics, Szerém megyében) lakott. I. István 1275-ben már királyi apród volt, III. Endre alatt pedig jeles csapatvezér s a király hű támogatója.[2] II. Mihály 1319-ben udvari apród, 1324-ben pedig vitáni várnagy vala.[3] Minden jel szerint I. István legkissebbik fiától I. Jánostól származott azon hős Maróthy III. János, ki mélyen bevéste nevét hazánk történelmének lapjaira s családját az országzászlósok sorába emelte. Már 1386. julius 25-én a garai támadáskor ott küzdött a királynék oldala mellett mint királyi apród, 1392-ben pedig a törököket űzi ki a Dráva-Száva közéből és Nagy-Eng városánál győzelmet arat fölöttük. 1396-ban testvérével, Dénessel együtt részt vesz a nikápolyi ütközetben, Dénes ott elesik, de ő megmenekül s rövid időn székely ispán, majd 1397—1409-ig s ismét 1414—15, 1427-ben végre harmadízben mácsói bán, számos vármegyék főispánja, sok dicső hadjárat vezére és Zsigmond király trónjának egyik legerősebb támasza lőn.[4] Ezen nagy érdemeinek köszönhette, hogy az országban mindenfelé óriási uradalmakat kapott s hogy a mi megyénkben is birtokos lőn. Már 1391-ben megkapta a megyénktől nem távol eső Pálülését (ma Paulis Aradm.) ezt azonban csurai és levelespataki részeivel együtt 1399-ben átengedte nőtestvérének Patócz Miklós özvegyének.[5] Nemsokára kapott helyette nagyobbat. 1403. november 5-én a gyulai uradalommal ajándékozta meg őt a király.[6] Megnagyobbította ezt 1405-ben a szeghalmi uradalommal.[7] Hogy aztán a gyulai uradalmat állandóan családja részére akarta biztosítani, kitűnik abból, hogy már 1409-ben szándéka volt Gyula mellett Váriban a szigorú ferenczrendűek számára kolostort alapítani.[8] 1415-ben a bosnyákok fogságába jutott s onnan csak óriási váltságdíjért szabadulhatott meg. Midőn abból három év mulva kiszabadult, 1418-ban megjelent a csanádi káptalan előtt s erősen tiltakozott azon nemesek ellen, kik a gyulai uradalmat, vagy annak egyes részeit az ő fogsága idején háborgatták.[9] Látván ekkor, hogy a törökök előnyomulása miatt a déli részeken nem lehet családjának nyugodt lakása, elhatározta, hogy Gyulán várat épít. S e szándékát való-

[1] Fejér. Cod. Dip. VI./2. 394. — [2] Wenzel Árp. okmánytár. IX. 116. X. 297. — [3] U. o. — [4] Évk. XIII. 1—28. — [5] Dl. 80,405. — [6] Münch. Más. — [7] B. O. II. 18—19. — [8] Budapesti egyetemi könyvtár Hevenesi 39-ik k. H. 139. l. — [9] Dl. 10,711.

sította is; 1435-re készen volt a vár.[1]) Ugyancsak 1418 táján elkezdte a szomszéd, szegényebb nemesek birtokait zálogba venni, vagy megvenni s ekként uradalmát gyarapítani.[2]) 1429-ben megkapta a zarándmegyei vadászi uradalmat is, mely 13 községből állott s azt szintén a gyulai uradalomhoz csatolta.[3]) 1430-ban a Szeghalomhoz, illetőleg Csökmőhöz foglalt Szöcsködöt a Telegdyeknek visszaadja,[4]) de ugyanez időtájt jobbágyait a Nadányiak ellen annál erősebben védi.[5]) Biztos, hogy Jakcs Orsolya neje volt,[6]) de hogy csak második neje lehetett, azt abból következtetjük, hogy még 15 évvel férje halála után is élt, pedig Maróthy maga is legalább 70 éves volt, midőn szemeit az örök nyugalomra lehunyta.

Maróthy III. Jánosnak két gyermeke maradt; Anna nevű leánya előbb Kórógyi Jánosnak volt eljegyezve, de mielőtt együtt éltek volna, akkora ellenségeskedés támadt a két család között, hogy a vérontástól sem irtóztak s e miatt a pápa Anna kisasszony eljegyzését 1437-ben fölbontotta.[7]) Nemsokára aztán férjhez ment Csáky I. Ferenczhez, Biharmegye főispánjához s leánynegyed fejében Szeghalom, Csökmő, Iráz és Bökény nevű falvakat kellett odaadni neki,[8]) sőt Csákyné még ezzel sem elégedett meg, hanem azt állítván, hogy őt a király fiúsította, atyja összes birtokainak felét követelte. Ez ellen természetesen László testvére 1445-ben az ország majd minden hiteles helye előtt tiltakozott.[9]) Nem is lett belőle semmi. László, mint említők, megyénk főispánja is volt, azonkívül pedig 1441—43-ban a macsói bánságot is viselte. 1444. január 4-én szövetségre lép utódjával, Garay Lászlóval s megigéri, hogy őt mindenki ellen segíti, kivéve Ujlaky Miklós és Hunyady János erdélyi vajdákat.[10]) Ő is nagy gondot fordított gyulai uradalmára, sőt igyekezett I. Ulászlónak felajánlott szolgálatai jutalmát is itt a Körözs-Maros közén kivenni. Ezért 1441-ben a királytól Világos várát kérte el s annak egyes részeit, például Körözsbányát, még 1445-ben is bírta, de az egészet az ország politikai viszonyainak megváltozása miatt meg nem szerezhette.[11]) A gyulai uradalmat Fövenyes, továbbá Vesze és Püski megszerzésével gyarapította.[12]) Gyulának és Gyula-Vári-

[1]) Bécsi Statsarchiv. 1562. évnél. — [2]) L. az Erdőhegyi és Siket családokat. — [3]) B. O. II. 40—2. — [4]) Dl. 20,307. — [5]) Nad. lt. — [6]) Turul 1892. 22. l. és B. O. II. 62. — [7]) Fejér Cod. Dipl. X./7. 877. — [8]) B. O. I. 102. — [9]) Dl. 13,860—64. — [10]) Századok 1875. 460. Dl. 13,755. — [11]) Fábián: Aradm. leírása 72. és Hunfalvy: Az oláhok története. I. LXIII. — [12]) B. O. II. 51.

nak határát megjáratta,[1]) Vadász miatt pedig a Miskeyekkel perbe elegyedett. 1449-ben már néhainak írják. Két kiskorú fia maradt: Lajos és Mátyus. Ezek nagyanyjuk és anyjuk gyámsága és felügyelete alatt nevekedtek.[2]) 1459-ben már, úgy látszik, elérték nagykorúságukat, mert esküt tesznek bizonyos pilismegyei birtok viszályában az aradi káptalan előtt.[3]) Ugyanez időtájt politikailag is kezdenek szerepelni. 1459. februárban jelen voltak a budai országgyűlésen és hűséget esküdtek Mátyás királynak. 1461-ben az Újlaky javára szervezett összeesküvésben, mint Újlakynak unokaöcscsei, természetesen részt vettek. Lajos ezen kívül 1464-ben aláirja a Frigyes császár és Mátyás király közt kötött békét, Mátyus pedig 1468-ban, mint királyi fólovász-mester kezességet vállal az országgyűlés végzésének megtartása iránt. Az 1474-iki években Mátyás király és Kázmér lengyel király között létre jött békét ő is aláírta.[4]) 1469-ben elérte atyja és nagyatyja méltóságát a macsói bánságot s azt 1476-ig viselte.[5]) Gyulai uradalmukra e két Maróthy fiú is nagy gondot fordított. Gyulán külön udvart tartottak; 1461-ben a Miskeyekkel folytatott pert bevégezték,[6]) ugyanakkor nagy tanúvallatást tartattak, hogy a Szénás nyugati részén azelőtt létező Zeleméres falut visszaszerezzék,[7]) 1463-ban pedig megszerezték Kúnágotát és Szilast.[8]) Lajos ezután nemsokára, körülbelül 1466-ban,[9]) meghalt s csak egy leánya maradt, előbb Guthi Ország Lászlóné, 1504-ben pedig annak özvegye.[10]) Mátyus 1467-ben már egyedül vesz elégtételt magának azon képzelt vagy valódi sérelmekért, melyeket jobbágyainak Ábránfy II. Tamás okozott. Mig végre 1467—68-ban Ábránfy Tamás engedékenysége az ebből keletkezett nagy pert el nem simította.[11]) 1472-ben pálülési jobbágyait a gabona kilenczed és egyéb adózások alól, a bor kilenczedet kivéve fölmentette.[12]) 1476-ban ő is fiörökös nélkül szállt sírba s óriási uradalmai a királyra szállottak át.[13]) Özvegye Horogszegi Szilágyi Margit még 1504-ben is élt.[14])

Márkus. (L. Torda községnél.)

---

[1]) Dl. 14,002. — [2]) Egri kápt. mag. lt. nr. 14. d. 2. f. 1. fr. 3. és B. O. II. 61. — [3]) Dl. 15,361. — [4]) Teleki: Hunyadyak kora III. 124, 241, 364. IV. k. 74, 160,354. — [5]) Századok 1875. 463—4. — [6]) Dl. 15,638. — [7]) Dl. 15,577. — [8]) Dl. 15,818. — [9]) V. ö. Dl. 16,157. — [10]) Magyar Sion IV. 433. — [11]) L. I. kötet X. fejezet. — [12]) Kovachich: Formulae styli 215. — [13]) Századok 1875. 461. — [14]) Dl. 21,241.

Márton (Kereki). Máté nevű tagja ismeretes 1561-ből. (L. a Kardos család ez évi tagjait.)

Massay l. Majsay.

Megyery (Dobozi). Mihály nevű tagja 1616-ban lesz nemessé.[1]) András nevű tagja 1701-ben még nemes ember s a többi régi dobozi nemesekkel együtt megveszi Mező-Megyer egy részét.[2]) Az 1713—17-ben Dobozon lakó Megyeryek már nem követelik a nemesi jogokat.

Méhes (Bélmegyeri utóbb Kereki). Egy ízben Méhesynek is írják. Tagjai közül László 1447-ben királyi emberül van kijelölve a Nadányiak részére.[3]) János, Mihály és Demeter 1480-ban mind Kerekiben laknak s a tarcsai halastavak elfoglalásában s a félhalmi jobbágy megöletésében részesek. János azonkívül 1479-ben, Kelemen pedig 1536-ban mint szomszéd jelen van Körözs-Ladány és Fás határjárásán.[4])

Meleg (Halásztelki). 1461-ben Bálint és Balázs tanúk Zeleméres ügyében.[5]) A török világban újra előkerül egyik tagja, Meleg Katalin, Váradi Tót Jánosnak neje. Ez fentartotta családjának birtokaira vonatkozó jogait és 1656-ban kivitte, hogy a fiában kihalt Meleg családnak Halásztelken és Gyula-Ölyveden levő részeit az ő férje s annak kapitánya Diószegi Gellér György kapja meg az erdélyi fejedelemtől.[6])

Mező (Szántóteleki utóbb Simai). A szomszéd Csongrád-megyében birtokos, jómódú család volt. A XVI-ik század elején ennek egyik tagja, Tamás elvette Simay Klárát s ekként megyénkbe származott át úgy, hogy 1520-ban már békésmegyei királyi embernek jelölhették ki,[7]) fia pedig s még későbbi utódai már következetesen Simáról írják előnevüket. Tamásnak 1515-ben élő gyermekei voltak: Lukács, Fruzsina, Krisztina és László. Ezek érdekében anyjuk, Simay Klára, sokáig perelt unokatestvére, a fiörökös nélkül elhalt Mihály javaiért. De a per végét már nem érte meg. 1515-ben a gyámok a kiskorú fiúk érdekében kibékültek özvegy Simay Mihálynéval, oly feltétel alatt, hogy özvegy Simay Mihályné halála után mégis csak ők öröklik a vagyont.[8])

[1]) B. O. I. 218. — [2]) Doboz község lt. — [3]) Muz. lt. — [4]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. Nad. lt. f. 24. és f. 23. — [5]) Dl 13,577. — [6]) B. O. I. 250. Nemet alias Gyula-Ölyved, kijavitandó Nemes alias Gyula-Ölyved. — [7]) B. O. I. 138. — [8]) Harr. V. nr. 27.

A gyermekek közül nagy kort ért el László, kit 1536-ban királyi emberül jelölnek ki.[1]) Csak gyanítjuk, de biztosan nem tudjuk kimutatni, hogy az ő fia azon Mihály, ki 1551-ben Ferdinánd-párti királyi ember volt. 1561-ben e Mihály a Gaál Andrást üldöző békésmegyei nemesek sorában fordul elő, 1556—64. években pedig Kígyóson, Ajtóson, Simán és Csejten birtokos.[2]) Mellette 1560—64. években még özvegy Mező Lászlóné is birja Sima, Csejt és Simasziget egy részét.[3])

A török világban a Mező család Eger vidékére húzódott. Itt élt nevezetesen azon Mező Gáspár, kit 1582-ben csongrádmegyei iktatásra küldnek ki. 1585-ben Berény és Gyúr falvakat csakugyan e Gáspár adja át Balázsdeák Istvánnak és társainak; 1589-ben ellene mond annak, hogy Bornemissza kapta meg Bánrévét, 1597-ben Kis-Bégányban (Bereg m.) szerez birtokot. Hogy miért éppen Kis-Bégányban? azt megmagyarázza, hogy ő már 1590-ben Bégányi másként Ilosvay Annát bírta nőül és a szomszédos Nagy-Bégányban lakott. 1597-ben másként Simainak is nevezik. 1610-ben három kiskorú: Gáspár, Miklós és Márton nevű gyermeke van.[4]) Vele egyidőben élt Mező Imre, ki 1600 körül Heves- Külső-Szolnok vármegyék alispánja volt és a Sárközyeknek részét Gyúron és Berényben zálogba vette.[5]) Ezeken kívül ismeretesek még Mező Péter, kinek egyik megyénkben lakó jobbágya 1623-ban átiratja azon 1516-iki parancsolatot, hogy Simay Gergely fiait simai, csejti és simaszigeti részekbe iktassák be.[6]) 1643-ban László és II. Gáspár átiratják Maráz 1393-ik évi határjáró levelét.[7]) 1682-ben III. Gáspár és Fruzsina simai és csejti részeiket 140 forintért haszonbérbe adják némely túri lakosoknak.[8]) 1723-ban Mező II. Péter, Zsigmond és Sándor tiltakoznak a Ványai Szőke család ellen, a miért e család ekkor Simát és Csejtet kezére akarta keríteni.[9]) 1785-ben II. Péternek fia III. Péter és Magdolna leányától származó unokája Nagy Péter pert indítanak őseik békésmegyei javainak visszaszerzésére, de elutasítják őket, mert nem tudták bebizonyítani leszármazásukat és mert a neoaquistica commissio előtt annak idején nem igazolták magukat.[10]) E század negyvenes éveiben a Mező család ivadékai még éltek Bégányban.[11])

[1]) Harr. V. 71. — [2]) Muz. lt. Lelesz. A. 1561 f. 1. nr. 18. Dical. conscript. — [3]) Dical. conscript. — [4]) Muz. lt. Turul 1888. 42. Leleszi lt. Prot. 36. f. 33—4. Prot. 43. f. 24. Prot. 52. f. 119. — [5]) Turul. 1888. 43. Egri kápt. orsz. lt. Prot. A. 34, 40, 162, 191. — [6]) Teleki cs. oklt. II. 438. — [7]) Leleszi lt. Prot. Metal. II. 801—2. — [8]) Harr. I. I. 17. — [9]) Harr. I. I. 17. Egri kápt. orsz. lt. E. E. 235. — [10]) Harr. I. I. 17. — [11]) Fényes: Magy. orsz. geog. szót. I. 107.

Mező. Különböző az előbbitől. Mihály nevű tagja 1518—27. években a gyulai uradalom egyik gazdatisztje volt s Gyula mellett, Szélhalmon lakott.[1])

Mezőgyáni. (L. Bélmegyer községnél.)

Mihályfy (Kereki és Bélmegyeri). 1480-ban Ferencz és János nevű tagjait arról vádolják, hogy részesek a tarcsai halastavak elfoglalásában.[2])

Mikes (Halásztelki). Péter nevű tagja 1461-ben tanú Zeleméres ügyében.[3]) Éppen száz év mulva István nevű tagja azok sorába tartozik, kik Gaál Andrástól a követi költségek felét visszakövetelték.[4])

Mogyorósy (Bél-Szentmártoni). Borsodmegyei család. (L. Csudaballa.)

Monyorósy. (L. Mogyorósy.)

Molnár (Csarnai). Barnabás és Gergely nevű tagjai 1484-ben tanúk Nagy István félhalmi jobbágy megöletése ügyében.[5])

Móré. 1560—64. években Máté nevű tagja Simán, Csejten, Sima-Szigeten, Félhalmon és Kígyóson azon részeket bírja, melyek előbb Eszes Mihályéi voltak.[6])

Mórocz (Békési). Békésen már a XV-ik században élt egy Mórocz nevű család. 1479-ben például Mórocz Mihály békési lakost rablásról vádolják,[7]) 1493-ban pedig Mórocz Albert békési biró. E bíró ekkor még nem volt nemes, mert csak »providus«-nak czimezik.[8]) Lehet, hogy ugyanezen Albert szerezte meg a következő század elején a nemességet, mert az biztos, hogy Mórocz Albert 1515-ben már mint nemes ember Ispán Gállal együtt kap nemes udvarházat (Varsány Gergelyét Kis-Kamuton.[9]) Ettől kezdve aztán Ispán Gálnak szolgálatában állott. 1517-ben ezt segítette a kis-baj-csegődszegi határvillongásban,[10]) 1518-ban Ispán Gálnak volt gazdatisztje Medgyesen s mint ilyen a bodzási (bozosi) határból több mint száz hold földet elfoglalt.[11]) Még ez évben Mihály nevű

[1]) Bölöni lt. és Münch. Reichsarchiv. Brand. CCIV. f. 2. nr. 170. — [2]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [3]) Dl. 15,577. — [4]) Leleszi lt. A. 1561. f. 1. nr. 18. — [5]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [6]) Dical. conscript. — [7]) Dl. 36,421. — [8]) Dl. 20,701. — [9]) Dl. 22,701. — [10]) Dl. 22,961. — [11]) Bölöni lt.

testvérével együtt nemeskerekii birtokát gazdájának, Ispán Gálnak adta el.[1]) Ispán Gál bukása után Albert a gyulai vár szolgálatába állott. 1526-ban például két lóval másfél hónapig mint uradalmi zsoldos katona szolgált. (Ekkor már Móroczynak írják.[2])

Muronyi. 1412-ben Sebestyén fiai Antal, Bereczk és Benedek, továbbá két leánya Erzsébet és Neszte rokonaiktól, a Bekfyektől a muronyi rész egyharmadát kapják külön birtokul.[3]) Többé e családnak semmi nyoma.

[1]) B. O. I. 131. — [2]) Münch. Reichsarchiv. Brand. CCIV. f. 2. nr. 170. — [3]) B. O. I. 40.

Melléklet a Nadányi család történetéhez.

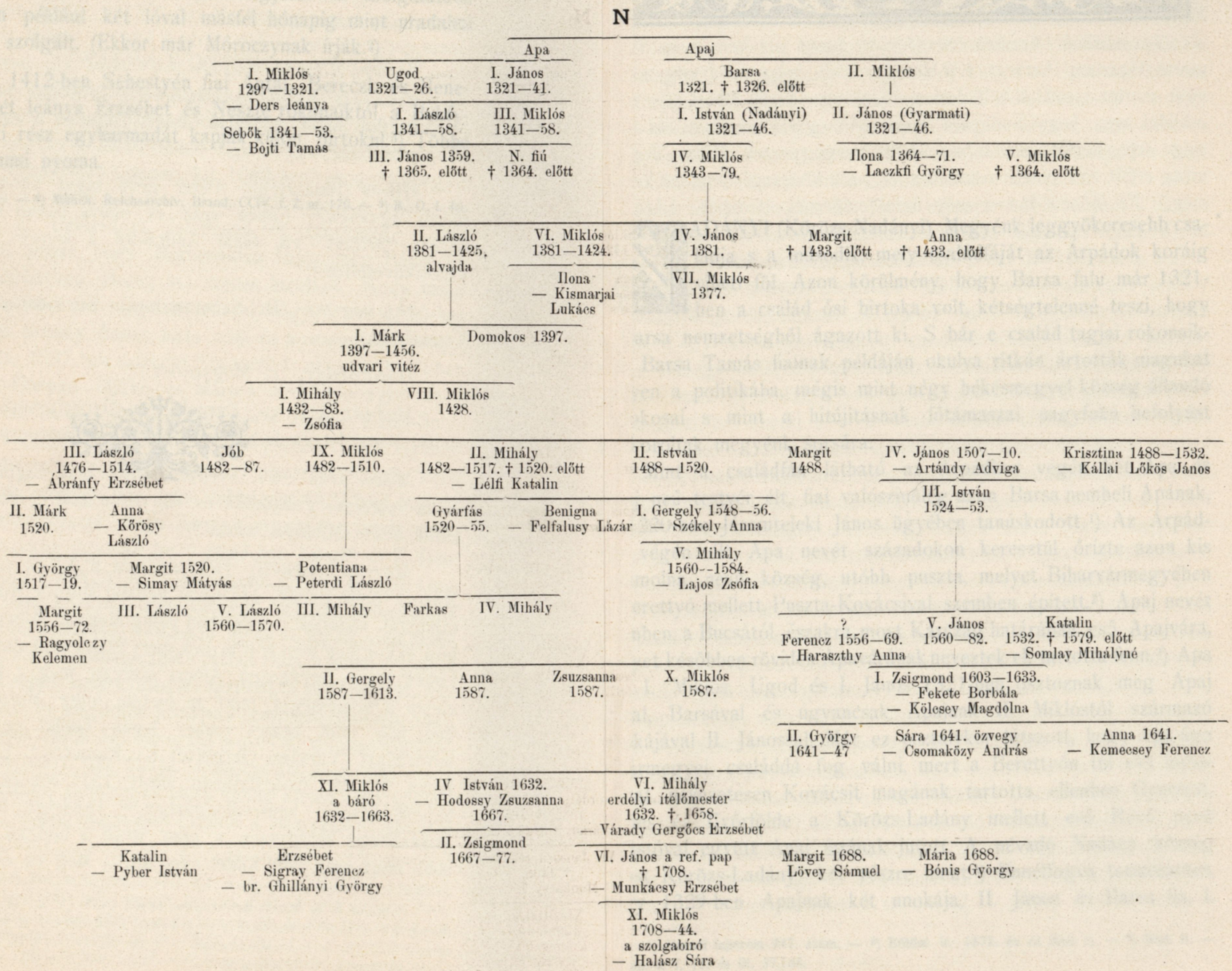

NADÁNYI (Körözs-Nadányi). Megyénk leggyökeresebb családja s a második, mely családfáját az Árpádok koráig viheti föl. Azon körülmény, hogy Barsa falu már 1321-ben a család ősi birtoka volt, kétségtelenné teszi, hogy a Barsa nemzetségből ágazott ki. S bár e család tagjai rokonaiknak, Barsa Tamás fiainak példáján okulva ritkán ártották magukat mélyen a politikába, mégis mint négy békésmegyei község állandó birtokosai s mint a hitújításnak főtámaszai nagyfokú befolyást gyakoroltak megyénk sorsára.

Mint a családfán látható az Árpádkor végén két Apa és Apaj nevü testvér élt, fiai valószinüleg azon Barsa nembeli Apának, ki 1220-ban Járomteleki János ügyében tanúskodott.[1]) Az Árpádkor végén élt Apa nevét századokon keresztül őrízte azon kis Apamolna nevű község, utóbb puszta, melyet Biharvármegyében a Berettyó mellett, Puszta-Kovácsival szemben épített.[2]) Apaj nevét ellenben, a Bucsától északra, most Karczag határában eső Apajvára, melyet későbben röviden Apavárának neveztek el, tartotta fenn.[3]) Apa fiai I. Miklós, Ugod és I. János 1321-ben osztoznak meg Apaj fiával, Barsával és ugyancsak Apajnak II. Miklóstól származó unokájával II. Jánossal. Már ez osztálykor látszott, hogy Apa ága biharmegyei családdá fog válni, mert a Berettyón túl eső birtokokat, nevezetesen Kovácsit magának tartotta, ellenben Gyarmat, Méhes és Győrfölde a Körözs-Ladány mellett eső Révő nevű halastóval együtt Apaj ágának jutott. A névadó Nadány község (most Körözs-Ladány) két részre ment.[4]) Ennélfogva természetes, hogy 1329-ben Apajnak két unokája, II. János és Barsa fia, I.

[1]) Váradi lajstrom 247. szám. — [2]) Bölöni lt. 1377. év és Nad. lt. — [3]) Nad. lt. — [4]) Nad. lt. f. 12. és Dl. 37,186.

István vannak jelen, midőn Gyarmat és Kis-Harang között határt járnak. A két unokatestestvér közül I. István Nadányban, II. János Füzes-Gyarmaton lakott s ennélfogva az elsőt Nadányinak, a második Gyarmatinak kezdték nevezni. II. János oly keményen védelmezte Gyarmat határát Kis-Harang felől, hogy kész volt akkori mód szerint mezítláb s födetlen fejére egy darab földet téve megesküdni arra, hogy Szilbokor nevű erdő egészen az övé. De aztán még sem került erre a sor, mert megegyeztek abban, hogy a vitás erdőt két részre oszszák s felét a kis-harangi nemesek kapják meg.[1]) Ez időben Jánost még fiatal embernek mondják. 1346-ban az ő szolgái akarták megölni Bélmegyeri Miklóst.[2])

I. István fiának, IV. Miklósnak ugyancsak kemény küzdelmei voltak, hogy az összes Nadányi jószágot kezében megtarthassa s megakadályozza azt, hogy idegenek kezére jusson. Először is nagyon vigyázni kelllett, hogy másodunokatestvére, V. Miklós része női ágra ne szálljon. II. János leánya, Ilona ugyanis 1364. előtt Kerekegyházi Laczkfy Györgyhöz, a méltán hírneves Laczkfy Endre erdélyi vajda fiához ment férjhez. Ennek nem volt nehéz kivinni, hogy 1364-ben a király nejét fiúsítsa úgy, hogy V. Miklós örökös nélkül való elhunytával az ő birtokait nem IV. Miklós mint azt a nemzetségi törvény kívánta volna, hanem Laczkfy Györgyné kapta volna meg. Szerencsére megtudta ezt IV. Miklós s kimutatván, hogy ő harmadfokú vérrokon Laczkfy Györgynével meg V. Miklóssal s így V. Miklós magszakadása miatt ennek javai jog szerint nem szállanak át a királyra, az igazságos királytól 1370-ben kinyerte az 1364-iki fiúsítás visszavonását. Ezzel fölfegyverkezve bátran jelent meg 1371-ben az országbíró előtt, hová őt Laczkfy György idézte s kivitte azt, hogy Laczkfy Györgyöt keresetével elutasították.[3]) Két ízben kellett továbbá perelnie, hogy az 1321-ben Apa ágának jutott birtokrészek a nemzetségi törvény szerint ő reá szálljanak át. Apa ága ugyanis gyorsan közeledett a kihalás felé s mindíg hajlandó volt birtokainak elidegenítésére. De I. István és fia IV. Miklós mindig résen állottak. 1326, 1343, 1358, 1359. években Váradon mindig tiltakoztak ez elidegenítés ellen, s így azt meg is akadályozták. Midőn pedig I. László az ő nagybátyjának, I. Jánosnak

[1]) Nad. lt. f. 12. — [2]) B. O. II. 10. — [3]) Nad. lt. f. 24.

reá szállott birtokait Kórógyi Miklósnak eladta, IV. Miklós és V. Miklós, mint I. László kis fiainak gyámjai, ez ellen fölszólaltak s kivitték azt, hogy Kórógyi Miklós a nádor itélete szerint 1364-ben kénytelen volt a birtokokat IV. Miklósnak (V. Miklós időközben meghalt) tiz márkáért visszaadni.[1]) Még élt Ugodnak két fia, I. László és III. Miklós, midőn Vezsenyi Miklós, visegrádi várnagy már kisérletet tett Ugod javainak megszerzésére, azt állítván, hogy Ugodnak magvaszakadt. Természetesen ezt könnyedén megczáfolták és Vezsenyi Miklóst keresetével elutasították.[2]) De amint I. László utolsó kis fia III. János elhunyt, 1365. elején I. Lajos király ennek Biharmegyében eső birtokait mindjárt Domokosfia Miklósnak ajándékozta. Ez ellen is felszólalt IV. Miklós s körülbelül több mint tiz évi per után hat levelet felmutatván, bebizonyította, hogy I. László és annak fiai neki osztályos atyafiai voltak s igy azoknak jószága ő reá kellett, hogy szálljon. Szepesy Jakab országbiró igazat adott neki s ennek következtében Domokosfia Miklós gyermekeitől és özvegyétől a kérdéses birtokokat visszakapta.[3])

IV. Miklós eszerint nyugodtan szállhatott sirjába, mert a családnak összes vagyonát épen, sértetlenül adta át három fiának, II. Lászlónak, VI. Miklósnak s IV. Jánosnak. Ezek teljessé tették a vagyon biztosítását azzal, hogy 1381-ben a Bojti Tamásnét, (Apának Miklós fiától származó leányát) illető leánynegyedet pénzben kifizették.[4]) E fiúk közül legtöbbre vitte II. László, ki 1404—1406. években erdélyi alvajda volt (nem pedig, miként a családi hagyomány tartotta: vajda).[5]) Ugyanő 1398—1424. években testvérével VI. Miklóssal és fiával Márkkal együtt erősen védelmezte birtokait a körözs-szegi uradalom új földesurai, a Csákyak ellen. S természetesen néha-néha ő is él az önhatalmú visszatorlással.[6]) Élte vége felé 1425. évben ugyanez okból perben állott még a Kompoltiakkal, Ványa uraival is.[7]) 1432-ben már nem élt, mert ez évben csak fia és unokája perelnek Maróthy Jánossal jobbágyaik elszöktetése miatt.[8]) Testvérének VI. Miklósnak csak egy leánya maradt, Kismarjai I. Lukácsné. IV. Jánosnak 1377-ben élt ugyan egy VII. Miklós nevő fia, de ennek magvaszakadt.[9]) II. Lászlónak Domokos

[1]) Dl. 37,186. — [2]) Nad. lt. f. 10. — [3]) Dl. 37,186. — [4]) Dl. 37,186. — [5]) Teleki cs. oklevéltára. I. 297, 308 — [6]) Nad. lt. f. 1. és Csáky lt. 3/2. és 3/5. — [7]) Nad. lt. rendezetlen. — [8]) Nad. lt. f. 5. — [9]) Bölöni lt.

nevű fiát is csak egy ízben említik okleveleink,[1]) pedig peres iratokban később is fölkellett volna őt sorolni, ha élt. Így aztán család összes reménye I. Márkban pontosult össze. Nagy vagyona előkelő állást biztosított neki annyira, hogy, miként a család czimerénlá tható sárkány-rendi jelvényből következtethető, Zsigmond király fölvette őt a Sárkány-rend tagjai közé. Az pedig biztos, hogy 1433-ban az udvari vitézek közé tartozott s 1433. január 4-én Sienában kelt levelében felszólítja őt a király, hogy a többi magyar főurakkal együtt siessen segítségére, mert ellenségei nagyon szorongatják. Sürgette, hogy májusra már ott legyen.[2]) Ha el is ment, ez év november havában már itthon volt Márk úr s a váradi káptalan előtt kiadta két nagynénjének az őket illető leánynegyedét.[3]) 1439-ben panaszt tesz a ványai tisztek ellen, mert ezek három póhalmi jobbágyát Ványára költöztették.[4]) Nemsokára a szomszéd békésmegyei nemesekkel tűzött össze, alkalmasint politikai párt-állása miatt s 1447-ben tiltakozik az ellen, hogy ezek birtokait háborgatták.[5]) Ugyanez időtájt Csáky I. Ferenczczel perel Barsa elfoglalása és a gyarmati határ megcsonkítása miatt.[6]) De sem ő, sem utódai meg nem akadályozhatták, hogy Barsa, éppen a nemzetség nevét fentartó község, Csökmő határába ne olvadjon bele. 1458-ban I. Márk már nem élt, mert egyedül fia I. Mihály zálogosítja el Bucsa felét. Ezen I. Mihály nagyobbrészt csak birtokainak megőrzésével törődött. 1465—70-es években sokat perelt a Csákyakkal, továbbá Kis-Harang földesuraival s még 1480. április 25-én is jelen volt Kis-Harang határjárásán, hogy ott Gyarmat határából valamit el ne csípjenek.[7]) Hasonló okból jelen volt 1472-ben Tarcsán, midőn azt Veér I. Andrásnak átadták.[8]) De mindez csak csekélység volt azon óriási perhez képest, melyet ellene VI. Miklós leányának, Nadányi Ilonának leszármazói: a Kismarjay, Ártándy és Torday családok emeltek. Mindenféle fogást felhasznált itt I. Mihály, úgy, hogy utoljára már párbajnak kellett

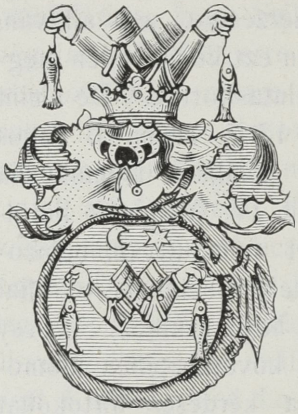

A (Körözsnadányi) Nadányi család czímere.

[1]) Nad. lt. — [2]) Nad. lt. f. 5. — [3]) U. o. f. 12. — [4]) U. o. rendezetlen. — [5]) Muz. lt. — [6]) Nad. lt. f. 5. és rendezetlen. — [7]) Nad. lt. f. 12, 23—4. — [8]) Muz. lt.

volna döntenie a dologban, de az mind nem használt, mert Torday András mesterben emberére talált s ez kivitte, hogy 1479. április 15—20 napjaiban birtokainak negyedrészét lefoglalták. Erre aztán 1479. deczember 28-án a leánynegyed fele értékét kifizette, másik felének kifizetése iránt pedig alkudozásba bocsátkozott s evégből az 1479. Szentmihály-napi nyolczadra kitűzött párbajt is 1480. Szentgyörgy nyolczadára halasztatta el.[1]) Időközben bizonyosan megegyeztek s a leánynegyedet készpénzben fizette le I. Mihály, mert az biztos, hogy az említett családok egyike sem ült Nadányi birtokba bele. Élte vége felé még a buda-szentlőrinczi pálosokkal is összeütközött Póhalom határa miatt. 1478-ban ellene mondott Csudaballa határjárásának, 1483-ban pedig az e miatt keletkezett pert elhalasztatja.[2]) Biztos ebből, hogy azon Kovachichnál 1478. évben keltnek jelzett oklevél,[3]) melyben I. Mihálynak özvegyét említik, tíz évvel később, 1488-ban kelt.

Mint a családfán látható, I. Mihálynak nyolcz gyermeke maradt. Ezek közül III. László már 1476-ban nagykorú s ő iratja át a Bucsára vonatkozó 1412-iki bizonyítványt.[4]) 1507-ben a Ványa földesuraival folytatott perben is őt nevezik legidősebbiknek.[5]) 1514-ben még élt[6]) s Ábránfy Erzsébet nejétől két gyermeke maradt: II. Márk és Anna. II. Márknak csakhamar magvaszakadt s ekkor János király az ő birtokait Kőrösi Ferencznek, Anna sógorának ajándékozta. De ez ajándékozás érvényesülését a többi Nadányiak megakadályozták.[7])

Jóbról csak annyit tudunk, hogy 1482-ben tiltakozott a Csákyak föld-foglalása ellen, 1487-ben pedig határjárást tartatott Bucsán.[8]) II. Mihály különösen Póhalom határaiért küzdött sokat.[9]) 1491. augusztus 17-én jelen van testvérével VIII. Miklóssal együtt, midőn Veér I. Andrást újonnan Tarcsa birtokába iktatják.[10]) 1520. körül pedig másik testvérével, II. Istvánnal együtt egyik gyámja volt Nadányi II. Márknak.[11]) IV. Jánosról, azon kívül, hogy 1507-ben Lászlóval és Mihálylyal együtt perel Ványa földesuraival s hogy 1510-ben III. László, VIII. Miklós és II. Mihálylyal együtt mint szomszéd jogot tart Kis-Harang megvételéhez, egyebet nem tudunk[12]). Neje

[1]) Dl. 26,639. és 26,641. — [2]) Dl. 17,993, 17,641. 17,810. és 18,766. — [3]) Kovachich Formulae Styli. 230. — [4]) Nad. lt. — [5]) Nad. lt. f. 24. — [6]) B. O. I. 118. — [7]) Nad. lt. Lttrae Pazmanianae. — [8]) B. O. I. 103. — [9]) Dl. 20,695, 21,264, 21,282. — [10]) Muz. lt. — [11]) Nad. lt. Lttrae Pazmanianae. — [12]) Nad. lt. f. 24. és f. 18.

volt az akkoriban híres pártvezéreknek Ártándy Balázsnak és Pálnak leánytestvére: Adviga.[1] Krisztina leánytestvére, Kállay Lőkös Jánosné 1532-ben tesz végrendeletet s abban unokaöcscseiről gyakran megemlékezik.[2]

VIII. Miklós ága csakhamar kifogyott. Egy fia maradt György, 1517-ben kijelölt királyi ember, 1520-ban pedig Körözs-Nadány határának egyik védelmezője.[3] Utódairól nincs emlékezet, de az biztos, hogy magvaszakadt, mert az ő birtokaiból, igaz, hogy nagy későn, 1575-ben a többi Nadányiak leánynegyedet fizetnek.[4] II. Mihálynak fia Gyárfás, és IV. Jánosnak fia III. István voltak azok, kik a XVI-ik században a Nadányi család nevét ismét híressé tették. Őket ünneplik a protestáns történetírók, mint a hitújításnak e vidéken főpártfogóit s 1553-ban a János-Zsigmond visszahozatalára irányult, de meghiusult kísérletnek fő-fő mozgatói valának.[5] Gyárfás 1525-ben fordul elő először mint királyi ember, de már előzőleg 1520-ban védi a Nadányi birtokokat VIII. Miklós leánya Margit, Simay Mátyásné ellenében.[6] 1537-ben valami becsületbeli ügyben Békésmegye törvényszéke előtt tanúvallatást tartat. Már előzőleg 1536-ban egyik bucsai jobbágyát védi a kisújszállásiak ellen, továbbá Fás és Nadány között határjárást tartat. 1539-ben ő egyik megakadályozója, hogy III. László része idegen kézre nem került. 1555-ben még élt s egyszerre két ügyben is, mint aféle tekintélyes ember, fogott bíró volt. De már 1556-ban az adórovó nem említi, 1560-ban pedig helyette özvegye birtokos a körözs-ladányi uradalomban.[7]

Gyárfásnak leánytestvére, Benigna, Felfalusy Lázár gömör megyei nemeshez ment nőül s szépanyja lőn Pázmány Péternek.[8] Fiútestvére, I-ső Gergely, ő mellette nagyon ritkán lépett a közügyek terére s csak az 1548—56. években emlegetik. Neje, Székely Anna, révén családja utóbb szépen örökölt az Ábránfy-jószágokból.[9]

Gyárfással egy időben élt és működött IV. Jánosfia, III. István. 1520-ban, 1524-ben, 1536-ban s 1539-ben Gyárfással együtt védi

---

[1]) Osváth: Biharm. sárréti járásának leirása 158—9. — [2]) Kállay lt. — [3]) Dl. 22,966. Nad. lt. másolat. — [4]) Nad. lt. f. 10. — [5]) L. e mű I. k. VII. fej. — [6]) V. ö. Dl. 26,697. és Nad. lt. f. 12. — [7]) Nad. lt. f. 12. f. 23. f. 5. f. 15 Lrae Pazman. ad. Varadianos pertinentia. Bunyitay i. m. I. 422. és Dicales conscript. — [8]) Harr. M. 18, 53—61. — [9]) U. o. és Nad. lt. f. 18.

a Nadányi vagyont. 1556-ban már nem élt, helyette özvegye birja a Nadányi uradalom egy részét.[1])

Átmehetünk már most Gyárfásnak, I. Gergelynek és III István-nak utódaira. Gyárfásnak leányáról Margitról, a Ragyóczy családnál szólunk. Öt fia közül csak V. László ért nagykorúságot. E László az 1560—64. években a Nadányi uradalom egyik birtokosa. 1570-ben VIII-ik Miklós leányági utódjai őt perelik a leánynegyed kiadása végett. Nemsokára ő is örökös nélkül hunyt el s birtokai III. István ágára szálltak, úgy hogy 1572-ben már nem őrajta, hanem III. István ágán követelik a leánynegyedet.[2])

I. Gergelynek fia V. Mihály 1560-ban fordul elő, mint Pázmány és Bucsa helységekben birtokos. 1584-ben nagy pert indított ellene Panaszi Pázmány Miklós, nagyanyjának, Benignának leánynegyedét követelvén. E per bevégzését sem az alperes, sem a felperes nem érte meg, de az azért 1587-ben a felperes fiának Pázmány Péternek, a későbbi híres esztergomi érseknek győzelmével végződött.[3])

III. Istvánnak fia volt V. János, ki 1560—64. években a körözs-ladányi uradalom jó részét birja. 1569-ben V. László birtokaival együtt az ő részeit is szerették volna elkobozni a király-pártiak, de ő erre azzal felelt, hogy János-Zsigmondtól új adománylevelet szerzett s másodunoka-testvérével együtt beiktattatta magát újra az uradalomba s mivel sokkal közelebb (Puszta-Kovácsiban vagy legfeljebb Váradon) lakott, a király-pártiak minden erőlködését megakadályozta. 1572-ben VIII. Miklós unokáinak adja ki a leánynegyedet, ugyanez évben Baksás Mihálynak az ő pázmányi birtokán okozott károkért hosszas per után 150 forintnyi kártérítést fizet. 1574-ben pedig Somlyay Farkasnak, az ő unokaöcscsének fizet leánynegyed fejében 29 forintot.[4])

Némi jelek szerint V. János testvére s így III. István fia volt azon Nadányi Ferencz, ki Haraszthy Annát vette nőül s így az 1556—60. években a körözs-ladányi uradalomban, továbbá a gerlaiban részbirtokos.[5])

A Nadányi családnak többi tagjai már aztán kevésbé érdekelnek bennünket. Mindinkább szakadoztak a szálak, melyek őket

[1]) L. 106. lap 6—7. jegyzeteket. — [2]) Dical. conscript. és Nad. lt. f. 7. f. 10. — [3]) Dical. conscript. és Harr. M. nr. 18. 53—61. — [4]) Dical. conscript. Nad. lt. f. 13. f. 10. f. 24. — [5]) Dical. conscript. és Forgách. lt.

szülőföldjükhöz kötötték. A XVII-ik században megint országos szerepre emelkedik a család Nadányi II. Gergely, V. Mihály fia személyében. Ez, mint tudjuk, Báthory Gábor meggyilkolásában vett részt s e miatt 1613-ban Medgyesen ő is halált szenvedett. Megyénkhez való viszonyáról csak annyit tudunk, hogy a nagyanyja, Székely Anna után kapott gerendási részt és gerendási jobbágyokat hajdú-kapitány-társának és a gyilkosságban osztályosának eladta.[1]) Vele egyidőben élt III. István ágán ennek unokája I. Zsigmond, ki 1633-ban a méhesi Bünkösd használatát a nemes-kerekieknek átengedi. Ezen Zsigmond gyermekei 1641-ben tiltakoznak az atyjukról maradt ingóságok elosztása ellen.[2]) De később róluk semmit sem tudunk.

Visszatérve II. Gergely ágához, ennek három fia közül Miklós báró és nógrádi várkormányzó lőn; IV. István tatár rabságba jutott s ott is halt meg; VI. Mihályt pedig 1659-ben mint erdélyi itélő-mestert a fogarasi várban lefejeztette Rákóczy. Fogságában, szép magyar nyelven írt végrendelete ma is megvan a család levéltárában. E három fiúnak megyénkhez való viszonyát ez adatok világítják meg. 1632-ben mind a három fiú szabadon bocsátja Ábrányi János és Pál nevű jobbágyait, 1652 ben együttesen kapnak III-ik Ferdinánd királytól Gyarmat falura, a kis-harangi és járomteleki pusztákra átalom-levelet.[3]) 1633- és 1648-ban Nadányi Mihály a méhesi Bünkösd vizét fele haszonért, a nemeskerekieknek adja. 1642-ben zálogba veszi a Csákyaktól Szeghalmot, de viszont 1652-ben ő kénytelen Póhalmot 600 tallérért a ványaiaknak elzálogosítani. 1641-ben I. Zsigmond fiával Györgygyel együtt határjárást tartat Gyarmaton, továbbá a bucsai és kis-harangi pusztákon. 1645-ben nejével, Váradi Gergőcs Erzsébettel együtt Ugray Gergelynek Fás községben és a mágori pusztán, továbbá egyéb biharmegyei községekben levő részeit zálogba veszi. 1654-ben IV. István testvérével együtt 5500 tallérért a gyarmati lakosokat szabadon bocsájtotta. De Rákóczy II. György parancsára kénytelen volt a lakosok felét a török földesúrnak visszabocsájtani s természetesen a válságdijat az illetőknek visszaadni. Ugyancsak ez évben Nadányi Mihály a kis-harangi pusztát visszaszerzi. 1656-ban pedig

[1]) Nad. levéltára f. 18. — [2]) Harr. M. 12. N. R. A. 1581/9. — [3]) Harr. M. 18 és M. 12.

a cséfi nemesekkel úgy egyezik ki, hogy a Pázmány és Cséf közt lévő nyomást az ő jobbágyai is használhassák.[1])

X. Miklós, a báró, leszármazói Békésmegyét csak annyiban érdeklik, hogy a Katalintól származó Piber család akart, az Erzsébettől leszármazó Sigray pedig tett is lépéseket a Nadányi-örökség visszaszerzésére. De aztán, mint említők, lemondott e jogáról.[2]) IV. Istvánfia II. Zsigmond és özvegye 1667-ben Szatmármegyében laktak Vasváriban s hat évre elzálogosították csabai és mezőmegyeri részüket. 1667-ben pedig II. Zsigmond körözs-ladányi részét 60 tallérért, gyarmati részét 10, fási részét 30 forintért elzálogosította unokaöcscsének, VI. Jánosnak.[3]) E VI. János, VI. Mihályfia volt az egyetlen, ki a Nadányiak közül irodalmi téren is működött s 1665—77. években nagy-enyedi professor, később pedig 1708-ig nagy-bajomi református pap volt. Ő aztán sokat fáradott, hogy a körözs-ladányi uradalmat családja számára megőrizze. 1665-ben már ő birta Körözs-Ladányt s őt kérik a lakosok, hogy a kóborló katonáktól őket megvédelmezze; a következő évben ő kér a lakosoktól adó fejében minden ökör után egy-egy tallért s ugyanekkor Körözs-Ladány török földesurával úgy egyezik meg, hogy a helyreállítandó körözs-ladányi malom fele a töröké legyen. 1677-ben, mint említők, unokaöcscsének, Nadányi II. Zsigmondnak birtokait zálogba veszi, de öt év mulva ő is kénytelen a fásiaknak zálogba vetni a méhesi pusztát. 1688-ban I. Lipót császártól ótalom-levelet nyer birtokaira, tíz-tizenkét év mulva pedig ő népesítette be újra Szeghalom, Pázmány, Körözs-Ladány, Gyarmat, Bucsa és Vésztő községeket. 1698-ban tanúvallatást tart a gyarmati és bucsai határok megvédése végett. 1700-ban 46 aranyért megengedi Komáromy Istvánnak, hogy barmait a körözs-nadányi uradalomhoz tartozó falvak határain legeltethesse. Megkezdette egyuttal annak igazolását is, hogy a körözs-ladányi uradalom őt és rokonait ősi jogon illeti s azért 1701-ben unokatestvérének, Nadányi Zsófiának férjét, Gilányi Györgyöt bízta meg az e végből szükséges lépések megtételével s neki okleveleket is küldött. De mivel a német kincstári tisztek békésmegyei javait az ő megkérdezése nélkül lefoglalták, jobbágyait egészen neki adózni nem engedték, 1703 szeptember végén ő is Rákóczy Fe-

[1]) Harr. M. 12. Nad. lt. f. 24. rendezetlen. Évk. XVI. 67. és Csáky lt. $^{22}/_{27}$. — [2]) L. I. kötet 423. l. — [3]) Harr. M. 18. Nad. lt. f. 5.

rencz felkeléséhez csatlakozott s tőle október 2-án minden birtokára nézve ótalom-levelet nyert. A Rákóczy-felkelés idején 1708-ban tették sírjába azon utolsó Nadányit, ki tettleg és hosszú ideig birta a békésmegyei ősi Nadányi-javakat s kinek búcsúztatójában még megszólal a keserű fájdalom, hogy nem tehetik őt ősei mellé a körözs-ladányi sirboltba.[1])

Fia XI. Miklós mégegyszer és utoljára összeköttetésbe lépett megyénkkel s még némi jövedelmet is húzott a régi körözs-ladányi uradalomból, mert a jobbágyok nem merték addig megülni Gyarmatot, Körözs-Ladányt és Szeghalmot, mig vele és a többi Nadányi-örökösökkel bizonyos évi dijban meg nem állapodtak. A kincstár azonban nem ismerte őt el földesúrnak, perre utasította, sőt a per lefolyta előtt már el is ajándékozta a volt körözs-ladányi uradalom községeit és pusztáit. XI. Miklós nem tehetett egyebet, mint mindannyiszor felemelte, bár sikertelenül, tiltakozó szavát s midőn már látta, hogy Gilányi csakugyan nem tesz semmit a Nadányi-vagyon viszszaszerzésére, atyjának megbizását 1734-ben végre visszavonta s maga kezdette meg a pert jogos tulajdonáért. Mily szomorú eredménynyel, láttuk.[2]) De e Miklós nemcsak mint vagyon-követelő érdekli megyénket. Ellenkezőleg, nagy része volt benne, hogy a vármegyei szervezet 1715-ben megyénkben újra életbe lépett s megerősödött. Ifjú Komáromy György álispán 1715. junius elején őt is elhozta Biharból megyénkbe s itt első esküdtté lett. Nemsokára, még ez évben, a szolgabiróságot vette át s megyénk egyetlen szolgabirája volt egész 1722-ig. Néha, mint például 1717-ben is, megyénk pénztárnoki teendői is az ő vállára súlyosodtak. Képzelhető tehát, hogy mi volt azidőben Békésmegyében Nadányi Miklós! Egyszóval kifejezhetjük azt: minden.[3]) Hogy a nevezetes család tagjai azóta Biharvármegyében, a már 1321-ben birtokukban levő Kovácsiban és Fekete Győrösön élnek, ismeretes.

Nadaby. (L. Keszi községnél.)

Nagy családok. Észrevételképen utalunk a Kis családoknál mondottakra.

Nagy (Báboczkai) Balázs nevű tagja (Ferenczfia) 1561. febr.

[1]) Nad. lt. f. 12. f. 5. Lrae. Pazman. f. 9. Harr. M. 12. — [2]) Nad. lt. f. 8 V. ö. I. kötet 422—3. l. fejezet. — [3]) Jk. I. 5. stb. Nad. lt. f. 6. Harr. M. 12. F. B. B. nr. 11.

4-e előtt halt meg, mert ekkor Báboczkát már mint urafogyott jószágot ajándékozzák el.[1])

Nagy (Bélmegyeri). 1464-ben Péter nevű tagla királyi emberül van kijelölve Ábránfy Bálint megidézésére.[2]) 1468-ban Barnabás Ábránfy III. István birtokán erőszakoskodik.[3]) 1480-ban Antal egyik oka Nagy István, félhalmi jobbágy megöletésének.[4]) 1520. körül Benedek tanú Ludasfenék ügyében s ugyanő 1524-ben Kardos Mihálylyal perel a bélmegyeri Megyertelek nevű pusztáért.[5])

Nagy (Csatári). Ismeretes tagjai János 1461-ből. (L. Aczintus,) és Miklós 1525-ből (l. Adorján.)

Nagy (Kamuti.) Hirhedt tagja volt Demeter, kinek Kis-Kamuton volt udvarháza s 1515-ben arról vádolták, hogy nemes ember létére az előző évben a paraszt lázadókhoz csatlakozott. El is kobozták tőle udvarházát, de úgy látszik, még sem volt egészen alapos a vád, mert 1517-ben ugyanazon udvarházat zálogba adhatja annak, ki azt előbb a királytól elkérte, Ispán Gálnak.[6]) Kívüle említik még Tamást, kinek özvegye 1515-ben a Kis-Kamuthoz tartozó csapszegi erdő egy részét bírta,[7]) és Ferenczet, ki Kis-Kamuton lakott s jelen volt 1516-ban a kis-kamuti iktatáson.[8])

Nagy (Nagyharangi). 1488-ban Péter és Balázs nevű tagjai az állítólag Nagy-Haranghoz tartozó Császárülése földért perelnek s mivel Balázs 1489-ben meghalt, pere testvérére, Kelemenre szállott át. Péter és Kelemen még 1494-ben is folytatják a pert.[9]) A XVI-ik században elég tekintélyes tagja volt I. Gergely, ki 1520 körül a körözs-ladány-egei határvillongás ügyében tanuskodik, 1536-ban pedig megyénk egyik szolgabírája volt.[10]) 1570-ben élt Márton, kit az erdélyi kanczellária királyi emberül jelöl ki, a Nadányiak új beiktatásához.[11]) 1592-ben Imre nevű tagja még birtokos Nagy-Harangon s örökös jobbágyul fogad egy idevaló, Kis György nevű lakost. II. Gergely nevű tagja ugyanez ügyben tanú.[12]) 1643-ban Tamás Nagy-Harangnak egyik földesura s megalkuszik a falu lakosaival az évi adózás iránt.[13])

---

[1]) Lib. Reg. II. 223. — [2]) Nad. lt. f. 8. — [3]) Muz. lt. — [4]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [5]) Nad. lt. Más. Évk. XVI. 60. — [6]) Dl. 22,699, 22,701, 22,902. — [7]) B. O. I. 128. — [8]) Gaál lt. — [9]) Baranyi lt. f. 23. — [10]) Nad. lt. Más. és f. 23. — [11]) Nad. lt. f. 13. — [12]) Baranyi lt. f. 23. — [13]) U. o.

Nagy (Ölyvedi). 1461-ben egyszerre három tagját említik: Lőrinczet, Benedeket és Istvánt. (L. Aczintus.) Péter 1467-ben Ábránfy Tamásnak tisztje volt,[1]) ugyanez állásban volt 1470-ben Bálint.[2]) Egy századdal később, 1561-ben élt János nevű tagja. (l. a Kardos család ez évi tagjait).

Ezeken kívül előfordulnak még, de melyik családhoz tartoznak? meg nem határozható, ezen Nagy vezetéknevűek: András, 1556-ban Félhalmon birtokos,[3]) Antal, ki Ábránfy Sárát vette nőül s 1564-ben a gerlai uradalom egy részét bírja,[4]) s végre Balázs, kit az adórovók 1556—64. években folyton emlegetnek mint a gerlai uradalom egy nyolczadának urát.[5]) 1561-ben is a békésmegyei nemesek sorába van fölvéve. (L. Márton.)

Nemes (Edelesi). Pál nevű tagja 1480-ban részes a Körözsnek Veér András tudta nélkül való kihalászásában. 1493-ban Ábránfy Sebestény tisztje volt. Alkalmasint rokona volt azon Kerekiben lakó Nemes János, ki 1480-ban a tarcsai halastavak elfoglalásában részes.[6])

Nemes (Endrődi). Péter és Mihály nevű tagjai 1425-ben Gyoma földesuraival kiegyeznek.[7])

Németi. A Vésztőtől északra eső Németi faluból származott. 1393-ban András fia Jakab Kamuti Jánosnak leányát, Ilonát bírta nőül s vele Kamuton szép birtokot kapott.[8]) Alkalmasint nevet is változtatott. A család többi tagjait, mint királyi embereket emlegetik. Így 1410-ben Mártont küldik ki a Nadányiak,[9]) 1447-ben Lászlót a pázmányi és harangi nemesek megidézésére.[10]) 1470-ben János mint királyi ember idézi meg Ábránfy Tamást és fiait, az Ábránfy IV. István jószágain elkövetett erőszakoskodásokért.[11])

Néney. (L. Edeles, Fás, Szarvas és Tarcsa községeknél.)

---

[1]) Justh lt. — [2]) B. O. I. 87. — [3]) Dical. conscript. — [4]) U. o. — [5]) U. o. — [6]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [7]) Justh lt. — [8]) Haan gyüjt. — [9]) Csáky lt. $^{2}/_{2}$. — [10]) Muz. lt. — [11]) Harr. M. $^{18}/_{49}$.

OKÁNYI. (L. Balkány községnél.)

Oláh (Dobozi). István nevű tagját említik 1616-ban. (L. Boldi.) E család tagjai 1713-ban megint Dobozon telepedtek le, de sem 1731-ben sem 1754-ben nem követeltek nemesi jogokat. 1837-ben egy Oláh Péter nevű dobozi lakos mint igazolt nemes szavaz, de arra, hogy ez az 1616-ban nemesített Oláh család ivadéka volna, nincs adat.

Oláh (Gyulai). Mint az általános történelemben láttuk, az 1520—30. években Gyulán roppant nagy tevékenységet fejtett ki Oláh János kereskedő. Brandenburgi Györgynek és tisztjeinek úgyszólván jobb kezük volt a vásárok kijelölésében, szarvasmarhák összevásárlásában. Sokáig 1520—28-ig s 1532—35-ig gyulai bíró is volt,[1]) s olyan jómódú, hogy kölcsön adhatott magának az őrgrófnak is. Így természetesen nem volt nehéz megszereznie a nemeslevelet, sőt a neki lekötelezett szomszéd ajtósi földesuraktól már 1515-ben kapott Kígyóson és Ajtóson egy-egy jobbágytelket,[2]) 1532-ben pedig 200 forintért megveszi Kígyósnak egy részét s ebben őt még ez évben Zapolyay János király is megerősíti.[3]) Minden jel szerint az ő fia azon Gyulai Oláh István, ki 1553—1555. években a Gyulától nem messzire eső Keszíben birtokos volt s 1564-ben még királyi emberül van kijelölve.[4]) Ugyancsak ez Istvánról írják, hogy 1555. előtt Kétegyházát is birta s így bizonyosan leányai azon Gyulai Oláh Katalin (Szentmártoni

[1]) L. Gyula városnál. — [2]) B. O. I. 129. Dl. 31,048. — [3]) B. O. II. 132. — [4]) Gaál lt. Dical. conscript. cottus Zaránd és Muz. lt.

Deák Mártonné) és Anna (Gyöngyfűző Farkasné), kik 1560-ban a pozsonyi káptalan előtt jelennek meg, hogy lépéseket tegyenek Kétegyháza viszaszerzésére s evégből Gyöngyfűző Farkast teljes hatalommal ruházzák fel.[1])

Orbán (Dobozi). 1616-ban János nevű tagja lesz nemessé. (L. Boldi.)

1) Pozsonyi kápt. lt. Prot. VIII. nr. 63.

LYVEDY. A kis nemesi családoknak mind végig gyökeres fészke volt megyénkben Nemes-Ölyved s így a vezetéknevek megszilárdulásáig minden idevaló nemes, a régebben itt lakó s tekintélyesebb családok sarjai pedig azután is Ölyvedieknek nevezték magukat. Mind azokat, kiknek vezetékneveit meg nem állapíthattuk, mind azokat, kiknek más vezetéknevük nem is volt, itt soroljuk tehát föl, anélkül, hogy azok vérségi összeköttetését állítanók.

1399-ben Lászlót és Benedeket küldik ki Fejéremy Mihály megidézésére.[1]) 1403. áprilban Lukács,[2]) szeptemberben Balázs idézi meg Fejéremy Barnabást.[3]) 1406-ban Fábiánfia Péter királyi ember az Ábránfyak megidézésére,[4]) 1409-ben Balázsfia István az Ábránfyaknak meghatalmazottja;[5]) 1415-ben Bertalan és Sebestényfia Péter királyi emberekül jelöltetnek ki az egri káptalan javára.[6]) 1421-ben Balázsfia Tamás királyi ember.[7]) 1425-ben Antal jelen van mint királyi ember Gyoma határjárásánál.[8]) 1446-ban Gergelyt és Barnabást királyi emberekül jelölik ki a veszei iktatáshoz s ugyanakkor Balázsfia János mint szomszéd jelen van az iktatáson.[9]) 1458-ban először említik Márkot mint királyi embert, de aztán 1469-ben és 71-ben is kijelölik; 1479-ben megyénk előkelőbb és tiszteltebb nemesei közé tartozott, mert a nádori törvényszék esküdt tagja lőn, noha 1471-ben arról vádolják, hogy körözsladányiak 90 darab jószágának éppen Ölyvedre való elhajtására ő adta a tanácsot.[10]) Barnabás fiai György és Bertalan 1458-ban

1) Egri kápt. magánlt. nr. 19. d. 1. f. 1. fr. 1. — 2) U. o. nr. 16. d. 4. f. 1. fr. 3. — 3) U. o. — 4) U. o. nr. 19. d. 1. f. 1. 4—5. — 5) U. o. nr. 19. d. 1. fr. 6. — 6) U. o. — 7) B. O. II. 37. — 8) Justh lt. — 9) Dl. 13,983. — 10) B. O. I. 78. Dl. 16,811, 36,421. Teleki lt. Elench. XV. f. 1. és Nad. lt. f. 21.

kijelölt királyi emberek s ez utóbbi Bertalant 1469-ben is ilyennek írják.[1]) 1461-ben Barnabás, Antalfia János, Gálfia Antal, Lászlófia Lőrincz, továbbá János, Péter, Gellért és Gergely tanúk Zeleméres ügyében s Halásztelken is birtokosok voltak.[2]) Egyik Jánost 1475- és 77-ben királyi emberül jelölik a csudaballai határjáráshoz.[3]) Két év mulva Ölyvedy ifjú Jánost gyilkosságról és rablásról vádolják a simándi nádori gyűlésen.[4]) Ettől kezdve aztán ritkábban emlegetik az Ölyvedyeket, mert a vezetéknevek mind inkább megszilárdultak. Szomorú sorsra jutott a XVI-ik században Barnabás, ki 1525-ben török fogságban sínylődött és hitét lekötve jött a királyhoz segítséget kérni fejének kiváltására.[5]) Utolsó, ki csupán Ölyvedy néven fordul elő: Ferencz, 1535-ben kijelölt királyi ember.[6])

Őse (Bélmegyeri). 1480-ban Ambrust arról vádolja Veér András, hogy részes a tarcsai halastavak elfoglalásában s Bereczkkel együtt egyik oka az ő félhalmi jobbágya megöletésének. Ambrus mégis 1483-ban a Herpay családnak egyik bizalmi férfia volt az e miatt keletkezett perben. Ez utóbbi esetben Ősy-nek írják.[7])

Ötvös (Csarnai). János nevű tagja 1461-ből ismeretes. (L. Aczintus.)

Ötvös (Ölyvedi). 1461-ben Albert tanú Zeleméres ügyében.[8]) 1470-ben Benedek Ábránfy Tamás segítsége a gerlai erőszakoskodásban,[9]) a következő évben pedig tisztje Ábránfy Sebesténynek. 1513-ban Gáspár királyi ember Ábránfy Péter részére.[10]) 1525-ben ugyanő Gergelylyel együtt Ábránfy Péter javára tanúskodik a gerlabékési határvillongás ügyében.[11])

---

[1]) B. O. I. 78. Dl. 16,811. — [2]) Dl. 15,577. — [3]) Dl. 17,810, 17,993. — [4]) Dl. 16,421. — [5]) Magyar történelmi tár XXII. 1877. 76. l. — [6]) Harr. V. nr. 71. — [7]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [8]) Dl. 15,577. — [9]) B. O. I. 87. és Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [10]) Harr. M 18. — [11]) Dl. 31,048.

PAKSY (Pakosi). Dunán-túlról, Tolnavármegyéből származó főúri család. Tagjai nem laktak ugyan megyénkben, de mégis nagy hatást gyakoroltak megyénk sorsára, mert e család leszármazói akadályozták meg, hogy Békésmegye 1720-ban nem lett egészen Harruckerné s ennek következtében a XIX. század elején a szentandrási uradalom szétforgácsolása után megyénkben is megvethette lábát a középsorsú nemesség. E szempontból ismertetjük itt a Paksy család történetét, természetesen csak azon időtől kezdve, hogy megyénk területén birtokosok lett. Azon szomorú kijelentéssel kezdhetjük, hogy a család eddig ismert nemzedékrendje teljesen hibás. Ezért azzal ellentétben adjuk ezen, oklevelek alapján készült családfákat:

I. ág.

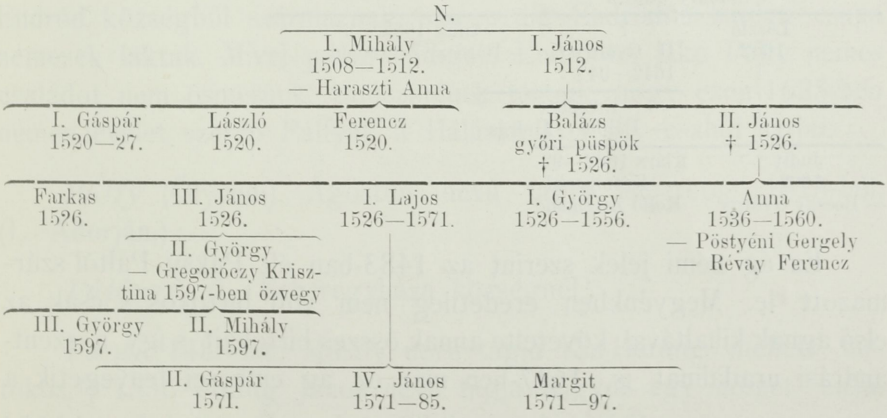

I. Mihály és I. János 1508. előtt megszerezték a szentandrási uradalom egynegyed részét.[1]) 1520-ban I. Mihály fiai anyai nagy-

[1]) Dl. 21,815. és 22,283.

atyjuk, Haraszti Ferencz után után örökölnek,[1]) de bírták a szentandrási uradalmat is, mert például 1520-ban a szentandrási uradalomnak egy részéért folytatott per, atyjuk elhalván, ő reájuk szállott.[2]) E fiúk közül legtöbbre vitte I. Gáspár, ki 1527-ben Aradvármegye főispánja lőn.[3]) I. Mihály fiainak különben magvukszakadt s a szentandrási uradalomban levő részük I. János gyermekeire szállott. I. János fiai és unokái 1526-ban kerülnek elő először, II. Jáncs május 25-én a Békésmegyével szomszédos Túrtőt és az Ártándiak egyéb jószágait zálogba veszi.[4]) 1536-ban III. János birja a szentandrási uradalom negyedét.[5]) 1552—56. években azonban helyette testvére I. György, 1560—64. években pedig másik testvére I. Lajos birja ugyanazt.[6]) Ezen I. Lajos utóbb Szabolcsmegyébe Nagy-Halászra húzódott s gyermekei is ott laktak.[7]) IV. Jánost, mint békésvármegyei birtokost, 1585-ben még kijelölik királyi emberül Mező-Berény és Gyúr átadásához.[8])

II. ág.[9])

Jób 1557.

— Bajnai Both Margit

Mihály 1584. | Imre 1587. | Miklós 1584—99. — Szegi Dóczy Anna | Pál 1584—99. — Szegi Dóczy Erzsébet

János 1628—52. — Vidi Bereczkfy Erzsébet? — Ödönfy Judith | I. György 1628. | Sára 1628—52. — Nyakas György | Katalin — Jármi András

László 1652. | ? II. György 1642—94? | Anna 1662. — Daróczy Zsigmond

Erzsébet — Fülpösy András

Judit 1662. — Becsky György | Klára 1662—92. — Krompachi Holló Zsigmond

Ez ág némi jelek szerint az 1483-ban élt Paksy Páltól származott le. Megyénkben eredetileg nem volt birtokos s csak az első ágnak kihaltával követelte annak összes birtokait s így a szentandrási uradalmat is. 1647-ben már ez ág emberei fenyegetik a

[1]) Dl. 23,325. — [2]) Dl. 23,348. — [3]) Országgyűlési emlékek. I. 128. — [4]) Dl. 26,698. — [5]) A. Monial Poson. 23. 55. — [6]) Dical. conscript. — [7]) Leleszi lt. Prot. XXVIII. fol. 76. 233. Prot. XLIII. f. 6. — [8]) Turul 1888 év. 42. V. ö. még a családfa igazolására Lib. Reg. II. 220. Harr. B. B. nr. 5. — [9]) E családfát jórészt N. R. A. 308/2, 308/3, 273/1, 719/7, 265, nr. 51. §. 6. és 358/7. alapján állítottuk össze.

szentandrásiakat, amiért nem nekik adóztak.[1]) János fia II. György 1642-ben nagynénjétől, Bereczkfy Borbálától, ennek körözs-szentmiklósy részét is megkapja.[2]) 1696. körül fi-ágon ezen ág is kihalt s akkor a kincstár az összes Paksy-féle jószágokat le akarta foglalni. Ámde a női ágon leszármazók ez ellen tiltakoztak, perelni akartak s végre is abban egyeztek meg, hogy fizetnek a kincstárnak 32 ezer forintot s a Paksy-féle jószágok ő reájok szállnak. Ez egyezséget 1702-ben I. Lipót király is megerősítette[3]) s így sikerült a Paksy örökösöknek többi között a szentandrási uradalmat is kicsikarni a kincstár kezéből. Hogyan oszlott szét aztán a szentandrási uradalom a tömérdek örökös között? azt látni fogjuk a Becsky, Daróczy, Egerer, Jármy és Száraz családoknál. (L. e kötet II. r.)

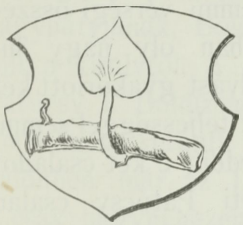

A (Pakosi) Paksy család czímere.

Pálfy (Bélmegyeri). Gergely nevű tagja 1480-ban egyik oka Nagy István félhalmi jobbágy megöletésének.[4])

Pálfy (Halásztelki). 1461-ben Bálint tanú Zeleméres ügyében.[5]) 1494-, 95- és 1500-ban ugyancsak Bálint nevűt királyi emberül jelölnek ki,[6]) de vajjon azonos-e az előbbivel? bizonytalan. 1625-ben Pálfy Györgyöt és fiát, Jánost Bethlen Gábor megnenemesíti, azzal okolván tettét, hogy e férfiak a békésvármegyei Endrőd községből származnak, már pedig Endrődön hajdan csupa nemesek laktak. Mivel pedig eddigelé Endrődön lakó Pálfy nemes családot nem ösmerünk, valószínűnek tartjuk, hogy ezen 1625-ben nemes-levelet szerző Pálfyak a Halásztelki Pálfy család sarjai.

Pálfy (Ölyvedi). Ágoston nevű tagja ismeretes 1525-ből. (L. Adorján.)

Pálóczy. (L. Fehéregyháza községnél.)

Pánti. 1480-ban Mihály nevű tagja Kis-Harang mellett birtokos.[7]) 1556—62-ig János nevű tagja Kígyós egy részét birja. 1564-ben helyette Gergelyt említi az adórovó.[8])

---

[1]) B. O. II. 228. — [2]) Harr. V. nr. 74. — [3]) N. R. A. $^{266}/_{59}$. — [4]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [5]) Dl. 15,577. — [6]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. Dl. 20,324. és 20,952. — [7]) Nad. lt. f. 24. — [8]) Dical. conscript.

Pásztorfy 1520. körül Imre nevű tagja a ladány-egei határperben a Nadányiak mellett tanúskodik.[1])

Patócsy (Kecskeméti). Mindenekelőtt megjegyezzük, hogy hazánkban több Patócsy nevű élt,[2]) melyeknek semmi vérségi összeköttetésük nincs. Nevezetesen a XVI-ik században oly nagy hírűvé vált s megyénk sorsára is oly nagy befolyást gyakorlott két Patócsy, illetőleg Patócsy és Patóczy családnak teljességgel semmi köze egymáshoz s nagy hiba volt, hogy mindeddig e két családot mintegy egybeforrasztani akarták. A Kecskeméti Patócsy család hazánk északi részeiből származott le. Családfája a következő:

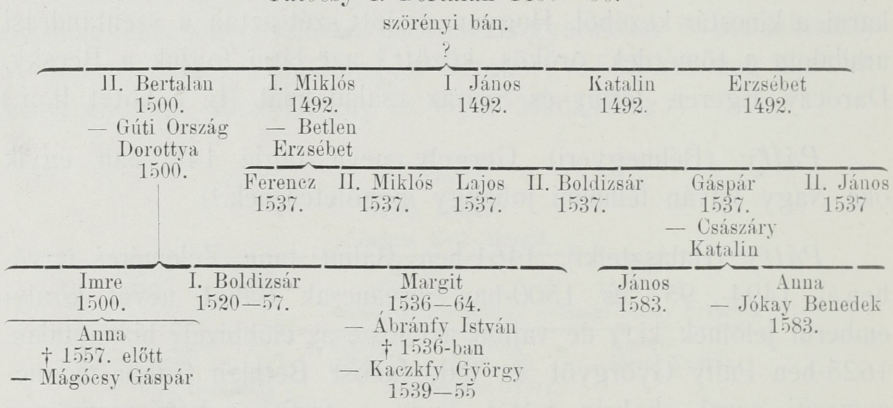

E család tagjai közül bennünket különösen II. Bertalan és ivadéka érdekel. E II. Bertalan Gúti Országh Lőrincz leányát, Dorottyát vévén nőül vele együtt kapta Aradmegyében a zódii és csályai várak, meg az ezekhez tartozó uradalmak felét még 1500 előtt.[3]) Azonkívül felesége mint gazdag úrinő 1500 táján megvette a szentandrási uradalom negyedét.[4]) Özvegy volt már 1510-ben s meghalt még 1520 előtt, úgy hogy a szentandrási uradalomért folytatott perben 1520-ban már fiai Imre és Boldizsár állnak helyt érette.[5]) Még jobban érdekel bennünket II. Bertalan és Ország Dorottya leánya, Margit, ki 1536-ig Ábránfy V. Istvánnak neje volt, azután pedig Kaczkfy Györgyhöz ment férjhez. Családi osztálykor a szentandrási uradalom negyedét éppen e Margit kapta osztály-

[1]) Nad. lt. Másolat. — [2]) 1574-ben élt például Beregmegyében egy Bulcsúi Patócsy család. Leleszi lt. Prot. XIX. fol. 278. — [3]) Dl. 20,007. és Forgách lt. — [4]) Pozsonyi kápt. lt. Prot. XI. nr. 124. — [5]) Dl. 35,774, 22,283, 23,395.

részül. Különben ő itt is lakott megyénkben Csabán; a csabai kastélyt megerősíttette, azt egy kis uradalom fejévé tette s abba első férjétől származó fiát, Imrét helyezte be. Óvta volna aztán e fiút minden pártharcztól, de a tettrevágyó ifjúnak jobban tetszettek nagybátyjának, Boldizsárnak szavai s vele együtt 1556-ban elpártolt a királytól. A János-Zsigmond-pártiaknak élére e vidéken épen Patócsy I. Boldizsár állott.[1]) Hogy mily szomorú következménye lőn ennek Ábránfy V. Imrére? elmondottuk. I. Boldizsárnak is, ki különben már az 1553-iki király-ellenes fölkelésben is részt vett s csak nagynehezen nyert kegyelmet,[2]) 1557-ben megint elkobozták javait.[3]) Imrének csak egy leánya maradt Anna, Mágócsy Gáspárné. Ez gyermektelenül halt el még 1557 előtt s mégis az ő részét a Patócsy I. Boldizsárral kötött szerződés szerint egészen Mágócsy Gáspár foglalta le, noha jog szerint azok inkább az ő nagynénjét Margitot illették volna meg.[4]) Margit különben az 1560—64. években nyugodtan birja a szentandrási uradalom negyedét, továbbá zálogban birja Mező-Szentmiklóst, 1560—62-ben ezeken kívül még Pázmány egy része is kezén van bizonyára szintén csak zálogban.[5]) Gyulának békésmegyei részén a Barát utczán is volt birtoka, de azt az 1556-iki zavarok alkalmával meglehetősen elpusztították, s két ott lakó jobbágyát a király részére költöztették át.[6]) A család másik ága Erdélyben játszott nagy szerepet.

Patóczy (Iregdi később Eperjesi). A gyulai uradalomnak két ura, Békésvármegyének egyik főispánja került ki e családból s így érthető érdeklődéssel fordulunk multja felé. Mivel a család Patovecz vagy Patovcz, magyarosan Patócz nevű délvidéki helységtől vette nevét, világos, hogy e név Patóczynak és nem Patócsynak ejtendő. Így ejtették ezt régentén is, amint az az egri számadások 1549-iki részéből világosan kitűnik,[7]) s következik abból is, hogy az egri káptalan jegyzője 1574-ben folytonosan Pathoczynak, Mágocsit pedig mellette Magochynak írja.[8]) Családfája ez:

[1]) Kállay lt. 1539. Szepesi kápt. lt. Prot. IV. f. 156. A. Monial Poson. [55]/[23]. — [2]) Bécsi Staatsarchiv. 1553. decz. 23. — [3]) Liber. Reg. II. 133. — [4]) Szepesi kápt. lt. Prot. IV. 156. — [5]) Dical. conscript. — [6]) Szepesi kápt. lt. Prot. IV. fol. 156. — [7]) Várak és városok számadásai a muz. lt.-ban. — [8]) Évk. XIV. 34.

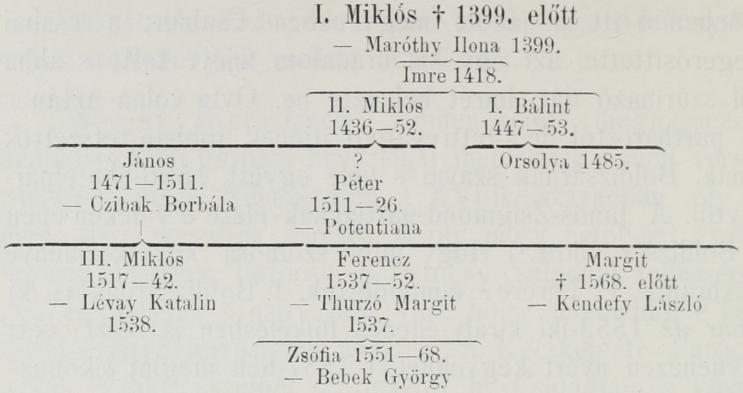

A család úgy került a Maros mentére, hogy Maróthy János mácsói bán 1399-ben nénjének, Patóczy (de Patowch) Miklós özvegyének ajándékozta Pálülését, továbbá csurai és levelespataki részbirtokát.[1]) Később Pálülését visszavette ugyan, sőt 1418-ban az ellen is tiltakozott, hogy I. Imre az ő aradmegyei Keresztúr, Iregd és Hosszúaszó birtokait háborgatta,[2]) de mégiscsak az lőn a dolog vége, hogy Pálülése kivételével e falvak mind a Patóczy család birtokába jutottak. Nemsokára a család a mai temesmegyei Féregyháza körül (hajdan aradmegyei Fehéregyháza) eső Iregdről írta előnevét s tagjai mint királyi emberek s meghatalmazottak közkedveltségben és becsülésben állottak.[3]) A XVI-ik század végén I. János megszerezte a Lippától keletre eső Eperjes várat s ettől, legalább is 1505-től kezdve Eperjesinek kezdte magát iratni, mig testvére vagy unokaöcscse, Péter, megmaradt az Iregdi előnév mellett.[4]) E Péter 1523-ban megyénkben is megfordult mint fogott bíró Komlósy Ferencz és Anna között.[5]) János, ki Czibak Imre nőtestvérét birta nőül,[6]) 1487-ben aradmegyei alispán volt,[7]) 1505-től kezdve pedig sokat perelt Haraszthy I. Ferenczczel Pálülése miatt. Az ő fiai azok, kik aztán vármegyénkben laktak s annak sorsát vezették. Idősebbik fia III. Miklós 1517-ben fordul elő először. Ekkor már ő folytatja a Pálüléséért folytatott pert.[8]) 1526 májusban fogott bíró Túri László és Buda Miklós zarándmegyei nemesek közt.[9]) Ugyanez év októberében jelen van a tokaji

[1]) Dl. 8405. — [2]) Dl. 10,711. — [3]) Sztáray cs. oklevélt. II. 402, 403, 498. és Justh lt. — [4]) Dl. 21,399. és Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [5]) Dl. 30,286. — [6]) Csáky lt. $^{22}/_{10}$. és $^{22}/_{21}$. — [7]) Márki i. m. I. 326. — [8]) Dl. 21,399, 36,349, 22,187. és Forgách lt. — [9]) Dl. 26,699.

országgyűlésen, mint Zayolyaynak egyik buzgó híve.[1]) 1534-ben nagybátyjának, Czibak Imrének halála után rögtön rátette kezét Gyula várára s az az övé is maradt.[2]) 1541 végén ő vitte megyénk hódolatát Ferdinánd biztosaihoz Gyalu várába s ezentúl semmi nyoma.[3]) Neje volt Lévay Katalin, Petrovics Péternek, a híres temesi főispánnak unokahúga, ki 1551-ben mint Kendy Ferencz felesége tett végrendeletet.[4]) III. Miklós magtalan halála után testvére (s nem, mint eddig hirdették, fia) Ferencz kapta Gyula várát. 1537-ben említik először. Ekkor a szolnoki uradalomért perelt azon okból, hogy az előbbi tulajdonosnak, Kún Kocsárdnak özvegyét, Thurzó Margitot ő vette nőül.[5]) 1543- és 46-ban még csak zarándmegyei főispán, 1549-ben pedig megyénknek is főispánja volt. Hogyan viselte magát az 1550—52. években? hogyan kellett átadnia Gyula várát? elbeszéltük az általános részben. Meghalt 1552. április elején.[6]) Özvegye a szerződés szerint egy ideig Bodókő várát kapta meg s azonkivül 6000 forint készpénzt, de Bodókő várát már 1554-ben át kellett engednie Búdi Mihálynak.[7]) Ferencznek csak egy leánya maradt Zsófia, Bebek György neje, ki 1561-ben osztozik mostoha testvérével, Osdolai Kún Annával, ekkoriban Nagymihályi Gábornéval az anyjuk után maradt ingóságokon.[8]) Hogy 1567-ben ő volt Szádvárnak hős védője, általában ismeretes.

Pattantyus. 1564-ben Balázs neje Ragyolczy Anna után Egén és Simán birtokos.[9])

Pázmány (Panaszi). (L. Balkány községnél.)

Pázmányi. A megyénk északkeleti csúcsán eső Pázmány is kisnemesek birtoka lévén, sok család nevezte magát Pázmányinak. Az egyik a XIV-ik század elején következő három ágra volt oszolva:

István		Márton
I. Mihály 1310—26.	László 1310.	III. Mihály 1326.

András		
II. Mihály 1310—27.	Miklós 1310—27.	Gergely 1310—27.

1310-ben István és András gyermekei megosztoznak az ő pázmányi birtok-részükön; István fiai kapják a keleti részt, a nyu-

[1]) Horvát: Verbőczy emlékezete II. 252. — [2]) Évk. XV. 54—65. A. Monial Poson. 55/23. — [3]) Történeti lapok. II. 1155. — [4]) Új magyar muzeum. 1860. 122. Századok 1876. 748. — [5]) N. R. A. 834/11. v. ö. Münch. Reichsarchiv. 205. f. 12. — [6]) Fábián i. m. 115—6. Muz. lt. továbbá e mű I. kötet VI. fejezet. — [7]) N. R. A. Elench. LII. 30. Expeditiones Camerales és N. R. A. 12/57. — [8]) Jászai lt. Prot. E fol. 128. — [9]) Dical. conscript.

gatit pedig András fiai.[1]) 1326-ban I., II., és III. Mihály mint szomszédos nemesek jelen vannak Kis-Károly határjárásán.[2]) 1327-ben András fiai visszakapják Gyármánülését.[3]) A XV-ik század elején a következő rokonság nevezte magát Pázmányinak:

N.

István	Kozma	László	
I. János 1413—22.	András 1413—22.	Miklós 1413—22. — Katalin 1423.	Fülöp 1413—22
		II. János 1423.	Pál 1423.

1413-ban I. János és András megosztoznak László fiaival. László fiai kapják a nyugati, I. János és András a keleti részt.[4]) 1422-ben János és András László fiainak részét zálogba akarják venni, de 1423 elején a beiktatáskor Miklós felesége, Katalin és fiai ellenmondanak.[5]) 1447-ben már egész más keresztnevűeket u. m. Albertet, Lászlót, Mihályt és Márkot neveznek Pázmányiaknak és ezeket arról vádolják, hogy Gyarmaton és Bucsán erőszakoskodtak 1440—44. években.[6]) Ezentúl a Pázmányba való nemes családok csak előnevül használják a Pázmányi szót.

Pejkes. (L. gerlai uradalom.)

Péterfy (Kereki). Barnabás és Márton nevű tagjait ismerjük 1480-ból. A tarcsai halastavak erőszakos elfoglalásáról vádolják őket.[7])

Péterfy (Ölyvedi). 1513-ban Gergelyt királyi emberül jelölik ki Ábránfy Péter beiktatásához.[8])

Petke (Kamuti). A Petke vezetéknév már a XIV-ik században használatos megyénkben. Így 1471-ben említik Petke Pétert az Ábránfyak gerlai jobbágyát,[9]) 1479-ben Petke Jánost, békési erdőőrt[10]) és nem lehetetlen, hogy ezen jobbágy családoknak valamelyik tagja emelkedett a XVI-ik század elején a nemesek sorába. 1515-ben Péter mint kamuti nemes jelen van Ispán Gaálnak beiktatásán.[11]) 1561-ben György a békésmegyei nemesek sorában szerepel s Nagy-Kamuton lakott. (L. Márton család.)

---

[1]) Knauz. Monum. Strig. II. 633. A jegyző hibásan Paznadnak irja a falu nevét. — [2]) Csáky lt. $^{335}/_{5}$. — [3]) U. o. $^{22}/_{28}$. — [4]) Herczeg Eszterházy lt. 47. P. 9. — [5]) B. O. I. 51. és Dl. 26,591. — [6]) Muz. lt. — [7]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [8]) Harr. M. 18. — [9]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [10]) Dl. 36,421. — [11]) Dl. 22,701.

Pinczeg (Kis-Kamuti). Pinczeg nevűek először a békésmegyei jobbágyok közt fordulnak elő. Például 1498-ban Pinczeg Gál gyúri jobbágy volt.[1]) 1515-ben azonban Albert már nemes ember s Kis-Kamuton a Csapszeg nevű erdő egy részét birja.[2]) A következő évben Benedek, mint kis-kamuti lakos jelenik meg Ispán Gaál beiktatásán.[3]) A család legnevezetesebb tagja Gergely. Ez 1525-ben a mező-szentmiklósiakkal Csaphegyese nevű mező miatt perel, 1549—60. években pedig megyénk délnyugati járásának szolgabírája volt. Közben néha, mint például 1553-ban, királyi emberül is kijelölik.[4]) Utolsó tagja a családnak Sebestyén, ki 1561-ben a többi békésmegyei nemesekkel együtt szintén vissza követelte Gaál Andrástól a követi költségek felét. S midőn 1561-ben e miatt megakarták idézni, már nem találták meg Kamuton, mert a törökök miatt nagy-kamuti udvarházából biztosabb helyre költözött át. Így aztán szomszédja utján idézték meg.[5]) A XVI-ik században Dánfokán élt egy Pinczeg Mihály nevű nemes lakos és tanúskodik Détér és Murony puszták hovátartozóságáról.[6]) Valószinű, hogy ő is a kis-kamuti Pinczeg nevű nemes családból származott.

Pipali. (L. Halásztelek községnél.)

Pisky (Mezőgyáni). Biharmegyei család, de megyénkben is, körülbelül Bélmegyeren volt némi birtoka, mert tagjait néha, mint például 1458-ban Gergelyt, 1470-ben Pétert békésvármegyei királyi emberekül jelölik ki.[7])

Pisky (Ölyvedi). Pált 1464-ben királyi emberül jelölik ki Ábránfy Bálint megidézésére.[8])

Pór (Kamuti). 1517-ben Mihály nevű tagja jelen van Kamuton Ispán Gál második beiktatásán.[9])

Porkoláb (Harangi). (L. Kis-Harangnál.)

Porkoláb (Ölyvedi). 1497-ben Bálint nevű tagja királyi emberül van kijelölve Fábián-Sebestény átadására. 1508—9-ben megyénk alispánja volt s ez időben is kijelölik királyi emberül Ábránfy Péter részére.[10])

[1]) Dl. 20,701. — [2]) B. O. I. 128. — [3]) Gaál lt. — [4]) Dl. 31,048. A. Monial. $^{44}/_{40}$. és $^{64}/_{63}$. Dical. conscript. és Gaál lt. — [5]) Leleszi lt. A. 1561. — [6]) Teleki lt Elench. XXII. f. 1. — [7]) B. O. I. 78. és 87. — [8]) Nad. lt. f. 8. — [9]) Dl. 22,902. — [10]) Herczeg Eszterházy lt. 45. E. 100. Dl. 21,931. Münch. Más. 1508. és B. O. I. 110.

Porkoláb. Péter nevű tagja 1556—64-ben Félhalmon birtokos.[1])

Porkoláb. (L. Susalics.)

Pöstyéni (Martonosi). (L. a szentandrási uradalomnál.)

Pribék. (L. Keszi községnél.)

Pribék (Dobozi). János nevű tagja 1616-ban lesz nemes. (L. Boldy.)

Puskás (Dobozi). János nevű tagja 1616-ból ismeretes. (L. Boldy.)

Putnoky. (L. Csépány községnél)

Püspöky (Kereki). Forist (=Kristóf) 1494-ben az Ábránfyaktól Körözs-Tarcsán elkövetett erőszakoskodások megvizsgálására királyi emberül jelölik ki.[2])

---

[1]) Dical. conscript. — [2]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1.

RÁCZ. 1535-ben Kristóf nevű tagja Ábránfy Istvánnak, illetőleg nejének, Patócsy Margitnak gazdatisztje volt Szentandráson.[1] 1562—64. években őt írják a szentandrási rész földesurának, ami arra mutat, hogy özvegy úrnője 1560. után e részt neki ajándékozta.[2]

Radák. Neve után ítélve szerb eredetű család. 1514. januárban került megyénkbe, midőn Ábránfy Sebestény és Péter, Radák Balázsnak és tesvéreinek, Mihálynak, Istvánnak és Tamásnak Csabán 3 jobbágytelket ajándékoztak Balázs érdemeiért. Még ez évben és hónapban Edelesen egy nemesi udvarházat is szereznek e testvérek 32 forintért s egy csabai jobbágytelekért.[3] A négy testvér közül bizonytalan, melyiknek fia volt ama László, ki a XVI-ik század közepén ugyan nagy hírre tett szert. 1555-ben borosjenei, pankotai és déznai kapitány volt, de 1556. elején egyszerre János Zsigmond részére állott a várőrséggel együtt s fő támasza lőn azoknak, kik megyénket is el akarták szakítani Ferdinánd hűségétől.[4] A csabai katasztrófa után Boros-Jenőben ostrom alá fogták, a várat tőle elvették s helyibe Szterzenkovics Mátyást tették. László kénytelen volt magát megadni, Gyulára jönni s egy darabig itt, mint Ferdinánd lovaskapitánya éldegélni.[5] Innen van, hogy 1556—62. években az adórovók őt még mindig edelesi birtokosnak írják, sőt

A Radák család czímere.

[1] Harr. f. V. nr. 71. — [2] Dical. conscript. — [3] B. O. I. 119—23. — [4] B. O. I. 162. Dical. conscript. cottus Zaránd. és Regest. decim. divers. Cottuum. — [5] Károlyi cs. oklevéltára III. 310. Várak és városok számadásai a muz. lt.-ban.

1560-ban Fáson és Vésztőn is birtokosnak mondják, csakhogy jobbágyai nem fizettek adót.[1]) 1562-ben megint elpártolt Ferdinándtól s János Zsigmondhoz szökött. Ez nagy örömmel fogadta s 1563-ban a moldvai deszpota ellen küldött seregnek vezérévé tette.[2]) 1570-ben váradi várnagy volt[3]) s később is mint jeles erdélyi hadvezér szerepelt.[4]) Békésmegyei birtokait a királypártiak természetesen elkobozták. Ekként a család összeköttetése megyénkkel megszakadt s csak napjainkban lett újra birtokos Radák Ádám Csuda-Ballán.

Ragyolczy. Nógrádmegyei család. Beházasodás útján jött le megyénkbe. Családfája:

Mihály 1508.
— Simai Kún Ilona 1508.

Ferencz 1508.	György 1508.	Kelemen 1508.
?		— Nadányi Margit
Bálint	Anna 1572.	Borbála 1572
	— Pattantyús Balázs	— Nagylaky Imre

Mihály és gyermekei 1508-ban simai, sima-szigeti és csejti részeiket eladják Simay Gergely fiainak.[5]) Mindamellett Ragyolczy Kelemen özvegye 1556—64. években a simai uradalom tekintélyes részét birja.[6]) Leányai 1572-ben fordulnak elő, követelvén a Nadányiaktól az anyjuk után őket illető örökséget.[7]) Ragyolczy Bálint 1564-ben egy másik békésmegyei nemessel, Simay Gyögygyel együtt vall meghatalmazottakat a pozsonyi káptalan előtt[8]) s talán az ő leánya volt azon Ragyolczy Katalin, ki 1601. előtt Rőti Orbán neje lett. Fiúk volt Rőti II. Orbán. Ennek egyik leánya, Katalin 1645-ben Fáy Istvánné. Ennek ismét Fáy László nevű fiától származó unokája vala Fáy György. S innen van, hogy e Fáy György és anyja 1670-ben Sima és Csejt egy részét birják.[9])

Rárósy. 1562-ben Péternek Endrődön lakó jobbágyai négy kapunyi adót fizettek; ugyanakkor a mai Tót-Komlóson is volt részbirtoka.[10])

Répás (Halásztelki). 1654-ben Gáspár nevű tagja némely öcsödi jobbágy ügyében tanúskodik.[11])

Rhédey (Kis-Rédei). (cs. l. Öcsöd községnél.)

[1]) Dical. conscript. — [2]) Bécsi Statsarchiv. 1563. és Hunfalvi az oláhok tört. II. 286. — [3]) Csáky lt. 4/36. — [4]) Tört. Tár. 1878. év. 492. — [5]) Nad. lt. f. 23. és Teleki cs. oklt 437. — [6]) Dic. conscript. — [7]) Nad. lt. f. 10. — [8]) Pozsonyi kápt. lt. Prot. XIV. f. 9. — [9]) V. ö. Nagy Iván X. 792. IV. 127—9. és Harr. V. 46. — [10]) Dical conscript. és cottus Chanád. — [11]) Rhédey lt.

SÁRÁNDY (Halásztelki). Csak Antal nevű tagját ismerjük, kit 1512-ben királyi emberül jelölnek ki.[1])

Sáró. Mihály nevü tagja 1562—64-ben, András pedig 1564-ben birtokos Egén.[2])

Sáros (Halásztelki). János nevű tagja 1461-ben tanú Zeleméres ügyében.[3])

Sárosy. Zarándmegyei család, de István és Sebestény nevű tagjainak 1562—64-ben Kákán is volt birtokuk.[4])

Seres (Endrődi). Boldizsár nevű tagja 1552—64. években megyénk északnyugati járásának volt szolgabírája.[5])

Serjéni (Nagy-Serjéni, másként Nagy-Szöllősi). Csanádmegyében nagyon kiterjedt család volt, de nálunk csak László nevű tagja volt ismeretes, mert 1530—36. években a kiskorú Komlósy Kálmánnak ő volt a gyámja.[6]) Miklós nevű tagja 1590-ben jogot tart Orosházához.[7]) E Miklósnak 1564-ben megyénkben is volt valahol legalább egy udvarháza, különben nem jelölhették volna ki megyénkbeli királyi embernek.[8])

Sertődy (Ölyvedi). 1461-ben András, Bertalan és Tamás, mivel Halásztelken is volt némi birtokuk, a szomszédság révén tanúskodhattak Zeleméres ügyében.[9]) Közülök kiválóbb ember lehetett András, kit már 1458-ban királyi emberül jelölnek ki, 1467-ben pedig újra. 1479-ben megyénk egyik szolgabírája volt s a nádor nagyon rossz néven vette, hogy a simándi nádori gyűlésen nem jelent meg.[10]) Vele egy időben éltek még a családból: László, kit

[1]) Dl. 22,283. — [2]) Dical. conscript. — [3]) Dl. 15,577. — [4]) Dical. conscript. — [5]) U. o. — [6]) Harr. X. nr. 6. és A. Monial. $^{55}/_{23}$. — [7]) Forgách lt. és Egri orsz. lt. Prot. A. 3—6. B. O. I. 185. — [8]) B. O. I. 185. — [9]) Dl. 15,577. — [10]) B. O. I. 78, 83. és Dl. 36,421.

1467-ben és János, kit 1469-ben jelölnek ki királyi emberül.[1]) A család utolsó tagját 1561-ben Halásztelkinek írják s ugyanarról vádolják, mint az ez évben élő Mikes Istvánt. (L. ott.)

Siket (Fövenyesi). Rokoncsalád az Erdőhegyiekkel. Három ízre terjedő családfája a következő:

Mihály

Siket Demeter 1394.
† 1398. előtt
— Orsolya

János 1398. Pál 1398—1402. Elek 1398—1423. Tamás 1398.

Demetertől vette a család vezetéknevét. 1394-ben ő járatja meg Fövenyes és Vadad határait Csaba felől,[2]) 1398-ban pedig özvegye és fiai Kígyós felől.[3]) Fiai közül Pált 1404-ben királyi emberül jelölik ki, de ez nemsokára, még 1412. előtt elhalt magtalanúl s az ő részét Orbonázi Duka kapta.[4]) Demeter másik fia, Elek 1412-ben új adománylevelet szerzett a fövenyesi, illetőleg erdőhegyi uradalomra, de nemsokára kezdte elzálogosítani jószágait: 1420-ban Kétegyháza felét, 1423-ben pedig sebredi birtokát; 1425-ben özvegye, Jusztina a Maróthyaktól kapja meg hozománya árát s így biztos, hogy Siket Eleknek is magvaszakadt.[5])

Simay. Az Ábránfyak és Nadányiakkal együtt megyénk legtörzsökesebb családja. Birta a simai uradalmat s neki köszönhető, hogy a kis Csejt községet megyénk területéhez kapcsolták. Családfája több helytt hézagos ugyan s a leszármazás itt-ott kétséges, de mégis szükségesnek tartjuk annak előrebocsájtását, mert máskülönben a tömérdek Simay nemes között eligazodni lehetetlen.

Mindenekelőtt, nem mint bizonyos dolgot, csak figyelem-gerjesztésül megjegyezzük, hogy Kálmán királynak egyik megbélyegzett s Álmos megvakításában részes tanácsosát Simafia Márknak hívták.[6]) Látván, hogy a Simayak családfáján ismételve előkerül a Márk név, nem tartjuk lehetetlennek, hogy a Simay család épen ettől származott le s a gonosz tanácsos atyjára Sima községe, magára a tanácsosra pedig a családnak későbbi Márk nevezetű tagjai emlékeztetnének.

Az Árpádkor végén élt azon Simay I. Márk, kihez a család

[1]) B. O. I. 83. és Dl. 16,811. — [2]) B. O. II. 54—7. — [3]) U. o. 52. — [4]) Münch. Más. 1404. B. O. II. 21. Dl. 11,195. — [5]) B. O. II. 21, 34. Dl. 10,711, 11,307. és 11,666. — [6]) Hist. Hung. Fontes. Dom. II. 206.

Melléklet a Simay család történetéhez.

I. Márk

- I. János 1323—41. ?
  - I. Mihály
    - II. János 1390—91.
      - II. Mihály 1390—91.
        - III. Sebestény 1471.
        - III. Mihály 1471—1500. † 1515. előtt — Dorottya 1515—20.
          - V. Miklós 1471.
          - II. Pál 1471.
          - V. István 1471.
          - V. Imre 1471.
            - I. Mátyás 1454—75. — Katalin 1494. özvegy
              - V. László 1494.
            - IV. Miklós 1454—71.
              - IV. István 1494—1551. ?
            - II. Sebestény 1471.
              - III. Péter 1494—1550. † 1560. előtt
            - IV. László 1459—71. † 1475. kir. udvari vitéz ?
              - Fülöp
              - IV. Benedek 1494—1500.
            - VIII. János 1471—77.
              - Ilona 1494.
- I. András 1330. ?
  - I. István
    - II. András 1390—97.
      - IV. János 1397—1417.
        - II. Benedek 1454—71.
          - II. Márk 1390—91.
            - I. Sebestény 1425—35
              - III. Miklós 1454—66.
                - III. Sebestény 1471.
              - II. Imre 1454—70.
                - Klára † 1515. — Mező Tamás
              - Anna — N.
    - I. Benedek 1390—97.
      - I. Tamás 1397—1447.
        - I. Gyárfás 1454.
          - II. Miklós 1390—91.
            - I. Péter 1435—59. † 1471. előtt
              - Veronika 1473—78. — Kis-Királyi Gergely
        - II. Péter 1454.
    - III. János 1390—1417.
      - V. János 1435.
- I. László 1350. ?
  - II. István 1397.
  - I. Miklós 1397.
    - I. Imre 1390—1435. ?
      - VI. János
        - III. Imre 1454—67.
          - Kún V. Benedek 1471—1550. † 1508. előtt — Katalin
            - II. Zsigmond 1503. ujházi pálos perjel
            - Ilona 1508. — Ragyolczi Mihály
          - IV. Péter 1471.
        - I. Zsigmond 1454.
          - I. Gergely 1466—1520. — Egey Zsófia
            - II. Mátyás 1508—33. — Nadányi Margit 1520—53.
              - II. Gyárfás 1562. — Szegi Erzsébet 1623. özvegy
                - III. Mátyás (Körözsszegi) † 1639. előtt — Károly Anna
                  - II. Ferenez 1639—56.
                  - VI. Miklós 1645—65.
                  - IV. Mátyás 1656—62. szamos-újvári hadnagy
            - III. Zsigmond 1508—56. — Katalin 1520. ?
              - György 1549—64.
            - II. Tamás 1508.
            - Márta 1510—16. — Dománházy Mihály
        - III. István 1454.
          - I. Pál 1471.
          - II. Imre 1471.
    - II. László 1390—91. ?
      - Lengyel VII. János 1435.
        - IV. László 1454—61.
        - Lengyel III. Benedek 1466—71.

több-kevesebb bizonyossággal visszavezethető. Az ő fia, I. János 1323-ban Adonyi Jovánka mellett Nagyváradon tanúskodik;[1]) 1330-ban pedig I. András és I. László testvéreivel együtt azt igazolja, hogy Szentandrás nem esik Fehéregyháza határain belül.[2]) 1341-ben őt és László testvérét királyi emberül jelölik ki.[3]) Ez I. László magvának, 1397-ben említett két fiával,[4]) körülbelül vége szakadt. Legalább abból, hogy 1515-ben a simai uradalom két félből állott s az egyes családtagok birtokait e félrészek hányadaival mérték, azt következtethetjük, hogy I. Márk három fia közül csak kettő lőn alapítója hosszabb ideig élő családoknak. I. Mihály fiát, II. Jánost s ettől származó öt unokáját, továbbá I. István fiait ismerjük azon szomorú, főbenjáró perből, melyet I. István fiai 1390-ben II. János és fiai ellen indítottak I. Benedek megsebesítéséért s erdejük kiirtásáért. Az országbíró I. Jánost és gyermekeit már majdnem halálra ítélte, de a király megkegyelmezett nekik s megengedte, hogy fejeiket ötven márkával váltsák meg. E végre az országbíró meg is becsültette birtokaikat, majd 1391. junius 7-én ujra fej- és jószágvesztésre ítélte őket, mert a kitűzött határidőben előtte meg nem jelentek.[5]) Kétségtelenül sikerült nekik az országbíró ez ítéletét is felfüggesztetni, mert hisz későbbi adatokból látjuk, hogy II. János ivadékai élnek és virágzanak, sőt az eddigi jelekből ítélve túlélik I. István ivadékait is. 1397-ben I. István fiai és I. Benedektől származó unokái bizonyítványt szereznek azon határjelekről, melyek Simát Túrtól elválasztják.[6]) III. János 1405-ben királyi emberül van kijelölve a szeghalmi iktatáshoz.[7]) I. Tamás 1417-ben, IV. János nevű tesvérével és nagybátyjával, III. Jánossal együtt Sima-Sziget egy részét elzálogosítja Csáky Miklós erdélyi vajdának.[8]) I. Tamást 1447-ben említik utoljára mint kijelölt királyi embert.[9]) Bizonytalan, hogy melyik, III. vagy IV. János-e az? kit 1421-ben és 1425-ben jelölnek ki királyi emberré elsőízben a gyomai iktatáshoz, másodízben a Nadányiak megidéztetéséhez. 1425-ben vele együtt részesül e megtiszteltetésben I. Imre és unokaöcscse I. Sebestény.[10]) 1435-ben V. Jánost, I. Sebestényt és a megkülönböztetetés végett Lengyelnek nevezett VII. Jánost küldik ki Ege határjárásához, de természetesen nem ők,

[1]) B. O. II. 1. — [2]) Hazai oklevéltár 308. — [3]) B. O. I. 4. — [4]) B. O. II. 16. — [5]) Szepesi kápt. lt. Scrin. XI. f. 2. nr. 13. — [6]) B. O. II. 16. — [7]) B. O. I. 36. — [8]) Herczeg Eszterházy lt. 47. C. 12. — [9]) Muz. lt. — [10]) B. O. II. 37. és Nad. lt.

kik érdekelt felek voltak, tartották azt meg; I. Imre, I. Sebestény és I. Péter jelen voltak ugyan, de csak mint szomszédok.[1])

Az itt említett I. Péter Hunyady János kormányzónak kiváló szolgálatokat tehetett, mert az ő érdemeiért csatolta át a kormányzó 1449-ben Csejtet Külső-Szolnokvármegyéből Békésvármegyéhez.[2]) 1454-ben pedig ugyancsak az ő érdemeire való tekintetből kaptak fiai, továbbá VI. János, Lengyel VII. János, IV. János és I. Tamás gyermekei új adományt Sima és Csejt községekre meg a hozzátartozó pusztákra V. László királytól.[3]) I. Péter gyermekei ezután még többre vitték. Különösen kiváltközülök IV. László, ki Mátyás királynak egyik bejárója volt (aulicus). Ez vitte ki, hogy 1471-ben a király a Simayak összes jobbágyait, kivéve a lopás, gyilkosság és gyujtogatás bűneit, kivette az ország rendes bíráinak joghatósága alól, s azokat csupán az ő biráskodásuk alá rendelte.[4]) Még ez évben megengedte nekik azt is, hogy Sima és Félhalom falvaik mellett a Körözsön révet állíthassanak fel s ott vámot szedhessenek.[5])

De nemcsak IV. László jutott a királyi udvarba, hanem nőtestvére Veronika is, ki mint említők, Beatrix királynénak udvarhölgye s a női kézimunkák készítésében segédkezője volt, de a törökök férjének birtokait elpusztítván, nagy nyomorúságra jutott.[6])

A család többi tagjai idehaza Békésvármegyében éldegéltek és működtek. I. Péter és fia, IV. Miklós 1454-ben és 1458-ban királyi emberek a gyomai erőszakoskodás megvizsgálására.[7]) 1459-ben I. Péter, III. Benedek, IV. László, III. Imre és IV. Miklós védik a simai erdőt a túriak ellen.[8]) Lengyel IV. László 1461-ben tanú Zeleméres ügyében.[9]) 1464-ben I. Péter és IV. Miklós mint szomszédok vannak jelen a Kállayak túri beiktatásán.[10]) 1466-ban Péter királyi emberül van kijelölve,[11]) s még ez évben Péter s rokonai u. m. Lengyel III. Benedek, III. Imre, III. Miklós, II. Imre és II. Benedek Félhalom nevű községükben határjárást tartatnak.[12]) 1467-ben Lengyel III. Benedek és II. vagy III. Imre Csudaballa töldesura ellen védik a simai határt.[13]) 1470-ben pedig Lengyel III. Benedek, II. Imre és IV. László visszaszerzik a Csákyaktól Sima-Szigetnek Sándoregyháza nevű részét, körülbelül ugyanazt,

---

[1]) Nad. lt. f. 24. — [2]) Szepesi kápt. lt. Scrin. XI. f. 2. nr. 1. — [3]) U. o. nr. 2. — [4]) U. o. Scrin. XI. f. 2. nr. 4. — [5]) U. o. nr. 5. — [6]) Kovachich Formulae styli 230—31. — [7]) B. O. II. 72—8. — [8]) Teleki cs. oklevéltára II. 71. — [9]) Dl. 15,577. — [10]) Kállay lt. — [11]) Dl. 16,386, — [12]) Dl. 16,386. — [13]) Sombory cs. lt. a muz. lt.-ban.

melyet 1417-ben I. Tamás s atyafiai zálogosítottak el.[1]) 1475-ben megkezdődött Csudaballa új birtokosaival a buda-szentlőrinczi pálosokkal való vetekedésük. Ez év elején közülök is kijelölték az egyiket királyi emberül Csudaballa átadásához, de csak mint szomszédok jelentek meg ott II. Benedek és VIII. János. Még ez évben a pálosok arról vádolják a két Benedeket (II.-t, kit idősebbnek III.-t, kit Lengyelnek neveztek) IV. Lászlót és I. Mátyást, hogy a Sima s Csudaballa közt eső udvarnoki rétet elfoglalták, s midőn a pálosok ezt Csudaballához akarták csatolni, Lengyel III. Benedek julius 7-én ellene mondott Csudaballa határjárásának. Az igy keletkezett perbe IV. László belehalt s alkalmasint az ő fia volt azon Fülöp, ki ezt még 1483-ban is folytatta.[2])

Ugyancsak 1475-ben történt az első összeütközés a Simayak és a Kállayak között. VIII. János, I. Mátyás és III. Benedek tettek panaszt, hogy a Kállayak VIII. János udvarházából a zálogképen oda behajtott jószágokat elhajtatták. Fancsikay László hasonló sérelmet követett el Lengyel III. Benedek csejti udvarházán. A Simayak elkövették azt a hibát, hogy az alperest békésmegyei királyi emberrel idéztették meg s e miatt perüket elvesztették.[3]) Midőn pedig magok hatalmaskodva akartak elégtételt szerezni, még nagyobb bajba jutottak, úgy, hogy 1477. juniusban kénytelenek voltak a Kállayakkal kibékülni s nekik még 50 forint kárpótlást is fizetni. Jellemző a család pénzügyi állapotára, hogy ez 50 forintot sem VIII. János sem III. Benedek nem tudták kifizetni, hanem zálogúl lekötötték tiz jobbágytelküket, melyek közül sajnos! csak egy volt népes, a többi mind néptelen.[4]) Lengyel III. Benedek 1479-ben mint tekintélyes békésmegyei nemes a nádori törvényszék esküdt bírája lőn,[5]) s ezentúl nincs róla emlékezet. Helyette vezérszerepet kezd vinni a családban I. Gergely, I. Zsigmond fia. Róla bizonyosan tudjuk, hogy megyénk tisztviselője volt s nevezetesen 1494-ben szolgabíróságot viselt.[6]) 1491-ben már jelen van a körözs-tarcsai iktatáson, 1494- és 98. években királyi emberül jelölik ki.[7]) Nemsokára annyira összeveszett rokonával, Fülöppel, hogy az 1500 táján őt halálra kereste és megsebesítette. Erre Gergely azzal felelt, hogy Fülöpöt mint hatal-

[1]) B. O. II 84. — [2]) Dl. 17,641, 17,698, 17,810, 18,766. — [3]) Kállay lt. — [4]) U. o. — [5]) Dl. 36,421. — [6]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [7]) Muz. lt. 1491. Dl. 20,324. B. O. II. 110.

maskodót a királynál bejelentette s birtokait fiának, II. Mátyásnak ajándékoztatta.[1]) Nemsokára IV. István nevű rokonával is perbe bocsátkozott s azt meg is nyerte minden bíróság előtt, de midőn végrehajtásra került volna a sor, IV. István kivont karddal ellenállott.[2]) Hogy szomszédaival, a túriakkal sem tudott megférni, az ily előzmények után szinte természetes. 1504-ben a túri jobbágyok megtámadták a házát, betörték ajtait, szétvagdalták háza előtt talált szekerét s őt magát is családjával együtt megölték volna, ha Isten segítségével meg nem védi magát.[3]) Neje volt Egey Zsófia, a szomszédos Egey családnak jómódú női tagja. Gyermekei anyjuk után Kígyóson és Ajtóson is örököltek.[4]) Maga I. Gergely 1508-ban unokatestvérének, Kún Benedeknek birtokait vette meg annak özvegyétől és gyermekeitől.[5])

Gergelylyel egy időben élt III. Miklósnak ága, de ez gyorsan közeledett a kihalás felé. III. Mihály 1500-ban még élt ugyan,[6]) de 1515. előtt ő is magtalanul hunyt el s birtokait egyelőre özvegye, Dorottya kerítette kezére. Ez ellen pert indítottak ugyan II. Imre leánya, Klára és nagynénjének Annának leszármazói, de kénytelenek voltak egyezségre lépni 1515-ben.[7]) S valóban 1520. táján III. Mihály özvegye egyik birtokos Félhalmon.[8]) I. Mátyásnak ivadékai 1494-ben a szabolcsmegyei Perked faluért perelnek,[9]) s úgylátszik a közülök való IV. István volt 1516-ban kijelölve I. Gergely fiainak beiktatásához.[10]) Nem lehetetlen, hogy e IV. István és testvére III. Péter voltak azon Simay Péter és István királyi emberek, kiket 1551-ben a Ferdinánd-pártiak jelöltetnek ki[11]) ilyenekül s ez esetben ezen Péter volt az, kinek Hevesmegyében Kápolnáson birtoka vala. E birtokot az ő magvaszakadtával 1560-ban Kasztellánfy Kristóf kapta.[12])

Teljességgel meghatározhatatlan, kinek fia volt azon Balázs, ki 1498-ban királyi emberül van kijelölve, 1500-ban pedig I. Gergelylyel, III. Mlhálylyal, IV. Istvánnal, V. Kún Benedekkel, Fülöppel és III. Zsigmonddal együtt a décsei gulyát és ménest elhajtatja. A következő évben ő továbbá III. Mihály és IV. István a károlyi jobbágyokat Sima-Szigeten megveretik. Egyike volt különben e Balázs a tehetősebb Simayaknak, mert 1520-ban

[1]) Teleki cs. okltra. II. k 246. — [2]) Dl. 29,403. — [3]) Kállai lt. — [4]) B. O. II. 120. — [5]) Nad. lt. f. 23. — [6]) Dl. 20,970. — [7]) Harr. V. nr. 27. — [8]) Nad. lt. Másolat — [9]) Leleszi lt. Prot. II. f. 9. — [10]) Teleki cs. okltra II. 438. — [11]) Dl. 438. és Muz. lt. — [12]) N. R. A. 293/25.

Simán külön gazdatisztet tartott s egy 1523-iki oklevél szerint a csongrádmegyei Szentlászlón is volt birtoka.[1]) Csak gyanítjuk, de bizonyítani nem tudjuk, hogy az ő (vagy tán Fülöp?) fia volt azon Ferencz, ki 1519—64. években fordul elő. E Ferencz félhalmi jobbágyai Balázs simai jobbágyaival együtt tanuskodnak az egekörözs-ladányi határpörben. Az ő anyja Veér Borbála volt s 1532-ben nagybátyjának, körözs-tarcsai Veér II. Andrásnak gyermekeitől anyja részét követelte. Az e miatt támadt per egészen Zapolyay János király udvaráig jutott. Végre 1533-ban úgy egyeztek meg, hogy a Veérek átadták neki Félhalmon és Kákán levő részüket s ezeket Ferencz 1564-ben valóban birta is. Ugyancsak e Ferencz 1537-ben jelen van Verbőczy beiktatásán a szolnoki uradalomba.[2]) Ferenczczel egyidőben élt Gáspár, kinek neje Veér Katalin vala s e réven 1532—33-ban éppen ő védelmezte legjobban a Veér család érdekeit Simay Ferenczczel szemben. 1536-ban e Gáspár megyénk alispánja volt; 1535-ben Majsay Lőrinczczel perelt, s 1539-ben az ő edelesi részét átengedi Veér II. Györgynek.[3]) Boldizsár nevű tagja a Simay családnak 1535-ben Gáspárral együtt fordul elő mint Körözs-Szentmiklós átadására kiküldött királyi ember.[4]) A három királyok harmadikának is volt ezidőben pártfogoltja a Simay családban s ez volt Menyhért, kinek simai udvarházát 1562—64-ben még emlegetik, de jobbágyai már nincsenek.[5]) Végre Menyhért kortársa volt azon Simay Miklós, ki Forgács Ferencz váradi püspök szolgája vala, de 1559-ben a törökök Tisza-Füreden elfogták s rabságra hurczolták.[6])

Áttérhetünk már mostan I. Gergelynek leszármazóihoz, kiknél legalább némi bizonyossággal megállapíthattuk a családi összeköttetést. Miként I. Gergely, akként fia II. Mátyás is tevékeny s a közügyek terén működő férfiú volt. Mint viselte magát az 1529—33. években, azt előadtuk. Ugyanott érintettük, hogy 1532—33-ban megyénk alispánja volt.[7]) Testvére, II. Tamás 1508-ban a Kún Benedek-féle rész megvételénél említtetik ugyan, de 1510-ben már nem, pedig nagyanyja bizonyosan megemlékezett volna róla is, ha életben van.[8]) 1516-ban is hallgat róla azon országbírói rendelet, mely

[1]) Dl. 20,701, 20,970, 20,973. Csáky lt. kluknai rész. Dl. 29,403. és B. O. I. 120. — [2]) Muz. lt. B. O. I. 155. Nad. lt. Másolatok. Dical. conscript. és N. R. A. $^{834}/_{11}$. — [3]) Muz. lt. B. O. I. 155. Nad. lt. rendezetlen és f. 9. Teleki lt. Elench. XV. f. 1. Másolatok. — [4]) Harr. F. V. nr. 71. — [5]) Dical. conscript. — [6]) Verancsics összes művei VIII. köt. 126. — [7]) L. e mű I. k. VI. fejezet. — [8]) V. ö. Nad. lt. f. 23. és B. O. II. 120.

szerint I. Gergely fiait, II. Mátyást és III. Zsigmondot, továbbá Márta nőtestvérüket be kellett volna iktatni a Simai Kún Benedekféle birtokba.[1]) Másik testvére III. Zsigmond 1520 április elején Rómában járt, ott belépett a Szentlélek-társulatba s atyját, anyját, Mátyás testvérét, valamint nejét is beiratta abba. Élt még 1556-ban is és Félhalom egy részét birta.[2]) Mivel pedig 1562—64-iki években ugyanazon rész Simay György nevén áll, ebből következtetjük, hogy e György az ő fia volt. E Simay György különben 1549-ben Zay Ferencz szolgája volt; 1564-ben pedig rokonával Ragyolczy Bálinttal együtt vall meghatalmazottakat a pozsonyi káptalan előtt.[3])

II. Mátyásnak neje Nadányi Margit, Nadányi VIII. Miklós leánya volt s midőn testvérének, Nadányi Györgynek magva szakadt, követelte ennek összes javait, de 1520 november 25-én kénytelen volt beismerni, hogy e birtokok csak a fiúágat illetik s azért követeléséről lemondott. Azonban, midőn unokatestvére, Nadányi III. István még a leánynegyedet sem adta ki, az ellen 1524-ben erősen tiltakozott. 1553-ban Simay II.Mátyásné már özvegy s férje után Kígyóson birtokos.[4]) E kigyósi részt 1562-ben Simay II. Gyárfás birja, akit éppen azért az ő fiának tartunk.[5]) 1623-ban e II. Gyárfás özvegye, Szegi Erzsébet iratja át a II. Mátyás beiktatását elrendelő, országbírói, 1516-iki rendeletet s ez ujabb bizonyíték, hogy II. Gyárfásnak csakugyan II. Mátyás fia volt.[6]) Azt hiszszük, hogy a Nadányi rokonság útján lett a Simayak ezen ága erdélyi-párti s a Nadányiakkal együtt Biharmegyébe telepedett át. Biharmegyeinek és pedig Körösszeginek írják azon Simay III. Mátyást, kinek özvegye és fia Ferencz 1639-ben Simán egy telket 50 forintért zálogosítanak el.[7]) 1656-ban III. Mátyásnak mind a három fia, II. Ferencz, VI. Miklós és IV. Mátyás Váradon zálogba adják simaszigeti részüket a Simaszigeti Tót családnak.[8]) Még előbb II. Ferencz és VI. Miklós két puszta telket, az egyiket Simán, a másikat Egén ugyancsak a Simaszigeti Tóth testvéreknek zálogosítottak el.[9]) A harmadik testvér IV. Mátyás 1662-ben újvári (szamos-újvári?) hadnagy volt és simai meg csejti részeit veti zálogba, csak-

[1]) Teleki cs. oklevéltára II. 437. — [2]) Évk. XVI. 72. és Dical. conscript. — [3]) Dical. conscript. Muz. lt. Városok és várak számadásai és pozsonyi kápt. lt. Prot. XIV. f. 92. — [4]) Nad. lt. f. 12. Lrae Pazmanianae és Gaál lt. — [5]) Dical. conscript. — [6]) Teleki cs. oklevéltára II. 438. — [7]) N. R. A. $^{308}/_{27}$. — [8]) B. O. I. 247. — [9]) Harr. V. nr. 46.

hogy egy kis készpénzhez jusson.[1]) VI. Miklós, ki 1645-ben biharmegyei nemesként fordul elő, húsz év mulva Szendrőn kiállított levelében örök áron eladja simai, csejti és félhalmi birtokait.[2])

Mint ez utóbbi adatokból látjuk, a Simay család ez időben vagyonilag is végét járta. Különben már a XVI. század közepén csak úgy teng-leng az egész család a simai uradalomban, mert ha meg is maradt az udvarházuk, jobbágya csak egyetlen egynek volt. A XVII. század végén a család bizonyosan kihalt, mert Békésvármegyének visszafoglalása után senki sem jelentkezett közülök a simai uradalom visszakövetelésére. A családnak a szepesi káptalanban letett szép pergamen-levelei hiába vártak jelentkező Simayakra, hogy velük és erejüknél fogva a simai egyház romjai a régi, alapító család ivadékát újra láthassák.

Simándy. 1616-ban János nevű tagja lesz nemessé.[3]) Ugyanő 1645-ben megveszi a dobozi határ déli részét.[4]) A 16 éves háború és a Rákóczy-felkelés után e család tagjai 1713-ban megint visszatelepedtek Dobozra,[5]) de nemesi jogokat nem követeltek s nem is gyakoroltak.

Siska (Kamuti). Benedek nevű tagja ismeretes 1561-ből. (L. Pinczeg Sebestény.)

Smaragd nemzetség. 1220 körül e nemzetség egyik tagja, Pál ispán Szeghalom körül birtokos.[6]) A másik tagjáról, Smaragdról biztosan tudjuk, hogy 1219-ben az akkoriban megyénkhez tartozó Csökmőt birta.[7]) (L. még Geregmezei, Veér.)

Softy (Harangi). 1493-ban Tamás nevű tagját királyi emberül jelölik ki a tarcsai erőszakoskodások megvizsgálására.[8])

Soky (Halásztelki). (L. Aczintus.)

Somogyi (Gyulai). Gyulai polgár család volt. A XV. század végén emelkedett nemességre. Családfája:

András 1477—81.

Benedek 1477—99.

Ferencz	Krisztina	Katalin
1518—1530.	1515—1556.	1535.
† 1535. előtt	— Ispán Gaál	— Sándor László
		† 1535. előtt.

[1]) Harr. V. nr. 54. — [2]) Nád. lt. és B. O. I. 256. Mint látni fogjuk, a jelen században megyénkben honos két Simay családhoz semmi köze. — [3]) B. O. I. 218. — [4]) Harr. K. 58. — [5]) B. O. I. 265. — [6]) Váradi tüzes-vaspróba lajstrom 247. szám. — [7]) U. o. 112. szám. — [8]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1.

András, Benedek fiával együtt 1477-ben zálogba veszi Nadaby Lázár birtokát Keszíben. 1481-ben Jánosházán Csályay Istvántól vesz zálogba birtokot.[1]) Benedek fia Ferencz 1525-ben a híres hatvani országgyűlésen már mint nemes szerepelt s ott állítólag Brandenburgi György ellen erősen kifakadt. Természetesen e tekintetben nagyon is érdekelt fél volt Somogyi Ferencz, mert hiszen sógora volt az 1520-ban megbukott udvarbíró, Ispán Gaál. (L. a Gyulai Gaál családnál.) 1529-ben mint Zapolyay egyik legbuzgóbb kortesét folyton szemmel tartották Brandenburgi György emberei. Midőn egy éjjel szökni akart, elfogták, javait rögtön elkobozták s őt törvényszék elé állították.[2]) Csak polgártársainak enyhe ítélete s a Zapolyay-pártiak bekövetkezett győzelme mentette meg a börtöntől. Leányát, Sárát és Katalin testvérét 1535-ben említik, mert ők is pénzt adtak ahhoz, hogy Ispán Gaálné Temesmegyében Belső- és Külső-Kecsén (most Kécsa) birtokot vehessen.[3])

Somogyi. Különböző az előbbitől. Máté nevű tagja 1559-ben Gyulán szolgált mint katona s egyuttal öcsödi ispán is volt.[4]) Felesége, Katalin, előbb Pattantyús András özvegye, az előző évben új adománykép kapta Nyárszeget[5]) s 1562-ben csakugyan ő birja, de már mint özvegy.[6]) Tehát Somogyi Máté bevégezte pályafutását.

Susalics (Gyulai). Három néven is emlegetik. Nevezik Horvátnak nemzetiségéről; Porkolábnak a család megyénkbe telepedő első tagjának hivataláról és néha eredeti nevén Susalicsnak. István nevű tagja 1514 január 1-én lett gyulai alvárnagy, vagy mint akkoriban nevezték: porkoláb; azelőtt Varasdon szolgált.[7]) Csakhamar megyénkben is szerzett magának birtokot és pedig Nagy-Kamuton, úgy hogy itt már 1517-ben Lukács nevű tisztet tartott.[8]) Mivel veresegyházi jobbágyaival már 1524-ben erőszakoskodott Királyságon, világos, hogy ez évben már Veresegyháza felét is birta.[9]) Két év mulva már Gyulai előnevet visel, tehát Gyulán a Barát-utczán már ez időben birtokos volt.[10]) Később még Ajtóson és Kígyóson is szerzett magának birtokot, úgy hogy megyénkben

[1]) Dl. 17,972, 18,516. V. ö. Gaál lt. — [2]) Münch. Más. 1529. és e mű I. k. VI. fej. — [3]) Harr. f. A. A. nr. 14. — [4]) N. R. A. 1763/43. — [5]) Lib. Reg. II. 149. — [6]) Dical. conscript. — [7]) Münch. Reichsarchiv. CCIV. f. 1. és 10. — [8]) B. O. I. 128. és Dl. 22,902. — [9]) A. Monial Poson 56/79. — [10]) Dl. 26,699.

öt helyen lett földesúr.[1]) 1526-ban ő volt a mohácsi csatára küldött lovasoknak egyik kapitánya,[2]) a következő évben pedig (Horvát István néven) megyénk országgyűlési követe.[3]) 1528-ban törvény elé idézik, amiért négy évvel az előtt néhány királysági jobbágyot elfogott s mint porkoláb a gyulai vár börtöneibe csukott.[4]) 1553-ban ő iktatta be a Gaál fiúkat atyjuknak visszakapott birtokába,[5]) 1556—60. években pedig megyénk alispánja volt.[6]) 1562-ben már nem élt, helyette özvegye birja összes birtokait.[7]) Fia, Ferencz, 1566-ban Zemplén- vagy Abaujmegyékbe menekült s 1583-ban veresegyházi birtokának harmadát, 1586-ban felét zálogosította el a jászai konvent előtt Szegedi Kis Istvánnak: 1593-ban pedig még nagyobb összegért, 500 forintért vetette azt zálogba ugyanannak s többé nem is szerezte vissza.[8])

Szabó (Bélmegyeri). Kelemen nevű tagja 1479-ben mint tanú jelen van Körözs-Ladány és Méhes határjárásán.[9]) A következő évben ő is egyik okozója Nagy István félhalmi jobbágy megöletésének.[10]) Mihály 1520 körül az ege-körözs-ladányi határvillongás ügyében tanúskodik.[11]) 1524-ben Péter a Kardos családdal perel Megyertelekért.[12])

Szabó (Csarnai). 1484-ben István tanú Nagy István félhalmi jobbágy megöletésében.[13])

Szabó (Csatári). Ismeretes tagja Jakab 1461-ből. (L. Aczintus).

Szabó (Dobozi). András és Máté tagjai 1616-ban lesznek nemesekké. (L. Boldi.) István 1701-ben megveszi Mező-Megyer egyrészét.[14])

Szabó (Edelesi) Pál nevű tagja ismeretes 1461-ből. (L. Aczintus).

Szabó (Halásztelki) Imre és Sebestény nevü tagjai 1461-ben tanúk Zeleméres ügyében.[15]) Ugyanez Imrét 1464-ben királyi emberül jelölik ki Ábránfy Bálint megidézésére;[16]) 1471-ben pedig Mártonnal együtt Szentetornya átadására. Imre meg is jelent az átadáson, de csak mint szomszédos birtokos.[17]) 1500-ban Benedek

[1]) Dical. conscript. — [2]) Münch. Reichsarchiv. CCIV. f. 2. nr. 170. — [3]) Országgyűlési emlékek. I. 128. — [4]) A. Monial Poson. $^{56}/_{79}$. — [5]) Gaál lt. — [6]) Pozsonyi kápt. lt. Prot. XI. nr. 124. és B. O. I. 170. — [7]) Dical conscript. — [8]) Harr. X. nr. 10. B. B. ur. 4. és B. O. I. 206. — [9]) Nad. lt. f. 24. — [10]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [11]) Nad. lt. Másolat. — [12]) Évk. XVI. 60. — [13]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [14]) Doboz község lt. — [15]) Dl. 15,577. — [16]) Nad. lt. f. 8. — [17]) B. O. I. 88—9.

nevű tagja intette meg Békésmegye tisztikarát, a király parancsolatjának teljesítésére s vele együtt volt jelölve ez ügyben Kálmán. Benedek 1512-ben is kijelölt királyi emberként fordul elő.[1]) A család utolsó ismert tagja Tamás 1549-ben kijelölt királyi ember.[2])

Szabó (Harangi). Balázs nevű tagja 1556-ban Nagy-Harangon volt birtokos.[3])

Szabó (Kamuti), Csak a XVI-ik század közepén emlegetik. 1549-ben Péter nevű tagja kijelölt királyi ember;[4]) 1561-ben Benedek Kis-Kamuton lakik s azon nemesek sorába tartozott, kik visszakövetelték a követi költségek felét.[5])

Szabó (Ölyvedi). Népes kisnemesi család. Közülök György, Mátyás, Mihály és I. János 1461-ben Halásztelken is birtokosok s e réven mint szomszédok tanúskodnak Zeleméres ügyében.[6]) A XVI-ik században László nevű tagja nagy barátságban volt a Gyulai Gaál család ősével, mert 1516-ban és 1517-ben kijelölik ennek javára királyi emberül s 1516-ban Fövenyes Ispán Gálnak való átadásán csakugyan jelen van mint tanú[7]) 1525-ben Tamás és I. András a gerla-békési határ-perben Ábránfy Péter mellett tanúskodnak.[8]) A család a török uralom alatt is itt maradt megyénkben s Ölyveden lakott. II. András nevű tagja 1654-ben Ölyvedi Vad Miklóssal együtt vette meg a fövenyesi pusztát.[9]) 1680 körül pedig Mihály nevű tagja Ölyveden lakott.[10]) Ez a Rákóczy felkelés lecsillapulása után Békésre költözött, s mindjárt az 1715-iki összeírásnál nemesnek vallotta magát.[11]) Később gyermekei igazolták is nemességüket úgy, hogy 1744-ben Békésvármegye maga is elismerte őket nemes embereknek,[12]) noha földjük nem lévén, most már csak mint jobbágyok szolgáltak. 1836-ban már hiába keressük e család tagjait a szavazó nemesség sorában.[13])

Szakállas (Ölyvedi). Tekintélyes ölyvedi család volt. I. Gergely és Balázs nevű tagjai már 1406-ban királyi emberekül jelöltetnek ki.[14]) 1446-ban Vincze nevű tagja jelenik meg, mint szomszéd, midőn Veszét Maróthynak átadják.[15]) Ugyanez évben említik

[1]) Dl. 20,952. és 22, 283. — [2]) A. Monial Poson. 44/40. és 64/63. — [3]) Dical. conscript. — [4]) A. Monial Poson. 44/40. és 64/63. — [5]) Leleszi lt. A. 1561. f. 1. nr. 18. — [6]) Dl. 15,577. — [7]) Gaál lt. Dl. 22,902. és Münch. Más. 1516. — [8]) Dl. 31,048 — [9]) Gaál lt. — [10]) B. O. II. 166. — [11]) Jk. I. 204—23. — [12]) Jk. VII. 583—90. — [13]) Acta 1837. 646. — [14]) Egri kápt. magán lt. nr. 19. d. 1. f. 1. fr. 4—5. — [15]) Dl. 13,983.

először II. Gergelyt azon okból, hogy halásztelki részét eladta a Tálas testvéreknek. E Gergely azután megyénk egyik leghíresebb ügyvédője lőn s az Ábránfyakat az 1467—69. években a nádori s országbírói törvényszékek előtt is képviseli, nemkülömben 1475-ben a Sáryak ellen folytatott perben. 1461-ben a királyi személyes-jelenléti törvényszék megbizottja volt egy csongrádmegyei perben. 1458-ban a család György nevű tagjával együtt Ábránfy Tamás beiktatására kiküldött királyi ember. 1461-ben, midőn Zeleméres ügyében tanúskodik, már ismét volt birtoka Halásztelken.[1])

Szakolyi. A Gútkeled nemzettségből származott s így távolról a Maróthyaknak rokonuk volt. Valóban a Maróthyak hozták is megyénkbe, mert tulajdonképen a család Szabolcsmegyében volt honos. Bennünket érdeklő egyik ága következő:

Bálint 1445—60.

Gáspár 1460—78.	Boldizsár 1460—73.
Katalin — Czibak Ferencz 1495.	

Bálint 1445—60. években gyulai várnagy volt és 1460-ban megvette Gyula-Varsány egy részét 330 forintért.[2]) 1461-ben még ő a Maróthyak ügyvédője Zeleméres ügyében.[3]) Fia, Gáspár 1468—69. években simándi várnagy és részes az Ábránfyak, meg az aradi káptalan ellen elkövetett erőszakoskodásokban.[4]) 1473-ban ő és testvére Boldizsár engedélyt nyertek arra, hogy Gyula-Varsányban várat építhessenek, de e nagy szándékukat nem volt idejük végrehajtani.[5]) 1478-ban Bálint nagy bajba keveredett, mert Veér Andrással perelvén, annyira feldühösödött, hogy a királyi embert Gyula és Varsány közt megverte.[6]) Nemsokára, 1480. előtt meghalt s e vidéken összeszerzett gyula-varsányi, sági és eleki részekből álló birtoka testvérére Boldizsárra szállott át.[7]) Alig telt el tiz esztendő, még 1494. előtt Boldizsárnak is magvaszakadt s a szép birtokot Gáspár leánya, Czibak Ferenczné örökölte. Váraskeszi Lépes Bernátnak erőlködése, hogy legalább Gyula-Varsányt szerezze vissza, hiábavaló volt.[8])

A családnak egy másik tagja is lakott megyénkben: László s mint

[1]) Gróf Károlyi cs. oklevéltára II. 251. B. O. I. 80, 78. gr. Pongrácz cs. levéltára. Ilosvay levelek a biharmegyei muz.-ban Dl 15,577 és 16,811. — [2]) Magyar történelmi tár. IX. 150. és gr. Pongrácz cs. lt. — [3]) Dl. 15,577. — [4]) Dl. 16,811. és 16,845. — [5]) Századok 1869. év 594. — [6]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [7]) U. o. — [8]) Gr. Pongrácz cs. lt.

békési várnagy Maróthy Mátyusnak hatalmaskodásaiban segítsége volt. Gazdagon nősült, mert a kihaló félben levő Neczpáli családból Annát, István leányát vette nőül. Csakhogy az örökséget nagyon bajos volt István unokaöcscsének, Balázsnak, kezéből kicsikarni. Már 1453-ban lépéseket tett e végből László s többek között Gyomán lefoglalt három ménesbeli lovat. 1454-ben nejének, anyósának és Szakolyi Bálintnak biztatására a gyomai jobbágyokat egészen a maga számára adóztatta meg, 1458 ban pedig teljesen lefoglalta. Végre úgy egyeztek meg 1458 jul. 10-én, hogy Neczpáli Balázs a László nejét illető leánynegyed fejében tartozik Lászlónak 220 forinttal s mivel azt lefizetni nem birta, zálogul odaadta nekik gyomai birtokát.[1]) Így lett aztán László Gyoma egy részének földesura 1471-ig, midőn azt tovább zálogosította.[2]) László meghalt 1475. előtt, de özvegye még 1507-ben is élt.[3])

Szalonnás (Ölyvedi). István és Mihály nevű tagjai 1446-ban királyi emberekül jelöltetnek ki a veszei iktatáshoz.[4])

Szanna (Dobozi). 1616-ban Ferencz lesz nemessé. (L. Boldi.)

Szántó (Kamuti). Csak Tamás nevű tagja ismeretes, ki mint kamuti birtokos 1516-ban jelen van Ispán Gál beiktatásán.[5])

Szatmáry (Nemeskereki). István 1633-ban Nemes-Kereki falu követe a Nadányiakhoz.[6])

Szedecsy. Temesmegyéből származott. Belőle Balázs 1557-ben Gyulán szolgált mint katona s azonkívül 1556-ban Sima, Csejt és Sima-Sziget egy részének birtokosa volt.[7])

Szegi (Nagyharangi). Péter fiát, Benedeket 1447-ben azok között említik, kik 1444. előtt a Nadányiak birtokait háborgatták.[8]) 1451-ben ugyanő, továbbá Jánosfia László rokonaikkal, úgy mint: Jánosfia Pállal, Gergely, István, János testvérekkel és e János fiával, Lászlóval úgy egyeztek meg, hogy kis-harangi birtokukon a Nádas-éren egyik fél sem csinálhat vészeket, vagy más halfogó rekeszeket.[9]) Az itt említett Szegiek közül Istvánt 1458-ban arról vádolják, hogy 8 hold földet erőszakosan elfoglalt a többi kis-harangi birtokosoktól. Ugyanez ügyben Lászlót és az ekkor elő-

[1]) Dl. 16,811. B. O. II. 63, 65, 72, 77—9, 87, 81. — [2]) Justh lt. — [3]) Teleki cs. oklevéltára II. 172. és Dl. 36,349. — [4]) Dl. 13,983. — [5]) Gaál lt. — [6]) Harr. M. 12. — [7]) Regest. decim. div. Cottuum. és Dical. conscript. — [8]) Muz. lt. — [9]) Baranyi lt. f. 23.

ször említett Jánosfia Pétert királyi emberekül jelölik ki. 1476-ban a családnak Péter, Bálint, Miklós és Mihály nevű tagjai a kisharangi birtokosok mellett a Nadányiak ellen tanúskodnak. 1480-ban Péter, Mihály és István, János fia, mint szomszédok jelen vannak Gyarmat és Kis-Harang határjárásán.[1]) A család egyik tagja ez időtájt Bélmegyerre szakadt s 1480-ban részes a tarcsai halastavak elfoglalásában.[2]) Ellenben Bernát és Benedek 1510-ben még mindig Nagy-Harangról veszik előneveüket s tiltakoznak az ellen, hogy Kis-Harang idegen kézre kerüljön, mert mint szomszédok ők szerették volna megvenni.[3]) 1552—55-ben András Tordán volt birtokos s jobbágyai 2—3 kapu után fizettek adót.[4]) 1572-ben a család két részre volt oszolva. Egyik Kisharangi, másik Nagyharangi előnévvel különböztette meg magát. A Nagyharangiak közül Márton, László és István, a Kisharangiak közül Mátyás, voltak kijelölve, mint békésmegyei királyi emberek, a bajomi uradalomhoz tartozó környei birtokrész átadására.[5]) 1623-ban Erzsébet, mint Simay II. Gyárfás özvegye fordul elő.[6]) 1643-ban Márton még birtokos Nagyharangon s azért a nagy-harangiak neki is adóznak.[7]) 1705-ben, az akkoriban Földesen lakó Szegi Gáspár már nem tudja levelekkel igazolni Nagy- és Kis-Haranghoz való birtokjogát s Nadányi Jánostól szerette volna a szükséges iratokat megkeríteni.[8]) E Gáspár 1715-ben lejött megyénkbe, s itt táblabíróvá választották. Aztán Nagy- és Kis-Harangot birtokába vette s tiltakozott az ellen, hogy azt 1720-ban Harruckernnek átadták,[9]) de mivel nem tudta jogát igazolni, természetesen elutasították. A család ivadékai mint földmívesek ma is élnek Földesen.

Szegedy Kis cs. (l. Veresegyháza II. községnél.)

Székely (Bodoki). Beházasodás útján került megyénkbe. Rövid családfája ez:

Benedek 1526—48.
— I. Ábránfy Katalin 1528.
— II. Komlósy Anna 1549-ben özvegy

I-től Miklós 1549—64. | András 1549—60. | Bernát 1549—51. | Anna 1549—51. — Nadányi Gergely | II-től Ferencz 1549—64.

A család nagy jelentőségű tagjának Benedeknek mint titeli bánnak s megyénk főispánjának működését méltattuk. 1529-ben

[1]) Nad. lt. f. 24. és rendezetlen. — [2]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [3]) Nad. lt. f. 18. — [4]) Dical. conscript. Cottus Bihar. — [5]) B. O. I. 190. — [6]) Teleki cs. oklevéltára. II. 438. — [7]) Baranyi lt. f. 23. — [8]) U. o. — [9]) Jk. I. 1—3. és 527. Harr. A. 2.

ő volt Zapolyay János királynak egyik hadvezére s vele volt, midőn Szolimán szultánt Mohácstól kezdve Budáig kisérte.[1]) Fiai 1549. augusztus 25-én osztoztak meg az atyjukról maradt ingóságokon s első nejétől származó fiai mostoha anyjuknak és mostoha testvérüknek Ferenczne Egét jelölték ki lakóhelyül. Az ingóságokból az özvegy és fia $^2/_5$-öd részt kapott. Az ingatlanokon, ha augusztus végén adott szavukat megtartották, 1549. november 25-én osztoztak meg.[2]) 1551-ben Benedek első négy gyermeke megvette Ábránfy Boldizsártól és Gáspártól nagyatyjuknak Ábránfy I. Sebesténynek ősi házát, illetőleg mezőmegyeri kastélyát,[3]) s így most már kastélyos urak lettek Békésmegyében. Azonban 5 év mulva Mágócsy e kastélyt leromboltatta. 1556-ban Miklós még testvérével Andrással együtt birja a gerlai uradalom nyolczadát, de 1560-tól kezdve csak egyedül.[4]) Ferencz csak Egén volt birtokos s arra 1564-ben új adománylevelet nyert.[5]) Beiktatására mostohatestvérét, Miklóst is kijelölik. Később Miklósnak is magvaszakadt s a gerlai uradalomnak az ő kezén volt nyolczada nőtestvérének, Annának ivadékaira a Nadányiakra szállott.[6])

A családnak egy másik tagja Bodoki Székely Péter (Benedek testvére?). 1536-ban Környén volt birtokos.[7]) 1552—55-ben pedig özvegye birja Balkány egy részét.[8]) Helyette 1562—64-ben Székely Antal fordul elő mint környei birtokos, ez tehát Péter fia lehetett.[9])

Székely (Kereki). Számos tagból álló nemes család. 1480-ban Imre, ennek fiai János és Márton, Mihály és Tamás részesek a tarcsai halastavak elfoglalásában.[10]) Márton élt még 1520-ban is s ezidőtájt az ege-körözs-ladányi határpörben tanúskodott a család Gergely és Domokos nevű tagjaival együtt.[11]) Ugyancsak e Márton 1525-ben királyi emberül volt kijelölve.[12]) A már említett Gergely 1504-ben Nadányi Mihály meghatalmazottja volt a váradi káptalan előtt.[13]) 1511-ben Tamás fia, Zsigmond Veér II. Andrással perel.[14]) 1525-ben a családnak Ferencz és Simon nevű tagjai jelöltetnek ki királyi emberekül. Simont 1536-ban is megtisztelik ilyetén

[1]) Szerémi emlékirata 258. Ugyancsak ő jegyzi meg róla, hogy egy kicsit sántított. U. o. 254. — [2]) Harr. M. 18. — [3]) U. o. — [4]) Dical. conscript — [5]) B. O. I. 185. — [6]) Nad. lt. f. 18. — [7]) U. o. I. 23. — [8]) Dical. conscript. cottus Bihar. — [9]) Dical. conscript. — [10]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [11]) Nad. lt. Másolat. — [12]) Dl. 26,697. — [13]) Dl. 21,282. — [14]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1.

megbizatással.[1]) A család utolsó ismert tagja, András 1561-ben még Nemes-Kerekiben lakik s innen idézik meg ugyanazért, amiért Márton Mátét. (L. o.)

Székely. Hogy a tömérdek Székely nevű családok közül melyikből származott? meghatározhatlan. Megyénkben nagyon ismeretes volt Márton, gyulavégvári hadnagy, kinek szerencsétlen sorsát említettük.[2]) Elég előkelő családból származhatott, mert Ábránfy Zsófiát kapta nőül s vele a gerlai uradalom egynyolczadát. Azért írják az adórovók az 1556—64. években őt e nyolczad földesurának[3])

Szekeres (Halásztelki). 1512-ben Benedek iktatja be Dánfy Márton leányát és Toldy Miklóst a szentandrási uradalom felének birtokába.[4]) A család a török világ alatt is Halásztelken lakott. 1654-ben Gáspár nevű tagja az egyik öcsödi jobbágy ügyében tanúskodik. Mátyást is ilyen jó tanúnak ismerték és ajánlották 1652-ben.[5])

Széky (Dancsházi). A XV.—XVI-ik században Dancsháza, most biharmegyei község, megyénkhez tartozott s ekként az ittlakó nemes családok is a békésmegyei nemesek sorába tartoztak. Ennélfogva 1496-ban Széky Györgyöt is kijelölik királyi emberül Mező-Berény átadására.[6]) 1513-ban László nevű tagja dancsházi részét elzálogosítja,[7]) Gáspárt pedig 1549-ben békésmegyei királyi emberül jelölik ki.[8]) Széky Pál egri hadnagy 1581-ben Békés harmadát birja,[9]) Péternek pedig 1648-ban Körözs-Tarcsában van része.[10]) Ennek gyermekei 1662-ben György, János és Katalin.[11]) E Pál és Péter azonban bajosan tartoznak a Dancsházi Széky családhoz.

Szél (Ölyvedi). Demeter és Tóbiás nevű tagjai ismeretesek 1525-ből. (L. Adorján.)

Szentandrásy (Borosjenei). Bizonyosan a békésvármegyei Szentandráson született s a XVI-ik század végén folyt háborúban magát lovashadnagyságra felküzdött György nevű katonától származik. Állítólag már Rudolf királytól is adományt nyert az

[1]) Dl. 26,697. és Nad. lt. f. 23. — [2]) L. e mű I. k IX. fejezet. — [3]) Dical. conscript. és Leleszi lt. Prot. LXXVI. f. 148. — [4]) Dl. 22,283. — [5]) Rhédey lt. — [6]) B. O. II. 117. — [7]) U. o. 122. — [8]) A. Monial. Poson. 44/40. — [9]) Haan: Békésvármegye hajdana. 29. — [10]) B. O. I. 240. — [11]) Harr. A. A. nr. 16.

Öcsöddel szembenlevő Tatárszállásra.[1]) 1608-ban boros-jenei hadnagy volt. Már előbb megkapta Szentandrás egy részét s az akkor még békésmegyeinek mondott Királyság falut, 1608-ban pedig új adományt szerzett reá.[2]) 1619-ben Vizesy János unokájától megszerzi többek között Fehéregyházát is. Ekkor említett gyermekei II. György, Tamás, I. István és Zsuzsánna.[3]) II. György élt még 1644-ben is s Borosjenőben lakott.[4]) 1662-ben említtetnek e családból II. István és Miklós édestestvérek, továbbá ezek III. István nevű unokatestvére.[5])

Szentemágócs nemzetség. (L. Szentetornya községnél.)

Szentkirályi (Ölyvedi). Bertalan nevű tagja ismeretes 1525-ből. (L. Adorján.)

Szentmiklósy. (L. Kígyós községnél.)

Szy (Bélmegyeri). Pál nevű tagját 1480-ban Nagy István félhalmi jobbágy megöletésében részesnek mondják.[6])

Szívós (Nagykamuti). Csak egy András nevű tagja ismeretes, de ezt több, mint tíz éven keresztül folytonosan emlegetik. 1513, 16 és 17. években mindig ő iktatja be mint királyi ember Ispán Gált kapott vagy megszerzett kis-kamuti birtokaiba. 1516-ban legalább tanúskodik arról, hogy Ispán Gálnak átadták a fövenyesi részt. 1525-ben Csaphegyese miatt a mező-szentmiklósiakkal perel, 1527-ben mint Zapolyay-párti királyi embert jelölik ki.[7])

Szterzenkovics. Neve mutatja, hogy horvát származású. Mágócsy Gáspár hozatta ide az e családból való hirhedt Mátyást.[8]) Nem volt elég neki, hogy megölte Ábránfy V. Imrét, hanem még testvérének, Farkasnak özvegyét nőül is vette s így az Ábránfy jószág egy nyolczadát kezére kerítette.[9]) 1556. után a Radáktól visszafoglalt Boros-Jenő várkapitánya lőn, de még 1560. előtt meghalt, anélkül, hogy a vár jövedelméről beszámolt volna.[10])

[1]) Rhédey lt. — [2]) B. O. I. 214. V. ö. B. O. II. 163. — [3]) Harr. X. nr. 6. — [4]) Rhédey lt. — [5]) N. R. A. 1047/22. — [6]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [7]) Dl. 22,701. Gaál lt. Münch. Más. 1516. Dl. 22,902, 31,048. A. Monial. Poson. 48/44. és 39/44. — [8]) L. e mű I. k. IX. fejezet. — [9]) Pozsonyi kápt. lt. Prot. XI. nr. 124. — [10]) Leleszi lt. A. 1562. f. 1. nr. 3.

TÁLAS (Halásztelki). Egyike volt nemes Halásztelek legmódosabb családainak. 1446-ban István és Miklós testvérek megveszik Szakállas Gergely halásztelki részét.[1]) Ugyanők és velük együtt még Kelemen 1461-ben tanúk Zeleméres ügyében.[2]) István még 1471-ben is előfordúl s mint szomszéd jelen van, midőn Szarvast Veér Andrásnak átadják.[3]) Vele együtt ott voltak a családnak János és Sebestény nevű tagjai is. Demeter pedig ugyanez évben a szentetornyai iktatáson jelent meg.[4]) Márton 1495- és 1500-ban kijelölt királyi ember,[5]) András pedig ugyanaz 1496-ban.[6]) Mártonnak fia volt György s 1511-ben perben állott Veér II. Andrással, tehát birtoka a szarvasi határral érintkezett.[7]) A család utolsó ismert tagját, Gáspárt 1561-ben már Nemes-Kerekiben idézik meg, amiért Gaál Andrástól visszakövetelte a követi költségek felét.[8])

Tamásy (Csatári). János nevű tagja ismeretes 1525-ből. (L. Adorján.)

Tanka (Marczelházi). (L. Bélmegyer községnél.)

Tárnok (Pázmányi). Mihály nevű tagja 1451. előtt zálogban birta Ösvény egy részét, de ez évben tovább zálogosította azt Bajoni Istvánnak.[9]) Jómódú birtokos volt Nagy-Pázmányban, mert 1472-ben 6 jobbágya lakott itt s még ennyivel sem volt megelégedve, hanem 5-öt még erőszakkal átköltöztetett hozzájuk Kis-Pázmányból.[10])

[1]) Károlyi cs. oklevéltára. II. 251. — [2]) Dl. 15,577. — [3]) B. O. I. 91. — [4]) U. o. 89. — [5]) Dl. 20,324. és 20,952. — [6]) B. O. II. 117. — [7]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [8]) Leleszi lt. A. 1561. f. 1. nr. 18. — [9]) Károlyi cs. oklevéltára 285. — [10]) Dl. 17,320.

Tásy. Eredetileg zarándmegyei család, de régtől fogva megyénkben is birtokos. (L. Nemes-Halásztelek és gerlai uradalom.)

Tatár (Ölyvedi). 1464-ben János nevű tagja királyi emberül van kijelölve Ábránfy Tamás megidézésére.[1])

Tekes (Halásztelki és Ölyvedi). A Tekes vagy Tekös személynevet a régi magyarok elég sűrűn használták. Ilyen nevű volt e családnak őse is. A család tagjai közül I. Bálint 1461-ben Zeleméres ügyében tanú,[2]) Lajos 1516-ban mint ölyvedi birtokos jelen van Fövenyes átadásán.[3]) II. Bálint 1524-ben Körözs-Szentmiklós átadásakor szintén megjelenik mint szomszéd.[4])

Telegdy. (L. Káka községnél és a szentandrási uradalomnál.)

Telek (Ölyvedi). Mindamellett, hogy egy ízben ezt is írják Telekynek, megkülönböztetendőnek tartjuk az alább következő Teleky családtól, mert egy 1525-iki oklevél írója a két családnevet határozottan külön választja. A Telek családnak a XV-ik század második felében tekintélyes tagja volt Bálint. Neki is, mint annyi más ölyvedi nemesnek volt némi birtoka Halásztelken s ennélfogva 1461-ben mint elég közeli szomszéd tanúskodhatott Zeleméres ügyében. 1467-ben és 69-ben királyi emberül jelölik ki őt az Ábránfyak részére. 1479-ben a nádori törvényszék esküdt tagja lőn.[5]) Egyedül ez utóbbi alkalommal írják de »Telek«-nek, vagyis Telekynek. Vele egykorú tagja a családnak Albert, ki 1470-ben Ábránfy II. Tamás szolgálatában állott.[6]) 1525-ben a családnak Pál, György és Mihály nevű tagjai Ábránfy Péter mellett a gerlai határ ügyében tanúskodnak.[7])

Teleky (Csarnai). János nevű tagja 1484-ben Nagy István félhalmi jobbágy megöletése ügyében tanúskodik, 1497-ben királyi emberül jelölik ki s mint szomszéd jelen van, midőn Enyingi Török Imrét és Andrást beiktatják Fábián-Sebestény birtokába.[8]) Minden jel szerint e családhoz tartozik azon Teleky László nevű békésvármegyei nemes, ki 1515-ben Kis-Kamuton volt birtokos.[9]) Eddigi adataink szerint csak ezen Teleky családnak lehettek tagjai azon Teleky Jakab és László, kik 1437-ben Nadányi Márkkal Tánczos Pál nevű rokonuk meg-

[1]) Nad. lt. f. 8. — [2]) Dl. 15,577. — [3]) Münch. Más. — [4]) Dl. 10,008. — [5]) Dl. 15.577. B. O. I. 83. Dl. 16,811. és Dl. 36,421. — [6]) B. O. I. 86 — [7]) Dl. 31,048. — [8]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. és herczeg Eszterházy lt. 45. E. 100. — [9]) B. O. I. 128.

öletése miatt pereltek, de ez évben az aradi káptalan előtt békésen kiegyeztek.[1]) Vajjon az, hogy az ezen egyességről kiállított oklevél a Széki gróf Teleki család levéltárában maradt fenn? s hogy e grófi család őse, I. Mihály, mindjárt a köznemesség sorából való kiemelkedése után Békést s vele együtt a régi Csarna határát igyekszik megszerezni, jó kalauz vagy csak lidérczfény-e a Széki gróf Teleki család békésmegyei származásának megállapítására? későbbi adatok fogják eldönteni.

Teleky (Ölyvedi). Imre nevű tagja ismeretes 1525-ből. (L. Adorján.)

Teleky (Széki). (L. Békésnél.)

Temesközy. (L. szentandrási uradalom.)

Toldy (Bélmegyeri). Nagyon lehetséges, hogy a méltán nevezetes Nagyfalusi Toldy család egyik kiágazása, de egyelőre attól megkülönböztetendő. Tamás nevű tagja 1552-ben megyénk egyik szolgabírája volt, 1553-ban pedig kijelölt királyi ember a Gyulai Gaál család beiktatására.[2])

Toldy (Nagyfalusi). E nagynevű biharmegyei család tagjai közül először az 1512 előtt már meghalt Mihály volt birtokos megyénkben a szentandrási uradalomban, nőül vevén Dobozi Dánfy Márton özvegyét. Nejétől Makófalvi Makó Borbálától, (Ferencz leányától) származott fiának, Miklósnak ajándékozza 1512-ben a király a szentandrási uradalom negyedét. E negyedet azonban később elvesztette s bár 1552-ben Békésvármegye törvényszéke neki visszaítélte, mégsem tudta azt kezéhez kapni. Az anyja vett számára azonban még egy másik birtokot is megyénkben Kákán. Ezt meg az ő kiskorúsága idején atyafiai, Albert, László és Mihály ragadták kezükhöz, úgy hogy Miklósnak 1540-ben perrel kellett azt visszaszereznie. Az 1556—64. években valóban ő Káka egy részének földesura.[3])

Torday. A Szeghalomtól keletre eső Torda faluról vette nevét. Családfája így kezdődik:

[1]) Nagy Iván i. m. XI. 80. — [2]) Dical. conscript. és Gaál lt. — [3]) Dl. 22,283. B. O. I. 157. Nádasdy levelek az orsz. lt.-ban és Dical. conscript.

I. János			György
Ugrin 1326.	Kamocsa 1326.	II. Péter 1326.	I. Péter 1323.
II. János 1380.	Mihály 1380.	Imre 1415.	Antal 1415.

I. Péter 1323-ban Adonyi Ivánka nevű biharmegyei főúr eskütársa.[1]) I. János fiai 1326-ban visszakapják Kis-Károly felét; 1380-ban pedig II. János és Mihály átiratják az erre vonatkozó oklevelet.[2]) Imre és Antal 1415-ben az akkor Békésvármegyébe kebelezett Rábé egy részének átadására kijelölt királyi emberek s valóban Imre volt az, ki a beiktatást teljesíté.[3]) 1554-ben a család Lukács nevű tagjának még volt némi kis része Ó-Tordában,[4]) de ő már nem volt békésmegyei nemes, mert időközben családja fészkét Biharmegyéhez kapcsolták. A régen szabolcs- most biharmegyei Tordáról származó és sokkal gazdagabb, előkelőbb Torday családtól megkülömböztetendő.

Torok (Ölyvedi). 1406-ban János nevű tagja mint királyi ember megidézte az Ábránfyakat Vesze elfoglalása miatt.[5])

Tót (Belső-Harangi). János nevű tagja 1484-ben tanú Nagy István félhalmi jobbágy megöletése ügyében.[6])

Tót (Sima-Szigeti). (L. e k. III-ik részében.)

Török (Halásztelki). Pál nevű tagja ismeretes 1461-ből. (L. Aczintus.)

Török (Ajtósi). Hunyadi Corvin János idejében került ide János nevű tagja mint gyulai alvárnagy. 1497-ben jelen van, midőn előljáróit, a két Enyingi Törököt Fábián-Sebestény birtokába iktatják.[7]) Még Corvin Jánostól kapott egy nemesi udvarházat Gyulán a Karkó utczán. Ajtóson is szerzett némi részt, úgy hogy fiai már Ajtósról irhatták előnevüket. Fiai voltak Ferencz és II. János. Ferencz 1515 előtt szerencsétlenül járt, mert török fogságba jutott s hogy magát kiválthassa, testvérével együtt kénytelen volt a karkó-utczai udvarházat eladni.[8]) 1520-ban e Ferencz mint szomszéd jelen van, midőn Medgyest Brandenburgi Györgynek átadják.[9]) Élt még 1535-ben is s ekkor királyi emberül jelölik ki.[10]) Az ő fia lehetett azon Tamás, kinek neje, Csályay Borbála, 1552-ben ellenmond bizonyos lélősi rész-birtok eladományo-

[1]) B. O. II. 2. — [2]) Csáky lt. 335. nr. 15. — [3]) B. O. II. 29—30. — [4]) Dical. conscript. cottus Bihar. — [5]) Egri kápt. mag. lt. nr. 19. d. 1. f. 1. fr. 4—5. — [6]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [7]) Herczeg Eszterházy lt. 45. E. 100. — [8]) B. O. II. 123. — [9]) Müncheni levelek az orsz. lt.-ban 483. — [10]) Harr. V. 71.

zásának. Ugyane Tamás 1556—64. években Kígyóson birtokos s jobbágyai 1556-ban huszonkét, 1562-ben pedig csak egy kapu után fizetnek adót.[1])

Török (Kamuti). 1561-ben Mihály nevű tagja részes volt abban, hogy Gaál Andrástól a követi költségek felét visszavették s e miatt Nagy-Kamuton felesége, Krisztina útján a király elé idézik.[2]) Alkalmasint e családnak volt tagja azon előnév nélkül irt Török Mátyás, kit 1496-ban Mező-Berény átadására királyi emberül jelölnek ki.[3])

Török (Pázmányi). A XV-ik század elején elég tekintélyes tagja volt Kelemen, mert 1424-ben és 1427-ben királyi emberül jelölik ki, még pedig 1424-ben a Nadányiak ellen. Ez mindjárt gyaníttatja, hogy nem tartott jó szomszédságot Gyarmat földesuraival s valóban 1447-ben Nadányi Márk panaszkodik, hogy e Kelemen és fia Lénárt, az 1440—44. esztendőkben Barsán és Gyarmaton az ő földeinek egy részét elfoglalták.[4])

---

[1]) Csáky lt. 4/3. ét Dical. conscript. — [2]) Leleszi lt. A 1561. f. 1. nr. 18. — [3]) B. O. II. 117. — [4]) Csáky lt. 3/5. Dl. 11,902. és Muz. lt.

UJLAKY. (L. szentandrási uradalom.)

Uras. Demeter nevű tagja 1461-ben fordul elő. (L. Aczintus.)

Úzvásáry. (L. Szentandrás.)

VAD (Ölyvedi). Ambrus nevű tagja 1516-ban jelen van Fövenyes átadásán.[1]) Tamás és Fülöp 1525-ben a gerlabékési határügyében az Ábránfyak mellett tanúskodnak.[2]) A török uralom alatt is ott lakott Ölyveden s azért 1612-ben Mihály és János nevű tagjai kijelölt királyi emberek a Rhédeyek beiktatására.[3]) 1620-ban Bálint és megkülönböztetés okáért Kis-Vadnak hivott János tanúk a békés-dobozi határ ügyében.[4]) Miklós 1654-ben több társával együtt megveszi a fövenyesi puszta egy részét.[5]) 1666-ban pedig Benedekkel együtt haszonbérbe veszi I. Kerekegyházát a szentjánosszeri nevű telekkel együtt.[6]) Testvérétől, Mihálytól ezen családfa származott:

I. Mihály.

I. János		II. Mihály		István		Pál
Tamás 1749.	Ábrahám	Ferencz		András		II. János
				III. János 1749.		

Miklós és I. Mihály 1685. után, midőn Ölyvedet a keresztény seregek fölverték, biztonság okáért értékesebb holmijukat Gyulára szállították s azok a vár ostromakor ott vesztek. Benedek és András nevű tagjai 1701-ben Bereg-Böszörményben tartózkodtak és megvették Mező-Megyer egy részét. A család többi része Szabolcsmegyébe húzódott s II. Mihály 1703—11. években Rakamazon lakott. Testvére István később Bakonyszegre, Biharmegyébe költözött át s ennek unokája III. János 1749-ben éppen itt Békésvármegyében tartott tanúvallatásokkal igazoltatta családja nemességét, mert a családnak állítólag II. Mátyás királytól adományozott czímeres levele az idő viszontagságaiban elveszett.[7]) Ezen Vad III. János úgy tetszik egy ideig megyénkben lakott is, de aztán

[1]) Münch. Más. — [2]) Dl. 31,048. — [3]) Leleszi lt. Stat. R. f. III. 90. — [4]) B. O. I. 223—26. — [5]) Gaál lt. — [6]) B. O. I. 257. — [7]) Harr. B. B. nr. 11.

megint elköltözött s 1836-ban a szavazó nemesség közt a Vad családnak már semmi nyoma.

Varjas (Szandai) 1512. előtt a régen Békésmegyéhez tartozó Maráz faluban (most puszta Mező-Túr határában) volt birtokos s így részben békésmegyei család is volt.[1])

Varjasy (Teleki). A régi Csanádmegyében, (most Torontálmegye területén) Szárafalva (ma Sárafalva) községtől északra volt azon Telek falu, honnan e család származott. Eleintén csak Varjasnak irják, de amint a család tekintélye és vagyona emelkedett, az előkelőbb hangzású Varjasy nevet vette fel. Családfája a következő:

Sebestény † 1451. előtt.

I. János 1451—81. † 1488. előtt szentandrási ispán — Ilona 1503.

Zsófia 1481.

György 1520. † 1523. előtt — Komlósy Anna 1523.

II. János 1523—57.

N. 1523.

Boldizsár 1560—70. — Lajos Sára 1569.

III. János 1569.

A családnak bennünket érdeklő tagja, I. János, özvegy anyjával együtt, 1451-ben fordul elő először mint ősi birtokának védelmezője.[2]) Telek falutól nem messze volt Horogszeg, Mátyás király anyjának, Szilágyi Erzsébetnek születéshelye s így könnyen érthető, hogy I. János bejutott Szilágyi Erzsébetnek szolgálatába. 1463-ban már a szentandrási uradalomnak volt tevékeny ispánja, 1467—1472-ben pedig munkácsi várnagy, majd 1474—77-ben debreczeni ispán, mig végre az 1478—81. években megint a Körözs-Maros közére kerül és Dónáttornyának, illetőleg a szentandrási uradalomnak lett ispánjává. Szolgálatainak jutalmát is itt a mi vidékünkön kérte és kapta meg úrnőjétől. 1466-ban Biczerey Jánossal együtt kapta meg az Orosházától délnyugatra eső Mogyorós-Fecskést. 1472-ben már birja az Orosházától délkeletre eső Fekete-Földvárt is s nemsokára egészen zálogba vette azt úgy, hogy 1476-ban

[1]) B. O. I. 116. V. ö. Kállay lt. 1498. év, honnan kitűnik, hogy Haan hibásan közli e levelet 1412-iki keltezéssel. B. O. I. 39. lapon. — [2]) Dl. 14,443.

ünnepiesen beiktathatta magát annak birtokába.[1]) E falu aztán családjának állandó jószága maradt egy egész századig úgy, hogy a családról kezdték aztán a XVI-ik században Varjas-Földvárnak nevezni, s néha a család is erről s nem Telekről veszi előnevét.[2]) Neje másodszor Pozsgay Gáspárhoz, Mátyás király udvari vitézéhez ment férjhez s innen van, hogy már 1488-ban, midőn Varjas-Földvárt a megyénkbeli jobbágyok megrohanták, a Varjasy család ott levő nemesi udvarházában Pozsgay Gáspár uram lakott.[3]) I. János özvegye élt még 1503-ban is.[4]) Mindamellett, hogy I. János eleintén az Orosházi Komlósy családdal rossz szomszédságot tartott s a Komlósyakat jobbágyainak megveretése miatt 1468-ban Csanádmegye törvényszéke elé idézte,[5]) mégis később fia, György, Komlósy leányt vett nőül, Annát. Mostohaatyja után is örökölt némi birtokot s néha, mint például 1520-ban is a hevesmegyei Ugrán lakott.[6]) 1523-ban özvegye azzal biztosította a Varjasy család számára Földvárnak osztatlan és nyugodt birtokát, hogy lemondott az őt Orosházából megillető leánynegyedről.[7]) II. János 1552—55-ben mint Földvár birtokosa fordul elő, de a következő évben ő is a János-Zsigmond-pártiakhoz csatlakozott úgy, hogy e miatt hűtlenségbe esett s a királypártiak jószágát elkobozták.[8]) Ártatlan fiának, Boldizsárnak azonban megkegyelmezett a király, s azért 1560—64-ben őt írják Földvár urának az adórovók, sőt ő az 1562-iki összeírás szerint megyénkben Egén és Sima-Szigeten is birtokos volt. Így aztán érthető, hogyan lehetett ő is azon békésmegyei nemesek sorában, kik 1561-ben Gaál Andrástól a követi költségek felét visszavették. Hű király-pártiságát mutogatta azzal is, hogy 1561. november 25-én megjelent Gyulán, midőn Kerecsényi László gyulai várkormányzót a Kállayak elkobzott birtokaiba iktatták. Nem csuda azért, hogy 1564-ben királypárti királyi embernek jelölik ki. De 1566-ban ő is elpártolt a királytól, Nagy-Váradra futott s ott nemsokára várnagygyá lőn. 1570-ben azzal mentegette egyik törvényszéki tárgyalásról való elmaradását, hogy a váradi vár bástyájának építtetésével nagyon

[1]) Dl. 15,836, 15,847, 15,846, 15,862, 16,298, 17,290. Jászai lt. Appendix 2/7. Dl. 18,387, 16,848, 17,290, 18,004. Kállay lt. 1474. év. 17,943, 18,517. — [2]) Török defterek II. 196. és Dical. conscript. cottus Chanád. 1564. — [3]) Dl. 19,378. — [4]) Dl. 21,221. és 19,509. — [5]) Dl. 16,703. — [6]) 23,419. — [7]) Dl. 30,286. — [8]) Dical. conscript. cottus Chanád. és Lib. Reg. II. 144.

el volt foglalva.[1]) Kitűnik ebből, hogy a váradi Királyfia-bástya 1569-ben Varjasy Boldizsár felügyelete alatt készült.

Várkonyi. (L. Szénás községnél.)

Varsány (Nagykamuti). Különböző az e vidéken nagyon elterjedt Varsányi családoktól, mert ezt állandóan csak Varsánynak írják. Első ismert tagja Péterfia László 1411-ben kapta meg a régi Mető falu felét. Ellene mondott ugyan ennek Nadányi II. László, de, midőn megidézték, nem jelent meg,[2]) s így Varsány László megmaradt Mető birtokában. A családnak másik tagja Imre 1479-ben a nádori esküdtszéknek tagja lőn, tehát egyike volt megyénk legtiszteltebb férfiainak.[3]) Éppen ellenkezőleg szomorú hírre tett szert Gergely, kit arról vádoltak, hogy a pórlázadáshoz csatlakozott s e miatt udvarházát el akarták kobozni. Már a király el is ajándékozta azt Ispán Gálnak és Mórocz Albertnak,[4]) de aztán egyezségre léphetett ezekkel, mert 1525-ben egy Varsány Gergely nevű nemes még mindig birtokos volt Kamuton s annak határait a mező-szentmiklósiak ellen esküvel is kész vala védelmezni.[5]) A család László nevű tagja 1515-ben jelen van Ispán Gálnak beiktatásán.[6]) Balázs pedig 1525-ben szintén a mező-szentmiklósiakkal perel.[7]) Az 1553—60. években Varsány Bálint volt megyénk keleti járásának szolgabírája.[8]) 1561-ben a családnak egyszerre négy tagja is fordúl elő, u. m.: Péter, Imre, Tamás és Balázs. Péter felesége, Margit útján Nagy-kamuton mind megidézik őket a király elé, mert a követi költségek felét Gaál Andrástól visszavették. Említik ez alkalommal Balázs feleségét Zsófiát és Imre feleségét Ilonát is.[9])

Vasas (Endrődi). Márton nevű tagja 1425-ben Gyoma földesuraival kibékül.[10])

Vég (Bélmegyeri.) János nevű tagját 1480-ban a tarcsai halastavak elfoglalásában és Nagy István félhalmi jobbágy megöletésében való részességről vádolják. 1508-ban tekintélyes nemes; jelen volt, midőn Gyula várát Bakócz Tamás esztergami érsek

[1]) Dical. conscript. cottus Chanád és Dical. conscript. Leleszi lt. A. 1561. f. 1. nr. 18 Kállay lt. 1561. év. B. O. I. 185. Harr. M. 18, 38, 40, 70. 2. L. L. — [2]) Zichy cs. okmánytára VI. 157. — [3]) Dl. 36,421. — [4]) Dl. 22,699. és 22,701. — [5]) Dl. 31,048. — [6]) Dl. 22,701. — [7]) Dl. 31,048. — [8]) Dical. conscript. — [9]) Leleszi lt. A. 1561. f. 1. nr. 18. — [10]) Justh lt.

Melléklet a Körözs-Tarcsai Veér család történetéhez.

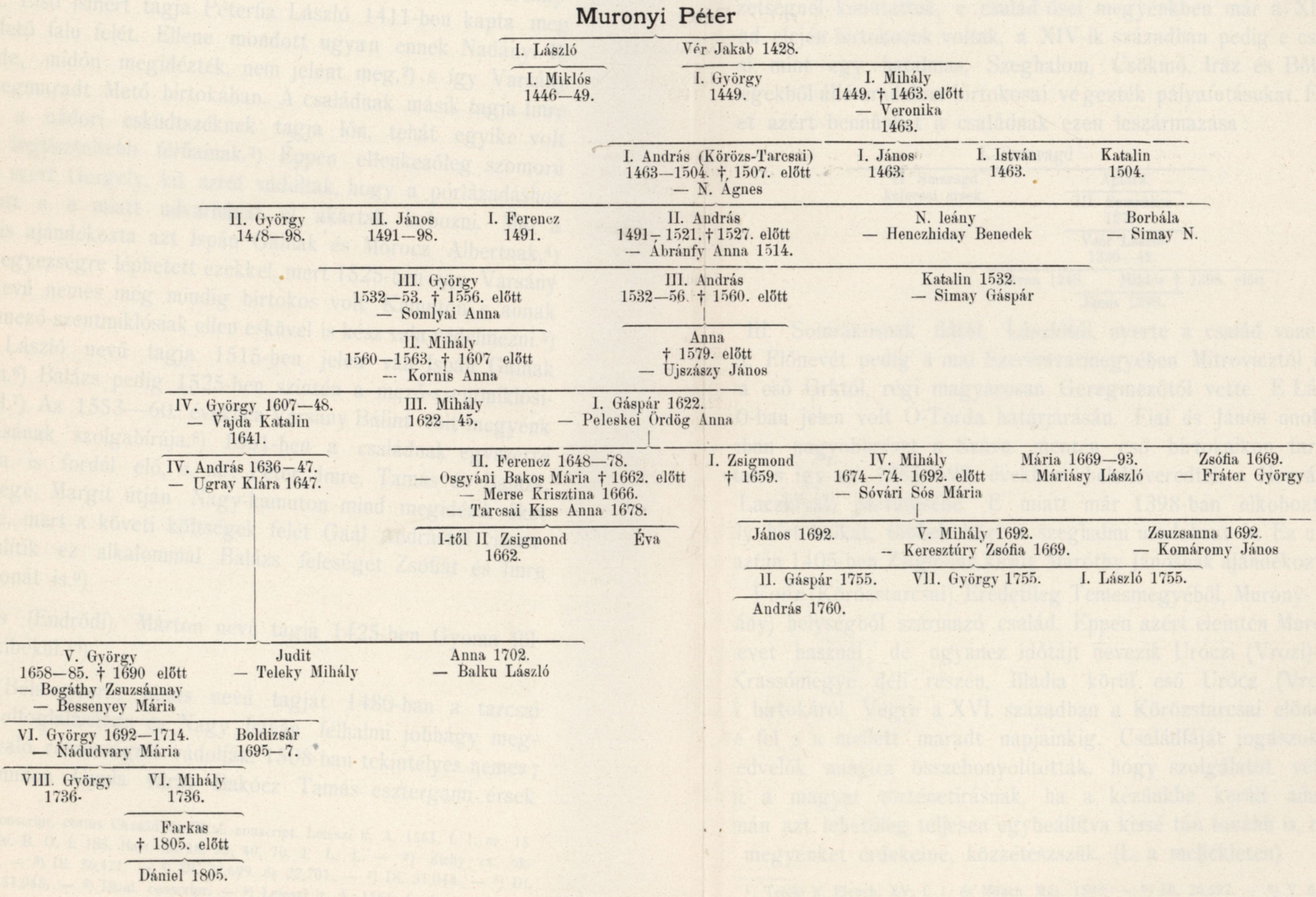

számára le akarták foglalni.[1]) Péter nevű tagját 1525-ben királyi emberül jelölik ki.[2])

Veér (Geregmezei). Azon hatalmas Smaragd nemzetségből ágazott ki, mely a Budától nyugatra eső, még romjaiban is gyönyörű, zsámbéki monostoros egyházat építette. Mint a Smaragd nemzetségnél kimutattuk, e család ősei megyénkben már a XIII-ik század elején birtokosok voltak, a XIV-ik században pedig e család tagjai, mint egy hatalmas, Szeghalom, Csökmő, Iráz és Bökény községekből álló uradalom birtokosai végezték pályafutásukat. Érdekelhet azért bennünket a családnak ezen leszármazása:

I. Smaragd

II Smaragd kalocsai érsek

Ajnárd

III. Somrákos 1275.

Veér László 1330—42.

István 1348. Miklós † 1398. előtt

János 1398.

III. Somrákosnak fiától, Lászlótól, nyerte a család vezetéknevét. Előnevét pedig a mai Szerémvármegyében Mitrovicztól nyugatra eső Grktól, régi magyarosan Geregmezőtől vette. E László 1330-ban jelen volt Ó-Torda határjárásán. Fiai és János unokája azonban nagyobbrészt a Száva mentén eső birtokaikon tartózkodtak s így az 1385—98. években belekeveredtek a Horvátiak és Laczkfyak pártütésébe. E miatt már 1398-ban elkobozta a király birtokaikat, többek közt a szeghalmi uradalmat is. Ez utóbbit aztán 1405-ben Zsigmond király Maróthy Jánosnak ajándékozta.[3])

Veér (Körözstarcsai). Eredetileg Temesmegyéből, Murony- (ma Murány) helységből származó család. Éppen azért eleintén Muronyi előnevet használ; de ugyanez időtájt nevezik Uróczi (Vrozi)-nak is Krassómegye déli részén, Illadia körül eső Urócz (Vrolcz) nevű birtokáról. Végre a XVI. században a Körözstarcsai előnevet vette fel s a mellett maradt napjainkig. Családfáját jogászok és műkedvelők annyira összebonyolították, hogy szolgálatot vélünk tenni a magyar történetírásnak, ha a kezünkbe került adatok nyomán azt lehetőleg teljesen egybeállítva kissé tán tovább is, mint mig megyénket érdekelné, közzéteszszük. (L. a mellékleten).

[1]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. és Münch. Más. 1508. — [2]) Dl. 26,697. — [3]) V. ö. Magyar történelmi társulat letéteménye a Muz. lt.-ban Anjoukori okmánytár IV. 193. V. 188. Muz. lt. 1330. körül. Pesty: Eltünt vármegyék. I. 266. és B. O. I. 36.

I. Miklós 1446-ban visszakövetteli a család krassómegyei birtokait; 1449-ben pedig unokaöcscseivel, I. Györgygyel és I. Mihálylyal együtt Csanádmegyében is birtokos. Ezen I. György és I. Mihály atyja, Jakab viselte először a Vér nevet s 1428-ban királyi emberként fordul elő Temesmegyében.[1] I. Mihály 1463-ban már nem élt, özvegye és gyermekei ez évben Szilágyi Erzsébet közbenjárására Baranyamegyében kapnak birtokot.[1] Ezen fiúk közül legközelebb érdekel bennünket I. András, a Körözs-tarcsai Veér család emelkedésének szerzője. Miként Varjasy Jánost, akként őt is Szilágyi Erzsébet, Mátyás király anyja hozta megyénkbe s megtette a szentandrási uradalom gazdatisztjének. Ez volt már 1471-ben;[2] később mint például 1482-ben a debreczeni ispánságot viselte,[3] de időközben őt és családját megyénkhez kötötte Mátyás királynak 1472-iki adománya. Körözs-Tarcsának jó részét kapta meg ezzel s abba még ez évben be is iktatta magát s ezt tette birtok-szerzeményeinek középpontjává.[4] Mint aféle pénzes ember, egymásután vette zálogba megyénk és a szomszédos Zarándmegye pénzszükében szenvedő nemeseinek, például az Ábránfyaknak, Nadabyaknak, Erdőhegyieknek, Kamonyayaknak birtokait.[5] 1493-iki híres s több helyütt kiadott menedék-levele is, (az első magyar nyelvű nyugtatvány) ilyen zálogos ügyben kelt.[6] Természetes, hogy gyors meggazdagodása sok ellenséget is szerzett neki, úgy hogy 1479-ben Békésvármegye nemessége nemesi házak feltöréséről, szarvasmarhák elhajtásáról és lórablásról vádolja. Ennélfogva a nádor 1479 február 27-én fej- és jószág vesztésre ítéli őt.[7] Csakhogy e szörnyű büntetést nem lehetett végrehajtani. Mátyás király, ki I. Andrást annyira kegyelte, hogy már 1478-ban pallosjogot adott neki és fiának, anyjának kérésére három nap mulva megkegyelmezett neki. Ettől kezdve I. András bátran folytatta birtokszerzéseit, megszerezte az egész Körözs-Tarcsát, Edeles, Fás, Szarvas és Félhalom egy részét s azokat családjára át is örökítette. Törvény elé idézte ezenkívül a szomszédos nemes-kereki, bélmegyeri s edelesi nemeseket, továbbá az Ábránfyakat egyszóval mindenkit, aki őt valódi vagy vélt jogaiban háborgatta.[8]

---

[1]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [2]) Pesty: Krassó megye története. III. 433. és Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [3]) Kállay lt. — [4]) Muz. lt. 1472. és 1480. és B. O. I. 90—91. — [5]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [6]) Zolnai: Nyelvemlékek a könyvnyomtatás koráig 155. — [7]) Dl. 36,341. — [8]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1.

Mátyás király halála után úgy betudta magát hízelegni I. Ulászló kegyébe is, hogy birtokaira 1491- és 1498-ban új adománylevelet kapott s egyik fia a királynak apródja lőn. 1493-ban lemond Környéhez való jogáról, csakhogy az Ábránfyaknak Istvánága őt Körözs-Tarcsa, Edeles és Szarvas birtokában ne bántsa. 1504-ben még élt s ez évben bihar- és szabolcsmegyei zálogban birt birtokait testvérének, Katalinnak engedi át. Ezen levele az erdélyi Branyicskán kelt, minek az a magyarázata, hogy I. András másodszor Branyicskai Péter özvegyét, Ágnest vette nőül. De ettől gyermekei nem voltak, csak első, ismeretlen nevű nejétől,[1])

I. András fiai közül csak II. Andrásról tudunk valamivel többet nevének felemlítésén kívül. 1507-ben e II. András Szarvason levő részét megcseréli Patóczy Péterrel; 1511-ben a kereki nemesekkel perelt. 1514-ben említik, hogy neje volt Ábránfy Anna, I. Péternek leánya s ekként megyénk leghatalmasabb családjával közeli atyafiságba jutott. Apósától 1521-ben vette zálogba annak kákai részét 250 forintért. 1527-ben már özvegyét említik. 1515-ben, midőn királyi emberül jelölik ki, már Tarcsai az előneve.[2])

Gyermekei 1532—33-ban sokat pereltek Simay Ferenczczel, Veér Borbála fiával, míg végre abban egyeztek meg, hogy kákai és félhalmi részüket Simay Ferencznek átengedik. 1539-ben III. György íratja át azon 1493-iki levelet, melyben atyja Környéhez való jogáról lemond. 1552—53-ban még birja Tarcsát, de 1556-ban már özvegye fordul elő. III. András 1552—56. években írják tarcsai, edelesi, fási és szarvasi birtokosnak, de 1560-ban már az ő részét is özvegye birja.[3])

III. György fia, II. Mihály, anyja, Somlyay Anna után szépen örökölt Biharmegyében (ő kapta például Álmosdot és Csokajt) s így természetesen Gyulavára bukása után odahagyta a tarcsai kastélyt s ide húzódott. 1579-ben unokatestvérének, Annának, férje, Újszászy János az ő javára lemond az őt neje után megillető békésmegyei birtokokról.[4])

II. Mihálynak, ki mint ismeretes, borosjenei főkapitányságig fölvitte, három fia volt. A IV. Györgytől leszármazók mindinkább

[1]) Muz. lt. 1491. Teleki lt. Elench. XV. f. 1. Századok 1872. évf. 478. l. — [2]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. B. O. I. 118. Dl. 22,701. Münch. Reichsarchiv CCIV. f. 2. nr. 170. — [3]) B. O. I. 153—5. Muz. lt. 1539. és Dical. conscript. — [4]) Osvát: Biharvármegye sárrét járása leirása 158—9. Dical. conscript. és Harr. D. D. 16.

Erdély felé szorultak, de IV. András éppen az, ki Szalárdi szerint állítólag a szalontai csatában elesett volna, neje után Vésztőn és Mágoron még birtokos volt.[1]) Fia, V. György 1678-ban már egészen erdélyi ember, Kővárnak gondviselője s az 1676-iki szövetség-levelet is mint erdélyi főnemes írja alá.[2]) Gyermekeit kiskorúságban hagyván hátra, azoknak gyámságát nőtestvére Judit, a híres Teleki II. Mihály kanczellár neje vállalta magára. Ennek, mint látni fogjuk, a családra nézve szomorú következménye lőn. II. Mihály harmadik fiának, I. Gáspárnak ivadéka ellenben inkább Magyarországon maradt. Talán anyjuk, Peleskei Ördög Anna után kaptak vagy másként szereztek maguknak birtokot Borsod-, Abaúj- és Zemplénmegyékben s biztos, hogy Várad eleste után II. Ferencz s IV. Mihály e vidékre vonultak. E IV. Mihályra, ki 1660 előtt biharmegyei alispán volt, emlékezhetett még 1725-ben az öreg Csávás András, békési lakos, ki vallomása szerint még az atyjától is hallotta, hogy Veér Mihály az edelesi pusztát a tarcsai határhoz vonta.[3]) E Mihály 1667-ben Kállóból ír a gyulai bégnek, hogy zaránd és aradmegyei jószágait használhassa ;[4]) később pedig testvérével Ferenczczel együtt teljes buzgósággal csatlakozott az 1669-iki felkeléshez s e miatt Ferencznek minden vagyonát prédára hányták Miskolczon,[5]) aztán pedig futniok kellett a Tisza mentéről s újra viszontlátták Bihar-, sőt tán Békésvármegyét is, de már mint hazátlan bújdosók. 1674-ben például Veér Mihály Mezőgyánban volt szálláson ;[6]) 1679-ben pedig azon kemény nyakú kuruczok közé tartozik, kik semmiként sem akarnak a királylyal kibékülni.[7]) II. Ferencz a kurucz fegyverek győzelme után még egyszer visszakerült a Hernád mentére s 1678-ban Dobszán zálogosította el Körözs-Tarcsát 1200 forintért s egy hatvan talléros fekete paripáért.[8]) Ivadékai 1755-ben a marosszéki Sámsondon laknak s ez évben adják el utolsó magyarországi részüket Csokajon, Biharmegyében.[9]) A másik, IV. Györgytől leszármazó ágnak a mult század végén eszébe jutott, hogy talán nem ok nélkül viseli ő a Körözs-Tarcsai előnevet, s ennélfogva Farkas 1798 előtt beadja keresetét a királyi táblához Körözs-Tarcsáért és Szarvasért. 1805-ben fia Dániel folytatja azt. 1819-ben elutasították őket, de

[1]) Évk. XVI. 68. — [2]) Bujdosók lt. 69. 37. — [3]) Harr. V. 32. — [4]) Márki i. m. 227. — [5]) Harr. B. B. nr. 4. — [6]) Bujdosók lt. 15. — [7]) Gróf Tököly Imre levelei 291. — [8]) Harr. B. B. 11. — [9]) Harr. A. A. 23.

1832-ben kegyelem útján újra kezdik. Oly erős bizonyítékok voltak kezükben, hogy a Harruckern-örökösök már aggódni kezdtek; már gyüjtögetni kezdték a hiteles helyekről az adatokat arra nézve, hogy a Veér család elődei a király ő Felsége ellen lázadó kuruczok voltak s ekként összes javaikat veszítették. Ámde nem volt szükség e gyűlöletes fegyverhez nyúlni. A Veéreknek először is azt kellett volna bebizonyítaniok, hogy ők valóban az 1472- és 1491-iki adományostól Veér I. Andrástól származnak le. Csakhogy a családnak e tekintetben nagyon fontos leveleit Veér Judit, V. György testvére a Teleki levéltárba helyezte el s ezek mai napig is ott, a gyömrei levéltárban vannak. Ezt pedig Veér Farkas s a családnak a jelen század elején élő többi tagjai vagy nem tudták, vagy ha tudták is, a kérdéses iratokat visszaszerezni s felhasználni nem birták. Így történt aztán, hogy roppant hiányos családfát nyújtottak be keresetük igazolására. A királyi ügyész kapva-kapott ezen; kimutatta a családfa ellenmondásait, például azt, hogy a családfa szerint I. Andrásnak száz éves korában kellett volna nemzenie fiút; ennél fogva a törvényszék őket egyszerűen elutasította. Így aztán a Veér család csak emlékül viseli a Körözs-Tarcsai előnevet.[1])

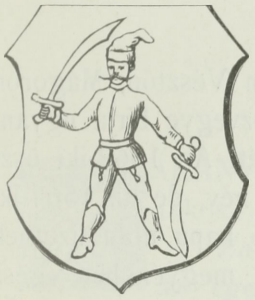

A Körözs-Tarcsai Veér család czímere.

Verbőczy. (L. Csuda-Balla és Fehéregyháza községeknél.)

Veres (Bélmegyeri). 1480-ban Mihályt arról vádolják, hogy részes Nagy István félhalmi jobbágy megöletésében.[2])

Veres (Csarnai). 1461-ben Miklós és András nevű tagjai tanúk Zeleméres ügyében.[3]) András élt még 1484-ben is és tanú volt a félhalmi jobbágy megöletése ügyében.[4])

Veres (Dobozi). (L. Doboz és Békés történeténél.)

Veres (Endrődi). Csak György nevü tagja ösmeretes, ki 1556—64-ben Endrődön, Simán és Csejten volt birtokos s jobbágyai többnyire 1—1 kapu után fizettek adót.[5])

[1]) A most mondottakra, továbbá a családfa igazolására v. ö. Harr. D. D. 16. B. B. nr. 4. A. A. 21—3. — [2]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [3]) Dl. 15,577. — [4]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [5]) Dical. conscript.

Veres (Ölyvedi). Jakab nevű tagja 1461-ben tanú Zeleméres ügyében és Halásztelken is volt némi birtoka.[1]) János 1471-ben, László 1480-ban kijelölt királyi emberek.[2]) Gáspár 1525-ben a Kerekegyház és Gerendás meg Csaba közt levő határpontokat jelöli ki hit alatt. A következő évben Brandenburgi György szolgálatába állott be s gyulai alvárnagygyá lőn.[3])

Vetésy. (L. Fehéregyháza községnél.)

Viczmándy. István nevű tagja 1556-ban Vésztőn, Mágoron és Félhalmon volt birtokos. 1560-ban már özvegye birja ugyanazon részeket és még Sima-Sziget egy részét. Az 1562-iki összeirásban sehol sem fordul elő a Viczmándy név, de az 1564-iki szerint Viczmándy István jobbágyai Egén 6 kapu után fizetnek adót.[5]) A család továbbra is birtokos maradt megyénkben egész 1658-ig, midőn Ferencz, Lajos, András és Gábor nevű tagjai Békésvármegyében eső birtokaikat is eladták Széky Péter szendrei alkapitánynak.[5])

Víg (Dobozi). Simon nevű tagja 1616-ban váltja meg magát a jobbágyság alól s 1620-ban már mint nemes ember tanúskodik a békés-dobozi határról.[6])

Vizesy (Ölyvedi). 1685. előtt Ölyveden lakó nemes család. János nevű tagja 1711-ben Békésen telepedett meg, de nem követelt nemesi jogokat, noha 1749-ben mind ő, mind fia tudták, hogy családjuk valaha a nemesek közé tartozott.[7])

Vizesy. (L. Fehéregyháza községnél.)

Vörös. (L. Veres.)

---

[1]) Dl. 15,577. — [2]) Teleki lt. Elench. XV. f. 1. — [3]) Dl. 31,048. és Münch. Reichsarchiv. Brand. CCIV. f. 2. nr. 170. — [4]) Dical. conscript. — [5]) Harr. A. A. 15. — [6]) B. O. I. 218. 223. — [7]) Harr. B. B. 11. és B. O. I. 263.

ZÁKÁNY. András nevű tagja 1564-ben Endrődön birtokos.[1])

Zalay (Endrődi). Gergely nevű tagja 1520. táján az ege-körözs-ladányi határperben az egeiek mellett tanúskodik.[2]) Tekintélyes tagja volt a XVI-ik század közepén e családnak Albert. Ez az 1556—64. években a simai uradalom egy részét birja s azért Simán Csejten és Sima-Szigeten földesúrnak írják. Birta továbbá ugyanakkor Kákának s 1564-ben Egének egy részét is.[3]) Király-párti érzelmű ember volt s ezért már 1550-ben Ferdinánd-párti királyi embernek jelölik ki; Mágócsy idejében pedig szolgálatot is vállalt a gyulai várban s alkalmasint lovas hadnagy volt. 1560-ban augusztus 15-én még bíró az orosháziak és fecskésiek közt folyt határperben, de aztán többé nyilvánosan nem szerepel.[4])

Zokor. Gáspár nevű tagja 1552-ben megyénk sárréti járásának szolgabírája.[5])

Zsoldos (Halásztelki). Lukács nevű tagja ismeretes 1461-ből. (L. Aczintus.)

[1]) Dical conscript. — [2]) Nad. lt. Másolatok. — [3]) Dical. conscript. — [4]) V. ö. Kállay lt. 1550. Regest. decim. Divers cottuum. és B. O. I. 170. — [5]) Dical. conscript.

II. RÉSZ.

AZ 1695—1848-ig BIRTOKOS NEMES CSALÁDOK TÖRTÉNETE.

ACZÉL (Borosjenei). 1818—36. években a család Antal nevű tagja birta a szentandrási uradalom $^{15}/_{3024}$-ed részét. Vétel útján jutott hozzá.[1])

Almásy (Zsadányi és Török-Szentmiklósi). A nevezetes családnak különösen két ága érdekli megyénket. A család nemességét I. Lipót királytól 1677-ben nyerte s még ez évben kihirdették azt Hevesvármegyének Füleken tartott közgyűlésén. Ettől fogva a család ekként kezdett elágazni:

N.

János 1677.	György 1677.	
Ferencz 1677	Márton 1677—1733. a békésmegyei alispán. — Csik Zsuzsanna.	Erzsébet 1677.
	Dániel 1733—1774. a békési szolgabiró	

A család ezen tagjai közül Márton költözött le megyénkbe 1722-ben s előbb mint pénztárnok, utóbb mint alispán és Löwenburg főispánnak legbizalmasabb embere, jószágainak haszonbérlője második emberré vált megyénkben. Fiát atyja érdemeiért 1744-ben alszolgabírónak, tiz év mulva békési rendes szolgabírónak választották. Húsz esztendeig viselte e hivatalt, de tudtunkkal ivadékai nem maradtak. Almásy Mártonnak volt még két leánya is, Julianna és Czeczilia, kiket anyjuk a ref. vallásban akart nevelni, de vármegyénk tisztikara ezt nem akarta megengedni s e végből írt Almásy Jánosnak, hogy ő mint rokon vegye magához e lányokat.[2])

A családnak másik ága körülbelül az 1677-ben nemességet nyert Jánostól ágazott le s megyénket érdeklő családfája a következő:

[1]) Évk. IX. 126—7, 129. 1837-iki iratok a megyei ltban 647. sz. — [2]) Orsz. lt. Helytartótanácsi osztály nobilitare cottus Békés. Jk. III. k. 606. V. 466. VI. k. 10. l.

Ignácz sz. 1751
alkanczellár, temesi gróf, v. b. t. tan.
— 1. b. Bossányi M.
— 2. Semsey Anna
— 3 gr. Hardegg Luiza

1-től Bora sz. 1786. — gr. Szirmay Tamás	2-től Alajos sz. 1788. † 1850. cs. k. kam. — 1. gr. Festetics Erzse — 2. gr. Wilczek Luiza	Lajos sz. 1792. †. 1836.	Ottilia sz. 1795.

I. Kálmán sz. 1814. — gr. Wenckheim Mária	Dienes sz. 1817. — gr. Keglevics Eugenia † 1854. II. Kálmán sz. 1852.

Erzsébet sz. 1857. — gr. Cziráky János	Mária sz. 1861. — Beniczky Géza	Dénes sz. 1863. — gr. Károlyi Ella	György sz. 1864.	Imre sz. 1868.	Emilia sz. 1869.

Ignácz, ki az 1763-ban elhunyt János nevű jász-kún főkapitánynak Pál nevű fiától származó unokája volt, 1797-ben vette meg a királyi kincstártól a kétegyházi uradalmat. Nemsokára megszerezte még Sarkadot s 1815-ben mint Sarkad örökös ura grófi rangot is kapott. Fia Alajos megyénkben Kétegyházán lakott s egész békésmegyei emberré lett. Az 1807-iki országgyülésre őt küldik megyénk rendei egyik követül, 1809-ben pedig a békésmegyei fölkelő nemes seregben őrnagyúl választják. A harminczas években ugyanő két fiával együtt élénk részt vett a megyei közgyűléseken. Egyik fia, Dénes tiszteletbeli jegyzőséget is vállalt megyénknél. A Sarkad, Gyula-Vári s Kétegyháza városból és falvakból álló hitbizományi birtok elsőszülöttség jogán I. Kálmánnak jutott, ki azt napjainkig birja.[1])

Andrásy (Siklai) Rövid családfája a következő:

I. Zsigmond
† 1750-ben
— Kún Zsuzsanna

György 1750—76. — Palocsai Horvát Emerenczia — Mária.	István 1750—81.	II. Zsigmond 1750—94.

E családot gróf Károlyi Sándor Szatmár- vagy Ugocsamegyéből telepítette át először Csongrádmegyébe, hol I. Zsigmond 17 évig volt alispán. 1741-ben kapta meg a kétegyházi uradalmat s két év mulva Mária Terézia királynő egyik levele megyénk-

[1]) Nagy Iván: Magyarország családai pótlék kötet 15—6. Nemzetségi zsebkönyv I. 19—20.

kel is tudatta, hogy ő Siklót (Arad m.) Andrásy Zsigmondnak adta és megengedte, hogy ezentúl Siklai előnévvel éljen. Ő építette Kétegyházán az első földesúri lakot; ott is temették el. Fiai a hivatalnoki pályán nagyra vitték. György a Nádasdy ezredben őrnagyságig emelkedett; István előbb a tiszántúli kerületi tábla elnöke, később helytartósági tanácsos, majd 1776—77. években megyénknek főispáni helytartója vala. II. Zsigmond debreczenkerületi tartomány-biztos (fő-adószedő), később kir. tanácsos volt. Hivatalaik is mutatják, hogy ők nem laktak megyénkben, hanem kétegyházi uradalmukat haszonbérbe adták ki. Csak Györgynek maradt egy leánya, ezt pedig, alig hogy II. Zsigmond is meghalt, 1794-ben a kincstár a tett beruházásokért kielégítette s a kétegyházi uradalmat a koronára szállottnak jelentette ki.[1])

Apponyi. Gróf Apponyi György, a volt kanczellár és országbíró, 1840. április 23-án nőül vevén gróf Sztáray Juliát, Gyula pedig 1844-ben gróf Sztáray Zsófiát, nejeikkel kapták Csaba felének kétharmadát, úgy hogy 1845-ben Csaba városa első sorban velük, illetőleg nejeikkel köti meg az örökváltsági szerződést. A legelőelkülönítés alkalmával György a gerendási pusztán, továbbá Csabától keletre, az úgynevezett Vantháton vette ki az őt, mint földesurat megillető részt, Gyula pedig Szentmiklóson és az 1798-iki osztály alkalmával a nagy-kondorosi pusztából kiszakított s a csabai osztályrészhez csatolt Kondoroson. Gyulának fia, Antal mostanában adta el ittlevő földeit.[2])

[1]) Márki i. m. II. 658. Urb. et. conscript. 200/4. — [2]) V. ö. Nemzetségi zsebkönyv. I. 26. és alább a Sztáray család. Csabai örökváltsági szerződés.

BALLA. Hontmegyei család. Belőle a hontmegyei Füzes-Gyarmatról származó B. Károly földmérő 1836. előtt költözött megyénkbe s nemesvoltát 1840-ben mutatta ki.[1]) Eleintén Csabán lakott (s itt vette nőül Omaszta Terézt). Később Szarvasra költözött s ott még 1848. előtt szerzett magának 113 hold földet. Később a mai Szabad-Szenttornyának délnyugati részét is megvette Horváth Edmundtól s azt részenkint Orosházáról odatelepülő földműveseknek adta el. Ő volt a Harruckern család utolsó közös pénztárnoka is.[2])

Bajzát (Pészaki, báró). György és István nevű tagjai, továbbá özvegy Bajzátné szül Bernrieder Mária 1836—46-ban a szentandrási uradalom egy részét birták.[3])

Batthyány (Németújvári, gróf). Megyénket e főúri család nemzedékrendjéből csak a következő két íz érdekli:

gr. Batthyány István
— gr. Bolza Antonia
1789—1836.

István 1812—80.	László 1815—81.	Gabriella 1819—50.	Antonia 1827.
— gr. Mitrowszky Mária 1815—42.	— gr. Festetics Celestin 1846.	— Pallini Inkey József	— Inkey Zsigmond
— gr. Batthyány Róza 1820—73.			
Karolina — Horgosi Kárász Imre			

Mint ebből látható, I. István nejével kapta a Harruckern-féle szarvasi osztályrész egy részét, nevezetesen a csákói pusztát. Fia László 1840—60. években lennt lakott Szarvason s tevékeny részt vett megyénk társadalmi életében, például a szarvasi gazdasági

[1]) Jk. 1840 év. 322. — [2]) V. ö. Oláh György: Békésvármegye 1848—9. I. k. 399. l. és Szentetornya történetét e mű II. kötetében. — [3]) 1837-iki iratok 647.

egylet vezetésével, a csákói vadászatok rendezésével; de aztán birtokát előbb bérbe adta, később 1871-ben eladta s megyénkből elköltözött. Gyermekei közül csak leánya Karolina lakik megyénkben Szeghalmon.[1])

Bedekovics (Komori, báró). E családból János gróf Stockhammer Ferencznek Vilma nevű leányát vette vőül s vele kapott a Harruckern-örökség szarvasi ötödéből egy részt, nevezetesen Öcsödnek és Endrődnek részeit. Fiai voltak Móricz és Rudolf. Móricz néha megyénkben is megfordult. 1837-ben megyénk táblabírójává lőn s részt vett megyénk tisztújító közgyülésén,[2]) de már 1838-ban meghalt. Rudolf 1848-ban Öcsödön még birt 165 hold majorsági földet.[3])

Beliczey (Bajczai). Családfája ez:

Mihály
† 1770.
— Udvary Erzsébet

I. József Békésvárm. szolgabíró sz. 1745. † 1824.	Mária	Ágnes	I. János csongrádi alügyész	Susanna	Pál csongrádi esküdt	Julianna	Sándor békésvárm. esküdt 1786.
II. János	II. József békésvárm. pénztárnok — Lechner Franciska		I. István		Antal tót-komlósi postamester.		Karolina — Virágos Sándor
Julia — Karassiay István	II. István békésvárm. főispán — Konopi Czigler Antónia		Rudolf — Weinzirl Vilma		Mária — Terényi Lajos — Nagy Károly		Bella — Kövér László
III. József	Géza	Tibor	Ilona	Erzsébet.			

A vármegyei jegyzőkönyvek nagyobbrészt Beliczaynak írják, de a család maga nemesi levelének megfelelőleg a Beliczey nevet használja. Azon kisnemes családok közül, melyek a mult század elejétől kezdve megyénkbe telepedtek, mind rangra, mind vagyonra nézve tagadhatatlanul legtöbbre vitte. A család eredetileg Szakolczán lakott s Beliczey György, ki 1642-ben nemességet szerzett, ott városi tanácsos volt. Ennek szép unokája Barsmegyébe, dédunokája, Mihály, pedig még 1740. előtt Békésmegyébe költözött s az 1740—70. években Békésen uradalmi ispán volt. Fiait mind

[1]) Nagy Iván i. m. 252. Nemzetségi zsebkönyv. 34—5. Évk. V. 10. V. ö. e mű I. köt. 389, 440. ll. — [2]) V. ö. Harr. A. 30. Jk. 1837. év 407—8. 1837. iratok 647. — [3]) Oláh i. m. I. 399.

kitaníttatta úgy, hogy azok II. József császár korában már mind hivatalokat vállalhattak. I. József 1790-ben egyideig békési, 1791-től 1801-ig csabai főszolgabíró, azontúl pedig egész haláláig megyénknek fizetéses táblabírája volt. 1796-ban megyénk követségét is viselte a pozsonyi országgyűlésen. Fia II. József 18 évig (1810—28.) volt megyénk al- majd tiz évig főpénztárnoka, azontúl pedig önként nyugalomba vonulva gazdálkodással foglalkozott. 1834-ben ő is részes volt azon szövetkezetben, mely gróf Stockhammer Ferdinánd csabai birtokát megvette s ekként szerzője lőn a család mostani, gerendási birtokának. Fiai István és Rudolf megyénk közéletében elsőrangú szerepeket vittek.[1])

Bernrieder. Tolnamegyei család, de 1836—43-ban József nevű tagja megyénken is birt a szentandrási uradalomból egy részt.[2])

Becsky (Tasnádszántói). Daróczy Rozália után 1818—36. években e család János nevű tagja birta a szentandrási uradalom $^{36}/_{3024}$-ed részét.[3])

Blankenstein. (Gróf.) E családot 1792-ben honfiúsította a magyar törvényszerzés. Tagjai közül Henrik († 1833. január 27.) báró Wenckheim Karolinát vette nőül s vele kapta Füzes-Gyarmatot. A család tagjai 1848-ig nem laktak megyénkben, hanem Morvaországban Wysánban vagy Battelauban.[4])

Bodrogi Pap. 1563-ban kapta nemesi levelét s megyénkbe e század elején Vasvármegyéből költözött. Itt laktak nevezetesen József és István nevű tagjai. József 1834—35-ben mező-berényi jegyző volt; testvére, István pedig Gyomán lakott. Vasvármegye 1803-ban igazolta nemességüket. 1834-ben József Csabának Stockhammer-féle nyolczadából vett meg egy részt s ekként a birtokos nemesek sorába lépett,[5]) azonban birtokát még 1845. előtt eladta.

Bolza gróf. Megyénket érdeklő családfája ez:

---

[1]) Évk. X. 59. Jk. 1834. — [2]) 1837. A. 647. — [3]) V. ö. alább Daróczy család és Évkönyv IX. 127. — [4]) Harr. A. 30. Évkönyv VI. 160. VII. 133—34. — [5]) Ik. 1836 év 1173. 476—84.

b. Bolza Péter
1808-ban gróf lesz
— Stockhammer Antónia

Bolza I. József † 1862. — gr. Batthyány Anna † 1854
Antonia — gr. Batthyány István

Anna † 1876. — gr. Schönborn Károly
II. József 1780.
Antal 1808—1890. — Brudkovszky Amália
Mária — Tomcsányi Károly
István 1817—80. — gr. Vay Aloyzia
Péter 1824—81. — gr. Tige Mária

Anna — gr. Csáky Albin

III. József — Pálfy Alice
Béla
Aladár † 1878.
Géza — br. Bánhidy Mária
Pál sz. 1864.

Alfonz 1886.

Rudolf sz. 1878.
Frigyes sz. 1879.
Mária sz. 1880.
Paulina sz. 1881.
Matild sz. 1882.
Péter sz. 1883.
Alice sz. 1887.

Csehországi eredetű család. I. Péter 1792-ben kapott magyar honfiúságot; de már előbb 1790-ben osztrák bárói, 1808-ban pedig osztrák grófi rangra emeltetett. A katonai pályán alezredes és a Mária-Terézia-rend lovagja volt. Nejével gróf Stockhammer Antóniával 1798-ban kapta a szarvasi osztály egy részét s mindjárt megyénkbe, Szarvasra költözött le. Megyénk közéletében, például 1805-ben a nádor, 1807-ben a király látogatása alkalmával élénk szerepet vitt. Fia, I. József sokáig volt a Harruckern-örökösöknek seniora, de nyilvános hivatalt nem vállalt. Ennek gyermekei megyénk társadalmának előkelő tagjai valának.[1])

1) Harr. A. 30. Nemzetségi zsebkönyv 58—60.

CSABAY (Kürti). Szatmármegyei család. A mult század elején Csabay István, Becsky Erzsébetet, Paksy Lászlónak Judit nevű leányától származó unokáját vette nőül s ekként jutott a család 1792-ben a szentandrási uradalomnak $^{252}/_{3024}$-ed részéhez. Nemsokára ennek felét át kellett adnia a Cseh családnak úgy, hogy 1815—36. években Csabay Antal a szentandrási uradalomból már csak $^{126}/_{3024}$-ed részt birt.[1])

Cseh (Szentkatolnai). Erdélyi család, de a mult században egyik ága átszármazott Szatmármegyébe is. Itt Cseh I. Ferencz nőül vevén Csabay Erzsébetet, vele kapta a Paksy-örökség egy részét, nevezetesen megyénkben a szentandrási uradalom $^{126}/_{3024}$ részét. Fia László 1824-ben mint tolnamegyei alispán halt meg. Ezen László egyik fiát, Ferenczet, megyénkbe, Szentandrásra küldte lakni s ez itt 1817-ben megyei táblabíró lőn, 1832—36. években pedig megyénk alispánságát viselte. Szentandráson a róm. kath. templomban van eltemetve, mint azt a templom külsején látható siremléke mutatja. Neje volt Csúzy Apollónia. Gyermekei, legalább tudtunkkal, már nem laktak megyénkben.[2])

Csepcsányi (Kis-Csepcsényi és Mutnai). Túróczmegyei család. Tagjai közül Tamás 1813-ban költözött le megyénkbe s igazolta nemességét Túróczmegye 1812-iki bizonyítványával. E Tamás, mint a gróf Stockhammer Ferdinánd birtokaira kivetett zárlat gondviselője, mint megyénk 1833—36-ik évi országgyűlési követe s később mint alispán-jelölt e század harminczas éveiben megyénk egyik legemlegetettebb férfiává lőn. Ugyanő 1834-ben Stockhammer Fer-

[1]) Nagy Iván i. m. XIII 169. III. 161. Évk. IX. 118. — [2]) Nagy Iván i. m. XIII. 178. III. 61, 121. Évk. VII. 118.

dinánd eladott birtokából Csabán jókora részt vásárolt meg s ekként ő s később fiai, Gyula és Béla, tekintélyes birtokosokká váltak megyénkben.[1])

Csepreghy. Dunántúli család. Csepreghy Mihálynénak szépanyja, Daróczy Borbála, Paksy-örökös lévén, ezután örökölt a szentantadrási uradalomból egy részt. Az 1812—36. években fia Csepreghy Károly birta a szentandrási uradalom $^{18}/_{3024}$-ed részét.[2])

Csík. 1836—46. években Szentandráson lakott s itt némi részbirtoka volt.[3])

Csúzy (Csúzi). A család egyik tagja Gáspár, Daróczy Franciskát, — ki Paksy örökös volt — vette nőül. Ennek József nevű fiától származó unokái Pál, József, Antonia — Halasy Károlyné, Jozefa, — Vigyázó Károlyné, — az 1812—36. években a szentandrási uradalom $^{3}/_{2024}$-ed részét birták.[4])

[1]) Jk. 1813. év 251. Harr. P. X. L. L. 15. Jk. 1836. év 476—84. és 431. — [2]) Évk. IX. 124, 131. — [3]) 1837-iki iratok. 647. A 3-ik részben említendő Csík családtól különbözik. — [4]) Nagy Iván i. m. III. 188. XIII. 184. Évk. IX. 126—128.

DARÓCZY (Királydaróczi). Megyénket először is ezen családfa töredék érdekli:

Zsigmond
— Pakosi Paksy Anna

István

Katalin 1700—1743.
— br. Száraz György
— br. Vay

Mint ebből látszik, ezen Katalin volt azon tevékeny s a maga jussát nem hagyó nő, ki a királyi kincstár kezéből a Paksy-jószágokat, így többek közt a szentandrási uradalmat is, kicsavarta.[1] Nem tudjuk, miféle rokonságában állott ezen Katalinnal azon Daróczy Ferencz, továbbá ennek három nőtestvére Anna, Borbála és Rozália, kik 1792-ben hosszas perlekedés után kapták meg a szentandrási uradalomnak $^{288}/_{3024}$-ed részét. De alig hogy megkapták, Ferencz fia, Lajos a maga részét mindjárt eladta Szentgyörgyi Horváth Zsigmondnak, a többbi rész pedig női ágon rögtön a Horváth, Kiss (Nemeskéri), Harazin, Zlinszky, Csepreghy, Csík és Becsky családokra jutott; és így 1836-ban a Daróczy család neve megyénk birtokosai közt már nem fordul elő.[2]

Durcsák. 1836—46-ban János nevű tagja Tót-Komlóson volt birtokos.[3]

[1] N. R. A. $^{263}/_{59}$. $^{308}/_{2}$, $^{308}/_{3}$. Processus Tabulares 90. — [2] Évk. IX. 126—31. — [3] 1837. iratok. 646.

EGERER (Krompachi). Paksy Lászlónak Klára nevű leányától származott le. 1795—1815. években a szentandrási uradalom $^{126}/_{3024}$-ed részét birta.[1])

Eszterházy (Galántai, gróf). E század 1830—45. éveiben a nagynevű családnak erdélyi ágából származó egyik tagja Mihály (1783—1874. élt) megyénkben lakott. Neje volt báró Schröfl Mannsberg Antonia. Vele kapta a szarvasi uradalomnak egyik részét, nevezetesen Kondorost. Több ízben megfordult megyénk közgyűlésein is.[2])

[1]) Szentandrás község levéltára. Évk. IX. 121. — [2]) Nagy Iván i. m. IV. 94—6. Nemzetségi zsebkönyv 101. Jk. 1835. év. 37—46.

FEJÉR. E családból Imre, mint a báró Wenckheim család számtartója, 1836-ban Mező-Berényben lakott. Később Csabának Stockhammer-féle eladott $^1/_8$-ából ő is vásárolt egy részt s így a birtokos nemesek sorába lépett.[1])

Fényes. E családból e század elején György a szentandrási uradalomnak $^4/_{3024}$-ed részét birta, melyet a Jármyaktól vett. 1818. előtt eladta azt Horváth III. Zsigmondnak.[2])

Festetics (Tolnai, gróf). E főúri családnak Vincze nevű tagja (élt 1788—1851.) báró Wenckheim Francziskát vette nőül (l. o.) s vele együtt kapta Szeghalmot. Leányai közül Celesztina gróf Batthyány Lászlóhoz (l. o.) Feliczia gróf d'Orsay Emil lovassági századoshoz ment férjhez.[3])

Forgács (Ghimesi és Gácsi, grót). Miklós neje, báró Rudnyánszky Jozefa után birta az 1815—36. években a szentandrási uradalom $60^{11}/_{26}/_{3024}$-ed részét.[4])

---

[1]) 1837-iki iratok 646. Csaba város örökváltsági szerződése. — [2]) Szentandrás község levéltára. — [3]) Harr. A. 30. Nemzetségi zsebkönyv. 108. — [4]) V. ö. Szentandrás község lt. Évk. IX. 120.

GOLDBERGER. János nevű tagja 1846-ban Tót-Komlóson volt birtokos.[1])

Gruber. Nemes Gruber János 1720-ban vette nőül Johannát, Harruckern János György leányát. Ettől származó Ferencz Lajos nevű fia báró Werdenburg Mária Teréziával nemzette nagykoruságot ért leányát: Mária Teréziát. 1798-ban ez kapta a Harruckern-örökség ötödét, az úgynevezett gyulai osztályrészt s építette a gyulai mai kastély-épületet. Halála után († 1801. május 21.) ez osztályrész gyermekeire, a gróf Wenckheimokra szállott.[2]) A család némely jelek szerint 1720 után bárói rangot kapott.

[1]) 1846-iki iratok a megyei lt.-ban. 1684. sz. — [2]) Éble: A Harruckern és Károlyi család. 68—9. L. még a Wenckheim (gróf) családot.

HALASSY. (L. Csúzy család.)

Harazin. Daróczy Borbálától, illetőleg Zlinszky Imrétől származott le s az 1795—1830. években a szentandrási uradalom $^{18}/_{3024}$-ed részét birta. E családból 1799-ben Krisztina (Valovics Antalné), Ágoston, József, Magdolna (Bene Józsefné), Mária (Beliczay Józsefné) Szentandráson laktak.[1])

Harruckern, báró. Családfája következő:

I. Mátyás
— Püchringer Zsuzsanna

György takács mester
1633—1692.
— Schlöger Erzsébet
† 1703.

II. Mátyás	Katalin	Simon	Mihály	Éva 1661—1737. — Stamberger András	János György a báró 1664—1742. 1. — Fellensteini Fellner Anna 2. — Vorstern Anna	Mária sz. 1667. — Muetting János

2-ik nejétől: Ferencz 1696—1775. 1. — Mayersfeldi Mayer Anna 2. — br. Prandau Mária † 1737. 3. — Dirling Mária Antonia † 1790.	Franczisk a — Mayersfeldi Mayer János — br. Pechmann Lajos	Johanna — Gruber János	József † 1741. — Hoche Jozefa Borbála 1739—1804. — Siskovics József	Czeczilia — Wenckheim János József

I-től Mária Anna sz. 1728. — gr. Stockhammer József	III-tól Mária Jozefa 1740—1802. — gr. Károlyi Antal

E családból tulajdonképen csak a harmadízen álló János-György báró érdekel bennünket. Az atyját mégis föl kellett említenünk, mert meg akartuk mutatni alaptalanságát azon mende-mondának, hogy a bárósági emelkedett János György linzi pékmes-

[1]) Évk. IX. 124, 130. Jk. 1799. 65.

ternek lett volna fia. Nem is Linzben, hanem Linztől északra, az onnan három és fél mérföldre eső Schenckenfelden mezővárosban 1664-ben látott napvilágot azon Harruckern János György, kinél nagyobb befolyást megyénknek sorsára e két utóbbi század lefolyása alatt senki sem gyakorolt. Iskoláinak elvégzése után 1689-ben az alsó-ausztriai udvari kamarai számvevőségnél lett számtiszt. Három év mulva hadi élelmezésügyi biztos lőn. 1697-ben az aradi vár építéséhez kamarai biztosul rendelték s itt négy évig működött.

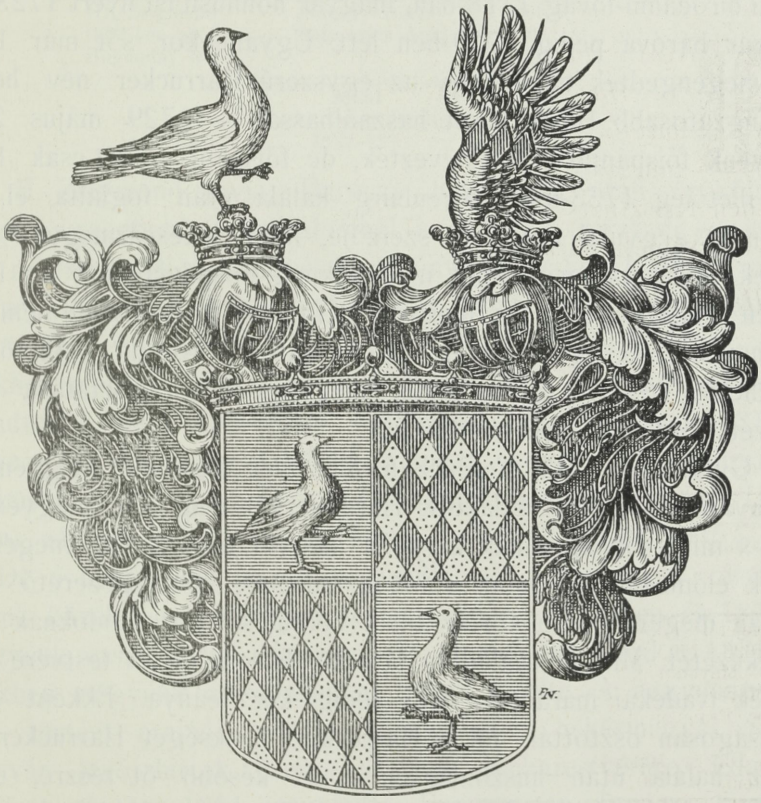

A báró Harruckern család czímere.

Ekkor utazott keresztül először megyénk területén; ekkor szerzett tudomást az ittlevő kincstári birtokokról, s ebbeli ismereteit értékesítette később mesteri módon. 1701-ben alezredesi ranggal élelmezésügyi igazgató lett Olaszországban. 1708-ban Németalföldre küldötték s itt öt éven keresztül vezette a hadsereg élelmezését s egyuttal a hadi bizottság helyettes igazgatója is volt. 1716-ban egészen újjá szervezte a hadsereg élelmezését s azt a török há-

borúban három évig személyesen vezette. Azért nevezték őt »proviant-meister«-nek, magyarosan prófunt-mesternek is s ez adott alkalmat arra, hogy ellenségei s irígyei őt linzi péknek, vagy pékfiának csúfolják. Érdemei azonban sokkal nagyobbak voltak, hogysem azt az irígy nyelvek elhomályosíthatták volna s méltán kapta meg 1720-ban nagy szolgálatainak jutalmául a gyulai uradalmat. Ehhez aztán nem volt nehéz megszereznie az állásához és vagyonához illő kitüntetéseket sem. Udvari-kamarai tanácsos lett 1710-ben, római birodalmi-lovag 1718-ban, magyar honfiúsítást nyert 1723-ban, magyar báróvá pedig 1729-ben lett. Ugyanekkor, sőt már 1722-ben megengedték neki, hogy az egyszerű Harrucker név helyett a hangzatosabb Harruckernt használhassa. — 1729 május 22-én megyénk főispánjává is kinevezték, de főispáni székét csak 1732-ben, illetőleg 1733-ban Löwenburg halála után foglalta el. Mit tett mint a gyulai uradalom szerzője, mint Békésvármegye $^5/_6$ részének földesura, majd mint megyénknek főispánja? azt az I. kötetben előadtuk. Hogy a magyar alkotmány iránt érzéke nem volt, azt neveltetése, egész életén át folytatott hivatala érthetővé s menthetővé teszi s így e hibája megyénk fölvirágoztatása körül szerzett érdemeit nem rontja le.

Gyermekei közül Ferencz fordult meg legtöbbet megyénkben, sőt nyári időben itt is lakott. Harminczkét évig állt megyénknek élén s mint jobbágyainak atyja, a megyei tisztviselők megélhetésének előmozdítója, mint valóban vallásos, igazságszerető férfiú méltán megérdemelte kortársainak becsülését, az utódoknak hálás emlékezetét. Mint a családfán látható, három olyan testvére volt, kiknek ivadékai maradtak, neki pedig két leánya. Ekként egész igazságosan osztották föl a Harruckern-örökséget Harruckern Ferencz halála után huszonhárom évvel később öt részre, u. m.: Gruber, Wenckheim, Stockhammer, Siskovics és Károlyi részre.[1])

Hellebrant. E családból való Hellebrant János az 1819—52. években Szarvas jegyzője volt. 1836 után megszerezte a csabai Stockhammer-féle 8-ad egy részét. Ő írta meg Szarvasnak történetét 1822-ben. Hat gyermeke maradt s ezek közül Miklós 1852—1861. években szintén jegyző volt Szarvason.[2])

[1]) L. Éble Gábor: A Harruckern és Károlyi család. — [2]) 1837-i évi iratok 647. Zsilinszky: Szarvas város történelme 172. Nagy Iván i. m. 273.

Horváth (Répcze-Szentgyörgyi). Vasmegyei család, de megyénknek főispánt, alispánt, országgyűlési követet adott, s ennélfogva méltán megérdemli figyelmünket. Bennünket érdeklő családfája a következő:

Ferencz
vasmegyei alispán 1775.
— Daróczy Franczіska

II. Zsigmond † 1809. — Fejérváry N. — Somsich Anna	Ignácz 1812.	Ferencz 1812.	Zsófia — Szikszti N.	Anna — Varasdy N.
III. Zsigmond 1822-ben gróf Hugonnay lett	János † 1841. — Latinovics Anna		József † 1850.	
	Antal — br. Orczy Paulina 1832—37.		Edmund	

II. Zsigmond anyja, Daróczy Francziska után örökölt egy keveset a szentandrási uradalomból, u. m.: $^{3}/_{3024}$. részt, de ezt csakhamar megszaporította, megvévén néhány Nemes-kéri Kissnek, továbbá testvére, Varasdynénak osztályrészeit, úgy hogy birtoka csakhamar a szentandrási uradalom $^{144}/_{3024}$. részére emelkedett. 1802—1809. években megyénk főispánja volt s mint ilyen hogyan működött? előadtuk e mű I. kötetében. Fiai közül III. Zsigmond 1818-ban megnagyobbította szentandrási birtokát, megvévén a Rudnyánszky örökösöktől $^{241^{18}/_{26}}/_{3024}$, Fényes Györgytől pedig $^{4}/_{3024}$. részt. Ugyanakkor zálogban birta már a Jármy családot megillető $^{657}/_{3024}$. részt is. De ő maga nem lakott megyénkben s nem is vett részt megyénk közéletében, ellenben testvére János 1812-ben és 1825-ben megyénk országgyűlési követe volt. Ennek fia Antal az 1832—37. években megyénk másodalispáni tisztét viselte. A negyvenes években történt családi osztály alkalmával a békésmegyei, Szentetornyán levő birtok ezen Antalnak unokatestvérére, Edmundra szállott, aki azt 1851-ben eladta Baumgarten Ignácz, Ferdinánd és Móricz testvéreknek, továbbá Balla Károlynak 230 ezer pengő forintért és 3000 drb. császári aranyért.[1])

[1]) V. ö. Nagy Iván V. 161—2. XIII. 279. e mű I. k. 358—9. II. Évk. IX. 126—29. Palugyai i. m. IV. 231—32. Szentandrás község levéltára.

INKEY (Pallini). (L. Batthyány.) 1848-ban Inkey Józsefné és Zsigmondné 8672 hold földet birtak megyénkben.

Jármy. A XVII-ik század közepén e család András nevű tagja nőül vette Paksy Katalint, Lászlónak testvérét. Utódai 1795-ben a többi Paksy örökösök ellen folytatott hosszú per után megkapták a szentandrási uradalom $^{661}/_{3024}$. részét. Ebből még 1815 előtt át kellett engedniök $^{4}/_{3024}$ részt Fényes Györgynek, a többit pedig zálogba vetették Horváth III. Zsigmondnál s így ez a Horváthok kezén maradt.[1])

Jeszenszky. Pál nevű tagja 1836-ban Szentandráson volt birtokos.[2])

---

1) Szentandrás község levéltára. — 2) 1837-iki iratok 647.

KÁRÁSZ (Horgosi). E családból I. Miklós nőül vevén báró Wenckheim Henrikát, vele kapta Szeghalom egy részét. Öt gyermeke maradt: István, Mária (Szegedi Sándorné), Albert, Karolina (Fejérváry Miklósné) és Imre. Ez utolsó 1869-ben vette nőül gróf Batthyány Karolinát, (Batthyány László és Festetics Celestina leányát), kivel Szeghalomnak Festetics-féle része is a Horgosi Kárász családra szállott.[1])

Károlyi (Nagy-Károlyi, gróf). Gróf Károlyi Antal 1756-ban nőül vevén Harruckern Jozefát, ez után örökölte a család Csongrád-megyében Szentest a hozzá tartozó pusztákkal, megyénkben pedig Orosházát és a szénási pusztát. Fiának, gróf Károlyi Józsefnek, neje, gróf Waldstein Erzsébet 1803-ban megvette Csabának és a Kondorosból meg Csákóból hozzácsatolt földeknek felét is, de ezen rész nem maradt meg a gróf Károlyi család kezén, hanem Sztáray Albertre, illetőleg az Apponyiakra és a gróf Trautmansdorf családra szállott át. József fiai közül megyénkben különösen György, 1842—48-ig békésmegyei főispán, vitt méltán nagy szerepet. Ugyanő tekinthető Nagy-Szénás község alapítójának is.[2])

Kiss (Nemes-Kéri). Daróczy Anna, Kiss Sándorné után 1795-ben kapta a szentandrási uradalom egyrészét s azért tagjai az 1836—46. években is mint birtokos nemesek vannak fölvéve a lajstromokba.

Kornis (Tótváradi). Paksy László Klára nevű leánya után a szentandrási uradalom $^{126}/_{3024}$. részét örökölte. 1815-ben a család Sándor nevű tagja birta ezt. 1836—46-ban még a család kezén volt a birtokrész.[3])

Kosztolányi. Péter az 1845—8. években a csabai határban birt 226 hold földet.

[1]) Harr. A. 30. és Nemzetségi zsebkönyv. 35 — [2]) Harr. A. 30. Éble i. m. Harr. O 31. P. 2 — [3]) Évk. IX. 120—21. 1837. évi iratok 646.

LEHÓCZKY (Király-Lehotai). Liptómegyei származású, régi nemes család. Tagjai 75 éven keresztül szolgálták vármegyénket. Békésvármegyei ága a következő:

Pál 1775—1812.

Antal 1804—1825.			Lajos — Novák Jozefa 1818—48		Apollonia — Vámosy István	István 1834—1848.
Ákos	Lénárt	Gyula				
			Viktor	József sz. 1829. okt. 1.	Ida — Ballagi Mórné	Mária — Kossuth Pál

Pál 1775-ben került megyénkbe. Még ez évben esküdtté választották s ki is hirdették nemességét. 1790—94-ben szarvasi, 1794—1812-ben pedig ladányi alszolgabíró volt. Ladányban is halt meg. Fiai közül Antal 1804—25-ben tiszti főügyész volt, de sok ízetlenség után le kellett neki mondania. Lajos 1810—18-ban orosházi esküdt; 1818—28-ban csabai alszolgabíró; 1828—32-ben békési főszolgabíró; 1834—48. években pedig megyénknek fizetéses táblabírája vala. Ő volt az, ki Szarvason a hirneves Teschediknek 42 holdnyira terjedő kertjét és földjét megvette s ekként a birtokos nemesek sorába lépett. Legifjabb testvére egyideig csabai esküdt volt, de nőtlen maradt. Lajosnak fiai közül József 1848—49-ben honvéd volt, aztán a papi pályára lépett; 1874—79-ben szentandrási plébános vala, azóta pedig Orosházán lelkészkedik.[1])

E családnak másik, ág. ev. vallású ága Mező-Berényben lakott s ennek tagjai közül János és Gábor 1829-ben igazolták nemes voltukat.[2]) Ivadékaik 1836—46-ban mint kétségtelen nemesek szavaznak.

[1]) Évk. X. 58. Jk. 1836. év 1873. Oláh i. m. 399. Nagy Iván. i. m. VII. 209. — [2]) Jk. 1829. 499.

Leiningen (gróf). Gróf Leiningen Lajos 1845. előtt az eladott Stockhammer-féle csabai nyolczadából vett meg 269 holdat s azt birta 1848-ban is.[1])

Löwenburg (Löwenburgi, gróf). Sziléziai származású család. Eredeti neve Loworovszky. János Jakab nevű tagja már 1698-ban lépéseket tett, hogy Gyula körül 7—8 falut megszerezhessen, de csak Kétegyházát és Gyula-Várit birta megkapni. Mit tett, mint megyénk főispánja? bőven előadtuk e mű I. kötetében. Ugyanő birta 1698-ban a trencsénmegyei sztrecsényi uradalom egy részét s ott is halt meg. A grófi rangot 1691-ben kapta. Harruckernnel együtt 1723-ban kapta meg a magyar honfiúsítást s ő is udvari kamarai tanácsos volt, nem csuda azért, ha nagyon érzékenykedett amiatt, hogy a nála fiatalabb s egyideig rangban kissebb Harruckern az ő vezetése alatt álló megye kormányzásába annyira beleavatkozott. Csak Windischgrätz Erzsébettől, első nejétől (a második volt Czobor Anna Regina) származó Aloysia nevű leánya ért nagykorúságot. Ezt gróf Gaisruck Antal vette nőül. János Jakab halála után († 1732.) leánya még kilencz évig birta a kétegyházi uradalmat s azt Thalheim Lipót aradi póstamesternek adta ki haszonbérbe. János Jakab testvére Frigyes 1711-ben a váradi vár főkormányzója volt. De ennek is csak leánya maradt. E Löwenburg család nevét egy bécsi iskolai alapítvány tartja fenn.[2])

[1]) Csabai örökváltsági szerződés és Oláh i. m. 398. — [2]) Nagy Iván i. m. 183. Urbet conscript. $^{62}/_{22}$. N. R. A. $^{1742}/_{72}$, $^{1739}/_{58}$. Mogyorósy i. m. 238—40.

MILECZ. Antal nevű tagja 1836-ban Tót-Komlóson birtokos.[1])

Mitrovszky (gróf). Honfiúsítást nyert az 1790—91-iki 72-ik törvényczikkelylyel. Vilmos nevű tagja e század elején báró Schröfl Jozefát vette nőül s vele kapta Szarvas egy részét. A család 1887-ben békésmegyei birtokait eladta gróf Károlyi Istvánnak.[2])

Montbach (Peckaui). Mint neve s előneve mutatja, német család. Tagjai közül Ferencz († 1799. előtt) nőül vevén Mayer Francziskát, Száraz Györgynek Erzsébet nevű leányától származó unokáját, hosszú per után 1791—92-ben megkapta a szentandrási uradalom $392^{3}/_{3024}$-ed részét s nemsokára szentetornyai birtokát a tót-komlósiaknak adta ki haszonbérbe. Utódai közül Károly 1846-ban néhány orosházi lakossal kötött szerződés által Szabad-Szenttornya község alapját vetette meg[3])

---

[1]) 1837-iki iratok 646. — [2]) Harr. A. 30. — [3]) Jk. 1797. év 429—33. Jk. 1799. év 30. Szentandrási lt. Évkönyv IX. 113. V. ö. e mű II. köt. Szentetornya község történetét.

NAGY. Sándor nevű tagja 1835-ben Csabán szerzett nemes birtokokat. Azelőtt Győrött lakott. Családja 1622-ben lett nemessé. Nemsokára eladta a birtokát s elköltözött innen.[1])

Nedeczky. A család György nevű tagja 1818—46. években bírta a szentandrási uradalom $^{15}/_{3024}$-ed részét. Vétel után jutott hozzá.[2])

Novák. A megye általános történetében Novák Antalról elmondottak önkénytelenül is fölkeltik érdeklődésünket e család iránt. Leszármazása a következő:

Novák N.

I. Kristóf (Kristóf Mária) 1753.
I. Jakab (Ötvös Anna) 1753.
I. Márton (Tódor Ilona) 1753.
I. Emanuel (Dániel Anna) 1753.

II. Joachim (Gastager Anna)

III. Mária (Karassiay Istvánné)
III. Miklós (Farkas Emilia)
III. Antal
III. Josefa Lechóczky Józsefné utóbb Tomcsányi Józsefné
III. Ferencz (Neshoda Ludovica)
III. György (Dékáni Eugénia)
III. Sarolta báró Vécsey Pálné

IV. Claudine
IV. Ernő

Placsintár Magdolna
Eckstein Lujza
IV. Izabella (Gorove Jakabné)
IV. Sarolta (Zokoli Szokoly Gyuláné)
IV. Kamill (Lehner Bolda)

IV. Sidonia Tormássy Jánosné
IV. Valeria
IV. Jerne (Zebegnyői Dienes Istvánné

V. Zoltán
V. Ferencz
V. Izabella (Dr. Zöldy Jánosné)
V. Kamill

[1]) Jk. 1836. év 1188. 1837-ikt iratok 646. — [2]) Évk. IX. 126—9.

Az 1753-ban élő négy testvér és szamosujvári lakos egyszerre kapott nemes-levelet. Mártonnak unokája, Antal 1826-ban igazolta azzal nemességét megyénk rendei előtt. Antalnak, mint megyénk főjegyzőjének, majd alispánjának működését bőven méltattuk. Testvére, Ferencz eleinte szintén hivatalt vállalt megyénknél (1828—34-ben szeghalmi esküdt volt), de aztán azt odahagyta s a báró Wenckheim családnak iurium directora lőn. Mint ilyen Körözs-Ladányban lakott. Utóbb 1844-ben a csabai határban szerzett 300 holdas birtokot s azért 1848-ban már a birtokos nemesek közt fordul elő. Novák Ferencz oly kitünő jogász hírében állott, hogy 1851-ben több havi tartózkodásra Bécsbe hivatott s nagyrészt az ezen idő alatti tevékenységének eredménye lőn az 1852. évi »Ősiségi nyiltparancs«, mely Magyarország jogi életére oly mélyreható befolyással volt. Fia, Kamill a gyulai törvényszéknek 1872. évi január 1. óta köztiszteletben álló elnöke, kinek Ő Felsége, az 1887. évi október 15-én kelt legfelsőbb határozványával a »szentmiklósi« előnevet adományozta és ki az 1892. évi május hó 12-én kelt legfelsőbb határozványnyal a curiai bírói czímet és jelleget nyerte.

OMASZTA (Rozváczi. Rozvácz, vagy Rozvágy Trencsén és Beczkó közt esik). Trencsénmegyei származású, ág. evang. család. E század elején költözött le megyénkbe. Nem tudta ugyan nemességét kétségtelen módon igazolni, de nemesi jogait folytonosan gyakorolta. Megyénket érdeklő családfája a következő:

V. István
sz. Rozvadzon 1772.
gazdatiszt
— Kelemen Klára

II. Zsigmond	Teréz	I. Lajos	István
sz. 1801. békésv. alispán — Stummer Mária	— Balla Károly földmérő	sz. 1807. cs. k. főhadnagy utóbb békésm. számvevő	sz. 1812.

II. Lajos	Géza	Dezső	Emma
volt honvéd † 1853.			

László	Mária	Lajos	Béla	István

E család ezen ágából V. István gazdatiszt volt Csabán. Fia, II. Zsigmond az 1837—46. években fizetéses táblabíró, 1861-ben pedig megyénk alispánja volt. 1836—45. közt Csabának Stockhammer-féle eladott nyolczadából ő is vett egy részt s azért azon földesurak között, kikkel a csabaiak 1845-ben az örökváltsági szerződést kötik, ő is előfordul.[1]) Lajos 1837—46. években alpénztárnok, 1846—48-ban pedig számvevő volt megyénknél. E Lajos mint volt főhadnagy 1848-ban ismét kardot kötött a haza védelmére s fia is, II. Lajos, még mint alig 17 éves gyermek beállott a honvédek sorába s részt vett a branyiszkói dicső ütközetben. A család másik ága a következő:

[1]) A csabai örökváltsági szerződés.

I. Tóbiás.

Sámuel | Sándor | II Tóbiás békésvárm. csendbiztos — Simon Lotti | János | I. Zsigmond sz. 1795. ügyvéd postamester Csabán — Oláh Teréz

Ferencz sz. 1814. — Csörföly Teréz | III. Tóbiás sz. 1822. kereskedő B.-Gyarmaton — Vitalis Zsuzsi | János

Béla | Oszkár

József sz. 1819. árva bizottm. pénztárnok — Simándi Kállay Róza | Nándor sz. 1822. volt honvéd 1861. utibiztos | Gusztáv sz. 1823. volt honvéd, csabai postamester | Szilárd sz. 1825. volt honvéd, 1861. sz. biró | Lóri — Sztraka György | Terka

Gyula | Elek

Ez ágból I. Tóbiás mint csabai postamester költözött le megyénkbe. Fiai közül Sámuel és I. Zsigmond atyjuk hivatalát vették át. II. Tóbiás pedig csendbiztos lőn. E II. Tóbiás fia Ferencz Tót-Komlóson volt jegyző. I. Zsigmond fia József pedig egyideig Csaba városában vitte a jegyzői tollat, később (1861.) árvabizottsági pénztárnok lőn. A család többi tagjait a tábla mutatja.[1])

[1]) Nagy Iván i. m. VIII. 332—34.

PAP. (L. Bodrogi.

Pákozdy. Zsigmond nevű tagja 1846-ban Szentandráson volt birtokos.[1])

Podmaniczky (Podmanini és Aszódi, báró). Egy ideig Öcsödön volt birtokos. E község egy részét 1834-ben vette meg gróf Stockhammer Ferdinándtól, s birta még 1854-ben is.[2])

[1]) 1846-iki iratok 1684. — [2]) Jk. 1836. év 476—84. Oláh i. m. 399. Palugyai i. m. IV. 274.

ROSTY (Barkóczi). Vasmegyei család. Bennünket érdeklő ága a következő:

Pál
táblabiró
— Nedeczky Anna

Károly	Albert	Henriette
őrnagy	békésm. alispán	
† 1835.	† 1847.	
	— Eckstein Anna	

Ágnes	Ilona	Anna	Pál
— b. Eötvös József	— Trefort Ágost	— Amade	sz. 1830.

Pál nejével, Nedeczky Annával, báró Száraz Györgynek szépunokájával kapta a mult század végén a szentandrási uradalom $^{292^3/_4}/_{3024}$ részét. Fiai közül Albert költözött le megyénkbe s itt, mint volt alispán s a haladó-pártiak főoszlopa köztiszteletet vívott ki. 1826-iki lemondása után is gyakran fölkereste megyénket s itt, Csaba-Csűdön, írta alá a megyénkben első örökváltsági szerződést is. Békésmegyei birtokát Ágnes és Ilona leányaira hagyta. Így történt meg, hogy hazánk nagynevű fia báró Eötvös József, a volt közoktatásügyi miniszter, békésmegyei, szentetornyai birtokos lőn s itt gyakran időzött is. A csaba-csűdi rész Trefort Ágostra, Eötvös József hivatalbeli utódjára szállott, de ő azt eladta báró Königswarternek.[1])

Rudnyánszky. (Dezséri, báró). Két békésmegyei község — Tót-Komlós és Bánfalva — alapítóját, egy, — Szentandrás — gyarapítóját tiszteli e családban, megyénk pedig egyik előkelő birtokosát. Bennünket érdeklő családfáját lásd a mellékleten.

II. József anyósának, Száraz Györgynének, halála után 1746-

[1]) Nagy Iván IX. 778. Évk. IX. 117.

Melléklet a br. Rudnyánszky család történetéhez.

II. József szeptemvir

1773. báró. — báró Száraz Juliánna

- Erzsébet 1818. — Gr. Unverth
- Ignácz 1818.
- János 1818.
- Josefa 1818. — Gr. Forgách Miklós
- Krisztina 1818. — Bossányi N.
- György 1818.
- Franczíska 1818.
- Anna — Szlavniczai Sándor Károly
- Rozália 1818. — Málik N.
- Károly 1818.
- Pál 1818.
- Antal Zsigmond 1818.
- III. József † 1818. előtt — br. Perényi Katalin

  - József sz. 1782. — Farádi Vörös Kata
  - Sámuel sz. 1792. † 1848. esztg. kanonok
  - III. Sándor — br. Desewffy Julia
  - Amália
  - V. Mihály békésm. követ sz. 1792. — Jeszenszky Teréz

    - Mária
    - Karolina — Asbóth
    - Emilia — Németh József
    - Gyula — Szállaspataki Mara Katalin
    - Gabriella apácza
    - Auguszta — b. Barkóczy Mihály
    - Alexandra — Polgár Zsigmond — Hauszmann Zsigmond

      - Adalbert
      - József a felsőház tagja — Torma Mária
      - Ilona
      - Ágnes

      - Iván — Dőry Anna
      - István
      - Terézia csil. ker. hölgy — gr. Ueberracker Ottó

        - István sz. 1856.
        - Hubert
        - György

ban vette át a szentandrási uradalmat; ugyanez évben a Szentandráson lakott ág. ev. tótoknak megengedte, hogy komlósi pusztájára költözzenek át s helyükbe nagyobbrészt magyar katholikusokat telepített Szentandrásra. Mennyire segítette megyénket, hogy Tót-Komlóst joghatósága alatt megtarthassa? előadtuk. Ő maga hivatalánál fogva folyton Pesten lakott, de gyermekei közül III. Józsefet Szentandrásra küldötte lakni és számára itt udvarházat építtetett. Ő maga még az egész uradalmat bírta, de özvegyének már meg kellett érnie, hogy 1791—92-ben a többi Száraz-örökösök (Montbach és Rosty); 1795-ben pedig még három Paksy-örökös megnyerte a Rudnyánszky család ellen indított pert s a szentandrási uradalom nagyobb részét ezeknek át kellett adnia. II. Józsefnek — mint a családfán látható — tizenhárom nagykorúságot ért gyermeke lévén, ezek között a szentandrási uradalom megmaradt $785\,^{1}/_{2\,/3024}$ része is úgy szétoszlott, hogy egynek-egynek csak $60^{11}/_{26}/_{3024}$. rész jutott. Természetes következménye lőn ennek, hogy e kis osztályrészeket a megyénktől különben is nagyobbrészt távollakó Rudnyánszky-fiúk és leányok már 1818. előtt kezdték eladogatni. Legerősebben ragaszkodott békésmegyei birtokaihoz III. József ága. III. József fia, III. Sándor 1812—19-ben megyénk aljegyzője, 1819—28-ban főjegyzője s az utolsó két évben egyuttal helyettes alispánja volt. Ugyanő szentetornyai birtokán, e puszta észak-nyugati részén, majorságot létesített, uradalmi lakást építtetett, e körül e mai Bánfalva községet telepítette s állandó lakását is itt tartotta egész 1851-ig. Ez évben 853 (1200 □ öles) holdra terjedő birtokát (ebből 48 hold szőllő volt) tizenkét évre haszonbérbe adta Epstein Simonnak s erre, úgy látszik, megyénkből elköltözött. Gyula fiától származó unokája, József jelenleg a felsőház jegyzője. III. Józsefnek másik fia V. Mihály rendesen Pakson vagy Tétényben lakott ugyan, de 1830—33. években megyénknek volt országgyülési követe. A szentandrási uradalomból őt megillető részt ő Csaba-Csűdön vette ki; ez halála után leányára, Teréziára szállott s ez bírta napjainkig.[1])

[1]) Nagy Iván i. m. 809, 810, 815. Nemzetségi zsebkönyv 417—8. Jk. 1792. év 142—47 Szentandrási lt. Palugyai i. m. IV. 227—8.

SALAMON. 1843-ban a szentandrási uradalom egy részét birta.[1])

Sándor (Szlavniczai). E család tagjai közül Károly Rudnyánszky Annát vette nőül s vele kapta a szentandrási uradalom $60^{11}/_{26}/_{3024}$-ed részét s birta azt az 1818—36. években.[2])

Schröffl (Mannsberg, báró). Családfája:

Ignácz
— Stockhammer Rozália

Ferencz
— Czeyka Anna

Antonia	Josepha
— gr. Eszterházy Mihály	— gr. Mitrovszky Vilmos

Megyénk jegyzőkönyvei már 1743-ban említik, hogy ez évben Schröffl Ferencz Antal élelmezésügyi főbiztos volt s így szinte lehetett gyanítani, hogy családja a hadi élelmezés révén nagyra emelkedett Harruckern családdal majd rokonsági összeköttetésbe lép. Valóban Ignácz Stockhammer Rozáliát, kinek anyja Harruckern leány volt, vette nőül. E réven kapta 1798-ban a Harruckern-örökség szarvasi osztályrészének negyedét. A család 1802-ben honfiúsíttatta magát. Az 1803—6. években Ignácz fia, Ferencz volt a Harruckern-örökösöknek szeniora s benne a Schröffl család fiágon kihalt.[3])

Simay. Semmi összeköttetésben sem áll a régi békésmegyei Simay családdal s nevét nem is a megyénkbeli Simáról, hanem inkább a szatmármegyeiről vette. E család örmény származású s 1760-ban kapta nemes-levelét. Megyénket érdeklő családfája ez:

[1]) 1843. iratok 1158—99. — [2]) Szentandrási lt. Évk. IX. 120. 1837. évi iratok 647 — [3]) Harr. A. 30. Jk. VII. 335—6. Nagy Iván i. m. X. 102.

III. Lukács Joachim
sz. 1752., † 1817. N.-Váradon
— Pertik Rebeka

II. Sálamon sz. 1787. — Rottenstein Anna	II. Kajetán sz. 1790., † 1846. békésm. alispán — Stummer Fáni	II. Miklós sz. 1794. † 1835.	I. Antal sz. 1798. † 1833.	Margit sz. 1801. † 1832.	II. Ignácz sz. 1805. † 1857.	II. Kristóf sz. Gyulán 1806. — Mayer Teréz
					Ágoston † 1859. honvéd — Bradács Mária	Ede sz. 1840.
					Paulina	
IV. Lukács sz. 1816. — Gálbory Róza	Gergely sz. 1816. — Lázár Mina	II. Antal sz. 1820. † 1849. honvéd	Lajos honvéd sz. 1824. — Picha Karolina	III. Ignácz sz. 1826.	Károly honvéd	László sz. 1830. honvéd
			Frigyes sz. 1861.			

III. Lukács, Miklós, Adeodát, Kristóf és Márton nevű testvéreivel együtt 1792-ben már Gyulán lakott s ez évben kihirdették nemességüket megyénkben, de aztán elköltöztek innen, úgy hogy III. Lukács fiainak, midőn ezek visszatelepedtek megyénkbe, 1825-ben újra be kellett bizonyítaniok nemességüket. E fiúk közül legtöbbre vitte II. Kajetán, ki javakorát megyénk szolgálatában töltötte el. Az 1812—28. években szeghalmi esküdt, 1828—34. években ladányi alszolgabíró, 1834—40-ben csabai főszolgabíró, aztán megyénk úti s vízi biztosa, végre 1843—46. években megyénknek alispánja volt. 1840. körül Csabának Stockhammer-féle, árúba bocsájtott nyolczadából a maga, anyja és testvérei számára megvett 74 holdat. Ekként a család a megyei birtokos-nemesek sorába lépett s 1845-ben II. Kristóf édes anyja s testvérei nevében is aláírja a csabai örökváltsági szerződést. II. Kajetán unokaöcscsei közül 1848-ban öt harczolt mint honvéd a magyar szabadságért.[1])

Stockhammer (gróf). Mindamellett, hogy tagjai vagy éppen nem, vagy csak nagyon rövid ideig laktak megyénkben, birtokviszonyainak folytonos rendezése, részben pedig birtokainak eladása által ugyancsak emlegetteté tette nevét megyénkben. Családfája a következő:

[1]) Évk. X. 63. Nagy Iván i. m. X. 186—88. Oláh i. m. 398.

Stockhammer József
1747—91
— Harruckern M. Anna

Ferencz — gr. Hartig M. Anna	Ignácz — Bernrieder Mária	Antonia — gr. Bolza Péter	Teréz	Rozália — Schröffl Ignácz
	Ferdinánd † 1845. — Stockhammer Johanna			
	Mária			

Lajos	Vilma — Bedekovich János	Karolina — br. Drechsel Florentin	Zsófia — gr. Auersperg János	Hermann † 1858.	Lajos	Henrik	Johanna 1839—45. — Stockhammer Ferdinánd

József 1777-ben kapta meg a grófi rangot, 1780-ban pedig honfiúsítást nyert, de ezt csak az 1791-iki országgyűlés czikkelyezte be. Fiai még meg sem kapták a Haruckern-örökséget, s közülök Ferencz már is gyámság alá került. 1795-ben tékozlónak nyilvánította a hatóság s Pálfy kanczellárt rendelte melléje gyámul. Három év mulva Pálfy helyett St. Ferencz sógora, gróf Bolza Péter vette át a gyámságot. Ez valamennyire rendbe is hozta a család ezen ágának birtokviszonyait, de mint a családfán látható, Ferenczne sok gyermeke volt s ekként e birtok nagyon sok részre oszlott. E Ferencz fiában, Hermanban halt ki a Stockhammerek fiú ága. — Gróf Stockhammer Józsefnek másik fia Ignácz, hasonlóképen járt. Vagyonát zárlat alá helyezték s kiskorú fia, Ferdinánd számára 1796-ban gyámul rendelték Vidovich Mihályt. Ez 1805-ben a Ferdinánd felett való gyámságot átadta Bolza Péternek. Ferdinánd nagykorúságra jutván, nyomasztó adósságai miatt, melyeket állítólag még atyja csinált, folytonos pénzügyi zavarokkal küzdött, úgy hogy 1828-ban összes vagyona bírói zár alá került s a zárlat gondviselője éppen Ferdinánd kérésére Csepcsányi Tamás lőn. De már ez sem tudta megmenteni a vagyoni bukástól. 1834-ben öcsödi, kondorosi és csabai részeit kénytelen volt eladni, Gyomát pedig 1836-ban bérbe adni. Három év mulva pedig ezt is eladta s ekként békésmegyei birtokait teljesen elvesztette.[1])

Szakáll (Kis-Jókai). Pozsonymegyei család. Már 1702-ben nemes volt. Egyik tagja 1793-ban a pestmegyei Mike-Budára köl-

[1]) Harr. A. 30. P. 10. L. L. 15—16. Jk. 1796 év. 1805 év 264. 1836. év 476, 484. V. ö. Gyoma története.

tözik; ennek egyik ivadéka, Jakab 1830 táján a szentandrási uradalomból vett némi részt s le is költözött Szentandrásra. Ennek fia Pál 1863-ban is birtokos volt megyénkben.[1])

Száraz (báró). Rövid családfája:

báró Száraz György
† 1731.
— Királydaróczi Daróczy Katalin
† 1746. előtt

Julianna	Anna	Erzsébet	Tamás
— Dezséri	— Prenner	— br. Ujváry László	gyámja Tomcsányi János
Rudnyánszky	Mihály	— Majer Ferencz	
József septemvir		— Nicoleti N. kapitány 1760-ban.	

Száraz György, ki 1724—30. években királyi személynök volt, 1731-ben pedig báróságra emelkedett, az által lőn nevezetessé megyénkre nézve, hogy a Paksy-örökség váltságdíjából a szentandrási uradalomnak megfelelő részt ő fizette le s ekként Harruckernt megelőzve 1719-ben ez uradalomra adomány-levelet kapott. Különben némi joga is volt ez uradalomhoz, mert neje, mint azt a Daróczy-családnál kimutattuk, Paksy-örökös volt. Alig hogy megkapta a bárságot, meg is halt. Maga után hagyott egy kiskorú fiút Tamást, kinek gyámja egy ideig Tomcsányi János vala. E fiúban aztán a báró Száraz családnak magva szakadt. A leányok közül Prennernét anyja kitagadta s ekként a szentandrási uradalomból később csak Juliánna és Erzsébet leszármazói kaptak részt.[2])

Szikszti. Szentgyörgyi Horváth Zsófia Szikszti nevű dunántúli nemeshez ment férjhez s ettől származó gyermekei, Ferencz és Judit birták 1812-ben a szentandrási uradalom $^{3}/_{3024}$ részét.[3])

Szombathelyi. Egyik tagja, Antal, a negyvenes években, megyénk vezérlő férfia volt. A család 1646-ban kapta nemességét s eredetileg Győrmegyében, később egyik ága Hevesmegyében lakott. Bennünket érdeklő leszármazása ez:

[1]) Jk. 1831. év. 1818. Nagy Iván i. m. X. 456. — [2]) Processus Tabulares az orsz. lt.-ban 1032. és 90. szám. N. R. A $^{307}/_{29}$. Nagy Iván i. m. X. 492—93. — [3]) Évk. IX. 128.

János
hevesmegyei alpénztárnok

József
szolgabiró
Körös-Ladányban
† 1846.
— Hrabovszky
Antonia

Antal
békésmegyei követ és
alispán † 1862.
— Kovasóczy Luiza

Kálmán	Gyula	Szidonia	Aloyzia	Antal sz. 1837.
sz. 1830. febr. 8.	sz. 1832. okt. 3.	sz. 1834.	sz. 1857.	m. biztositó társ.
cs. k. főhadnagy	békésvárm. szám-	— Nagy		hivatalnok
	vevő 1864.	Gusztáv mérnök		
	— Reguly Paulina			

A mult század végén József költözött le a hevesmegyei Poroszlóról megyénkbe s 1799—1812-ig szeghalmi esküdt, 1812—32. pedig ladányi szolgabíró volt. Hogyan lett fia, Antal megyénk egyik legjelesebb szónoka, megyénk követjévé, 1843—46. főjegyzőjévé, majd az 1846—48. években alispánjává, utóbb az 1848-iki év rázkódtatásai között megyénk erős kezű, tiszta jellemű s önérzetes kormányzójává? előadtuk. Itt csak azt kell még megjegyeznünk, hogy 1834-ben Csabának Stockhammer-féle árúba bocsátott nyolczadából ő is vett egy részt, de még 1845 előtt túladott rajta. Fia, Gyula egész napjainkig megyénk szolgálatában állott.[1])

Szőke (Ványai). 1659-ben III. Ferdinándtól kapott nemességet. A nemesség szerzőt Szőke, másként Mátyás Mártonnak hívták. Szőke János debreczeni tanácsos a XVII. század vége felé nőül vette Kecse Lukács leányát, Annát. Ettől származó fiainak, János-Mihály- és Mártonnak anyjuk után némi joguk volt Simához és Csejthez, mert anyai nagyatyjuk Kecse Lukács annak nagyobb részét vagy zálogba birta, vagy megvette. Ennélfogva e testvérek 1711 után tettleg birtokukba vették Simát és Csejtet s 1715-től kezdve, mint békésmegyei birtokosok jelentek meg megyénk gyűlésein. Szőke Mihályt mindjárt 1715-ben, 1722-ben pedig ugyancsak Mihályt és Jánost megyénk rendkivüli táblabíráiul választották. Időközben azonban megingott lábuk alatt a talaj. Nem tudták bebizonyítani, hogy az egész Sima az övék s ekként a kincstár Simát és Csejtet lefoglalta, kincstári birtoknak jelentette ki, de aztán pár forintnyi haszonbér fejében a Szőkék kezén hagyta. 1720-tól

[1]) Nagy Iván i. m. X. 796—97. Jk. 1836. év 476—84.

kezdve azonban Harruckern Simát is, mint békésmegyei pusztát, magának követelte. Erre a Szőkék megijedtek s 1723-ban nádori adománylevelet szereztek Simára meg Csejtre s be is iktattatták magukat azok birtokába. De Harruckern ellenmondott s pert indított; míg a per lefolyt, a Szőkék birtokában maradtak Simának, úgy hogy 1730 elején még János és Mihály védik Békésvármegye joghatóságát Simára nézve Hevesmegye ellen s tiltakoznak az ellen, hogy Hevesmegye az ő simai csárdásukra adót vetett. De még ez év szeptemberében elvesztették perüket s át kellett adniok Simát Harruckernnek. Nemsokára Csejt birtokából is kiszorították őket s ekként Békésvármegye szegényebb lett egy középbirtokos családdal.[1])

Sztáray (gróf). Albert 1818 körül nőül vévén gróf Károlyi Franciskát, vele kapta Csaba felének kétharmadát. Innen van, hogy az 1823—43. években mindig mint Csaba egyik birtokosa fordul elő. Csabai birtoka említett nejétől származó két leányára: Juliára — Apponyi Györgynére — és Zsófiára, — Apponyi Gyulánéra — szállt át.[2])

[1]) Jk. I. 1—5. II. 6. III. 331. Váradi kápt. lt. Prot. V. 29. VII. 722—23. Évk. X. 50. — [2]) Nemzetségi zsebkönyv 240—41. Jk. 1831. év 1413. l.

TALLIÁN. Özv. Tallián Pálné 1836-ban birtokos volt Tót-Komlóson.[1])

Tomcsányi (Tomcsinyi). Turóczmegyei, nagyon régi nemes család. Kiterjedt ágai közül egyik megyénkbe is leszármazott s hosszú ideig áldásosan össze volt nőve megyénk ujabbkori sorsával. Családfája a következő:

Sámuel
1736.

I. János
gyulai urad. igazg.
sz. 1703. † 1772.
— Teréz

Mária sz. 1744.	Franciska sz. 1747.	Joanna sz. 1748.	I. Kristóf sz. 1755. † 1833. békési főszolgabiró 1. — Ujváry Anna † 1795. 2. — Káló Teréz 3. — Szathmáry Anna	János sz. 1752.	Miklós pestm. esküdt 1759—1801.	András sz. 1761.

1-től Teréz — Káló Antal	Alajos	II. János II. Kristóf	2-től Klára — Szoboszlai Tóth Andor	Josepha — Wieland János	3-tól Mihály sz. 1805. kapitány	József sz. 1807. főispán — Novák Jozefa	Károly sz. 1812. cs. k. kapitány — gr. Bolza Mária

I. János volt az, ki 1729-ben megyénkbe költözött s itt legalább is 1735-ig mint uradalmi jegyző szolgált. 1735-ben ő volt a tolmács a Péró-féle lázadás elnyomása végett megyénkbe jött rácz sereg és a megyei tisztikar közt. Egyideig aztán Pestmegyébe költözött, de 1762-ben, mint a gyulai uradalom igazgatója, újra visszatért Gyulára. Ő volt az, ki az egyes községek és az uradalom között rendes szerződéseket kötött az addigi, bizonytalan egyezkedések helyett. A pár év mulva bekövetkezett úrbérszabályozáskor roppant hasznát látták megyénknek a gyulai ura-

[1]) 1837-iki iratok 646.

dalomhoz tartozó községei (pedig négy kivételével mind ilyen volt) eme szerződéseknek. Azért Tomcsányi János neve méltán áldott lehet e községek lakosai előtt. Ez jobban is föntartja emlékét, mint a gyulai magyar-kápolna tornya alatt levő vörös márvány sírköve, mely a felette való járástól már egészen elkopott. Fiai közül I. Kristóf szegődött megyénk szolgálatába s 1790-ben ladányi szolgabíró, az 1793—1828. években pedig békési főszolgabíró volt. Mint buzgó katholikus sok ideig fáradozott azon, hogy Gyulán kath. gymnasium létesüljön. Hogy fáradságát nem koronázta siker, abban ő legkevésbé hibás. Érdemeit tetézte még azzal, hogy derék fiakat nevelt a hazának. Közülök megyénket legjobban érdekli József. Ez az 1832—40. években orosházi esküdt, 1840—43-ban szarvasi alszolgabíró, 1843—46. csabai főszolgabíró, (de a megye megengedte neki, hogy azért Szarvason lakjék,) végre 1847—48-ban megyénk másodalispánja s országgyülési követe volt. Az 1848-iki év zivatarai majdnem elszakították őt megyénktől, mert 1848-ban Arad — 1860-ban Csongrádmegye főispánjává nevezték ki, de 1867-ben újra visszatért megyénkhez s ott, ahol tisztviselői pályáját kezdette, ahol e pálya majd minden fokozatán végig haladt, elérte a legmagasabb fokot: főispánná lett. Még 1837 előtt Endrődön, később még 1848 előtt Szarvason (itt 113 holdnyi) majorsági földet szerzett s ekként a birtokos nemesek sorába jutott.[1]) Testvére Károly az ötvenes évektől kezdve Szarvason lakott s ha a közéletben nem is, a társadalmi életben elég tevékeny részt vett.

Trautmansdorf (gróf). József 1821-ben nőül vette gróf Károlyi Jozefint s vele kapta Csaba felének $^1/_3$-át.[2])

[1]) Harr. H. H. Márki: Péró lázadása 51. l. Váradi egyházmegyei lt. gyulai akták 1764. Nagy Iván i. m. XI. 239—40. Oláh György i. m. 399. Jk. 1837. 197. — [2]) Nemzetségi zsebkönyv 140. Csaba város örökváltsági szerződése.

VARGA. Az 1843-iki nemesi lajstrom Ignácz és Zsigmond nevű tagjait kondorosi birtokosoknak írja.[1])

Vigyázó. (L. Csúzi).

Virágos. (Dancsházi). Biharmegyei származású család. 1667-ben I. Lipóttól kapta nemességét. Később 1754-ben a nádorból egy dancsházi udvarházra adomány-levelet is nyert s ekként az úgynevezett donatárius nemesek sorába jutott. Megyénkbe I. András költözött le 1790-ben és megyénk főpénztárnoka lett. Meghalt 1812-ben. Egyik fia, Sándor 1834—37-években alpénztárnok, 1837—48-ban pedig főpénztárnok volt megyénknél. Testvére János technikai pályára lépett s azt el is végezte, de már 21 éves korában meghalt. Megyénkben Sándor lett birtokos nemessé, mert megvette a szentandrási uradalomból a Harazin családot illető $^{18}/_{3024}$ részt. Benne a család békésmegyei ága kihalt.[2])

Wenckheim. (Gróf). E család két, grófi és bárói, ága Harruckern után leggazdagabb családja lőn Békésvármegyének s tagjai itt megyénkben vevén állandó lakást, nemcsak hogy magyarokká váltak, hanem megyénk közéletében is tevékeny részt vettek, sőt férfi tagjai igazán megyénk irányadó embereivé váltak. Előbb az idősebb grófi, aztán a bárói ágat ismertetjük.

---

[1]) 1843-iki iratok 1158—99, — [2]) Nagy Iván i. m. 208—9. Évk. IX. 127.

I. Grófi ág.

Wenck János gráczi orvos
1683.—1711.

I. József. Wenckheim nevet vesz föl. 1717.—48.
1. — Prunner Mária
2. — Harruckern Czeczilia

2-tól II. József sz. 1733. gróf; † 1803. — br. Gruber Teréz

János György esperes

I. Ferencz l. a. bárói ágon

III. József sz. 1780. † 1852.
1. — Klempai Regina Róza
2. — Feicht Anna
3. — Scherz Krisztina

II. Ferencz 1785. — Pálffy Borbála † 1862.

3-től Krisztina sz. 1849. — gr. Wenckheim Frigyes

IV. József sz. 1808. † 1869. — gr. Niczky Mária — Jankovich Stephania

I. Károly 1811—1890. — gr. Radeczky Friderika

I. Antal sz. 1813. † 1864. — gr. Zichy Mária

I. Rudolf sz. 1814. † 1891.

Gyula sz. 1835.

Mária sz. 1837. — gr. Almásy Kálmán

Borbála sz. 1838. — Walterskircher Ernő

Frigyes sz. 1842. — gr. Wenckheim Krisztina

Géza sz. 1847. — Des Hayes Eugenia

Matild sz. 1852. apácza

Mária — gr. Degenfeld Ferdinánd

Ferencz sz. 1855. 1. — br. Radák Klára 2 — gr. Forgách

Henrik sz. 1857.

István sz. 1858. 1. — gr. Kolonitz Huberte 2. — gr. Pállffy Margit

Ilona sz. 1860. † 1883. — gr. Seilern Ferencz

Sarolta sz. 1860. — gr. Seilern Ferencz

Dénes sz. 1861. — gr. Wenckheim Friderika

Stephánia sz. 1863.

A család nemességének szerzője, gazdagságának megalapítója I. József Ágost alsó-ausztriai kanczellár volt. Ez vette nőül 1730-ban báró Harruckern Czeczíliát, ez kapott 1748-ban római birodalmi lovagi rangot s ugyanakkor Mária Terézia, mint római császárné, egy részről elengedte a lovagi rang elnyeréséhez szükséges négy nemes ős kimutatását, másrészről pedig megengedte, hogy a család tagjai ezentúl Wenckheimoknak nevezzék magukat. Fiai közül János György papi pályára lépett s mint spitali esperes-plébános halt meg. Ferenczről a bárói ágnál szólunk. II. József katonai pályára lépett s altábornagyságig emelkedett. Már a hét éves háborúban Töplitznél nehéz sebet kapott. A Lattermann gy.-ezrednek 30 évig volt ezredese s az 1787—90-iki török háborúban Szabács vára bevételénél, továbbá a zimonyi ütközetben kitüntette magát. 1776-ban báróságot nyert; II. József császár pedig 1781-ben magyar honpolgárságot adott neki, de ez csak az 1791.

évi 73-ik t.-cz.-lyel lőn érvényessé. 1798-ban testvérével együtt kapta a Harruckern örökségből a békési rátát; de még többet kapott nejével, báró Gruber Teréziával, mert ezt a Harruckern-örökségből tisztán és osztatlanul illette a gyulai ráta. Neje 1801-ben elhunyván, mint gyermekeinek gyámja ezen birtok felett is rendelkezett s megérte azt, hogy családját a királyi kegy grófi rangra emelte 1802-ben. A következő évben elhunyt. Gyermekei közül III. József Antalról, a mai Új-Kigyós alapítójáról, már megemlékeztünk. Ő kevésbé, de öcscse, ki a családi osztály alkalmával a gyulai kastélyt kapta, már gyakrabban részt vett megyénk gyülésein is. III. József Antalnak csak egy leánya, Krisztina, most gróf Wenckheim Frigyesnek neje, maradt. II. Ferencz eleintén elvállalta megyénknél a tiszteletbeli aljegyzőséget, de azt csak lépcsőül tekintette s utóbb Bécsben a magyar királyi udvari, utóbb a császári kanczelláriánál vállalt hivatalt. Négy fia volt. Ezek közül IV, József Gyulán lakott s 1840—42. években megyénknek másodalispánja volt. Károly egyideig katonai pályán szolgált, később gerlai birtokán gazdálkodott s itt kastélyt is épített. Antal egy ideig Sopron megyében volt aljegyző, később helytartó-tanácsi fogalmazó, de aztán visszavonult s Bécsben élt. Rudolf eleintén szintén hadi szolgálatban állott, később, a családi osztály alkalmával neki jutott Dobozra vonult s itt építtetett a maga számára kastélyt. Nőtlen maradt s dobozi birtokát végrendeletileg unokaöcscsére, Dénesre hagyta.

br. Wenckheim Ferencz sz. 1736. † 1794.

— báró Rosenfeld Karolina

I. József 1778—1830. 1. — Orczy Mária 2. — Orczy Terézia	Karolina sz 1779. — gr. Blankenstein Henrik ezredes	Henrika — Kárász Miklós septemvir	Teréz	Francziska — gr. Festetich Vincze

2-tól Rozália	Mária sz. 1809. — br. Kray János	I. Béla 1811—79. a miniszter	László 1814—79. — gr. Szapáry Francziska	Viktor sz. 1816. 1. — Czindery Mária 2. gr. Apponyi Mária	Paulina sz. 1817. — gr. Desewffy Emil

1-től Leontina — gr. Andrásy Aladár	II. Béla 1842—74.	II-tól Teréz sz. 1853 — gr. Hoyos Miksa — Wurmbrand Stuppach László

János sz. 1846.	Mária sz. 1848. — gr. Lamberg Fülöp	II. József 1850—84. †	Anna 1855—63.

A bárói ágnak alapítója, I. Ferencz, grófságra emelt testvérével együtt, katonai pályára lépett s vele együtt kapta meg a bárságot meg a magyar honfiusítást. Kitünő katona volt s a hét éves háborúban mint százados, az 1787-iki török háborúban mint tábornok nagy érdemeket szerzett s a Mária-Terézia rendet is megkapta. A franczia háborúkban is tevékeny részt vett; altábornagy és a 35. gy.-ezred tulajdonosa lőn. De ezt alig fél évig bírta, mert 1794. május elején a courtrayi véres ütközetben egy ágyúgolyó derekán találta s éltét szakasztotta. Midőn Szebenben állomásozott, nőül vette báró Rosenfeld Andrásnak leányát, az ág. ev. vallású Karolinát. Az 1798-iki osztály után özvegye költözött Körözs-Ladányba s vetette alapját a sok szép napot s előkelő társaságot látott ladányi kastélynak. A békésmegyei főurak közül akkoriban csak e nő volt nem katholikus vallású s ő egy maga kivitte azt, amit a katholikusok a maguk számára összevéve sem tudtak megteremtenni, az ág. ev. vallású gymnasium létrejövetelét. Ferenczne csak egy fia maradt I. József. Ez már mint egészen magyar főúr a hazai közigazgatás terére lépett s éppen megyénkben kezdette meg szárnypróbálgatásait. 1805-ben s 1811-ben megyénknek országgyülési követe volt. 1809-ben pedig megyénknek kérésére a nádor őt a békésmegyei fölkelő sereg alezredesévé nevezte ki. Később aztán magasra emelkedve Krassó- és Aradmegyékben, mint főispáni helytartó, utóbb mint aradi főispán működött, de érdeklődését megyénk közügyei iránt mindvégig megőrizte. A vizek szabályozására, a mezőgazdaság, kivált a lótenyésztés előmozdítására nagyon sokat tett, szóval s példájával megyénk felvirágoztatásán hathatósan fáradozott. Fiai közül I. Bélának, megyénk három éven át (1837—40.) volt másodalispánjának, 1839—40. évi országgyülési követének, majd a legviharosabb években főispánjának, Magyarország volt miniszterelnökének érdemeit másutt méltattuk. Bélának testvére László, bár hivatalt nem vállalt, a társadalmi téren megyénk haladásán buzgón munkálkodott. Mindvégig köztiszteletben részesült. Megemlítjük még, hogy Béla fási birtokából hitbizományt alakított s ez unokaöcscsére II. Józsefre volt szállandó, de annak magtalan halála után másik testvérének, Viktornak unokájára gróf Hoyos Fülöpre szállott.[1])

[1]) Éble i. m 69. l. Nagy Iván i. m. XI. 135—41. Nemzetségi zsebkönyv. 267—69. 449—50. Harr. A. 30.

Wodianer. (Kapriorai). 1836-ban vette ki haszonbérbe Wodianer I. Móricz neje Szitányi Ullmann Francziska a gyomai uradalmat Stockhammer Ferdinándtól. Három év mulva pedig az örök áron birtokába jutott. A gazdálkodást természetesen nem ő maga személyesen, hanem ekkoriban már jó idős fia, Sámuel vezette. E Sámuelt a volt gyomai ev. ref. pap, Dávidházi Bekes Sámuel »nagy tehetségű s igen becsületes izraelitának« mondja. Itt az izraelita szó csupán a család előbbi vallását jelzi. 1839-ben ugyanis a családnak már katholikusnak kellett lennie, mert különben nem értjük, hogyan szerezhetett volna nemesi örök birtokot? Sámuel és fiai II. Móricz és I. Albert 1843-ban már a békésmegyei szavazó nemesek lajstromában foglalnak helyet s ennél fogva a család még ez év előtt nyert nemességet. Különben I. Móricz nejét már 1836-ban nemesnek irják megyénk jegyzőkönyvei. A családi osztály alkalmával Sámuel fiai közül a gyomai uradalmat Albert kapta meg. Ez 1886-ban magyar bárói rangot kapott. Neje, Borosjenei Atzél Zsófia, vele együtt építtetője a gyomai új, kath. templomnak, alapítója az ottani árva- és szeretet-házaknak.[1])

[1]) Jk. 1836. év 476—84. Harr. L. L. 1. Évk. XIV. 99, 1843-iki akták 1158—99. Nemzetségi zsebkönyv 455—6.

ZLINSZKY. Pestmegyei család. Daróczy Borbála után e család is Paksy-örökös volt s 1795-ben e réven a szentandrási uradalomból $^{72}/_{3024}$ részt kapott. De azt csakhamar vagy átadta a leány-ági örökösöknek, a Csepreghy és Harazin családoknak vagy pedig eladta részint a pécsi káptalannak, részint a Horváth családnak.[1])

[1]) Évk. IX. 124. és 130—1.

III. RÉSZ.*)

AZ 1695—48-ig ELŐFORDULÓ BIRTOKTALAN NEMES CSALÁDOK.

*) E sorozat összeállításában az 1836—46-iki s a megyei levéltárban 1837. év 644—7, 1843. 1158—99. és 1846. 1684—73. számok alatt őrzött lajstromokat vettem alapul. Ahol tehát egyéb kútforrásra nem hivatkozom, ezen, egyszer s mindenkorra itt idézett lajstromok értendők.

AMBRUS. 1790-ben Mihály nevű tagja szeghalmi lakos, s Biharmegye bizonyítványával igazolta nemesvoltát. 1837-ben tizennyolcz tagja szavazott s ezek mind Szeghalmon laktak. E családból való volt Ambrus Lajos 1840—48-ban gyomai esküdt, később a Bach-korszakban szolgabiró, ki mint gyulai lakos halt meg.[1])

Andrási. Ignácz nevű tagja állítólag nemes volt s 1843-ban Gyulán lakott.

Aranyi. Mihály nevű állítólag nemes tagja 1843-ban Tót-Komlóson lakott.

Argalás. Békésen lakó iparos v. földműves család. János nevű, Zólyom megyéből származó tagja megyénk tisztikara előtt 1818-ban igazolta nemesvoltát.[2])

Árvai. János nevű tagja 1843-ban Szentetornyán lakott. Kétségtelen nemes volt.

Augusz. Tolnamegyei származású család. Gróf Festetich Vincze küldötte Imre nevű tagját megyénkbe Szeghalomra, az ő birtokára tiszttartó gyanánt. Ezen Imre két fia közül egyik ügyvédő, másik földmérő lett. Az ügyvédő: János 1837-ben gróf Blankenstein uradalmi ügyésze volt. 1836-ig a család nem igazolta nemességét s ennélfogva csak mint állítólagos nemes volt felvéve a lajstromba.[3])

[1]) Jk. 1790. év 259—60. — [2]) Jk. 1817. év 605. 1818. év 174,903. 1819. év 635 916. — [3]) Évk. VI. 160.

BABOS József mint állítólagos nemes s gyulai lakos 1843—46-ban szavazott.

Bagi. Békésen lakó földmüves család. Tagjai közül István már 1825-ben elismert nemes megyénkben. Egy Bagi György nevű pedig 1832-ben mutatta fel megyénk tisztikara előtt családjának I. Lipóttól 1697-ben nyert nemes-levelét.[1])

Bagi. Az előbbitől különböző, Szarvason lakó család. 1837-ben Pál nevű tagja csak mint állítólagos nemes szavaz.

Bajcsy. Árvamegyéből származó, Csabán lakó család. Első, megyénkbe leköltözött tagja, Ádám korcsmáros volt Csabán s 1812-ben igazolta nemességét.[2])

Bajkoy. E családból Sándor 1720—22-ben Gerlán lakott s megyénknek rendkivüli táblabírája volt. 1735-ben a család egyik tagja, Dániel, belekeveredett a Péró-lázadásba s ez alkalommal a család nemesi-levele elveszett. E miatt aztán később nagy vizsgálatot tartottak.[3])

Baky. A mult század végén Kis-Kun-Szentmiklóson, Pest-megyében lakó család s 1693-ban kapott nemességet. Tagjai közül Lajos költözött megyénkbe. 1831-ben megyei iródeák volt, 1836-ban már mint békési lakos van felvéve a nemesek lajstromába. Úgy rémlik, hogy ekkor már békési jegyző volt.[4])

Balassa. Tagjai közül Pál az 1843—49. években orosházi ág ev. pap volt megyénkben s 1843—46-ban a szavazó nemesség lajstromaiba mint kétségtelen nemes van fölvéve.

---

[1]) Jk. 1825. év 104. l. Évk. X. 50. — [2]) Jk. 1812. év. 252, 1818. év 154, 487. — [3]) Jk. II. 6, 107. IX. 830. Évk. X. 51. — [4]) Jk. 1831. év 411.

Bálintfy. Tagjai közül Márton 1817-ben megyénk ideiglenes számvevője volt, később pedig mező-berényi tiszttartó lett. 1836-ig nem igazolta nemességét s azért a szavazó nemesek lajstromába csak mint állítólagos nemes fordul elő.[1])

Balla. Körözs-Tarcsán lakó, Antal nevű tagja a békésmegyei nemesek 1836—43-iki lajstromaiban mint állítólagos nemes szerepel, de 1846-ban már igazolt nemes.

Balog. A mult század végén Ványáról Füzes-Gyarmatra költözött földműves család. Bálint nevű tagja az 1836-iki lajstromba mint kétségtelen nemes van fölvéve.[2])

Balog. Szarvason lakó, iparos család. István nevű tagja mesterségére nézve szabó volt. Gömörmegye Klenócz nevű helységből származott le megyénkbe s Gömörmegyének 1832-iki bizonyítványával 1834-ben igazolta nemességét.[3])

Bán. Állítólagos nemes család. Tagjai közül István 1836-ban vésztői kántor volt. Másik Bán család tagja volt amaz István, ki 1836—46-an Mező-Berényben lakott, mert ez 1846-ra igazolta nemesvoltát.

Baranovics. Pestmegyei származású család. Tagjai közül Károly 1843-ban Gyula-Váriban volt gazdatiszt.

Bartóky. Csabán lakó, kereskedő család. Első, megyénkbe költözött tagja vasárus volt s 1839-ben igazolta nemességét; de mint állítólagos nemes, már 1836-ban föl volt véve a nemesek lajstromába.[4])

Batrin. Kétegyházán lakó család. Az 1836—46-ik évi lajstromokban mint kétségtelen nemes szerepel.

Bécsy 1715—20. években István nevű tagja Gerlán lakott s 1720-ban az országos összeíró előtt igazolta nemesvoltát 1715-ben megyénk rendkivüli táblabírájává választották.[5])

Bély. Pozsonymegyéből származott le megyénkbe. Az 1765—81. években Antal nevű tagja Német-Gyulán mészáros volt s 1781-ben.

[1]) Jk. 1817. év 6-0. — [2]) Évk V. 120. — [3]) Jk. 1834. év 142. — [4]) Jk. 1839. év 876. — [5]) Jk. I. 1—5. Harr. B. B. nr. 11.

hirdette ki megyénkben nemességét. 1836-ban a család egyik tagja Gyomán lakott.[1])

Bende. E család ősei már 1696-ban nemesek voltak s a pozsonymegyei Hodoson laktak. Tagjai közül Károly mint tót-komlósi ág. ev. pap az 1830—44. években lakott megyénkben s 1831-ben igazolta nemesvoltát. Ő volt az, ki a magyar nyelvvezért írta E művét megyénk 5000 darabban kinyomtattatta, hogy a magyarosodást megyénk tótajkú lakosai közt terjeszsze.[2])

Benedek. Ádám nevű tagja az 1843-iki lajstromban mint kétségtelen nemes fordul elő. Gyulavári ban lakott.

Beniczky másként Benyiczky. Mihály nevű tagja 1836-ban Tót-Komlóson lakott s Liptóvármegye 1829-iki bizonyítványával igazolta nemességét.[3])

Berke. Régtől fogva Füzes-Gyarmaton lakó földműves család. Nemességét Rákóczy I. Györgytől 1632-ben kapta. Ezt a család György nevű tagja 1752-ben hirdette ki megyénkben.[4])

Besenyey. A család Károly nevű tagja 1832-ben igazolta nemességét. Zemplén megyéből költözött le s Gyulán mint ügyvédő élt. Ő lett Gyula városának első országgyűlési követe.[5])

Birizdó. A családnak János nevű tagja a mult században békési jegyző volt s ugyanő 1778-ban igazolta nemességét. András 1834-ben ideiglenesen selymészeti biztos lett. 1837-ben békési élettárházi biztosnak választották meg. 1843—6-ban a családnak Sándor nevű tagja is Békésen lakott. A család Biharmegyéből, Berettyó-Újfaluból költözött át.[6])

Birsel. Pozsonyvármegyei család. János nevű tagja 1779-ben mint gyulai uradalmi ügyész igazolta nemességét. Ugyanő 1781—85-ben megyénk főjegyzője volt.[7])

Birtalan. Mihály és Áron nevű tagjai az 1846-iki lajstromba mint állítólagos nemesek vannak fölvéve. Békésen laktak. Áron tanító volt. Atyja, az említett Mihály, azelőtt a biharmegyei, berettyómenti Széplakon lakott.

[1]) Évk. X. 55. XVIII. 36. — [2]) Jk. 1831. év 1821. Évk. IX. 104. X. 124. — [3]) Jk. 1838. év. 656. — [4]) Jk. IX. 806. Évk. V. 109. X. 54. — [5]) Évk. XVII. — [6]) Évk. X. 60. III. 83. — [7]) Évk. X. 60.

Boczkó (Deményfalvi). Liptómegyei származású család. Liptómegye 1809-ben állít ki bizonyítványt nemességükről s ezzel 1816-ban megyénk előtt is igazolták nemesvoltukat. A család tagjai közül I. Dániel 1785 1803-ban mondhatni hirhedt ág. ev. pap volt Szarvason. Hivataláról 1803-ban lemondott, s 1806-ban halt meg. Fiai közül Károly 1828—32-ig orosházi esküdt, 1832—40-ig szarvasi alszolgabíró volt. A család másik tagja volt Boczkó Dániel, ki mint megyénk táblabírája s később mint csabai országgyűlési képviselő szintén nagy szerepet játszott megyénk közéletében.[1])

Bodoky Henter. Mihály nevű tagja mint megyei földmérő a most háromszékmegyei, régen miklósvárszéki Bodokról 1830. előtt költözött megyénkbe s 1834-ben igazolta nemességét. Fia, Károly az ötvenes években mint a vizszabályozások vezetője ugyan nagy befolyást gyakorolt megyénk sorsára.[2])

Bogdán. Lajos nevű tagja 1840—46-ban szeghalmi ev. ref. pap és állítólag nemes volt.

Bogyó. Nyitramegyében Nagy-Kéren honos, régi nemes család. Belőle József 1794-ben költözött le megyénkbe s lőn előbb endrődi végül 1828-ig orosházi esküdt. Fia, János mint 1837—43-ban megyei számvevő s aztán mint 1843—48 tiszti ügyész Gyulán lakott.[3])

Bohus (Behárfalvi). Eredetileg liptómegyei család; innen egyes tagjai a XVII-ik század végén Zólyom megyébe, a mult század végén pedig János nevü tagja Szarvasra költözött s mint régi nemes család sarja 1781-ben igazolta nemes voltát. A család tagjai az 1836 - 46-iki lajstromokba is föl vannak véve.[4])

Bonyhay. E családból való Sándor, ki 1790-ben jött Fúzes-Gyarmatra lakni mint ref. pap. Fia Benjámin, 1827—45-ig mezőberényi jegyző, 1836-ban mint állítólagos, 1846-ban pedig mint igazolt nemes van fölvéve a nemesek lajstromába.[5])

Borbély. Mihály nevű tagja 1715-ben nemesnek vallotta

[1]) Zsilinszky: Szarvas város tört. 66. Nagy Iván i. m. Pótlék kötet 147—8. Jk. 1816. év 493. — [2]) Évk. XVII. 36. — [3]) Jk. 1795. év. 794. — [4]) Évk. X. 61. — [5]) Évk. V. 150. XI. 6.

magát, de kétségtelenül sohasem igazolta nemesvoltát. Ő akkoriban békési földműves volt.[1])

Borbély. Kondoroson lakó dohány-kertész család. Károly és Ferencz a nemesek 1846-iki lajstromában fordulnak elő.

Boros. Szarvason lakó, Mihály nevű tagja 1832-ben tanúkkal igazolta nemességét.[2])

Borsóthy. Füzes-Gyarmaton lakó József nevű tagja az 1846-iki lajstromban mint állítólagos nemes fordul elő.

Botos. Ungvári származású család. Nemességet szerzett 1654-ben III-ik Ferdinánd királytól. A nemesség szerző Istvánnak unokája Mihály 1780-ban gyulai ref. pap volt.[3])

Bödő. Zemplénmegyéből Pestmegyébe s onnan megyénkbe Gyulára költözött család. Nemességét 1806-ban igazolta. Tagjai 1836—46-ban szavaznak.[4])

Bölcskey. János nevű tagja, gerlai lakos, 1720-ban igazolta nemességét.[5]) Nemsokára elköltözött innen.

Böncsök. Másként Szabó család. Ős régi békésmegyei család. A mult század elején Böncsök Mihály Szeghalomra költözött, de már előzőleg a török világban is itt lakott megyénkben, még pedig, ha csak minden jel nem csal, Öiyveden. 1836-ban e családnak 11 Szeghalmon lakó tagja van fölvéve a kétségtelen nemesek sorába.[6])

Budjács András nevű tagja mint megyei várnagy 1843—46-ban Gyulán lakott. A család trencsénmegyei származású.

Buga másként Kovács. A mult század közepén költözött Körözs-Ladányba. Nemes-levelét 1646-ban III-ik Ferdinánd király adta. János és István nevű tagjai 1761-ben igazolták nemességüket megyénk tisztikara előtt. Tagjai az 1836—46-iki lajstromokban szintén előfordulnak mint körözs-ladányi lakosok[7]) s 10—13 szavaz közülök.

Bukovinszky. Szarvason lakó család. 1836-ban még csak állítólagos nemes, de 1839-ben igazolta nemesvoltát.[8])

[1]) Jk. I. 204. — [2]) Jk. 1832. év 581. — [3]) Évk. X. 61. — [4]) Évk. XVII. 36. — [5]) Harr. B. B. 11. — [6]) Váradi kápt. lt. Prot. IV. 165—7. B. O. II. 168. — [7]) Évk. X. 58. — [8]) Jk. 1839. év. 868.

Bulyovszky. Túróczmegyéből költözött le s már 1796-ban megkezdte nemességének igazolását. Tagjai 1836-ban Csabán laknak s mint kétségtelen nemesek vannak fölvéve.[1])

Butykay. Egyik tagja, János 1836-ban Orosházán lakott s mint állítólagos nemes fölvétette magát a nemesek lajstromába, 1843-ban igazolta is magát; de aztán nemsokára, még 1846. előtt elköltözött megyénkből.

[1]) Jk. 1796. 289. sz.

CONRÁD. Az 1836—46-iki lajstromokba Károly, szarvasi jegyző, mint kétségtelen nemes van fölvéve.

Csanády. Pál nevű tagja előbb csendbiztos, aztán 1837-ig Békésen a megyei magtár biztosa volt. Csak állítólagos nemes vala.

Csatáry. Egyik tagja 1836-ban Kétegyházán lakott s úgy látszik uradalmi ügyész volt ott. 1843-ban már nem szavaz. Más családból származott azon Csatáry Ferencz, ki 1843—46-ban Gyulán lakott s az állítólagos nemesek közé tartozott.

Cserepes. János nevű tagja mint borosjenei lakos 1627-ben Bethlen Gábortól kapott nemes levelet. Ennek unokája Mihály 1752-ben körözs-ladányi lakos volt s megyénkben is kihirdettette nemességét. Azelőtt Sámsonban (akkor Bihar- most Hajdú m.) lakott.[1])

Csernus. András nevű tagja 1843—46. években Szentandráson lakott s fölvétette magát a nemesek sorába, de legalább megyénkben nem igazolta nemesvoltát.

Csík. Győrmegyei család, még pedig igen régi, mert már I-ső Mátyás király czímer-levelet adott neki 1465-ben. Megyénkbe Harruckern János hozta le e családból való Ádám és Péter testvéreket. Azt hitte, hogy majd hű csatlósai lesznek. Hogy menynyire csatlakozott bennük, mennyire ellene fordultak s miként vezették az 1728—32. években a Harruckern-ellenes mozgalmat? előadtuk. Ugyanott említők, hogy Péter megyénk jegyzője, Ádám pedig szolgabírája vala. 1732-ben kénytelenek voltak elköltözni megyénkből.[2])

Csík. Szintén győrmegyei, elég régi nemes család, de talán az előbbitől különböző. Gergely és Péter nevű tagjai 1754-ben Orosházán laktak s megyénk tisztikara előtt is igazolták nemes-

[1]) Évk. X. 52. Helytartó-tanácsi osztály az orsz. lt.-ban. Nobilitare cottus Békés. — [2]) Évk. X. 49. E mű I. köt. XXI. fejezet.

voltukat. A család tagjai az 1836—46-iki nemesi lajstromokban is előfordulnak.[1])

Csikay. Nemes levelét 1634-ben II-ik Ferdinándtól kapta. Tagjai közül István 1732-ben öcsödi jegyző volt.[2])

Csomák. 1763-ban kapta nemességét s azt Kristóf nevű tagja 1828-ban megyénkben is kihirdettette. Szentandráson lakott s testvére Emánuel ugyanott plébános volt egész 1852-ig.[3])

Csupor. Néha Csuport-nak is írják. Gergely nevű tagja 1699-ben kapott nemességet. Ennek unokája Farkas 1748—62-ig megyénk jegyzője, utóbb helyettes alispánja lőn s 1754-ben igazolja nemességét. E Farkasnak fia volt László az 1793—1812. években megyénk jeles alispánja s négy izben országgyűlési követe. Ennek ismét József nevű fia maradt, ki egy ideig tiszteletbeli aljegyző volt megyénknél. Benne a család fiágon kihalt.[4])

Csuta. Békésen lakó földműves család. Szabolcsmegyéből származott s ott igazolta is nemességét, de mivel megyénkbe költözött első tagja adó alá vetette magát, a megyei tisztikar 1826-ban utasította a családot, hogy rendes per útján bizonyítsa be nemesvoltát. 1836—46-ban még mindig csak állítólagos nemes.[5])

Czeglédi másként Cziglédi. Ugocsavármegyéből, még pedig a hagyomány szerint Mátyfalváról 1740. táján költözött le megyénkbe, nevezetesen Füzes-Gyarmatra. Ugocsamegyének 1741-iki bizonyítványával először 1750-ben, másodszor 1823-ban igazolta nemességét. Az 1836-iki nemesi lajstrom szerint Füzes-Gyarmaton és Szeghalmon laktak. 1846-ban 37 felnőtt tagja volt.[6])

Czigány. Régi nemes, zalamegyei származású család. Egyes tagjai a mult században Veszprémmegyébe Ajkára, onnan Győrmegyébe Fel-Péczre, végre Márton nevű tagja 1790. körül Orosházára költözött. Megyénk előtt 1800-ban igazolta nemesvoltát. A családtagjait az 1836—46-iki nemesi lajstromok is fölsorolják.[7])

Czirják. Váradról Gyulára származott család. Már 1828-ban megkezdte a pört nemességének igazolása végett, de 1836-ban még csak állítólagos nemesként veszik föl a lajstromba.[8])

[1]) Évk. X. 54. Helytartó tanácsi osztály az orsz. lt.-ban, Nobilitare cottus Békés. — [2]) Évk. X. 50. — [3]) Jk. 1828. év 436. — [4]) Évk. X. 53. — [5]) Jk. 1826. év 813. 1147. — [6]) Évk. V. 110. Orsz. lt. helyt. oszt. Nobilitare cottus Békés. Jk. 1823. év. 254. 262. — [7]) Jk. 1800. év 550. — [8]) Jk. 1828. év 445.

DEDINSZKY. (Dedinai és Hodochini). Árvavármegyéből költözött le Pestmegyébe, onnan pedig Károly nevű tagja megyénkbe Orosházára s itt mint kereskedő telepedett meg. 1833-ban igazolta nemességét.[1]) Különböző ettől az 1836-ban Csabán lakó Dedinszky család, mert ez csak állítólagos nemes volt.

Demkó másként Belánszky. Trencsénmegyéből még 1707 előtt Hevesbe s onnan megyénkbe Gyulára telepedett család. Nemességét 1802-ben igazolta. E család tagjai iparosok voltak.[2])

Devossa. Liptómegyéből költözött Szarvasra s 1827-ben igazolta nemességét.[3])

Dienes másként Siteri. Biharmegyéből Siter községből költözött Füzes-Gyarmatra és 1834-ben igazolta nemességét.[4])

Dobach. (Szentannai). E liptómegyei törzsökös családból György nevű költözött Csabára s Liptóvármegye 1834-iki igazolványával bizonyította be a maga és két fia, János és György nemesvoltát.[5])

Dobróczky. E családból János 1836-ban számtartó volt Orosházán s mint állítólagos nemes van fölvéve a lajstromba. 1846-ban már nem lakott megyénkben.

Dobsa. III. Károly királytól 1722-ben kapott nemeslevelet. A nemesség szerző Ferencznek fia, Tamás az 1746—54. években tarcsai ref. pap volt s 1754-ben igazolta nemesvoltát. Az utrechti egyetemen is járt. Leszármazói 1836-ban még Tarcsán laktak.[6])

[1]) Jk. 1833. év 1070. — [2]) Évk. XVII. 37. — [3]) Jk. 1827. év. 602. — [4]) Jk. 1834. év 711. — [5]) Jk. 1834 év 143. — [6]) Évk. X. 53. Váradegyházmegyei lt. Visit canon 1754.

Dömény. E családból a mult század végén János, mint békési ref. pap, jött megyénkbe. Tolnamegye 1744-iki bizonyítványa szerint a család már ekkor nemes volt. Nemességüket 1764-ben Szabolcsmegyében is kihirdették, 1803-ban pedig megyénkben is. János ivadékai 1836-ban Békésen laktak.[1])

Driva. András nevű tagja 1836-ban Gyulán lakott, de már 1846. előtt elköltözött. A nemesi lajstromban mint kétségtelen nemes szerepel.

Dubovai. Egyik tagja, István, mint elszegényedett nemes 1744-ben Szarvason tengődött. Ide Nógrádmegyéből költözött.[2])

[1]) Jk. 1816 év 636. sz. 1820 év 661. — [2]) Jk. VII. 43. IX. 841.

EGERESY másként Literati. Mihály nevű tagja 1836—46-ban Békésen lakott, de csak állítólagos nemes volt. Állítólag Kolozsmegyénél voltak a nemességét igazoló iratok.

Elekes. E család egyik tagja András 1834-ben ref. pap volt Békésen. Ő is s családjának többi tagjai is mint állítólagos nemesek vannak fölvéve a lajstromba.

Eördög. Frigyes nevű tagja 1843-ban mint gyomai lakos fölvétette magát a nemesek sorába, de 1846-ig nem igazolta magát. 1845-ben már csabai főjegyző volt.

Erdélyi. Béni nevű tagja az 1836—46. években Vésztőn lakott s mint állítólagos nemes fölvétette magát a nemesek lajstromába.

Erdődy. A szabolcsmegyei Új-Fehértóról költözött Békésre s 1834-ben igazolta nemességét.[1])

Etsedy. Csak Gábor nevű tagja, az 1817—54. években gyulai ref. pap, lakott megyénkben Megyénknek tiszteletbeli táblabírája is volt s a harminczas években a megye-gyűlések állandó látogatója. A család 1656-ban Rákóczi II. Györgytől kapta nemességét s eredetileg Szatmármegyében, Csengeren lakott. Gábor atyja, János mint nagyrévi ref. pap költözött Heves-Külső-Szolnokmegyébe, onnan fia Gyulára s 1823-ban igazolta nemességét.[2])

[1]) Jk. 1834 év 717. — [2]) Jk. 1823 év 528.

FÁBIÁN. István nevű tagja 1722-ben megyénk rendkivüli táblabírája volt és Szeghalmon lakott. Atyját Fejér Fábiánnak hívták (ez szerezte a nemes-levelet), de fiát az ő keresztnevéről közönségesen csak Fábián Istvánnak nevezték.[1])

Farkas. A jelen század elején költözött megyénkbe s tagjai nagyobbrészt gazdatisztek voltak. Székely eredetű család, nevezetesen Kézdi székből származott. E széknek 1768-iki bizonyítványával igazolta nemességét. Tagjai közül idősb Gábor az 1819—30. években kígyósi, majd 1836-ban békési tiszttartó volt. Fiai közül Béla egyideig 1848-ban kétegyházi esküdt, később dobozi, József kígyósi, Zsigmond gyulai, János kigyósi tiszttartó volt, Gábor pedig k.-ladányi uradalmi ügyész.[2])

Fekete. 1631-ben II. Ferdinándtól kapta nemességét. Egyes tagjai a mult század elején Pozsonymegyéből Tornamegyébe, onnan Biharba Mike-Pércsre, végre József nevű tagja 1840. táján Gyulára költözött s a kétségtelen nemesek sorába tartozott.[3])

Ficzek. Győrvármegyéből származott Gyulára s itt nemességét 1818-ban hirdette ki. 1846-ban két tagja: Mihály és János szavaz.[4])

Finta. Borsodmegyéből Szentandrásra telepedett család. 1775-ben igazolta nemességét s tagjai az 1836-iki lajstromba is föl vannak véve.[5])

---

[1]) Jk. II. 6, 107, 667—8. — [2]) Jk. 1840. év 691. — [3]) Jk. 1841. év 672. — [4]) Évk. XVII. 37. — [5]) Évk. X. 58.

Fluck. 1792-ben szerzett czimeres levelet. Egyik tagja, János mint orvos Békésen telepedett meg s ott lakott 1836-ban.[1])

Fodor. Ignácz nevű tagja az 1846-iki lajstromban fordul elő. Kondoroson volt korcsmáros.

Fogarasi l. Sárosi.

Folykusházy. 1836-ban Sámuel özvegyét és János nevű tagját mint Orosházán lakó kétségtelen nemest említik.

Fóris. András nevű tagja 1715-ben nemesnek vallja magát. Békésen lakott.[2])

---

[1]) Jk. 1836. év. 1186. sz. — [2]) Jk. I. 204.

GÁL. Szarvason lakó család. 1839-ben egy szabolcsmegyei, Földesen lakó nemes család elfogadta atyafiának s ekként megyénk Gál II. György szarvasi lakost s ennek fiát, Sándort fölvette a nemesek sorába, de az előterjesztett adatokból a kétségtelen összeköttetést nem lehet megállapítani.[1])

Gálos. Gyomai földmíves család. Barsmegyéből származott s 1755-ben igazolta megyénk tisztikara előtt nemesvoltát. 1836-ban is Gyomán lakott, de Békésre is költözött közülök.[2])

Goldperger. 1635-ben kapta nemesi levelét. Pál nevű tagja Zólyommegyéből jött le. 1816-ban Szarvasra költözött s megyénkben is kihirdette nemességét. 1836-ban is Szarvason lakott.[3])

Gombos. Körözsladányi földmíves család. A mult század elején 1717 után a biharmegyei Sasról költözött Körözs-Ladányba. Nemességét Bethlen Gábortól 1628-ban kapta. Megyénkben 1792-ben igazolta nemességét s 1836-ban még Körözs-Ladányban lakott.[4])

Gonda. Már a török világban itt lakott megyénkben s egyik tagját, I. Andrást, a törökök 1685 táján a Bünkösd vizébe fojtották. Ennek fia II. András 1728-ban Török-Szentmiklóson lakott. Vagy az ő, vagy testvérének fia volt azon István, ki 1750 körül visszakerült megyénkbe s 1755-ben a megyei nemesek sorába volt fölvéve.[5])

Gozmán. József nevű tagja 1836-ban kertész volt Berényben s mint állítólagos nemes van fölvéve a lajstromba.

---

[1]) Jk. 1839. év 1299. — [2]) Jk. 1826. év 1020. l. — [3]) Jk. 1816. év 512. — [4]) Évk. X. 64. — [5]) Jk. II. 273. Orsz. lt. helytart. tan. osztály. Nobilitare cottus Békés.

Gönyei. Károly nevű tagja 1836-ban szeghalmi ref. tanító volt s az állítólagos nemesek közt fordul elő.

Gyaraky. L. az I. és II. időszak családjai között.

Györgymester. Károly nevű tagját 1836-ban a gyulai kétségtelen nemesek közt sorolják föl.

Gyulay. 1810-ben költözött Szeghalomra. Régi nemes család volt. 1759-ben Ferencz nevű tagját Mária Terézia királyné megerősítette a nemesi jogokban s új czimer-levelet adott neki. 1836-ban is Szeghalmon lakott a család.[1])

[1]) Jk. 1819. év. 231.

HAHÓTI. Nyitramegyei származású család. Nemességét I. Lipóttól 1665-ben kapta. László nevű tagja előbb Hevesmegyében Szentjakabon lakott, s később az 1836—48. években megyénk selymésze volt. Nemes voltát megyénkben 1826-ban igazolta.[1])

Hajdú. László nevű tagja 1846-ban a szarvasi kétségtelen nemesek közt fordul elő.

Hajnal. Győrmegyei régi nemes család. Már 1727-ben föl volt véve a győrmegyei nemesek lajstromába. József nevű tagja 1832—36-ban Gyomán volt kasznár s 1832-ben igazolta nemességét. 1843-ban már nem lakott itt.[2]) Különböző ettől azon Hajnal család, melynek tagja, Ábel az 1842—82. években békési ref. pap s esperes volt. Ez Pestmegyéből, Szentmárton-Kátáról származott s tudtunkra, megyénkben nem igazolta nemességét. 1843—46-ban is mindig csak az állítólagos nemesek közé van fölvéve.

Harmos. Nógrádmegyei eredetű család. Nemességét 1660-ban I. Lipóttól kapta. Mátyás nevű tagja 1763-ban költözött Endrődre s 1797-ben igazolta nemességét. Ivadékai az 1836—46-iki lajstromokban mint kétségtelen nemesek szerepelnek.[3])

Harsányi. Biharmegyéből Abaujmegyébe Marczinfalvára szakadt s már 1678-ban nemes család. János nevű tagja a mult század végén költözött Öcsödre s 1797-ben igazolta nemesvoltát. Ivadékai az 1836—46. években mint kétségtelen nemesek vannak fölvéve a lajstromokba.[4]) — Földmívesek és iparosok voltak.

---

[1]) Jk. 1826. év 1244. — [2]) Jk. 1832. év 319. — [3]) Jk. 1797. év 41—2. — [4]) U. o.

Hergécz. Nemességét 1700-ban I. Lipóttól kapta. A nemességszerző Mátyás Abaujmegyében Bodókő-Ujfaluban lakott. Unokája Imre előbb Biharmegyébe, Váncsodra költözött, de innen elüldözték. Így jött aztán megyénkbe 1771-ben s igazolta nemességét. 1773-ban megyei esküdtté lett, nyolcz év mulva pedig csabai szolgabíróvá.[1])

Hlatky. Károly nevű tagja 1843-ban Szarvason lakott s a kétségtelen nemesek közé volt fölvéve.

Hoffmann. Mihály nevű tagja előbb (pl. 1836-ban) Vésztőn volt kasznár, később pedig Gyulán tiszttartó. Fia Károly 1846-ban megyénk tiszteletbeli alügyésze lett. A lajstromok mindig állítólagos nemesnek írják.

Horvát máskép Pap. Nemes-levelet II. Ferdinánd 1622-ben adott a család ősének, Péternek. Megyénkbe ennek szépunokája, István 1744-ben költözött le s az ő fia, András volt az orosházi-aknak első (ág. ev.) papjuk. Megyénkben 1767-ben igazolta a család nemesvoltát. Andrásnak leszármazói szintén Orosházán laktak. (III. András például 1794-ben orosházi postamester volt) s a többi ily nevű családoktól való megkülömböztetés végett Pap Horvátoknak hívták őket. 1846-ban István nevű tagja van fölvéve a nemesi lajstromba.[2])

Horvát. János nevű tagja mint sömjéni (Vas m.) lakos 1683-ban kapott nemességet. Fia, András 1744-ben Orosházára költözött. Ettől származó unokája pedig 1771-ben igazolta nemességét megyénk előtt. A család egyes tagjai később Orosházáról Fejérmegyébe költöztek át.[3])

Horvát (Pukhói vagy Pukay). László nevű tagja 1843—46-ban mint uradalmi ügyész Orosházán lakott s kétségtelen nemes volt.[4])

Hrabovszky. Kiterjedt Trencsénmegyei család. Megyénkbe László nevű tagja származott le s az 1755—73. években megyénk alispánja volt, 1763-ban pedig országgyűlési követe.[5])

---

[1]) Évk. X. 56. XI. 125. — [2]) Évk. X. 55. — [3]) Évk. X. 57. Nagy Iván i. m. pótlék kötet 279. — [4]) Jk. 1825. év. 507. — [5]) Évk. X. 54. XI. 122—24.

IMRE. Békésen lakó család. Vasmegyéből Felső-Előről származott. Ott 1611-ben némi birtokot is szerzett. Megyénkbe a mult század második felében költözött s 1780-ban igazolta nemességét. 1836-ban is Békésen lakott.[1])

Inczédy. Egyik tagja, Sámuel 1719—20. években mint kamarai udvarbíró lakott Gyulán. Midőn a gyulai uradalmat átadták Harruckernnek, nyugalomba vonult s Gyulán maradt s így 1722-ben megválasztották megyénk rendkivüli táblabirájának. Ez időtájt a ref. vallásról a katholikus vallásra tért s ebben halt meg.[2])

Izsó. Gyomai földműves család. Nemességét már 1755-ben igazolta. Később a családból költöztek Békésre s Öcsödre is s azért 1836—46. években mind a három helyen előfordulnak. Többnyire 30—35 tagja szavaz.[3])

1) Évk. 10. 61. — 2) Jk. II. 6. B. O. II. 170. Váradegyházmegyei lt. gyulai akták. — 3) Orsz. lt. helytart. tan. osztály. Nobilitare cottus Békés.

JABLONCZAY. Imre nevű tagja lakott megyénkben s 1836-ban Békésen volt gazdatiszt.

Jakabfy. Jakab nevű tagja 1836—43-ban a kétségtelen orosházi nemesek közt fordul elő.

Jankó. Vasvármegyéből Vönöczkről Gergely nevű tagja költözött Orosházára s 1771-ben igazolta nemességét. Ivadékai az 1836—46. években is Orosházán laktak. Különben 1836-ban Szeghalmon is volt egy Jankó nevű kétségtelen nemes család, azt hiszszük, az előbbinek csak egyik ága.[1])

Jancsovics. Nyitravármegyéből a pestmegyei Albertibe származott, innen pedig egyik tagja, István, 1834—71-ben szarvasi ág. ev. lelkész, megyénkbe költözött. 1836-ban Nyitravármegye 1803-iki bizonyítványával igazolta megyénk előtt családja nemesvoltát.[2])

Jeney. A régi kis- és nagy-harangi nemes családok egyikével rokonságban állott s jogot tartott a kis- és nagy-harangi pusztákra. Igyekezett is 1720-ban e jogát érvényesíteni, de hiába. 1721-ben megyénk helyettes pénztárnoka volt, de egy év mulva végleg elköltözött.[3])

Jeszenszky (Kis-Jeszeni). Turóczmegyei régi nemes család. Sándor nevű tagja 1836-ban csabai lakos s mint állítólagos nemes fölvétette magát a lajstromba. 1842-ben igazolta is nemesvoltát.[4])

Jugovics. Sopronmegyei származásu család. Másként Miskeinek is nevezte magát. (a vasvármegyei Miskéről.) Ferencz nevű tagja

[1]) Évk. X. 56. — [2]) Jk. 1836. év 1180. — [3]) Jk. I. 527. II. 58. — [4]) Jk. 1842. év 498.

e század elején mint szabómester Gyulán telepedett meg s 1813-ban hirdette ki megyénkben nemességét. Fiai közűl Ferencz († 1833-ban) békésvármegyei esküdt, József 1837—46-ban kétegyházi esküdt, 1846—49-ben pedig orosházi alszolgabíró volt.[1])

Juhász. Öcsödön lakó család. Tagjai négyen 1837-ben állítólagos, 1843-ban kétségtelen nemesek. Különböző ettől azon Juhász másként Laczik család, melynek egyik tagja 1841-ben Békésen ref. kántor volt.[2])

[1]) Nagy Iván i. m. pótlék kötet 299. — [2]) Jk. 1841. 360.

KÁDAS. 1836—46-ban tagjai Kétegyházán laktak s kétségtelen nemesek voltak. Nemességük igazolását még 1811-ben megkezdték.[1])

Kállay (Simándi). A család eredeti neve Ötvös volt. Czímer-levelet Bocskay Istvántól 1606-ban kapott. A mult században, 1769-ben hirdettették ki nemességüket megyénkben János öcsödi és I. Mihály szeghalmi jegyzők. Ezek testvérek voltak, Jánosnak fiai. I. Mihálynak volt 1769-ben három fia II. Mihály, János és Jónathán. II. Mihály 1796-ban megyei csendbiztos lett. Az ő fia volt azon Ignácz, ki 1818-ban megyénk levéltárnoka, majd utóbb k.-ladányi szolgabíró, végre csabai főszolgabíró lőn. Ezek s leszármazóik a jelen század első felében is megyénkben laktak.[2])

Kállay másként Mészáros család. Ugyancsak Bocskay Istvántól 1605-ben kapott nemességet. E család őse Kállay Péter kapitány. Ivadékai közűl Sámuel, mint békési ref. tanító, 1775-ben kapott Szatmármegyéből nemesi bizonyítványt, 1799-ben ugyan ő dobozi, testvére József pedig gy.-vári ref. papok, Sándor unokaöcscsük meg gyulai puskaműves voltak. Leszármazóik 1836—46. években a nemesi lajstromokban mint kétségtelen nemesek szerepelnek.[3])

Kálló. Az 1790—99. években Kálló István megyénk alpénztárnoka volt; így csaknem biztos, hogy nemes is volt. Az ő családjától azonban különböző lehetett azon Káló család, mely 1836—46-ban Gyulán lakott, mert ennek tagjai mind csak állítólagos nemesek valának. Káló Antal pedig csak mint békési gör. kel. pap szavaz.

[1]) Jk. 1811. év 99. — [2]) Évk. X. 56. — [3]) Évk. X. 65. Jk. 1820. 626—30.

A család neve is inkább Káló, mint Kálló volt s ez a család görög eredetére mutat.

Kalmár (Jászberényi). Nemességét Rudolf királytól 1585-ben nyerte. Egyik tagja, József, 1836-ban Orosházán jegyző volt. Egy másik tagja, Mihály Gyulán mint uradalmi ügyész sok ideig szolgált.[1]) Megyénkbe a család tagjai Nógrádmegyéből költöztek.

Karácsonyi. A mult században e család tagjai, például Miklós és Kristóf, mint szentetornyai és csabacsűdi bérlők sokáig laktak megyénkben s nemességüket is kihirdették. 1797-ben pedig Karácsonyi Lukács a fölkelő nemesek főhadnagya volt megyénkben. A jegyzőkönyvek fölváltva majd Karácsonynak, majd Karácsonyinak írják.[2]) Rokonságban állott-e a Beodrai Karátsonyi családdal, bizonytalan, bár nagyon hihető.

Karassiay. 1835-ben lett Karassiay István, békésmegyei táblabíró, nemessé. Ennek fia, István volt 1861-ben s 1867—69-ben megyénk alispánja. Idősb Istvánnak neje volt Jeney Juliánna, ifjabb Istvánnak Beliczey Julia.[3]) Állítólag a család már Bocskaytól nyert nemesi levelet.

Kaszanyiczky. Két tagja 1836—46-ban Szarvason lakott s 1843. előtt igazolta nemességét.

Kazay. Tagjai közül Mihály 1797—1818-ban megyénk levéltárnoka volt. Ennek fia Dénes szintén megyénknél viselt kissebb hivatalt s állandóan szavaztak, de nemességüket igazolni nem tudták.

Kerekes. Károly nevű tagja tanító volt Füzes-Gyarmaton s az 1836-iki lajstromban mint kétségtelen nemes fordul elő.

Keresztury. László nevű tagja 1843-ban Gyulán lakott s kétségtelen nemes volt.

Király. Nemességét 1669-ben I. Lipóttól kapta. Először Veszprémmegyében lakott. Onnan a mult században Nyiregyházára, majd Biharmegyébe, végre József 1840. táján megyénkbe, Gyulára költözött s 1842-ben igazolta nemességét. Az 1843-iki lajstromba Ferencz nevű tagja van fölvéve.[4])

[1]) Nagy Iván i. m. VI. 41—2. — [2]) Jk. IX. 570. 1797. év 119. — [3]) Nagy Iván i. m. VI. 80. Jk. 1835. év. — [4]) Jk. 1842. év. 202.

Kiss. A számos ily nevű család közül legnevezetesebb volt megyénkben az örmény származású Kiss család. Ez 1760-ban kapott nemességet. A nemesség-szerző Kiss Izsáknak unokája II-ik Gergely költözött Gyulára s 1792-ben igazolta itt nemesvoltát. E Gergelynek fiai voltak János 1834—37-ben megyénk al-, 1837—40-ben főjegyzője, 1840—48-ban pedig békési főszolgabírája, továbbá Péter, ki 1843—48-ban szarvasi, de Csabán lakó alszolgabíró volt. Jánosnak fia, József, másként Józsa volt 1867—69-ben megyénk nagyeszű főjegyzője.[1])

Kiss. Orosházán lakó földműves család. III. Ferdinándtól 1651-ben kapott nemességet. A nemesség-szerző Istvánnak két unokája költözött a mult században megyénkbe. 1771-ben igazolták megyénk előtt nemességüket.[2])

Kiss. Gyulán lakó földműves család. Tagjai Nagy-Szalontáról a mult század második felében költöztek ide s 1787-ben igazolták nemességüket. 1836—46-ban 14—15 tagja szavaz.[3])

Klósz. Pozsonymegyei család. 1643-ban lett nemessé. Közülök csak Mátyás szolgált megyénkben. Ő volt 1734—55-ben a hires alispán. 1754-ben csak hosszú utánjárással tudta igazolni nemességét.[4])

Komáromy. Miklós nevű tagja Zalavármegyéből Biharba, onnan 1825-ben megyénkbe, Német-Gyulára telepedett s itt lett jegyző. Különböző ettől azon Komáromi másként Kakas nevű család, melynek egyik tagja, József 1732—34-ben megyénk esküdtje, később pedig gyulai uradalmi jegyző volt.[5])

Koncsek. (Dvoreczi). Túróczmegyei származású család. A mult század végén három tagja költözött Orosházára s 1749-ben igazolta nemességét. Ivadékaik az 1836—46. években is Orosházán laknak.[6])

Koncz. István (János fia) nevű tagja az 1847-iki lajstromba mint kétségtelen nemes van fölvéve. Gerendáson volt dohánykertész.

Koricsánszky. István nevű tagja 1840—43-ban megyénk

[1]) Nagy Iván i. m. pótlék kötet. 311. l. — [2]) Évk. X. 56. — [3]) Évk. X. 62. Jk. 1825. év 491. — [4]) Évk. X. 52. Orsz. lt. helytart. tan. osztály. Nobilitare cottus Békés. — [5]) Évk. XVII. 38. XI. 122. Várad egyházmegyei lt. gyulai akták. — [6]) Évk. X. 66.

levéltárnoka volt. Azelőtt mint ügyvédő Csabán lakott. Később ismét oda költözött. Nemességet 1797-ben kapott a család.[1])

Kornéli. (Holdmézesi). 1794-ben erősítette meg a király e családot állítólagos nemességében s ezt a nemesség-szerző Márk, gyulai uradalmi számvevő, mindjárt ez évben kihirdettette Békésvármegyében. Fiai közül Ambrus az 1804—10. években megyénk fizetéses táblabirája, azután 18 évig főpénztárnoka, majd erről lemondván, 1834-ben bekövetkezett haláláig ismét fizetéses táblabirája volt. Testvére és gyermekei Aradmegyében laktak.[2])

Korpos-Gyalai. Úgy látszik erdélyi, kolozsmegyei család. 4 tagja 1830. körül megyénkbe is leköltözött s az 1837—46. években igazolta nemes voltát. Szarvason és Gyulán lakott.[3])

Kovács. Szeghalmon lakó család. Komárommegyei, almási lakos, Kovács István 1655-ben III. Ferdinándtól kapott nemességet. Ennek egyik unokája, János a mult század második felében Szeghalomra költözött s 1779-ben megyénkben is kihírdetteté nemességét. Leszármazói 1836—46-ban is Szeghalmon laknak.[4])

Kovács. Gyulán lakó család. Biharmegyéből származott át. György nevű tagja az 1843-iki lajstromba mint kétségtelen nemes van fölvéve.[5])

Kovács. Békésen lakó család. 1715-ben János nevű tagja békési bíró volt s nemesnek vallotta magát, de utódai nem gyakoroltak nemesi jogot.[6])

Kovács. L. Buga.

Kozics másképp Kiska. Régi, már 1748. előtt nemes család. Trencsénmegyéből Nemes-Podhrágyról származott le János nevű tagja H.-M.-Vásárhelyre, innen ennek fia, András Gyulára s 1839-ben igazolta nemes voltát.

Kövér. 1780-ban kapott nemességet. Erdélyből Csanádmegyébe s onnan megyénkbe Gyulára származott. 1836-ban Antal és Gergely nevű tagjai a kétségtelen nemesek sorában fordulnak elő.[7])

[1]) Nagy Iván VI. 350. — [2]) Évk. X. 65. Nagy Iván i. m. VI. 356 — [3]) 1837-iki névmutató a megyei lt-ban. — [4]) Évk. X. 60. — [5]) Jk. 1839. év 407. Évk. XVII 39. — [6]) Jk. I. 204. — [7]) Évk. XVII. 39.

Kruchio. Irják Krucsónak meg Kurucsónak is. Biharvármegyéből 1760. körül költözött át három Kruchio Vésztőre, s onnan aztán Gyomára is átszármaztak. Megyénkben 1776-ban igazolták nemességüket. A család tagjai az 1836—46-iki lajstromokba is föl vannak véve s 28—30-an szavaznak.[1])

Kulcsár. Gyulán lakó iparos család. József nevű tagja az 1836—1846-iki lajstromokba mint kétségtelen nemes van fölvéve.

Kunos. Orosházán lakó, földműves család. Vasvármegyéből Felső-Előről származott. 1625-ben II. Ferdinándtól kapott nemességet. A mult század második felében a nemesség-szerzőnek három szép unokája: János, András és Mihály költözött megyénkbe s 1771-ben igazolta nemességét. Az 1836—46-iki lajstromok szerint 23—24 tagja szavaz.[2])

[1]) Évk. X. 60. — [2]) Évk. X. 57.

LAKATOS. (Csik-Szentsimoni). E kiterjedt, székely eredetű családból Károly költözött megyénkbe s nőül vette egy békésmegyei köztiszteletben álló családnak tagját: Csupor Jozefát. 1846—48-ban gyomai esküdt volt, aztán a Bach-korszakban szolgabíró lett.

Latzka. Zemplénmegyéből származott megyénkbe Ferencz nevű tagja s előbb, 1836-ban Gyulán lakott, aztán pedig jegyző lett Vésztőn.[1])

Lengyel (Ebesfalvi). Márton nevű tagja 1809-ben hirdetteté ki nemességét megyénkben, s nemsokára megyénk alügyésze, 1828—42-ben pedig tiszti-főügyésze lőn. A család erdélyi származású s 1780-ban Mária-Theréziától kapott nemes levelet.[2]) Márton fia, Viktor egyideig m.-berényi esküdt volt.

Lukács. E családnak Gergely nevű tagja az 1774—94. években a kétegyházi uradalmat bérelte s 1775-ben hirdette ki nemességét. Ettől különböző azon család, melyből Lukács Gergely, 1836-ban orosházi postamester s Lukács Márton, 1843-ban gyulai lakos származtak, mert ezek csak állítólagos nemesek voltak.[3]) Lukács Márton különben 1843—46. közt igazolta nemesvoltát, mert 1846-ban már kétségtelen nemesként van fölvéve. Ismét más Lukács család volt az, melynek József nevű tagja az 1843-iki lajstromba kétségtelen nemesként van fölvéve.

---

[1]) Jk. 1840. év 1882. — [2]) Jk. 1809. év 113. Nagy Iván i. m. VII. 210. — [3]) Nagy Iván i. m. VII. 200.

MACHULA. 1836-ban Orosházán lakott s a kétségtelen nemesek közé tartozott. Ennélfogva nagyon hihető, hogy az Ábrahámfalvi Machula túróczmegyei családdal ugyanegy. Különben ez Ábrahámfalvi Machula családból is lakott egy férfi megyénkben: Gábor, az 1812—30. években szarvasi ág. ev. pap, ki nemességét 1825-ben hirdettetté ki megyénkben.[1])

Marjalaky. 1836-ban Békésen és Dobozon laktak e család tagjai s az állítólagos nemesek sorába tartoztak.

Márton. 1836-ban Orosházán lakott belőle Lajos. Kétségtelen nemes volt.

Márton. Az előbbitől különböző. János nevű tagja 1836-ban tiszttartó volt Gyomán, de nemességét addig nem igazolta.

Matók. Lajos nevű tagja 1836—46. években Gyulán lakott s a kétségtelen nemesek sorába tartozott.

Matula vagy Matulay. 1718—22. években Pál nevű tagja Csabán lakott és csendbiztos volt. 1722-ben megválasztották rendkivüli táblabírónak is. De aztán belekeveredett a Péró lázadásba.[2])

Mátyus. 1843-ban József nevű tagja Gyomán lakott s a kétségtelen nemesek sorába tartozott.

Mecséry. Sámuel nevű tagja 1843-ban orosházi lakos s a kétségtelen nemesek sorába van fölvéve.

Meskó. Egy-egy tagja 1836-ban Szarvason és Orosházán lakott. 1836—46. közt igazolták nemes voltukat.

[1]) Nagy Iván i. m. VII. 215. Zsilinszky. Szarvas város története 67—8. — [2]) Jk. II. 6, 107. Márki: Péró lázadása 15.

Mihálcz. János nevű tagja 1846-ban Gyulán lakott s a kétségtelen nemesek közé tartozott.

Milesz. Három tagja 1843-ban Gyomán lakott s a nemesi lajstromba mint kétségtelen nemesek vannak felvéve.

Mogyoróssy. 1634-ben II-ik Ferdinándtól kapta nemességét. Családtagjai közül III-ik János költözött le megyénkbe, mint szíjgyártó iparos. Unokája VI-ik János 1833-ban hirdettette ki nemességét; ennek fia, VIII-ik János a gróf Wenckheim család gazdatisztje volt s irodalommal is foglalkozott. Legnevezetesebb, »Gyula hajdan és most« című művét 1858-ban adta ki, később pedig Nagy Iván ismert műve számára több békésmegyei családnak családfáját állította össze. Műveit a különös és bizonytalan dolgok után való kapkodás s a bírálat hiánya jellemzik. De mint gyűjtő s a gyulai muzeum megalapítója elismerést érdemel. A család többi tagjai iparosok voltak s az 1836—46. években mint szavazó nemesek vannak fölvéve a lajstromokba.[1])

Mudrony. János nevű tagja 1836-ban Csabán gyógyszerész volt s a kétségtelen nemesek közé tartozott.

[1]) Nagy Iván i. m. VII 530—32.

NAGY. 1836-ban Tót-Komlóson lakott ily nevű család s kétségtelen nemes volt.

Nagy (Surányi). Gedeon nevű tagja 1836-ban Gyulán volt ref. tanító. Széptehetségű, de kicsapongó természetű ifjúnak írják.

Nagy. József nevű tagja, mint vésztő ref. pap került megyénkbe s 1839-ben igazolta nemességét. A család Szabolcsból szakadt Biharba s onnan ide.[1])

Nagy (Földesi). Lajos nevű tagja 1843—46-ban Gyulán lakott s állítólagos nemes volt.

Németh (Dömötöri). Vasmegyéből származó család. 1723-ban György nevű tagja szerezte a nemességet. Ennek Ferencz fiától származó unokája, József 1791-ben gyulai uradalmi ügyész volt s nemességét megyénkben is kihirdette. Ennek fia Németh Antal 1828—37-ben számvevő volt, 1843—46-ban pedig megyénk másodalispánja. Már 1843-ban is nagy küzdelembe került megválasztatása s három év mulva el is bukott. Ennek fia, József vette nőül báró Rudnyánszky Emiliát és sokáig volt árvaszéki tanácsos megyénkben.[2])

Német. Az előbbitől különböző. Sándor nevű tagja 1836-ban Vésztőn lakott. A lajstrom kétségtelen nemesnek nevezi. 1843—6-ban a lajstrom nem őt, hanem özvegyét és fiait, Sámuelt és Józsefet említi.

Névery. 1585-ban Rudolf királytól nyert nemes levelet. Egyik tagja, Pál 1718. körül mint Löwenburg gazdatiszje jött le megyénkbe s aztán 1722—25. megyénk egyik esküdtje; 1725—27-ben pedig szolgabírája volt. 1732-ben hirdette ki nemességét,

[1]) Jk. 1839. év 421. — [2]) Évk. X. 62.

de aztán megyénkből elköltözött. A családnak egy másik ága, nevezetesen Imre fiai: I-ső József és Sándor 1760. körül költöztek Gyulára s 1771-ben Barsmegye 1756-iki bizonyítványával igazolták nemességüket. Sándornak fia Ferencz aztán megyénknek szolgálatába állott s 1790—94-ben endrődi esküdt; 1794—1818 ban pedig számvevő volt. Fiai Békésen laktak. I-ső József leszármazói nagyobb részt iparosok lettek s Gyulán laktak.[1])

1) Évk. X. 49. XI. 121—2. Nagy Iván i. m. VIII. 322—24.

 CSOVAI. 1836-ban Orosházán kasznár volt György nevű tagja. Mint állítólagos nemes fölvétette magát a lajstromba. 1843-ban már nem említik.

Oláh. (L. fentebb 113. l.)

Oláh másként Dadai. A hagyomány szerint Lagmóczról, Zemplén vármegyéből származott megyénkbe. Nemességet 1654-ben III-ik Ferdinándtól kapott. Egyik tagja, András 1761—63-ban füzesgyarmati ref. pap volt. Ennek fia, Pál, füzesgyarmati lakos igazolta nemességét megyénk előtt 1793-ban. Az 1836—46-iki lajstromok is fölsorolják a család tagjait. Ugy látszik, hogy ugyanezen családdal egy azon Oláh család, melynek tagjai közül 1846-ban idősb Oláh Péter és ifjú Oláh Péter Gyulán laktak s mint állítólagos nemesek voltak fölvéve a lajstromba.[1])

Oláh. Az előbbitől különböző család. János nevű tagja 1717—22. években Füzes-Gyarmaton lakott s ott jegyző volt. 1722-ben megyénk megválasztotta őt rendkivüli táblabírájának, de azután nem sokára elköltözött innen.[2])

Oláh. Miklós nevű tagja 1843-ban Szénáson lakott s kétségtelen nemes volt.

Olsavszky. György nevű tagja 1836-ban tiszttartó volt Orosházán s mint állítólagos nemes van fölvéve a lajstromba.

Ormós (Csicseri). E régi, jeles család tagjai közül János telepedett megyénkbe s mint ügyvédő Gyulán lakott. A nemesi lajstromok 1843-ban s 46-ban említik. Ő lőn családja délvidéki ágának fentartója.

Oskó. 1836–46-ban Orosházán lakik s nemesi lajstrom 11 tagját mint kétségtelen nemest sorolja föl.

[1]) Évk. X. 64. V. 110. Nagy Iván i. m. VIII. 332. — [2]) Jk. II. 107.

PAAL. József nevű tagja 1820—36. években a szentandrási uradalom kasznára, utóbb tiszttartója volt. 1846-ig megyénk előtt nem igazolta nemes voltát.[1])

Palis. Gömörmegyei származású család. Egyik tagja, János 1771-ben szeghalmi ispán volt. Ekkor igazolta nemesvoltát.[2])

Palla. Pál nevű tagja 1836—46. években Gyulán lakott. 1836—43. közt igazolta nemességét.

Paraszka másként Paraszkai. János nevű tagja 1836-ban Mező-Berényben volt gazdatiszt s csak 1847-ben igazolta nemességét. Csorvás község megalkotásában nagy része volt. Túróczmegyei származású család.[3])

Paulovytz (Kisjeszeni). Túróczmegyéből Veszprémmegyébe s onnan József nevű tagja Békésmegyébe származott. E József először az egyesített Békés-, Csanád- és Csongrádmegyéknél lett aljegyző; aztán 1794—1803-ban szarvasi alszolgabíró, 1803—18-ban pedig csabai főszolgabíró volt. Fia, Gábor gyulai ügyvédő s megyénk tiszteletbeli táblabírája volt.[4])

Petry. Az 1846-iki lajsrom, mint Szeghalmon lakó, kétségtelen nemes családot sorolja fel. Egyszerre 21 tagja szavaz.

Petrikovics. III-ik Ferdinándtól 1652-ben kapta nemességét. János nevű tagja, mint csizmadiamester, Szarvason lakott az 1744—53. években. A Nyiregyházára költöző csabai-szarvasi tót családoknak 1753-ban vezére volt, mert ő kapta meg a jogot a benépesítésre.[5])

Pettkó. 1836-ban Szarvason lakó család. A lajstrom mint kétségtelen nemest említi. 1756-ban kapott nemességet s ezt 1826-ban hirdetteté ki megyénkben.[6])

---

[1]) Évk. IX. 132. — [2]) Évk. X. 57. — [3]) Nagy Iván i. m. IX. 121. — [4]) Nagy Iván i. m. IX. 166. — [5]) Jk. VII. 590. Évk. X. 50. — [6]) Nagy Iván i. m. IX. 270.

Pinczés. Gábor nevű tagja 1846-ban Szarvason lakik s mint kétségtelen nemes van fölvéve a lajstromba.

Pintér (Laczai). Antal nevű tagja Körözs-Tarcsán kasznár volt s 1836-iki lajstrom mint állítólagos nemest sorolja föl.

Placsintár. Szamosújvári származású család. 1737-ben III. Károly király nemesítette meg. Megyénkbe a nemesség-szerző Lukácsnak egyik fia, Lázár már 1752-ben kihirdéttette nemességét. De amint aféle haszonbérlő később elköltözött megyénkből. Unokatestvérének Joachimnak fia, I. György telepedett meg megyénkben állandóan s 1790.—1812-ben kétegyházi esküdt volt; aztán pedig megyénk fizetéses táblabírája lőn haláláig. Fia Gergely 1828—34-ben alpénztárnok volt megyénknél. I. Györgynek testvére, II. Dávid megyénk tiszteletbeli táblabírája vala. Ennek fia II. György 1848-ban honvéd főhadnagy, aztán később megyénk egyik esküdtje lett.[1])

Plavecz. Mihály nevű tagja 1836—48-ban orosházi jegyző volt. Az 1836—46-iki lajstromok mint állítólagos nemest sorolják fel.

Polner. Lajos nevű tagja 1844-ben igazolta nemességét s 1846—49-ben megyénk alpénztárnoka volt. A Bach-korszakban szolgabíróságot vállalt.[2])

Praznovszky. 1843-ban György nevű tagja Szentetornyán lakott s mint állítólagos nemes fölvétette magát a lajstromba.

Prentics. Bolgár származású család. 1722-ben kapott nemességet Mihály. Ennek Ferencz és Kristóf nevű fiai sokáig bérelték a nagy-kondorosi pusztát s azért 1752-ben megyénkben is kihirdettették nemesi levelöket.[3])

Pribis. Trencsénmegyei család. István nevű tagja 1836-ban Csabán lakott s kétségtelen nemes volt.[4])

---

[1]) Nagy Iván i. m. IX. 309. Évk. X. 52. — [2]) Nagy Iván i. m. IX. 398. — [3]) Évk. X. 51. — [4]) Nagy Iván i. m. IX. 480.

RÁCZ. Károly nevű tagja 1846-ban Füzes-Gyarmaton lakott s a lajstrom kétségtelen nemesként említi.

Rámer. A sárosmegyei Enyiczke községből 1809. táján költözött le Sándor nevű tagja. Mint asztalosmester Gyulán telepedett meg. Megyénkben 1809-ben hirdetteté ki nemességét. Az 1836—46-iki lajstromok is ismerik.[1])

Rausz. Gyulán lakó, kétségtelenül nemes család; az 1836—46-iki lajstromok 2 tagját említik.

Reguli. Sámuelt az 1836—46-iki lajstromok mint Szarvason lakó, kétségtelen nemest sorolják fel.

Ruskai. János nevű tagja 1836-ban Gyomán lakott s a lajstromban a kétségtelen nemesek közt foglal helyet.

Rutkay másként Davkó. Régi nemes család. Családfáját felvezeti egész az Árpádok koráig. Megyénkbe e családból János telepedett le s 1754-ben a gyulai uradalom ügyésze volt. Ugyanekkor igazolta nemességét is. Neje volt Gyurcsek Zsuzsánna.[2])

Rutkay. A roppant kiterjedésű túróczmegyei Rutkay családnak másik ágából ered s 1836-ban Csabán lakott. Szintén kétségtelen nemes volt.

Ruzsicska másként Gombár. Szarvason lakó család. 1832-ben tanúkkal igazolta nemességét.[3])

---

[1]) Nagy Iván i. m. IX. 630. — [2]) Évk. X. 53. — [3]) Jk. 1832. év 581.

SÁNDOR. Zsigmond nevű tagja 1843-ban a szarvasi kétségtelen nemesek közé tartozott.

Sárkány. János nevű tagja 1843–6-ban Szentetornyán lakik. A lajstrom mint kétségtelen nemest említi.

Sárközy. Nógrádmegyei származású s régi nemes család. Az 1836-iki lajstrom Mihályt mint Békésen lakó állítólagos nemest sorolja föl. 1842-ben igazolta nemes voltát.[1])

Sárosy másként Fogarasi. József és István nevű tagjai 1843—46-ban Gyulán laktak s mint állítólagos nemesek szerepeltek.

Sárosy. Egyik tagja Pál 1836-ban Tót-Komlóson jegyző volt s mint állítólagos nemes fölvétette magát a lajstromba.

Seres. Ferencz nevű tagja 1828-ban számtartó volt Szeghalmon s mint kétségtelen nemes van fölvéve 1836-ban.[2])

Sexti. György nevű tagja 1829—33-ban tót-komlósi ág. ev. pap volt. 1829-ben tiszteletbeli táblabíróvá választották megyénkben. Különben régi gömörmegyei család tagja volt.[3])

Simay. Különböző mind az első időszakban ismertetett, ősrégi s kihalt békésmegyei Simay családtól, mind a harmadik időszak birtokos családai közt említett Simay családtól. Az itt felemlítendő család a szabolcsmegyei Simáról vette nevét s Szabolcsmegyéből költözött előbb Kis-Újszállásra. 1775-ben még nem volt nemes. Ez évben András nevű tagja azt vallja magáról, hogy ő harmincz évvel az előtt a kisújszállásiak gulyása volt s atyja, Ferencz csak mint kisújszállási lakos a többi kisújszállásiakkal együtt bérelte egyideig

[1]) Nagy Iván i. m. X. 63—4. Jk. 1842. év 497. — [2]) Nagy Iván i. m, X. 161. — — [3]) Nagy Iván i. m. X. 167—68. Jk. 1829. év.

a békésmegyei Sima pusztát. Nemsokára a család nemességét szerzett. 1836-ban János nevű tagja Szeghalmon lakott s kétségtelen nemes volt. E Jánosnak fia, megint János 1867-ben megyénknek egyik csendbiztosa lett. Nem lévén örököse vagyonát a szeghalmi kisdedóvó felállítására hagyta.[1])

Sipos. József nevű tagja 1836-ban a kétségtelen nemesek közt fordul elő. Mező-Berényben lakott. 1843-ban helyette már Sándor, megyénk későbbi alispánja fordul elő. Más Sipos családból származott József, az 1836—42. években békési ref. pap. 1836-ban ő is a kétségtelen nemesek közt van fölsorolva.

Siró. E családból való Dániel 1836-ban tanító volt Füzes-Gyarmaton s mint állítólagos nemes van fölvéve.

Stachó. Stachó János nagyváradi gyógyszerész volt a nemesség-szerző. 1765-ben kapott nemes levelet. Az ő unokája III. János 1828-ban hirdetteté ki megyénkben nemességét. Ő volt a gyulai uradalomnak nagyhírű ügyésze, később jószág-igazgatója, 1849—51. években pedig megyénk kerületi főnöke.[2])

Stummer. Hontmegyei származású család. Nemes levelet Stummer I. György 1741-ban kapott, de, úgy látszik, már előbb is nemes volt. Ezen I. Györgynek unokája II. János költözött le megyénkbe s az 1790—1803. években orosházi esküdt, 1803—18-ban csaba-járási alszolgabíró; 1818—34-ben pedig csabai főszolgabíró volt. Leányai közül Franciskát Simay Kajetán, Máriát Omaszta Zsigmond, Krisztinát Pauloviytz Gábor, tehát megyénk legelőkelőbb tisztviselői, s végre Juliát Szinovicz Lajos vették el nejeikül. Fia csak egy maradt: Imre, ki 1825—40. években megyénk alügyésze, 1840—43-ban pedig tiszteletbeli központi szolgabírája volt. Benne a Stummer családnak ezen ága kifogyott. L. még a Terényi családot.[3])

Szabó. (Sárai). 1836—46. években Gyulán lakó család. Nemes levelet I. Lipóttól 1698-ban kapott. Borsodmegyéből Szabolcsba, onnan H.-M.-Vásárhelyre, végre Gyulára származott. 1812-ben hirdette ki nemességét.[4])

Szabó. (Zsiri). Rákóczi I. Györgytől 1638-ban kapta nemességét. A mult század második felében költözött Biharvármegyéből

[1]) Harr. D. 28. Haan Békésvármegye hajdana. 269. — [2]) Nagy. Iván i. m. X. 354—56. — [3]) Nagy Iván i. m. X. 382—85. — [4]) Nagy Iván i. m. X. 435. Jk. 1812. év. 124.

e család három tagja Békésre. Az 1836—46-iki lajstromok is ismerik. Úgy látszik földműves család volt.[1])

Szabó. L. az I-ső és II-ik időszak családjai között Szabó (Ölyvedi) néven.

Szabó. Tivadar nevű tagja 1843-ban orosházi postamester s kétségtelen nemes volt.

Szabó. Az előbbiektől különböző család. István nevű tagja 1843-ban Kétegyházán lakott s mint állítólagos nemes vétette fel magát a lajstromba.

Szakács. Békésen és Szeghalmon lakó család. Az 1836-iki lajstrom kétségtelen nemesként sorolja elő.

Szakál 1658-ban II. Rákóczi Györgytől kapott nemességet. Megyénkben e század első felében Ferencz nevű tagja telepedett meg mint körözs-tarcsai jegyző s ott is halt meg 1835-ben. Négy fia közül Lajos végzett iskolákat s az 1834—46. években megyénk levéltárnoka; 1846—48-ban aljegyzője: 1849-ben főjegyzője lőn. Hogy 1860-ban és 67-ben megyénk helyreállítása alkalmával ő vette fel a jegyzőkönyveket, említők. Testvérei közül Antal és Viktor megyénkben maradtak Antal mint mező-berényi, Viktor, mint körös-tarcsai kereskedő. Albert nevű testvérük képiró lőn, de tudtunkra nem lakott megyénkben.[2])

Szalai. 1836—43-ban István nevű tagja Dobozon lakott. A lajstrom kétségtelen nemesnek mondja. L. még Zalai.

Szántó. Pál nevű tagja 1836-ban füzes-gyarmati jegyző volt s a kétségtelen nemesek sorába tartozott. 1821-ben vétetett fel megyénk nemeseinek sorába. Fia, Albert 1846—48-ban megyénk levéltárnoka, illetőleg másod aljegyzője volt. A Bach-korszakban csabai járásbíró lett s e miatt 1867-ben vissza kellett lépnie a közpályától.[3])

Szász. Középszolnokmegyei származású család. György nevű tagja 1778—1816-ig gyulai ref. pap volt s 1806-ban hirdette ki nemességét. Fiai közül II. György egyideig megyénk élelmező

[1]) Évk. X. 57. — [2]) Nagy Iván i. m. X. 454—55. — [3]) Nagy Iván i. m. X. 478.

biztosa volt. Gábor fia Aradmegyébe, József fia pedig Biharba költözött s ekként a család megyénkből elszármazott.[1])

Szeghő. Ezen 1635-ben nemesített, Borsodm.-ből Szegedre származott családból való József, ki 1830. körül, mint a gyomai uradalom ügyésze, került megyénkbe. Ennek testvére volt Szeghő Alajos 1843—48-ban mező-berényi esküdt.[2])

Szemethy. József nevű tagja 1836-ban Körözs-Ladányban lakik. A lajstrom kétségtelen nemesnek irja.

Szikszay. Dániel nevű tagja 1843-48-ban mint uradalmi ügyész Kétegyházán lakott. Megyénk tiszteletbeli táblabirájának is megválasztotta.[3])

Szilágyi. István nevű, Gyomán lakó tagja 1836-ban állítólagos, 1843-ban igazolt nemes.

Szita. Fülöp nevű tagja még 1836. előtt igazolta nemességét. Gyulán volt kertész.

Szivák. Békésen és Körözs-Ladányban lakó földmives család. Bereg-Böszörményből (Biharm.) 1830. táján költözött Ladányba Tamás nevű tagja s 1833-ban igazolta nemes voltát.

Szokolay. Hontvármegyei származású család. Másként Hartónak hívták. Már a XVII-ik század végén nemes volt. Megyénkbe György nevű tagja 1760. körül költözött le s 1765-ben igazolta nemességét. Az 1836—46-iki lajstromok szerint 25—26 Orosházán és Tót-Komlóson lakó tagja szavaz.

Szucsu. Demeter nevű tagja 1843-ban Gyulán lakott s mint állítólagos nemest vették föl a lajstromba. Mózes pedig ugyanekkor Csabán lakott s még ez évben csabai élettárházi biztos lőn. 1846-ig igazolták nemesvoltukat, mert ez évben már a kétségtelen nemesek közé vannak fölvéve.

Szűcs ragadványnevén Kati. Szeghalmon lakó, földműves család. Már 1786-ban a kétségtelen nemesek sorában állott. 1843-ban tiz tagja szavazott.[4])

Szűcs. Körözs-Ladányban lakó család. Az 1836-iki lajstrom kétségtelen nemesnek irja.

[1]) Nagy Iván i. m. X. 499—500. — [2]) Nagy Iván i. m. X. 557. — [3]) Oláh Gy. i. m. I. 140. — [4]) Nagy Iván i. m. X. 900.

Szűcs. István nevű tagja 1715-ben Békésen lakott s magát nemesnek vallotta. 1754-ben ivadékai már nem gyakorolják nemesi jogukat.[1])

Szűcs. Mihály nevű tagja 1717—23-ban Gerlán lakott s 1723-ban III. Ferdinánd 1651. január 18-án Bécsben kelt nemesítő levelének felmutatásával igazolta maga és családja nemes voltát. 1755-ben egy Szűcs nevű sem követelt megyénkben nemesi jogot.[2])

[1]) Jk. I. 204. — [2]) Jk I. 531. V. ö. orsz. lt. helyt. Nobilitare cottus Békés.

TABAJDY. Dániel nevű tagja 1843-ban Szarvason lakott s kétségtelen nemes volt.

Takács. Szarvason lakó család. 2 tagja 1843-ban az állítólagos nemesek közé tartozott.

Tarcsányi. Hontmegyei régi család. Közülök Ferencz 1843-ban Körözs-Ladányban lakott.[1])

Tardy. Imre nevű tagja 1846-ban Mező-Berényben lakott. A kétségtelen nemesek sorában áll.

Tarhos. A mult században lakott megyénkben s 1755-ben István nevű tagja igazolta nemességét. Lehet, hogy e családról vette nevét a Békés határában levő tarhosi puszta, éppen úgy, mint ugyanott a Köpezug a Köpe nevű családtól. Tarhos nevű család különben 1553. és 1620-ban is lakott Békésen.[2])

Tarnay. Gyulán lakó iparos család. Az 1836—46-iki lajstromokban a kétségtelen nemesek sorában áll.

Tassy. Zsigmond nevű tagja Szarvason lakott s 1843—6. közt igazolta nemes voltát.

Tatár. 1633-ban II. Ferdinándtól nyert nemességet. Megyénkbe Ferencz nevű tagja került le. 1836-ban dobozi ref. lelkész volt; unokatestvére, József, földmérő pedig Szarvason lakott.[3])

Terényi. Stummer Imre megyei alügyésznek örökösei nem lévén, unokatestvérének, Ferencznek fiát, Lajost, a nagynevű iró és püspök Ipolyi Arnoldnak testvérét, magához hívatta Gyulára

[1]) Nagy Iván i. m. XI. 36—40. [2]) Orsz. lt. helyt. oszt. Nobilitare cottus Békés. Haan Más. B. O. I. 221—229. — [3]) Nagy Iván i. m. XI. 71.

s itt 1844-ben fölvétette a megyei nemesek sorába. Ugyanakkor ügyvédői oklevelét is kihirdetteté. E Lajos a Stummer nevet elhagyván, a család előnevét, Terényit vette föl vezetéknévül. Négy év mulva, 1848. év végén orosházi szolgabíróvá választották. 1849. juniusban pedig 24 éves korában megyénk másod-alispánja lőn. A Bach-korszakban fogságot is szenvedett. 1860-ban ismét megyénk alispánjává lett. A következő évben orosházi országgyűlési követ lőn, de két év mulva elragadta a halál. Nejétől, Beliczay Máriától született fia, Lajos 1889-ben elérte megyénk legfőbb méltóságát, a főispánságot.[1])

Thék. Orosházán lakó iparos család. Az 1836—46-iki lajstromok kétségtelen nemesnek mondják. Az 1843-ban szavazó Thék Andrásnak fia, Thék Endre jelenleg Budapesten mint első rangú bútorgyáros él.

Thessedik. Irják Tessediknek is. Megyénk új korának egyik legnevezetesebb férfia, Thessedik II-ik Sámuel, I-ső Sámuel csabai papnak fia, 1809-ben érdemeinek elismeréséül kapta meg a nemesi rangot. Fiai közül III-ik Sámuel Mező-Berényben lett uradalmi földmérő; másik fia, Ferencz a jogi pályára lépett s már harminczkét éves korában a magyar tudományos akadémia tagja lett; de korán, már 1844-ben meghalt. III-ik Sámuel legidősebb fia, II-ik Károly az 1834—37. években megyénk második aljegyzője s egyszersmint levéltárnoka; 1837—40-ben első aljegyzője, 1840—46-ban orosházi alszolgabírája lőn. Ennek testvére, Lajos atyját követve szintén földmérő lett, de korán elhalt.[2])

Thorma. Veszprémmegyei származású család. József nevű tagja került le megyénkbe s 1748—55-ben főszolgabíró volt. Fia Ferencz 1773—83-ban megyénk tiszti ügyésze vala. Ennek fia lehetett azon Thorma János, ki 1818—28. években orosházi esküdt vala. Az 1836—46-iki lajstromok a családot már nem említik.[3])

Tomka (Folykusfalvi). Túróczmegyei származású család. Tagjai közül I-ső Mihály mint tótkomlósi tanító költözött megyénkbe 1774. körül s 1791-ben hirdetteté ki itt nemességét. Fiai közül Lajos mint ügyvédő szintén megyénkben lakott, Pál pedig egye-

[1]) Nagy Iváu i. m. 381. Évk. XII. 1—28. — [2]) Nagy Iván i. m. XI. 120. — [3]) Évk. X. 62. XI. 123—24.

nesen megyei szolgálatba állott s az 1812—34. években kétegyházi esküdt volt. Ennek fiai és unokái aztán továbbra is megyénkben maradtak, Orosházán s Csabán laktak.[1])

Tompa. 1668-ban I-ső Lipót nemesíté meg. A nemességszerző Jánosnak unokája: Farkas 1748-ban jött megyénkbe és egész 1770-ig itt volt csabai szolgabíró. A jelen században ily nevű nemesi családot a megyei lajstromok nem említenek.[2])

Tormásy. Vasmegyei eredetű család, 1633-ban kapott nemességet II-ik Ferdinándtól. Megyénkbe Lajos nevű tagja telepedett le 1812-ben mint vármegyei főorvos. Csakhamar köztiszteletet s megyénk ügyeire jelentékeny befolyást vívott ki magának. Idősb fia, János volt az, kit 1836-ban a kormány Lovasyval együtt elfogatott s kinek kiszabadításán megyénk rendei is annyit fáradoztak. Mikor csakugyan kiszabadult, 1843-ban első aljegyzővé, 1846-ban főjegyzővé, a következő évben pedig országgyűlési követté választották. Lajos másik fia Károly mint ügyvéd Gyulán élt.[3])

Tóth (Szigeti). 1755-ben a már megyénkben lakó Gergely (János fia, Mihály unokája) előmutatta III-ik Ferdinándnak 1656-ban kelt nemesítő levelét, s Hevesvármegye igazolványát, hogy ő csakugyan a nemességszerző Mihálytól származik. Ugyancsak 1656-ban veszi zálogba Simaszigeti Tóth Mihály Sima-Szigetnek egy részét s így csaknem bizonyos, hogy e család a békésmegyei Sima-Szigetről vette előnevét.[4]) Hol lakott-e Gergely? volt-e maradéka? bizonytalan. Egész más család volt azon Tóth, másként Szigeti család, melynek egyik tagja, János 1717—22-ben orosházi ág. ev lelkész volt s magát rendesen csak Szigetinek nevezte. Ez Vasmegyéből származott. de megyénkben nemességét ki sem hirdette.[5])

Tóth. 1610-ben (alkalmasint Báthory Gábor erdélyi fejedelemtől) kapta nemességét. Eredetileg Biharmegyében Harsányban laktak. Onnan a mult század végén költözött Mihály nevű tagja Szeghalomra, István és Gergely nevűek pedig Vésztőre s 1809-ben megyénk előtt is igazolták nemes voltukat. 1836—46-ban 7—8 tagja szavaz. 1843-ban közülök Mihály a vésztői nemesek hadnagya volt.[6])

[1]) Nagy Iván i. m. XI. 177. — [2]) Évk. X. 53. XI. 123—124. [3]) Nagy Iván i. m. XI. 259. — [4]) Évk. X. 57. Orsz. lt. helyt. oszt. Nobilitare cottus Békés. B. O. I. 247. — [5]) Nagy Iván i. m. XI. 278—79. — [6]) Jk. 1809. év. 2903.

Tóth. Szentandráson lakó család s az előbbiektől különböző, mert az 1836—46-iki lajstromok csak állítólagos nemesnek mondják. 2 tagja szavaz.

Töltésy. Sámuel nevű tagja 1836—43-ban Szarvason lakott s a kétségtelen nemesek sorába tartozott.

Török. Mihály és Péter nevű tagjai 1723-ban Szeghalmon laktak s Miksa királynak 1573-iki nemesítő levelével igazolták nemes voltukat[1])

Túróczy. András nevű tagja 1729—33-ban ispán volt a gyulai uradalomban. Családja 1659-ben I. Lipóttól nyert nemességet.[2])

Túróczy. Az előbbitől talán különböző. János nevű tagja 1843-ban Tót-Komlóson lakott s kétségtelen nemes volt.

[1]) Jk. I. 531. — [2]) Évk. X. 50.

VERTICH. József Békés-, Csongrád- és Csanádmegyék volt földmérője, 1790-ben kapott nemességet.[1]) Utódairól — legalább megyénkben — semmi hir.

Vidovich. E század első felében megyénk egyik legbefolyásosabb családja volt. Mihály és György nevű testvérek 1790-ben kaptak nemes levelet. Atyjuk nagy-váradi sebész volt. György előbb Ungmegyében volt aljegyző, de aztán 1790-ben megyénkbe költözött, s itt fokonkint alispánságig emelkedett. Működését e mű I-ső kötetében méltattuk. Testvére, Mihály 1805-ig a szarvasi uradalom ügyésze s gróf Stockhammer Ferdinánd gyámja vala s mint ilyen szintén nagy hatalmat gyakorolt. Györgynek fia, Ferencz előbb 1828—32-ben csaba-járási alszolgabíró, 1832—40-ben békési főszolgabiró; 1840—43-ban pedig megyei főjegyző volt, de aztán Novák Antal alispánnal összezördülvén, kénytelen volt elköltözni megyénkből.[2])

[1]) Nagy Iván l. m. XII. 157. — [2]) Évk. X. 65. Nagy Iván i. m. XII. 183.

ZÁBORSZKY. József nevű tagja 1843-ban Csabán lakott s a kétségtelen nemesek közé tartozott.

Zalay. 1611-ben kapott nemességet II-ik Mátyástól. A nemesség-szerzők Veszprémmegyében Pólányban laktak. 1744. után a családnak öt tagja Orosházára költözött s 1765-ben igazolta nemességét. Az 1836—46-iki lajstromok is orosházi lakosnak mondják s 27—28 tagját sorolják föl.[1])

1) Évk. X. 55.

Nem egyes családok hiúságának kielégítése végett állítottuk össze e családok sorozatát, hanem, hogy a hazai történettudománynak szintén némi szolgálatot tegyünk vele s a geneologia útvesztőiben néha-néha mi is mentő fonalat nyújtsunk. De meg azt is meg akartuk mutatni, hogyan és hány helyről verődött össze Békésvármegye újkori művelt osztályának magva s mind ezek, akiknek tagjai egykor egyedül folytak be megyénk kormányzatába, mind azok, kiket az 1848-iki törvények a nemesekkel egyenlőkké tett, egyesüljenek a hazaszeretetben s vállvetve munkálkodjanak Békésvármegye felvirágoztatásán is!

Pótlások és Igazitások.

A III. k. 9-ik l.-hoz. A megyei szolgálatban állott Ábránfyak közé tartozik V. Dénes is, (Dionisius filius Johanni de Gerla) ki 1394-ben aradmegyei alispán vala. (Oklevelek Temesvármegye történetéhez. I. 240.)

Az 52-ik l.-hoz. A Fodor cs. elé teendő a Fesető cs. Ennek János nevű tagja 1683. táján Dobozon lakott és nemes volt. Azután mint bujdosó egyideig Bereg-Böszörményben tartózkodott. Itt vette meg a többi dobozi nemesekkel együtt Mező-Megyer egy részét. Családja a Rákóczy-felkelés idején, megint elbujdosott megyénkből s mikor 1712. táján visszakerült, nem Dobozon, hanem Békésen telepedett meg. Nemesi jogokat sem a mult, sem a jelen században nem követelt. (Doboz község lt.-ra. B. O. I. 264.)

A 94-ik laphoz. Egy 1405. okt. 6-án kelt oklevél már említi Maróthy János gyulai castellanusait Vizközy Benedek és András mestereket. E szerint Gyulán már 1405-ben volt, ha nem is éppen vár, de legalább némileg megerősített kastély. (Oklevelek Temesvármegye történetéhez. I. 358.) Ezzel a bécsi Staatsarchiv abbeli adata, hogy a gyulai óvár ma is fennlevő épületén 1435. évszám állott, nem ellenkezik, mert ez e szerint csak ez épület befejezését, nem pedig az egész vár keletkezését jelzi.

E mű I. k. 196. l.-hoz. Az itt említett Gyulai Deák István később Oltlakán birtokot kapott s ezt az ő magtalan halála után 1552-ben Gyulai Gaal András kérte el a királytól. (Borovszky „Csanádvármegye története" I. 190.)

E mű I. k. 263. l.-hoz. 1680-ban a szarvasi vár kormányzója Mulykó aga vala. (Borovszky i. m. I. 242. l.)

E mű II. k. 36. l.-hoz. Az ott emlitetteken kivül helv. hitv. papok voltak még: Érsekújvári András esperes 1654—55., Bátori István 1668. (fölavatták ez év junius 10-én). A Békési András után következő papot nem Kabai Sámuelnek, hanem Kabai Dánielnek hívták s mivel őt 1711. decz. 29-én avatták föl békési papnak, kétségtelen, hogy a mai Békés 1711-ben alakult meg, (Borovszky i. m. I. 444.)

E mű II. k. 44. l.-hoz. Helv. hitv. papok voltak még Bélmegyeren: Komáromi Márton 1633. (felavatták február 3-án) és Lippai István 1634. (felavatták junius 18-án). (Borovszky i. m. I. 444.)

E mű II. k. 85. l.-hoz. Marosi Andrást 1634. junius 18-án avatták dobozi pappá. Papok voltak még itt: Berkeszi János (felav. 1650. szep-

tember 4.); Petri Márton (felav. 1656. julius 18.); Szekcsécsi és (nem Szekeres) Bálint (felav. 1666. jnlius 4.) s Ecsedi István (felav. 1675. 23.) (Borovszky i. m. I. 448.)

E mű II. k. 94. l.-hoz. Egei helv. hitv. pappá lett 1638. junius 6-án Györkei János. Ha az 1569-iki váradi helv. hitv. zsinat határozatait aláíró papok közül Kereki János neve mellett hibásan áll Egriensis Egeiensis helyett, akkor e falu már 1569-ben helv. hitvallásúvá lőn. (Borovszky i. m. I. 448.)

E mű II. k. 111. l.-hoz. Helv. hitv. papok voltak még Félhalmon Visontai István (felav. 1655. május 30.) és Nábrádi István (felav. 1659. junius 25.) (Borovszky i. m. I. 448.)

E mű II. k. 132. l.-hoz. Gyomai helv. hitv. pap volt meg Herczegszőllősi Dániel (felav. 1639. junius 25.) (Borovszky i. m. 449.)

E mű II. k. 221.-hoz. Berényi helv. hitv. pap volt még Dályai Boldizsár (felav. 1677. junius 27.) (Borovszky i. m 447.)

E mű II. k. 234. l.-hoz. Kamuti helv. hitv. pap volt még 1652-ben Szamosbecsi János (felav. ez év junius 2-án.) (Borovszky i. m. 449.)

E mű II. k. 237. l.-hoz. Ordasin kivül helv. hitv. papok voltak még Halásztelken: Kabai Péter (felav. 1631. szeptember 7-én); és Udvari András (felav. 1635. junius 17.) (Borovszky i. m. I. 449.)

E mű II. k. 240. l.-hoz. Az ölyvediek helv. hitv. papja volt Czeglédi János (felav. 1604. febr. 23.) (Borovszky i. m. I. 450.)

E mű II. k. 308. l.-hoz. Szentandrási helv. hitv. pap volt még Czégényi Miklós (felav. 1656. junius 18.) (Borovszky i. m. 450.)

E mű II. k. 314. l.-hoz. 1569-ben Kállai Sebestény volt a szentetornyai pap s aláírván a váradi zsinat ez évi határozatait eléggé megmutatta, hogy ő is a helv. hitvalláshoz csatlakozik. (Lampe: „Historia Ecclesiae reformatae“ 249. l.)

KÉPEK JEGYZÉKE.

a) Önálló kép:

Békésmegye 1785-iki térképe. Készítette Vertich József megyei földmérő. Eredetije a gyulai muzeumban. E kötet végén.

b) Szövegbe nyomott képek:

		Lap.
1.	Ábránfy Sebestény 1520-iki pecsétje	12
2.	Az Ábránfy cs. czimere	16
3.	A Balázsdeák cs. „	20
4.	A gr. Csáky cs. „	34
5.	A Bélmegyeri Domokos cs. czimere	45
6.	A Gyulai Gaál cs. „	60
7.	A Berényi Győry cs. „	63
8.	A Nemes-Kereki Kis cs. „	81
9.	A Mágócsy cs. „	90
10.	A Kerezs-Nadányi Nadányi cs. „	104
11.	A Pakosi Paksy cs. „	119
12.	A Radák cs. „	126
13.	A Körözs-Tarcsai Veér cs. „	161
14.	A b. Harruckern cs. „	181

E czímerek közül az I. számú az országos levéltárban (Müncheni levelek közt), a harmadik számú a gr. Károlyi cs. lt-árában, az 5-ik számú a Nemzeti Muzeum lt-ában levő eredetiek után készült. A 14-ik számút Tek. Éble Gábor úr volt kegyes átengedni. A többieket pedig néhai Csergheő Géza engedélyével „Siebmacher-s Wappenbuch IV. Adel von Ungarn“ művéből vettük át.

A jegyzetekben előforduló rövidítések jegyzéke és magyarázata.

A. (vagy Acta) Monial. Poson. = Acta Monialium Posoniensium Budapesten az országos levéltárban. Az első szám a fasciculust, a második a numerust jelenti.

Baranyi lt. = A Váradi és Micskei Baranyi család levéltára a biharmegyei és n.-váradi régészeti és történelmi egylet muzeumában. A szám a csomót (fasciculust) jelenti. Az egyes darabok évrendben találhatók.

Bécsi Staatsarchiv. A bécsi cs. és kir. titkos levéltár. Idézve évszám szerint.

B. O. I. és II. = Békésmegyei oklevéltár I.—II-ik kötet. Az első kötet teljes címe: Békésvármegye hajdana írta Haan Lajos. II. kötet. Oklevéltári rész. Diplomatarium Békésiense. Pest. 1870. A másodiké: Békésmegyei oklevéltár. Összegyüjtötték Haan L. és Zsilinszky Mihály. Budapest. 1877. Idézve lapszám szerint.

Benignae resolutiones. Az 1552—66 és 1696—1700. évek kötetei az országos levéltárban Budapesten.

Bölöni lt. = A Bölöni család levéltára Nagy-Váradon Bölöni Sándor úrnál, illetőleg most már a biharmegyei múzeumban. Idézve évszám szerint.

Csáky lt. = A Keresszegi és Adorjáni gf. Csáky család levéltára Lőcsén. Az első szám a fasciculust, a második a numerust jelenti.

Dical. conscript. vagy Dic. conscript. = Dicales conscriptiones comitatus Békés 1552—64. az országos levéltárban. Ha más megyék ilyen dicalis conscriptióját idézem, azt az illető megyék nevének hozzáadásával jelzem.

Dl. vagy D. L. = az országos levéltár diplomatikai osztálya Az okleveleket szám szerint idézem.

Egri kápt. mag. lt. — Az egri káptalan magán levéltára, idézve n(umer(us) d(ivisio) f(asciculus) és fr(ustum) szerint.

Egri kápt. orsz. lt. = Egri káptalan országos levéltára. A betű a protocollumot, a szám a lapot jelenti.

Esztergami primási lt. = Esztergami primási levéltár. Idézve fasciculus és numerus szerint.

Évk. = A békésvármegyei régészeti és művelődés történelmi egylet évkönyvei. 1875—93. 17. kötet.

Expeditiones camerales 1552—66. évekről szóló kötetei az országos levéltárban.

Forgách lt. = a gróf Forgách családnak a Nemzeti muzeum levéltárában elhelyezett levéltára. Idézve évszám szerint.

Gaal lt. = a Gyulai Gaal család levéltára Gaal Gusztáv úrnál Büsüben (Somogymegye.)

Haan Más. = néhai Haan Lajos csabai lelkész másolatai, a) egy 1393-iki oklevél hihetőleg Szopori Nagy Imre gyüjteményéből, b) a békésmegyei jobbágyok 1527-iki és 1563-iki névsora.

Harr. = A báró Harruckern családnak és örököseinek levéltára, elhelyezve Budapesten a gróf Károlyi család levéltáraban. A betű a fasciculust, a szám a numerust jelenti.

Hofcammer Archiv. A cs. és kir. közös pénzügyminiszterium levéltára Bécsben. Idézve évszám szerint.

Jászai lt. = A jászóvári premontrei rendnek jászai levéltára. Idézve: Appendix. Stat. Mandat. fasciculus és numerus szerint, a protocollumok pedig lapszám szerint.

Jk. = Békésvármegye jegyzőkönyve. Idézve kötet s lapszám, 1790-től kezdve pedig év és lapszám szerint.

Justh lt. = a Neczpáli Justh család levéltára a Nemzeti muzeumban. Idézve évszám szerint.

Kállay lt. = a Nagy-Kállai Kállay család levéltára a Nemzeti Muzeumban: idézve évszám szerint.

Kam. lev. = Kamarai levelezések az 1552—66. évekből az országos levéltárban.

Károlyi lt. = Nagy-Károlyi gr. Károlyi család levéltára Budapesten; idézve c(ista) és n(ume)r(us) szerint.

Kissebb lt. = kissebb levéltárak az országos levéltárban Harruckern csomó.

Kriegsarchiv = a cs. és kir. hadügyminiszterium levéltára Bécsben. Jelezve évszám, fasciculus és nrus szerint.

Leleszi lt. = A jászóvári premontrei rend leleszi levéltára. Az „Acta"-kat évszám, fa(sciculus) és n(ume)r(us) szerint, a protocollumokat f(oliok) szerint idézem.

Lib. Reg. vagy Liber Reg. = a királyi könyvek az országos levéltárban Budapesten. Idézve lapszám szerint.

Muz. lt. = a magyar Nemzeti Muzeum levéltára Budapesten, idézve évszám szerint.

Münch. Más. — a müncheni, bajor, országos levéltár „Ungarische Documente" nevű részéből a békésvármegyei régészeti és művelődéstörténelmi egylet számára készült másolatok a gyulai muzeumban.

Münch. Reichsarchiv. Brand. = a müncheni, bajor, országos levéltár „Acta Brandenburgica" nevű része idézve c(ista) és f(asciculus) szerint.

Nad. lt. = a Kerezs-Nadányi Nadányi család levéltára Puszta-Kovácsiban. (Biharm. Berettyó-Újfalu mellett.)

Nádasdy lev. — Nádasdy Tamás nádorhoz intézett iratok az országos levéltárban Budapesten.

Neoaquistica commissio diarumai és protocollumai az országos levéltárban Budapesten. Idézve lapszám szerint.

N. R. A. = Neo-regestrata acta az országos levéltárban. Az első szám a fasciculust, a második a numerust jelenti.

Gr. Pongrácz lt. = a Szentmiklósi és Óvári gróf Pongrácz család nedeczei levéltára.

Pozsonyi kápt. lt. = a pozsonyi káptalan levéltára. Idézve protocollumok és lapszám szerint.

Rhédey lt. = a Kis-Rédei gr. Rhédey családnak Budapesten a Nemzeti Muzeumban elhelyezett levéltára. Idézve évszám szerint.

Regest. decim. = regesta decimarum cottus Békés az országos levéltárban. Ha nem Békésmegye regestrumáról van szó, azt a másik megye nevének hozzácsatolásával jelzem.

Staatsarchiv = bécsi cs. és kir. titkos államlevéltár.

Szepesi kápt. lt. = a szepesi káptalan levéltára, idézve scr(inium), f(asciculus) és n(ume)r(us) szerint.

Teleki lt. = a Széki gr. Teleki család levéltára Gyömrőn (Pest m.), idézve fasciculusok szerint. (A fasciculusokban az oklevelek évrendben találhatók föl.)

Urb. et conscript. = Urbaria et conscriptiones cottus Békés az országos levéltárban Budapesten.

Váradi egyhm. lt. = a nagyváradi l. sz. egyházmegye levéltára.

Váradi kápt. lt. = a nagyváradi l. sz. káptalan levéltára. Az a(cta) ant(iqua)-kat f(asciculus) és n(ume)r(us), a protocollumokat lapszám szerint idézem.

Várak és városok szám. a Muz. lt.-ban. = Az egri és gyulai várak számadásai a Nemzeti Muzeum levéltárában Budapesten.

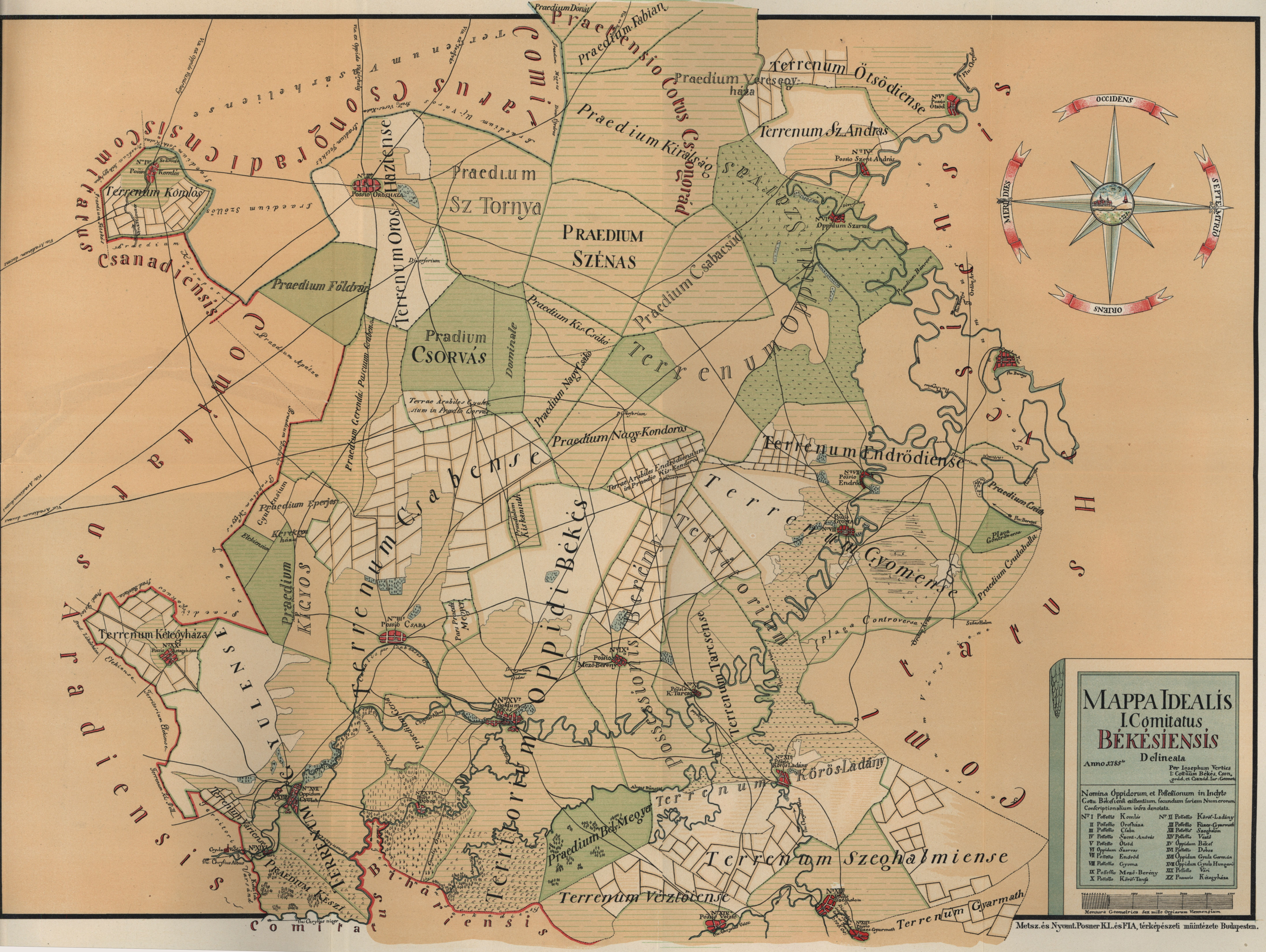
MAPPA IDEALIS
I. Comitatus
BÉKÉSIENSIS
Delineata
Anno 1785to
Per Iosephum Vertics
I: Cottuum Békés, Csongrád, et Csanád. Iur: Geomet.
Nomina Oppidorum, et Possessionum in Indyto Cottu Békésiensi existentium, secundum seriem Numerorum Conscriptionalium infra denotata.
Nº I Possessio Komlós
Nº II Possessio Körös-Ladány
III Possessio Oroshaza
III Possessio Füzes-Gyarmath
III Possessio Csaba
XIII Possessio Szeghalom
IV Possessio Szent-András
XIV Possessio Vésztö
V Possessio Ötsöd
XV Oppidum Békés
VI Oppidum Szarvas
XVI Possessio Dobos
VII Possessio Endröd
XVII Oppidum Gyula Germán
VIII Possessio Gyoma
XVIII Oppidum Gyula Hungari
IX Possessio Mezö-Berény
XIX Possessio Vári
X Possessio Körös-Tarcsa
XX Possessio Kétegyháza
Mensura Geometrica Sex mille Orgiarum Viennensium
Praedium Szénas
Praedium Sz Tornya
Praedium Csorvás
Praedium Csabacsüd
Praedium Nagy-Kondoros
Praedium Kis-Csákó
Praedium Nagy-Csákó
Praedium Földvár
Praedium Kigyos
Praedium Keszi
Praedium Bél-Megyer
Praedium Eperjes
Praedium Csaba
Praedium Gyula
Praedium Gyoma
Praedium Csöth
Praedium Csudaballa
Praedium Kiskamuth
Praedium Fabian
Praedium Donát
Praedium Vereseg-háza
Praedium Király-ság
Praedium Szarvas
Praedium Szöllös
Praedium Apácza
Praedium Gerendás
Praedium Bánrève
Praedium Kis-Kondoros
Terrenum Ötsödiense
Terrenum Sz. Andras
Terrenum Endrödiense
Terrenum Gyomense
Terrenum Tarcsense
Terrenum Körös-Ladány
Terrenum Szeghalmiense
Terrenum Vésztöiense
Terrenum Gyarmath
Terrenum Komlós
Terrenum Kétegyháza
Terrenum Oros-Haziense
Terrenum Csabense
Terrenum Oppidi Békés
Territorium Berény
Possessionis Berény
Territorium Tarcsense
Plaga Controversa
Comitatus Csongradiensis
Comitatus Csanadiensis
Comitatus Arad
Comitatus Bihariensis
Comitatus Vesprimiensis
Comitatus Hevesiensis
Comitatus Szolnokiensis
OCCIDENS
ORIENS
MERIDIES
SEPTENTRIO
Metsz. és Nyomt. Posner K. L. és FIA, térképészeti müintézete Budapesten.